

STEN-ERIK TAMMEMÄE

Teadussild üle Soome lahe.
Eesti-Soome teadussuhted
1918–1940

STEN-ERIK TAMMEMÄE

Teadussild üle Soome lahe.
Eesti-Soome teadussuhted
1918–1940

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, Tartu Ülikool

Käesolev väitekirj on lubatud kaitsmisele 3. detsembril 2024 toimunud Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna ajaloo ja arheoloogia instituudi nõukogu koosoleku otsusega.

Juhendajad: kaasprofessor Erki Tammiksaar, professor Tõnu-Andrus Tannberg ja Ülle Tarkiainen, PhD (Rahvusarhiiv).

Oponent: Kari Alenius, PhD (Oulu Ülikool).

Kaitsmine: 11. märtsil 2025 kell 16.15, TÜ senati saal, Ülikooli 18–204

Dissertatsiooni valmimist on toetanud:

2014 SA Archimedese Kristjan Jaagu osalise õppe stipendium

2014 Eesti Üliõpilaste Seltsi auvil! Udo Mällo stipendium

2015 Eesti Rahvuskultuuri Fondi Heino Eelsalu fondi stipendium

2018 *Helsingin yliopiston Etelä-Pohjalainen Osakunta* doktoriõppestipendium

ISSN 1406-443X (trükis)

ISBN 978-9916-27-819-2 (trükis)

ISSN 2806-2337 (pdf)

ISBN 978-9916-27-820-8 (pdf)

Autoriõigus: Sten-Erik Tammemäe, 2025

Tartu Ülikooli Kirjastus

www.tyk.ee

EESSÕNA

Nüüd, kus väitekiri on valmis, võtab minu tundmused kõige paremini kokku Frodo Paunaste tõdemus Tobajuss Mänglale pärast Ühe Sõrmuse hävingut: „Noh, see on lõpp, Mängla Juss.“ Käesolev väitekiri on samuti ühe pika ja käänulise rännaku lõpp-punktiks. Olen õnnelik ja tänulik, et mind on sel teekonnal ja käesoleva doktoritöö koostamisel saatnud ja aidanud suur hulk inimesi.

Esimesena tänan oma juhendajaid kaasprofessor Erki Tammiksaart, professor Tõnu-Andrus Tannbergi ja dr Ülle Tarkiainenit nende nõuannete, toetuse ja kannatlikkuse eest. Eriline tänu kuulub just dr Tarkiainenile, kellega koostöö algas enam kui 12 aastat tagasi bakalaureusetöö teemat otsides ning kelle tugi ja julgustus on saatnud mind kogu stuudiumi vältel. Tänan ka Maare Paloheimot Jyväskylä Ülikoolist, Marja Pohjolat Soome Rahvusarhiivist ning emeriitprofessor Marjatta Hietalat Tampere Ülikoolist ühiste vestluste ja nõuannete eest.

Tänan kõiki Rahvusarhiivi, Tartu Ülikooli raamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseumi, Soome Rahvusarhiivi, Soome Rahvusraamatukogu, Soome Kirjanduse Seltsi, Soome Muuseumiameti ja Soome Rahvusmuuseumi töotajaid nende vastutulelikkuse ja abi eest. Nimeliselt soovin tänada Anna-Mari Immoneni Soome Rahvusmuuseumist, Kenth Sjöblomi Soome Rahvusarhiivist, Heleena Karrust *Suomalaisten Kemistien Seurast*, Pirjo Kyrönahot *Suomalainen Lääkäriseura Duodecimist* ja Maiju Putkoneni Soome Kirjanduse Seltsist. Tänan Eeva Granöt võimaluse eest tutvuda professor Johannes Gabriel Granö arhiiviga. Võtan mütsi maha kõigi digiteerijate ees, tänu kelle järjekindlale ja väsimatule tööle olen saanud uurida arhiivimaterjale, uurimiskirjandust ja ajalehti nii välismaal elades kui koroonapandeemia ajal. Tänan Monika Salot doktoritöö keelilise toimetamise eest.

Soovin tänada kõiki oma sõpru, kaasteelisi ja kaasvõitlejaid, kes on toonud minu õpingutesse ja ellu rohkesti seiklusi ja avastusi, uusi teadmisi ja oskusi. *Kiitos teille, rakkaat ystävät ja osakuntalaiset, kaikista yhteisistä seikkailuista ja muistoista!* Eraldi soovin aga tänada Heikki Seppäneni, kelle allüürnikuna Helsingis elades sain keskenduda Soome mäluasutuste materjalidega tutvumisele ning kelle südamlikke ja elurõõmsaid lugusid meenutan tänaseni heldimusega.

Tänan oma vanemaid nende igakülgse toetuse ja mõistva suhtumise eest. Tänan kõiki sugulasi mõlemal pool Soome lahte nende heatahtlikkuse ja julgustuse eest. Meenutan lugupidamise ja tänutundega oma ajalooõpetajat Krista Tammemäed (1950–2013), kelle ajalootunnid olid alati inspireerivad, kes ärgitas mind panema oma teadmisi proovile ajaloo-olümpiaadidel ning kelle suhtumine ellu ja ajalukku on mulle jätkuvalt eeskujuks.

Suurim ja sügavaim tänu kuulub minu abikaasale Hennaleenale, kes on olnud mulle kogu doktoritöö kirjutamise aja vankumatuks toeks, kes on mind julgustanud ja lohutanud ning kelle usu, kannatlikkuse ja optimismita poleks see töö valminud.

Pühendan doktoritöö oma lastele.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	9
1. Eesmärk ja ülesehitus	9
2. Historiograafia	14
3. Allikad ja meetod	21
4. Teoreetiline taust	27
1. SOOME ÕPPEJÕUD TARTU ÜLIKOOLIS	33
1.1. Soome õppejõudude kutsumine Tartu ülikooli	33
1.2. Soome õppejõudude õppetöö	37
1.3. Soome õppejõudude teadustöö ja tegevus seltsides	43
1.4. Soome õppejõudude lahkumine ja hilisemad sidemed Eestiga	48
2. TEADUSLIKUD SIDEMED	53
2.1. Kirjavahetus	53
2.2. Tartu ülikooli teaduslikud stipendiaadid Soomes	61
2.3. Soome üliõpilased Tartus	69
2.4. Töö- ja uurimisreisid ning ekskursioonid	73
2.5. Teadlaste uurimistööd	80
2.5.1. Humanitaarteadused	81
2.5.2. Loodus-, põllumajandus-, arsti- ja usuteadused	89
3. RAHVUSVAHELISED ÜRITUSED JA TEADUSLIKUD SELTSID	98
3.1. Rahvusvahelised üritused	98
3.2. Teaduslikud seltsid Eesti ja Soome koostöös	106
KOKKUVÕTE	128
SUMMARY	133
LÜHENDID	142
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS	144
LISAD	181
Lisa 1. Tartu ülikooli soome õppejõudude aastatel 1919–1940 peetud loengu- ja seminarikursused	181
Lisa 2. Tartu ja Helsingi ülikoolis aastatel 1918–1940 audoktoriteks valitud Soome ja Eesti teadlased	192
Lisa 3. Doktoritöös käsitletud Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreisid aastatel 1919–1940	193
Lisa 4. Aastatel 1919–1940 peetud rahvusvahelised kongressid, konverentsid ja tööpäevad, kus osalesid nii Eesti kui ka Soome teadlased	216
Lisa 5. Doktoritöös käsitletud Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud ettekanded aastatel 1919–1940	227
Lisa 6. Eesti ja Soome teaduslikes seltsides aastatel 1918–1940 kirjavahetaja- ja auliikmeteks valitud Soome ning Eesti teadlased	243

ILLUSTRATSIOONID	250
ELULOOKIRJELDUS	251
CURRICULUM VITAE	252

SISSEJUHATUS

1. Eesmärk ja ülesehitus

Nii riikide kui ka rahvastena on Eesti ja Soome kui ühe puu eri harud. Rahvuslikul tasandil on nende juured samad, kuid ajaloolis-poliitiliselt ja kultuuriliselt on sama tüve eri okste areng kulgenud mööda eri radu. Erand ei ole ka mõlema maa ja rahva kõrgharidus ning teadus. Autonoomse suurvürstiriigina Vene impeeriumi koosseisu kuulunud Soomes ja selle ainsas kõrgkoolis keiserlikus Aleksandri ülikoolis (alates 1919 Helsingi ülikool) oli üks õpetlaste põhieesmärk leida rahvuslikule identiteedile teaduslik alus ning õppida põhjalikult tundma oma kodumaad. Soome teaduses olid pikka aega domineerinud rootsikeelsed ringkonnad, kuid soomekeelsete haritlaste osakaal hakkas 19. sajandi esimesel poolel alanud rahvusliku ärkamise ning sajandi teise poole koolivõrgu laienemise tõttu jõudsalt suurenema. Kuigi keelerühmade vahel oli pingeid muu hulgas teaduse valdkonnas, eriti Helsingi ülikooli õppekeele pärast, said mõlemad rühmad siiski tegeleda Soome maa ja rahva uurimisega.¹ Ent keiserlikus Tartu ülikoolis, Eesti ala ainsas ülikoolis, oli teadustöö peaaegu kogu 19. sajandi olnud baltisakslaste pärusmaa ning eesti soost üliõpilaste osakaal hakkas kasvama alles sajandi lõpus. Üks osa eesti soost haritlasi asus tegutsema keele- ja rahvaluuleteaduse alal ning lõi kultuuriajaloolase Ea Janseni sõnul sel moel baltisaksa ja vene teadusruumi kõrvale omakeelse teaduslike seltside võrgu ja uurimistöö traditsiooni.² Teine osa jäi aga eesti rahvuslikust elust eemale ning lõimus kohaliku saksakeelse teadlaskonnaga. Tartu ülikooli õppejõududeks pääsesid vaid mõned üksikud eestlased, nende seas Johan Kõpp, Aleksander Paldrock ja Henrik Koppel. Mitu teadusest huvitatud eesti haritlast, näiteks Michael Wittlich, Gerhard Rägo, Johan Vilip ja Ludvig Puusepp, töötas aga teistes Vene impeeriumi kõrg- ja rakenduskooolides.³

¹ Tommila, Päiviö. Research and the origins of research policies (1809–1917). – *Research in Finland – A History*. Toim Päiviö Tommila, Aura Korppi-Tommola. Helsinki: Gaudeamus, 2009, lk 49–58; Eskola, Seikko. State policies concerning higher education and research in the 20th Century. – *Research in Finland – A History*. Toim Päiviö Tommila, Aura Korppi-Tommola. Helsinki: Gaudeamus, 2009, lk 71–75; Tommila, Päiviö. Suomalaisen tieteen voimakkaan kasvun kausi. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 33–44.

² Jansen, Ea. Teadus ja eesti rahvuskultuuri kujunemisprotsess. – *Vaateid eesti rahvuluse sünniaegadesse*. Koost Ea Jansen. Tartu: Ilmamaa, 2004, lk 381–390.

³ Tammiksaar, Erki. *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2023, lk 26–29; Tamul, Villu; Hiio, Toomas. Keiserliku Tartu Ülikooli tähtsus Venemaa ning Eesti-, Liivi- ja Kuramaa vaimuelus. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 212–213; Piirimäe, Helmut. Rahvusülikooli eelduste kujunemine. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 281; Martinson, Karl. *Teadustegevuse institutsionaliseerumine Eestis XVII sajandist 1917. aastani*. Tallinn: Eesti NSV TA Ajaloo Instituut, 1988, lk 276–278; Karjahärm, Toomas; Sirk, Väino. *Eesti*

Eesti ja Soome teadus ei arenenud ülejäänud maailmast eraldatuna. Mõlema värskelt iseseisvunud riigi teadlaskond suhtles teiste maade teadlastega, peamised koostöösuunad pärinesid iseseisvuseelsest ajast. Keiserliku ja saksakeelse Tartu ülikooli välissidemete põhisuunaks olid nii keelelistel kui ka kultuurilistel põhjustel olnud Saksa riigid, kust muu hulgas oli pärit märkimisväärne osa Tartu ülikooli professoritest. Tartu ülikooli ja seeläbi ka Eesti teadlaskonna sidemed Saksamaaga ei kadunud Esimese maailmasõja järel, kuigi neis oli Eesti ajaloo tõttu omajagu pingeid. Ühest küljest aitasid suhteid hoida kohalikud saksa kultuuritavad, Eesti teadlaste hea saksa keele oskus, paremad võimalused reisida Saksamaale ning Saksa teaduse väga kõrge tase. Teisalt püüdis suhteid Tartu ülikooli ja Eesti teadlaskonnaga hoida Saksa riik, mis muu hulgas toetas Tartu ja Saksa ülikoolide õppejõudude ja üliõpilaste vahetust. Saksamaa kõrval oli Eesti teadlaskonnal sidemeid teiste Baltimaade, ennekõike Lätiga, millega Eestit sidusid arvukad ajaloolised sidemed. 19. ja 20. sajandi alguse vältel oli Tartus õppinud sadu läti üliõpilasi, nii mõnigi eestlane õppis omakorda Riia polütehnikumis ning suurel hulgal Tartu ülikooli õppejõududest oli suuremal või vähemal määral kokkupuuteid Lätiga. Maailmasõdadevahelisel ajal aitasid Eesti ja Läti teaduslikele sidemetele kaasa mõlema noore vabariigi ühised raskused, mida loodeti koos lahendada, näiteks koolide tööga seotud küsimused, põllumajanduse arendamine, haiguste tõrje ja rahvusliku pärandi hoid. Varem üksikisikute tasemel toimunud suhted ja koostöö laienesid nüüd poliitika, majanduse ja kultuuri valdkonda ning nende kiiluvees tihenesid ka Eesti ja Läti teadlaste vastastikused suhted, mis muu hulgas hõlmasid teabevahetust, õppe- ja uurimisreise ning ühis-konverentse. Seevastu Nõukogude Liiduga jäid eesti teadlaskonna suhted tagasihoidlikuks.⁴

Eesti kõrval pärinesid iseseisvuseelsest ajast ka Soome teadlaskonna rahvusvaheliste suhete põhisuunad: Saksamaa ja Rootsi. Saksamaa oli kogu 19. sajandi vältel olnud peamisi soome üliõpilaste ja teadlaste sihtkohti väljaspool Soomet; sadu soome üliõpilasi oli seal õppinud paljusid erialasid alates arsti- ja veterinaar-teadustest kuni loodusteaduste, juura ja filosoofiani. Saksamaa roll Soome teadlaskonna välissuhetes säilis pärast Esimest maailmasõda. Mitmed soomlased õppisid endiselt Saksa ülikoolides, Saksamaa oli Rootsi kõrval peamine Helsingi ülikooli professorite reisisihtkoht, Helsingi ülikooli lõpetanutelt nõuti saksa keele oskust ning osa teadlasi sai oma reisele rahastust Saksamaalt, nt Humboldti

haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1997, lk 38–42, 65–66, 173–174.

⁴ Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*, lk 20–21, 96; Tamul, Villu. Ülikooli teadusorientatsioon ja selle muutumine. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 172, 174; Rui, Timo. *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*. Joensuu: Joensuun yliopisto, 2001, lk 270–274; Tankler, Hain; Rämmer, Algo. *Tartu University and Latvia: with an Emphasis on Relations in the 1920s and 1930s*. Tartu: Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2004, lk 25–56, teaduslikest sidemetest valdkondade kaupa vt lk 105 jj. Eesti, Läti ja Leedu koostööst vt Rämmer, Algo. *Haritlased ja Balti kultuurikoostöö 1920.–1930. aastatel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2016.

sihtasutuselt. Rootsiga ühendasid Soomet aga sajandeid kestnud kultuuri- ja keelesidemed. Soome teadlased olid 19. sajandi alguseni olnud tihedalt seotud Rootsi teadlaskonnaga ja nende arvukad kontaktid jätkusid ka pärast Soome liitmist Vene keisririigi koosseisu. Hulgaliselt soome üliõpilasi õppis 19. sajandi vältel Rootsi kõrgkoolides ning teadlastel, kes Rootsi kaudu Kesk-Euroopasse reisisid, oli oma teekonnal võimalus tutvuda sealsete uurimisasutuste ja haritlastega. Samad suundumused jätkusid ka maailmasõdadevahelisel ajal, kui iga viies Helsingi ülikooli professorite töö- või uurimisreis viis Rootsi. Varasemate sidemete kõrval andsid nüüd oma panuse Soome ja Rootsi (ka teiste Põhjamaade) teadlaste koostöö tugevnemisse arvukad Skandinaavia riikide teadlaste kongressid.⁵

Eesti ja Soome haritlaste omavahelised sidemed hakkasid välja kujunema 19. sajandi jooksul, neis võib eristada kahte osaliselt teineteisega lõimunud tasandit. Esimesel tasandil olid teaduskontaktide osalised Eesti aladel valdavalt baltisaksa päritolu haritlased ja teadlased ning Soomes rootsikeelsed teadlased, kellel oli omavahelisi sidemeid nii humanitaar-, loodus- kui ka arstiteaduse valdkonnas.⁶ Teisel tasandil olid aga osalised eesti haritlased ning Soome soomekeelsed teadlased, kes hakkasid 19. sajandi esimesel poolel teineteise maa, ajaloo, keele ja kultuuri vastu senisest sügavamalt huvi tundma. Rahvusromantilistest aadetest innustatud soome haritlased soovisid välja selgitada soome keele ja rahva päritolu ning suhted teiste soome-ugri keelte ja kultuuridega, seega oli tähtis õppida

⁵ Tommila, Päiviö. Kansallisen tiedeyliopiston alku. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 299–300; Hietala, Marjatta. Kansainvälist yhteydet. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 530–532, 536; Hietala, Marjatta. The Development of International Contacts in the 20th Century. – *Research in Finland – A History*. Toim Päiviö Tommila, Aura Korppi-Tommola. Helsinki: Gaudeamus, 2009, lk 134–136; Hietala, Marjatta. Finnische Wissenschaftler in Deutschland 1860–1950. Allgemeine Bemerkungen mit besonderer Berücksichtigung medizinischer Kontakte. – *Deutschland und Finnland im 20. Jahrhundert*. Koost Edgar Hösch, Jorma Kalela, Hermann Beyer-Thoma. Wiesbaden: Harrassowitz, 1999, lk 373–394.

⁶ Vt nt Lehti, Raimo; Markkanen, Tapio. *History of Astronomy in Finland 1828–1918*. Sastamala: Societas Scientiarum Fennica, 2010, lk 98–100, 104–105, 126–132, 139–140, 164, 166–172; Simojoki, Heikki. *The History of Geophysics in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1978, lk 15, 18–19; Holmberg, Peter. *The History of Physics in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1992, lk 67; Aalto, Pentti. *Oriental Studies in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1971, lk 141; Leikola, Anto. *History of Zoology in Finland 1828–1918*. Sastamala: Societas Scientiarum Fennica, 2011, lk 54, 124; Bonsdorff, Bertel von. *The History of Medicine in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1975, lk 119; Collander, Runar. *The History of Botany in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1965, lk 51; Kukk, Erich; Pekkarinen, Antti. Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat. – *Akaadeemia*, 2008, nr 11, lk 2462–2463, 2465; Käbin, Ilo. *Die medizinische Forschung und Lehre an der Universität Dorpat/Tartu 1802 – 1940. Ergebnisse und Bedeutung für die Entwicklung der Medizin*. Lüneburg: Nordostdeutsches Kulturwerk, 1986, lk 237–238; Zetterberg, Seppo. *Suomen sillan kulkijoita. Yhteyksiä yli Suomenlahden 1800-luvulla*. Helsinki: Siltala, 2015, lk 95–96, 136–140, 168, 174.

tundma ka eesti keele ja kultuuri eripärasid. Samal ajal hakkasid esimesed eesti soost haritlased omakorda pöörama tähelepanu soome keelele ja kultuurile ning nägema Soomet kohana, kus omandada haridust ja uusi teadmisi ning leida eeskujusid. Oluline teadussidemeid süvendav tegur oli eesti ja soome soost haritlaste isiklikud kokkupuuted, kirjavahetus ja vastastikused külaskäigud. Nendest tärkas 1860. aastatel hõimuliikumine, mis taotles eestlaste ja soomlaste lähemat suhtlust, teineteise tundmaõppimist ning koostööd. 20. sajandi alguses, kui üha enam eestlasi läks kõrgharidust omandama Helsingi ülikooli, aitasid noorte eesti ja soome teadlaste kokkupuuteid tihendada ka mitmesugused Helsingis tegutsenud kultuuri- ja haridusseltsid.⁷

Eesti ja Soome koostööst ja sidemetest mis tahes ajal või valdkonnas on korduvalt kõneldud (Soome) silla metafoori kaudu⁸ ning samamoodi võib kahe maa teadussidemeid iseloomustada teadussilla metafooriga. Selle uurimistöö keskmes on üks teadussilla ajajärk ehk Eesti ja Soome teadlaste omavaheline suhtlus 1920. ja 1930. aastatel. Mõlema riigi historiograafias on tolleaegset teaduslikku koostööd küll käsitletud, kuid seda on seni tehtud peamiselt üksikute valdkondade raames. Põhjalikult on uuritud näiteks sidemeid rahvaluuleteaduses, etnoloogias, keeleteaduses, ajaloos, kirjanduses ja geograafias, kuid seda, kui võrd ja milliseid kokkupuuteid oli Eesti ja Soome teadlastel näiteks geoloogias, matemaatikas, põllumajandus- ning arstiteadustes, pole üksikasjalikult uuritud. Seetõttu analüüsitaksegi selles väitekirjas võimalikult paljude valdkondade teaduskontakte ning otsitakse vastust järgmistele uurimisküsimustele:

- 1) millised olid suhtluskanalid ehk moodused, mida Eesti ja Soome teadlased kasutasid selleks, et jagada teavet ja kogemusi ning edendada omavahelist koostööd?;
- 2) milline oli suhtluskanalite ajaline dünaamika, s.t kuidas koostööviiside aktiivsus ajas muutus?;
- 3) millistes valdkondades oli Eesti ja Soome vaheline teadussuhtlus ja koostöö aktiivsem ja millistes mitte?

⁷ Zetterberg, *Suomen sillan kulkijoita*, lk 88, 90, 93–131, 132–147, 177–188, 195–229, 234–241, 264–272, 281–282, 290–310, 317–321; Olesk, Sirje. *Suomi ja Viro Viron kansallisen heräämisen aikana. – Suomi ja Viro. Yhdessä ja erikseen*. Toim Kari Immonen, Tapio Onnela. Turku: Turun yliopisto, 1998, lk 78–82; Alenius, Kari. *Veljeskansojen kahdet kasvot. Naapurimaa-kuva. – Virallista politiikkaa, epävirallista kanssakäymistä. Suomen ja Viron suhteiden käännekohtia 1860–1991*. Toim Heikki Roiko-Jokela. Helsinki: Atena, 1997, lk 18–19; Zetterberg, *Kultuurisillad ja revolutsioonituuled*, lk 14, 16, 166–169, 172–173, 194–200; Rausmaa, Heikki. *Tuglaksen tuli palaa. Tuglas-seuran ja suomalais-virolaisten suhteiden historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2007, lk 14–16.

⁸ Näiteks on 2005. aastal Sirje Oleski toimetusel ilmunud artiklikogus kasutatud „kultuurisilla“ metafoori ning Jukka Yrjölä 2016. aastal kaitsitud väitekirjas „ususilla“ metafoori. Olesk, Sirje (toim.). *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005. Yrjölä, Jukka. *Uskon silta Suomenlahden yli. Suomalaisten kirkolliset suhteet Viroon vuosina 1918–1939*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2016.

- 4) kumb pool oli teadussuhtluses ja koostöös aktiivsem ning kumb pool sai suhetest rohkem kasu, s.t kummas suunas (Soomest Eestisse või vastupidi) liikus rohkem teavet ja oskusi?

Doktoritöö põhieesmärk on tõestada, et Eesti ja Soome vahel oli 1920. ja 1930. aastatel märksa mitmekülgsem teaduslik suhtlus ja koostöö, kui seda on seni oletatud. Väidan, et peale nende valdkondade, millele on seni pööratud suuremat tähelepanu, näiteks arheoloogia, rahvaluule ja geograafia, oli Eesti ja Soome teadlastel tihedaid sidemeid teistelgi erialadel, näiteks arsti-, usu- ja põllumajandusteadustes. Et hinnata oma väite õigsust, analüüsin, mismoodi Eesti ja Soome teadlased omavahel teavet ja kogemusi jagasid ning kuidas koostöö aja jooksul muutus. Käsitledes teadussuhete kasu on mõiste 'kasu' all peetud silmas eri kommunikatsioonikanalite kaudu vahetatud teavet, oskusi ja kogemusi, mida teadlased said oma uurimistöös rakendada. Seetõttu on viimase uurimisküsimuse lõppeesmärk selgitada välja, kas maailmasõdadevahelisel ajal liikus rohkem oskusteavet Soomest Eestisse või vastupidi.

See väitekiri käsitleb ajajärku 1918–1940. Aasta 1918 on valitud algusaastaks, sest tolle aasta lõpuks olid nii Eesti kui ka Soome faktiliselt iseseisvad riigid. Sama aasta detsembris oli Tartu ülikooli juhtimine läinud eestlaste kätte ning 1918. aasta hiliskevadel oli taas avatud Helsingi ülikool, mis oli olnud suure osa 1917. aastast suletud.⁹ Lõppdaatumiks on valitud 1940. aasta, kui Eesti annekteeriti ja ühendati NSV Liiduga. Eesti okupeerimisega kaasnesid suured ümberkorraldused, muu hulgas vahetati välja nii Tartu ülikooli kui ka Tallinna tehnikaülikooli juhtkond, osa õppejõude kas vallandati või represseeriti ning hakati muutma kõrgkoolide õppekavasid ja õppeainete sisu.¹⁰ Soome jaoks lõppes aga sama aasta kevadel NSV Liidu vastu peetud Talvesõda. Suur osa üliõpilasi ja õppejõude oli kas saadetud rindele või leidis rakendust tagalas, ülikoolide õppe- ja teadustöö katkes ning osa ülikoolide varadest evakueeriti. Sõjas langes sadu teadlasi ja üliõpilasi; õhurünnakute ja territooriumikaotuste tõttu jäi Soome ilma mitmest uurimisasutusest, nt Tvärminne zooloogilisest uurimisjaamast ja Raivola katsemetskonnast.¹¹

⁹ Tamul, Sirje. *Landesuniversität Tartus 1918. aastal*. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 269; Piirimäe, Helmut. Tartu Ülikooli avamine Eesti rahvusülikoolina. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 285; Klinge, Matti. Vallankouksest talvisotaan. – *Helsingin yliopisto 1640–1990. Kolmas osa. Helsingin yliopisto 1917–1990*. Kirj Matti Klinge, Rainer Knapas, Anto Leikola, John Strömberg. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1990, lk 15–23.

¹⁰ Riismaa, Kädi; Siilivask, Karl. Teadustegevuse ümberkorraldused Eestis aastail 1940–1941. – *50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Teaduslugu ja nüüdisaeg. Vabariikliku teaduskonverentsi (2.-3. novembril 1988) materjalid*. Peatoim Arno Kõörna. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1989, lk 30–33. Vt ka Ant, Jüri; Hiio, Toomas. Tartu Ülikool esimese Nõukogude Liidu okupatsiooni ajal 1940–1941. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 421–430.

¹¹ Michelsen, Karl-Erik. Tiede rauhan ja sodan vuosina. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo:

Väitekiri koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk analüüsib maailmasõdadevahelisel ajal Tartu ülikoolis töötanud soome õppejõudude tööd ning selgitab, mis põhjustel Tartusse tuldi, milliseid ühiseid jooni oli nende õppe- ja teadustöös ja tegevuses väljaspool ülikooli ning miks Tartust lahkuti. Teises peatükis on vaatluse all meetodid, mida Eesti ja Soome teadlased on rakendanud, et otsida ja vahetada teadusinfot: kirjavahetus, õppimine välismaises kõrgkoolis ning teadusreisid (sh töö- ja uurimisreisid ning ekskursioonid). Samas peatükis on toodud esile ka tähtsamad Eestis ja Soomes ilmunud uurimistööd naabermaa ja kultuuri kohta. Kolmanda peatüki esimeses osas on käsitletud rahvusvahelisi kongresse, konverentse ja tööpäevi, mille osalejate hulgas olid teiste seas Eesti ja Soome teadlased. Peatüki teises osas analüüsitakse teaduslike seltside tähtsust Eesti ja Soome teadlaste sidemete ja koostöö arendamisel. Pea- ja alapeatükkide jaotus tugineb suuresti soome ajaloolase Marjatta Hietala esitatud kommunikatsioonikanalite mudelile, mida on üksikasjalikumalt vaadeldud teoreetilise tausta käsitluses. Väitekirja lõpus on kuus lisa, mis annavad lisateavet doktoritöös analüüsitud teaduslike kokkupuudete kohta (sh Tartu ülikooli soome õppejõudude loengu- ja seminarikursused, Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreisid, rahvusvahelised kongressid ning Eesti ja Soome teadusseltsides peetud ettekanded).

2. Historiograafia

Eesti ja Soome teadussidemeid käsitlevad uurimused võib üldjoontes jagada kolme kategooriasse: mõnele kindlale teadusvaldkonnale keskenduvad artiklid, teadlaste tegevusest ja pärandist kõnelevad kirjutised ning rahvusvahelisi kontakte analüüsivad tööd. Üheks olulisemaks Eesti-Soome teaduskontaktide käsitluseks võib pidada soome ajaloolase Timo Rui väitekirja Tartu ülikoolis töötanud välismaa õppejõududest ning Eesti teadlaste õppereisidest välismaale.¹² Eesti ja Soome teadussuhete poolest seisneb Rui uurimuse põhiväärtus selles, et käsitletud on välismaa õppejõudude, sealhulgas soome teadlaste Tartusse kutsumist, professor Arno Rafael Cederbergi tegevust ning kõikide Tartu ülikooli teaduslike stipendiaatide õpinguid välismaal ja nende tööd. Tähtis on rõhutada kõnealuse uurimistöö laia haaret: käsitletud on kõigi erialade stipendiaate. Rui uurimuse puhul tuleb aga silmas pidada, et see ei vaatle välismaa õppejõudude ja Eesti teadlaste õppereiside kokkupuuteid mitte ainult Soome ja soomlaste, vaid ka mõne teise maa ja rahvaga. Teine väitekiri, kus on käsitletud kogu maailmasõdadevahelise aja ja mitmete erinevate valdkondade Eesti-Soome teaduskontakte, on Soome Akadeemia endise haldusjuhataja Heikki Olavi Kallio doktori-

Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 185–186; Isomäki, Antti. Tsaarien perintö elää yhä Karjalan kannaksella. – *Metsätieteen aikakauskirja*, 1997, nr 4, lk 539. Soome sai Hankoniemi poolsaarel asuva Tvärminne zooloogilise uurimisjaama tagasi juba 1941. aastal, kuid Karjala kannasel asunud Raivola katsemetskond jäi NSV Liidule.

¹² Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*.

töö, kuid lähtealus on ennekõike maadevahelised teadussuhted Nõukogude okupatsiooni ajal ning tarve selgitada nende tausta.¹³

Valdkondliku haarde poolest võib eelmainitud väitekirjade kõrval parimateks pidada kahte võrdlemisi tagasihoidlikku tööd: 1990. aastal Helsingi ülikooli 350. aastapäeva puhul peetud konverentsi ettekannete kogumikku ning ülevaadet samal puhul koostatud näitusest „Helsingi ja Tartu ülikooli sidemed aastail 1900–1940“.¹⁴ Paraku vaatleb esimene teos suhteid märksa pikema aja vältel ning väga üldisel tasemel, teises aga kirjeldatakse ja kommenteeritakse maadevahelisi teadussidemeid näituse olnud esemete kaudu. Rui ja Kallio tööde kõrval on kõige esinduslikum teos kirjandusteadlase Sirje Oleski toimetatud kogumik „Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944“. Sellesse koondatud artiklid annavad ülevaate kahe maa kirjanduskontaktidest (autor Kai Laitinen), suhetest rahvaluuleteaduses (autor Henni Ilomäki) ning Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest (autor Tiit Rosenberg), üksikutest teadlastest on aga käsitletud Villem Grünthal-Ridala (autor Riho Grünthal), Andrus Saareste (autor Seppo Suhonen), Martti Haavio (autor Raija Majamaa), Arno Rafael Cederbergi (autor Raimo Pohjola) ja Johannes Gabriel Granö (autor Ott Kurs) elu ja tegevust.¹⁵ Kuigi kogumik annab Eesti ja Soome teadussidemete kohta palju väärtuslikku teavet, on selle põhitähelepanu humanitaarteadustel (v.a geograaf Johannes Gabriel Granö tegevuse käsitus).

¹³ Kallio, Heikki Olavi. *Suomen ja Viron tiedesuhteet erityisesti Viron miehitysaikana vuosina 1940–1991*. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 2004, siin lk 31–51.

¹⁴ Saukas, Rein (vast. toim.). *Helsingi Ülikool 350. Sümpoosioni ettekandeid*. Tartu: Tartu Ülikool, 1990; Rand, Mare; Saukas, Rein (toim.). *Helsingi ja Tartu ülikooli sidemed aastail 1900–1940. Näitus Tartu Ülikooli Raamatukogus 1.10. – 15.12.1990, Helsingi Ülikooli Raamatukogus 4.12.1990 – 15.1.1991*. Helsingi: Helsingin yliopisto, 1990.

¹⁵ Laitinen, Kai. Soome ja Eesti kirjanduslikest kontaktidest 1920. ja 1930. aastatel. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 53–69; Ilomäki, Henni. Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 71–109; Rosenberg, Tiit. Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 111–132; Grünthal, Riho. Villem Grünthal-Ridala – keeleteadaja ja kultuuri tutvustaja. Helsingi Ülikooli eesti keele lektori tegevus maailmasõdade vahel. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 251–277; Suhonen, Seppo. Andrus Saareste kirjad Lauri Kettusele 1917–1941. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 301–321; Majamaa, Raija. Martti Haavio-P. Mustapäa: maailmaseletaja ja luuletaja. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 345–357; Pohjola, Raimo. Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse süünd. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 373–401; Kurs, Ott. Johannes Gabriel Granö Eestis. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 403–421.

Maailmasõdadevahelise aja Eesti ja Soome teadussuhete historiograafia enim uuritud valdkonnaks võib pidada eestikeelse Tartu ülikooli soomlastest õppejõudude tegevust. Väga põhjalikult on analüüsitud Arno Rafael Cederbergi, Johannes Gabriel Granö, Lauri Kettunen, Ilmari Manninen ja Aarne Michaël Tallgreni tööd, mida käsitlevad uurimused võib jagada üldjoontes kolme kategooriasse. Esimesse rühma kuuluvad sellised tööd, kus on vaatluse all kogu õppejõu elu. Nende seast võib kõige terviklikuma teosena esile tõsta geograafi ja teaduskirjaniku Allan Tiitta teose „Sinisten maisemien mies“, mis kirjeldab põhjalikult ja mitmekülgelt Johannes Gabriel Granö elu ja teaduslikku tegevust, sh tema Tartu-aastatel.¹⁶ Käsitlusviisilt teistsugune on Ari Valliuse toimetatud kogumik „*Arno Rafael Cederberg – kansainvälinen historiantutkija ja organisaattori*“, kuhu on koondatud kaks artiklit: Eija Juujärvi ülevaade Cederbergi kogu karjäärist ja teadustöödest ning Timo Rui käsitlus tema Tartu-aastate tegevusest.¹⁷ Teise rühma kuuluvad aastakümnete vältel ilmunud uurimused ja artiklid, mis vaatlevad kitsamalt õppejõudude tegevust Tartu ülikoolis ja Eestis.¹⁸ Hea näide on Ilmari Manninen: tervikliku ülevaate tema Tartu-aastatest on andnud Ilmar Talve, omaette artiklites on aga käsitletud Mannineni tööd Tartu ülikoolis (autor Arved Luts) ning Eesti Rahva Muuseumis (autor Reet Piiri).¹⁹ Kolmandasse rühma saab

¹⁶ Tiitta, Allan. *Sinisten maisemien mies. J. G. Granön tutkijantie 1882–1956*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2011.

¹⁷ Juujärvi, Eija. Historian uupumaton työmies A. R. Cederberg – historiantutkija, arkimatkaaja ja isänmaanystävä. – *Arno Rafael Cederberg – kansainvälinen historiantutkija ja organisaattori*. Toim Ari Vallius. Joensuu: Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys, 1997, lk 8–112; Rui, Timo. Eesti ja Põhjamaade ajaloo professor A. R. Cederberg. – *Arno Rafael Cederberg – kansainvälinen historiantutkija ja organisaattori*. Toim Ari Vallius. Joensuu: Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys, 1997, lk 113–144.

¹⁸ Vt nt Rosenberg, Tiit. Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis. – *Ajalooline Ajakiri*, 1999, nr 2, lk 79–90; Pohjola, Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse sünd, lk 373–401; Truman, Mihkel. Arno Rafael Cederberg Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli õppejõuna. – *Ajalooline Ajakiri*, 2019, nr 2, lk 153–193; Alvre, Paul. Lauri Kettunen eesti ja sugulaskeelte uurijana. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 127–138; Viitso, Tiit-Rein. Soome keel ja läänemeresoome keelte professor Tartu Ülikoolis. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 281–305; Suhonen, Seppo. Lauri Kettunen itämerensuomalaisten kielten tutkijana ja Tarton yliopiston opettajana. – *Palava henki ja kieli. Professori Lauri Kettunen, murteiden tutkija ja Eestin kansallisen kulttuurin esitaistelija*. Toim Osmo Hänninen, Lauri Koponen. Kuopio: Snellman-instituutti, 1991, lk 40–53; Grünthal, Riho. Lauri Kettunen – eesti keele eestkostja Soomes. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 52 (2006)*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2007, lk 197–213; Salminen, Timo. Aarne Michaël Tallgren, Estonia, and Tartu in 1920: The image of a country in correspondence. – *Ajalooline Ajakiri*, 2019, nr 2, lk 195–226.

¹⁹ Talve, Ilmar. Ilmari Manninen in Finland and Estonia. – *Pioneers. The History of Finnish Ethnology*. Toim Matti Räsänen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1992, lk 50–76; Luts, Arved. Ilmari Manninen Tartu Ülikooli õppejõuna. – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat XLI*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1996, lk 25–37; Piiri, Reet. Eesti Rahva Muuseum

liigitada sellised uurimused ja teosed, kus soome õppejõu tegevus hõlmab vaid osa käsitletavast teemast.²⁰ Siin on hea näide Aarne Michaël Tallgren, kelle tegevust on Lembit Jaanits vaadelnud osana arheoloogia õpetamisest Tartu ülikoolis, Timo Salminen aga osana Soome arheoloogide rahvusvahelistest kontaktidest ja koostööst.²¹

Teisi Tartu ülikooli soomlastest õppejõudusid (Yrjö Kauko, Eino Kuusi, Kaarlo Teräsvuori, Kalle Väisälä, Hilja Kettunen ja Aino Suits) on käsitletud märksa tagasihoidlikumalt.²² Näiteks Yrjö Kauko kireva elu ja töö kohta on Soomes ilmunud Riitta Mattila biograafia „*Intohimona tiede ja opetus*“ ning Kalle Väisälä tegevusest saab ülevaate Olli Lehto teosest „*Oman tien kulkijat*“, mis vaatleb professoritest vendade Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälä elu, kuid senised teadmised Eino Kuusi ja Kaarlo Teräsvuori kohta piirduvad paraku vaid üksikute märkmetega mõnes suuremas teoses või artiklis.²³ Igale teadlasele eraldi keskenduvate uurimistööde kõrval on soome õppejõudude tegevust vaadeldud ka kõigis 20. ja 21. sajandi vältel ilmunud Tartu ülikooli ajaloo üldkäsitlustes, kus on mainitud ülikoolile õppejõudude värbamist välismaalt, sh Soomest, ning tutvustatud soome õppejõudude, ennekõike Cederbergi, Granö, Kettuneni, Mannineni ja Tallgreni õppe-, korraldus- ja teadustöö põhijooni.²⁴

Ilmari Mannineni ajal. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat XLI*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1996, lk 11–19.

²⁰ Vt nt Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 55–83; Kurs, Ott. *Maateadusest Eestis. Geograafiast ja geograafidest 20. sajandil*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 2007, siin lk 28–49.

²¹ Jaanits, Lembit. Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940. – *Muinasaja teadus 3. Eesti arheoloogia historiograafilisi, teoreetilisi ja kultuuriajaloolisi aspekte*. Toim Valter Lang. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1995, lk 9–49; Salminen, Timo. *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit. Suomalaisten arkeologien kansainväliset yhteydet 1870–1950*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 2014, siin lk 66–89.

²² Past, Vello. Tartu Ülikooli keemiaosakonna õppe- ja teadustöö arenguhooni käesoleval sajandil. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XX. Reaalteaduste koolkondade, ideede ja teooriate areng Tartu Ülikoolis*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1987, lk 34–44, siin lk 38–39; Prinitis, Olaf; Tamme, Enn. Kalle Väisälä ja Tartu Ülikool. – *Matemaatika ja kaasaeg XV. Abimaterjale matemaatika õpetajatele ja õppijatele*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1968, lk 116–119; Lumiste, Ülo; Tamme, Enn. Eestikeelse matemaatilise kõrghariduse algaastad. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIII. 70 aastat eesti ülikooli*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 72–87; Krinal, Valner. *Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999, lk 49; Vääri, Reet. Soome ja ungari keele lektoraat Tartu Ülikoolis 1918.–1940. aastal. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. 259. Töid eesti filoloogia alalt. III*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1970, lk 302–311, siin lk 302–306.

²³ Mattila, Riitta. *Intohimona tiede ja opetus. Yrjö Kaukon elämänvaiheita Kuopiosta Patagoniaan*. Helsinki: Tekniikan Historian Seura, Tekniikan Akatemia -säätiö, 2011; Lehto, Olli. *Oman tien kulkijat. Veljekset Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälä*. Helsinki: Otava, 2004; Poom, Eduard. Prof. dr. Eino Kuusi †. – *Postimees*, nr 143, 28.05.1936, lk 5; Kurs, Ott. Mõnda Kaarlo Teräsvuorist ja eesti põllumajandusteaduse algusest. – *Akadeemia*, 2004, nr 9, lk 1942–1949;

²⁴ Kangro, Bernard. *Universitas Tartuensis. Eesti Vabariigi Tartu Ülikool ja üliõpilaskond sõnas ja pildis*. Lund: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1970; Siilivask, Karl; Palamets, Hillar (koost.). *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Tallinn: Eesti Raamat, 1982; Hiio, Toomas;

Teadlastevahelise kirjavahetuse üksikasju ja teemasid kui omaette uurimisküsimust ei ole seni väga palju uuritud. Valdavas osas senisest historiograafiast on ainult tõdetud, et teadlased pidasid kirjavahetust ning jagasid üksteisega mitmesugust teavet ja materjale. Ent kahe hea ja teineteist täiendava erandina saab esile tuua Richard Viidalepa ülevaate rahvaluuleteadlase Kaarle Krohni kokkupuudetest Eestiga ning Rudolf Põldmäe artikli Krohni pikaage se sõbra ja kolleegi Matthias Johann Eiseni suhetest Soome ja soomlastega.²⁵ Kui võtta aluseks üldistused kirjavahetuse kohta ja põhiteemade esiletõstet, võib kõige märkimisväärsemaks tööks pidada Seppo Suhoneni ülevaadet Andrus Saareste kirjadest Lauri Kettunenile.²⁶ Seevastu on märksa rohkem käsitletud eesti üliõpilaste ja teadlaste välisreise ning Helsingi ülikoolis sooritatud õpinguid. Sel teemal võib seni parimaks uurimuseks pidada Rui väitekirja, kuid see vaatleb peale Soome muidki Eesti teadlaste välisreiside ja -õpingute sihtriike ega peatu üga stipendiaadi tegevuse üksikasjadel.²⁷ Rui esitatud üldpilti aitavad täiendada artiklid ja teosed, mis käsitlevad teaduslike stipendiaatide elu ja tegevust Soomes.²⁸ Tartus õppinud soomlaste kohta on statistilise ja üldistava ülevaate kirjutanud Helena Sepp.²⁹

Töö- ja uurimisreiside ning ekskursioonide puhul tuleb tõdeda, et puhtalt reisidele keskenduvaid uurimusi on vähe. Parim näide on Erich Kuke artikkel Tartu ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonidest maailmasõdadevahelisel ajal, selle kõrval on paljusid reise ja ekskursioone käsitletud Kuke ja Antti Pekkarineni

Piirimäe, Helmut (toim.). *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007; Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*.

²⁵ Viidalepp, Richard. Kaarle Krohn ja eesti rahvaluuleteadus. – *Keel ja Kirjandus*, 1963, nr 5, lk 280–288; Põldmäe, Rudolf. M. J. Eiseni suhted soome kultuuri ja teadusega. – *Keel ja Kirjandus*, 1977, nr 3, lk 148–159.

²⁶ Suhonen, Andrus Saareste kirjad Lauri Kettusele 1917–1941, lk 301–321.

²⁷ Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*.

²⁸ Grünthal, Villem Grünthal-Ridala – keeleõpetaja ja kultuuri tutvustaja, lk 251–277; Alvre, Paul. Professor Julius Mark õppejõuna ja teadustöö organiseerijana. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXV. Tartu Ülikool läbi kolme okupatsiooni*. Tartu: Tartu Ülikool, 1991, lk 110–119; Ariste, Paul. 1932. aasta kevadsemestril Helsingis. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised = Ученые записки Тартуского государственного университета = Acta et commentationes Universitatis Tartuensis. 690. Fenno-ugristica 12. Paul Ariste ja tema tegevus*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1985, lk 6–10; Rosenberg, Tiit. Ajaloolane Otto Liiv Tartu Ülikooli teadusliku stipendiaadina. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XVI. Tartu Ülikooli teaduslikud sidemed*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool 1985, lk 112–121; Olesk, Sirje. Vironkielinen Kalevala. August Annistin elämä ja työ. – *Kalevala maailmalla. Kansalliseepoksen kääntämisen kulttuurihistoriaa*. Toim Petja Aarnipuu. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kalevalaseura, 2012, lk 233–243; Kurs, Ott. Maateaduse professor August Ferdinand Tammekann. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist. XI. Geograafia ajaloost Eestis*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1995, lk 140–153; Meikar, Toivo. Paul Reim – metsanduse suurkuju. – *Eesti Mets*, 1991, nr 5, lk 11–16; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 69, 72, 81–85.

²⁹ Sepp, Helena. Soome üliõpilased Tartu Ülikoolis 1920. ja 1930. aastatel. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIX. 75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Tartu: Tartu Ülikool, 1997, lk 137–147.

artiklis Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat.³⁰ Töö- ja uurimisreise on käsitletud Eesti ja Soome teadlaste uurimistöõde kontekstis, kuid teadustööd käsitlev historiograafia on väga ulatuslik ja mitmekesine ning esitatud eri väljaannetes, sest nii Eestist kui ka Soomest võib leida hulgaliselt kas üksikutele teadlastele või mõne kindla valdkonna töödele keskenduvaid uurimusi ja ülevaateid. Ometi ei pruugi need uurimused või ülevaated anda konkreetse töö- või uurimisreise kohta kuigi detailset teavet. Ekskursioonide puhul tuleb suuresti piirduda kaasaegsete reisikirjeldustega, nt metsateadlaste puhul ajakirjas Eesti Mets avaldatud ülevaadetega.³¹ Teadlaste uurimistöõde käsitlev historiograafia hõlmab, nagu eespool mainitud, suurt hulka mitmesuguseid artikleid ja uurimusi.

Ühisürituste ehk kongresside, konverentside ja tööpäevade sarjade kohta on ilmunud väga vähe uurimusi. Kõige terviklikuma erialade ühisüritusi koondava ülevaate on koostanud teadusloolane Algo Rämmer, kelle doktoritöö käsitleb Baltimaade kultuurikoostööd. Ühtlasi on ta käsitletud ka niisuguseid kokkusaamisi, millest on võtnud osa kõigi kolme Balti riigi esindajad, ning rohkesti ühisüritusi, kus osalesid ka Soome teadlased. Samas ei käsitle Rämmeri töö kõiki sääraseid üritusi, kus viibisid Eesti ja Soome, kuid mitte ilmtingimata Läti ja Leedu teadlased, pealegi ei hõlma tema ülevaade mitte ainult teaduslikke, vaid ka teisi eri- ja kutsealade üritusi.³² Kõige põhjalikum uurimus konkreetse ühisürituste sarja kohta on soome teoloogi Niilo Pesoneni artikkel Balti usuteaduskondade kongressidest.³³ Kogu ürituste sarja hõlmab ka botaanik Ülle Reieri ülevaade Soome-Balti taimegeograafide kongressidest.³⁴ Enamjagu ühisüritustele keskenduvatest töödest on üritustest osa võtnud teadlaste kokkuvõtted, mille põhisiht on kirjeldada konverentsi või kongressi tegevust – pigem võib neid pidada mälestuste ja publitseeritud allikate kogumiks. Ent käsitletu põhjalikkuse poolest erinevad need kokkuvõtted märkimisväärselt. Näiteks ajakirjas *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* avaldatud Soome bioloogide aruannetes Balti taimegeograafide kongresside kohta on üksikasjalikult kirjeldatud nii üritustel peetud ettekandeid, peamisi arutelusid ja ka teisi eeskavapunkte, kuid

³⁰ Kukk, Erich. Tartu Ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonid aastail 1919–1944. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIX. 75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Tartu: Tartu Ülikool, 1997, lk 205–209; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2461–2491.

³¹ Vt nt Mathiesen, Andrei. Reisimuljeid Soome ekskursioonilt. (26. juunist – 30. juunini 1925 a.). – *Eesti Mets*, 1925, nr 9/10, lk 186–200; J. N-n. Metsateadlaste õppereis Soome 1926 a. – *Eesti Mets*, 1926, nr 9, lk 191–195; Daniel, Oskar. Soome metsateadlaste ringreis Eestis. – *Eesti Mets*, 1924, nr 21/22, lk 210–211; Joh-oh-aka. Soome metsameeste õppereis Eesti metsadesse 12.–17. juulini 1928. a. – *Eesti Mets*, 1928, nr 9, lk 194–196.

³² Rämmer, *Haritlased ja Balti kultuurikoostöö 1920.–1930. aastatel*, lk 104–124.

³³ Pesonen, Niilo. Balttilaist teologikonferentsit kirkko- ja kansallisuuspoliittisten ristiriitosten keskellä 1927–1937. – *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja 87–88. 1997–1998*. Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1999, lk 369–395.

³⁴ Reier, Ülle. Balti Taimegeograafide Ühing ja Teodor Lippmaa. – *Schola Biotheoretica XLV. Biogeograafia*. Tartu: Eesti Looduseuurijate Selts, 2019, lk 163–170.

1931. aastal Helsingis toimunud soome-ugri keeleteadlaste koosolek on ajakirjas Eesti Keel võetud kokku vaid ühe lehekülje pikkuse kroonikana.³⁵

Eraldi uurimisteemana on Eesti ja Soome teaduslike seltside välissuhteid käsitletud võrdlemisi vähe. Uurimustest, kus on vaatluse all kindla teadusseltsi rahvusvahelised suhted, võib näidetena esile tõsta ainult Ülle Tarkiaineni töö *Suomen Metsätieteellinen Seura* (Soome metsateaduslik selts, SMes) sidemetest Eestiga ning Mervi Kaarnineni ülevaate *Suomen Historiallinen Seura* (Soome ajaloo selts, SHS) välissuhetest, sealhulgas kontaktidest Eesti ajaloolastega ning osalusest Eesti-Soome ajaloolaste päevadel.³⁶ Teaduslike seltside koostöö ja rahvusvaheliste kontaktide kohta võib teavet leida seltside juubeliteostest ja mitmesugustest artiklitest, kuid nende puhul tuleb silmas pidada, et eri välissuhtlusviise on sageli käsitletud eraldi ning mõne muu teema juures. Juubeliteoste hulgas sisaldab siinse väitekirja seisukohast väärtuslikku teavet Kersti Taali monograafia „Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu“, Jaakko Ignatiuse kaheköiteline raamat „*Suomalainen Lääkärisseura Duodecim 1881–2006*“ ning Timo Salminen teos „*Aatteen tiede. Suomalais-Ugrilainen Seura 1883–2008*“.³⁷ Peale mahukate ajalookäsitluste on nii Eestis kui ka Soomes avaldatud ühe seltsi tegevusele keskendunud artikleid, mille käsitus kahe maa teaduskontaktidest võib nii mõnigi kord olla teabeküllasem kui ulatuslikumate teoste oma.³⁸

Uurimiskirjanduse kõrval on käesolevas doktoritöös kasutatud ka ajakirjanduses ilmunud artikleid. Peamine teema, mille puhul on ajakirjandus osutunud

³⁵ Nt Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung der Pflanzengeographen in Dorpat (Tartu) vom 24.–27. August 1929. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 6 (1929–1930)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1929–1931, lk 83–94; S. Kroonika. Soome-ugri keelte uurijate koosolek. – *Eesti Keel*, 1931, nr 6, lk 190.

³⁶ Tarkiainen, Ülle. Soome Metsateadusliku Seltsi sidemetest Eesti metsateadlastega enne Teist maailmasõda. – *Tuna*, 2002, nr 1, lk 156–157; Kaarninen, Mervi. Suomen Historiallisen Seuran kansainvälist yhteydet. – *Tiede ja yhteiskunta. Suomen Historiallinen Seura ja historiantutkimus 1800-luvulta 2010-luvulle*. Toim Petri Karonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2019, lk 399–474, siin lk 437–439.

³⁷ Taal, Kersti. *Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu*. Tallinn: Argo, 2018, lk 164–165, 167, 172–174, 304–310; Ignatiuse, Jaakko. *Suomalainen Lääkärisseura Duodecim 1881–2006. I-II*. Helsinki: Duodecim, 2012, lk 294–297, 834–837; Salminen, Timo. *Aatteen tiede. Suomalais-Ugrilainen Seura 1883–2008*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2008, lk 105–121, 141–144.

³⁸ Põhjalikumatest Eesti teaduslike seltside kohta kirjutatud artiklitest võib näidetena tuua: Kask, Arnold. Ülevaade AES-i kahekümneaastasest tegevusest – *Eesti Keel*, 1940, nr 1–2, lk 34–49; Kask, Arnold. Ülevaade Akadeemilise Emakeele Seltsi kümneaastasest tegevusest. – *Eesti Keel*, 1930, nr 4–5, 6, lk 114–116, 135–143; Palm, August. Eesti Kirjanduse Selts 1907–1932. – *Eesti Kirjandus*, 1932, nr 7, 8, 9, 10, lk 305–327, 376–401, 417–435, 493–514; Kuum, Jüri. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts (1920–1940). – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi V*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1977, lk 150–158; Meikar, Toivo. Tartu Ülikooli Akadeemilise Metsaseltsi loomine ja selle osa rahvusliku metsateaduse organiseerijana. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XIV. Reaalteaduste arengust Tartu Ülikoolis*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1983, lk 18–27; Päss, Elmar. Akadeemilise Rahvaluule Seltsi tegevusest 1925 – 1940. – *Keel ja Kirjandus*, 1969, nr 1, lk 36–39; Kivimäe, Jüri; Rosenberg, Tiit. Akadeemilise Ajaloo Seltsi tegevusest (1920–1941). – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XVI. Tartu Ülikooli teaduslikud sidemed*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1985, lk 134–143.

väärtuslikuks lisaks ja täienduseks, on Eesti ja Soome teadlaste vastastikused külaskäigud ja reisid. Kuigi mitmel juhul võib külastuste kohta leida teavet kas arhiivimaterjalidest või uurimiskirjandusest, ei kajastu neis aga sugugi kõik mõlema maa teadlaste visiividid. Ajakirjanduses ilmunud uudisnupud ja artiklid on siinkohal pakkunud hinnalist lisateavet selle kohta, milliste erialade esindajad Eestit või Soomet väisasid ning millele nende ekskursioonid keskendusid, avardades sel moel muu materjali põhjal moodustunud pilti. Külaskäikude kõrval leiab ajakirjandusest teavet mitme muu Eesti ja Soome teadusliku kokkupuute kohta. Näiteks on ajakirjanduses kajastatud mitmeid ühisüritusi, millest Eesti ja Soome teadlased osa võtsid, ning kuigi kongresside ja konverentside kohta leidub suurel osal juhtudest nii arhiivimaterjale kui ka publitseeritud allikaid, pakuvad ajalehed siingi täiendavat teavet nii ürituste toimumise kui ka nende kava kohta.

3. Allikad ja meetod

Siinne doktoritöö põhineb Eesti ja Soome mäluasutuste ainesel, kusjuures osa materjalist ei ole teadusuurimustes seni kasutatud. Kuna väitekirja vaatleb kõrvuti nii Eesti kui ka Soome teadlaste tegevust mõlema maa arhiivimaterjalide ja uurimiskirjanduse põhjal, on doktoritöö põhimeetodid allikakriitika ja võrdlev-ajalooline meetod. Maadevaheliste teadussidemete kohta võib teavet leida arvukatest dokumentidest, kuid need on laadilt erinevad ja koostatud eri eesmärkidel. Seetõttu erineb nendes dokumentides leiduv teave Eesti ja Soome teadussidemete kohta nii rõhuasetuse, detailsuse kui ka usaldusväärsuse poolest. Seetõttu on doktoritöös kasutatud nii Eesti kui ka Soome arhiivide mitmekesiseid allikaid, mis täiendavad üksteist, kolmel eesmärgil: et sõeluda välja võimalikult palju teabekilde Eesti ja Soome teaduskontaktide kohta, leida neile teistest allikatest kinnitust ning saada nende kohta võimalikult palju infot. Ühest küljest saab niimoodi täita võimalikke lünki praegustes teadmistes ja anda maadevahelistest teaduslikest sidemetest üksikasjalikuma pildi. Teisest küljest annab see võimaluse võrrelda Eesti ja Soome teadlaste ja asutuste tegevuse suundumusi ning selgitada välja nendevahelisi sarnasusi ja erinevusi.³⁹ Kuna siinses töös kasutatud allikmaterjalidest leidub mitmesuguseid arvandmeid (töö- ja uurimisreiside, rahvusvaheliste ürituste, Eesti ja Soome teadusseltsides peetud ettekannete, seltside auja kirjavahetajaliikmete arv), on väitekirjas rakendatud ka kirjeldava statistika meetodit, mille abil saab analüüsida koostöö dünaamikat aastate, valdkondade jt näitajate kaupa.

Kõige ulatuslikum doktoritöös kasutatud allikakogu on Rahvusarhiivis (RA) talletatavad Tartu ülikooli materjalid (RA, EAA.2100): ülikooli nõukogu⁴⁰ ja

³⁹ Meetodi kohta vt nt Skocpol, Theda; Somers, Margaret. The Uses of Comparative History in Macrosocial Inquiry. – *Comparative Studies in Society and History*, 1980, nr 2 (22), lk 174–197; Sewell, William H. Jr. Marc Bloch and the Logic of Comparative History. – *History and Theory*, 1967, nr 2 (6), lk 208–218; Haupt, Heinz-Gerhard. Comparative history – a contested method. – *Historisk tidskrift*, 2007, nr 4 (127), lk 697–716.

⁴⁰ RA, EAA.2100.4.2–32.

valitsuse⁴¹ koosolekute protokollid, nii õppejõudude kui ka ülikooli allasutuste (teaduskondade, instituutide, kabinettide) aastaaruanded⁴² ning õppejõudude isikutoimikud. Ülikooli nõukogu ja valitsuse koosolekute protokollides on antud ülevaade, millised õppejõud on ametitesse valitud, kinnitatud või vabastatud või välismaale komandeeritud. Protokollid on üldjuhul kidakeelsed: päevakorrapunktide arutelusid leidub harva, eelkõige ülikooli tegevuse seisukohast mõjusate teemade korral, näiteks ülikooli õppekohad ja töötajate palgad.⁴³ Seepärast jäävad näiteks selgusetuks otsuste motivatsioon ja tagamaad, miks mingi õppejõud ametisse valiti või vabastati, komanderingute kohta ei saa nii mõnigi kord teada, mis välisriiki teadlane lähetatakse, ning lõpuni ei või kindel olla selleski, kas see üldse teoks sai. Kõige mitmetahulisemat teavet pakuvad ülikooli õppejõudude ja asutuste iga-aastased tegevusaruanded.⁴⁴ Eesti ja Soome teadussuhete seisukohast leiab tegevusaruannetest teavet selle kohta, millal (ja sageli ka miks) mõni õppejõud Soomes käis, milliseid Soomega seotud uurimistöid on ta avaldanud ning missuguseid muid kontakte võis tal Soomega olla. Asutuste aruanded võivad aga anda uut teavet selle kohta, millal mõni Soome teadlane asutuses käis või milliseid muid kontakte Soomega (nt väljaannete vahetus) asutusel oli. Õppejõudude ja asutuste aruanded kattuvad osaliselt, kuid samal ajal täiendavad üksteist.

Paraku ei ole aruannete toimikud aastate kaupa täielikud, vaid peaaegu iga aasta kohta kogutud toimikust puudub mõne õppejõu või asutuse aruanne. Siin annavad lisateavet ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste toimikud, millest võib leida kirjavahetusi ülikooli asutustega, aruandeid teadusliku stipendiumi, välismaistes ülikoolides sooritatud õpingute või välismaale tehtud töö- ja uurimisreiside kohta ning õppejõudude teenistuskirjasid. Ent ka õppejõudude ja üliõpilaste toimikute puhul tuleb võtta arvesse, et taaberohkuselt erinevad nad väga suurel määral ega pruugi olla täielikud. Leidub nii üksikasjalikke kui ka napisõnalisi aruandeid; nii mõnigi dokument võib küll kinnitada õppejõu või üli-

⁴¹ RA, EAA.2100.4.40–73.

⁴² RA, EAA.2100.4.74–105.

⁴³ Vt nt RA, EAA.2100.4.5, l. 301–306p. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 22.11.1921. §10. Eriprotokoll ülikooli nõukogu koosolekute protokollide juure 15, 18, 22 novembrist 1921 a. ülikooli õpekohtade nimekirja ja etaa läbiharutamise asjus.

⁴⁴ Teaduskondade aruannetes kajastusid muuhulgas teaduskonna isikkoosseis, teaduskonna nõukogu koosolekud ja peamised nende käigus arutatud küsimused ning teaduslik töö (mh välismaale komandeerimised, promotsioonid, ilmunud uurimistööd, peetud referaadid). Vt nt RA, EAA.2100.4.75, l. 95–97. Arstiteaduskonna aruanne tegevuse kohta 1.XII.1920.–20.XI.1921. Väiksemate asutuste, sh instituutide ja kabinettide aruanded pidid kajastama asutuse personali koosseisu ning selle muudatusi, asutuses tehtud teaduslikku, õppe- ja muud tegevust, teavet asutuse raamatukogu ja muu sisseseade kohta ning ülevaate asutuse ruumide olukorra kohta. Vt nt RA, EAA.2100.4.82, l. 123–124. Aruanne Arkeoloogia kabineti tegevusest 1.XI.25 – 1.XI.26. Tartu, 15.11.1926. Õppejõudude aruannetes pidi aga olema teavet trüki ilmunud teaduslike tööde, muu teadusliku tegevuse, komandeerimiste, kongressidel jm teaduslikel ja kultuurilistel koosolekutel osalemise, tunnustuste, avalike ettekannete, muude teaduslike ülesannete ning seltskondliku tegevuse kohta. Vt nt RA, EAA.2100.4.90, l. 195. Johannes Piiperi aruanne teaduslikust tööst 01.04.1930–01.04.1931. *Sine loco*, 13.05.1930.

õpilase komandeerimist välismaale, kuid hilisemaid märkmeid selle kohta, kas ja kuhu reisis ning mida reisi käigus tehti, ei pruugi olla. Puudustest hoolimata võimaldavad eelmainitud kolme allikakogu dokumendid, kõrvutatuna üksteisega, saada ülikooli ja selle õppejõudude ning üliõpilaste teadussidemetest märksa selgema ja põhjalikuma pildi.

Teine teaberikas allikakogu on Eesti ja Soome teaduslike seltside materjalid, mis Eestis on ennekõike hoiul Rahvusarhiivis, Eesti Kirjandusmuuseumis (KM) ja Tartu ülikooli raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas (TÜR KHO), Soomes aga *Kansallisarkistos* (Soome rahvusarhiiv, KA), *Kansalliskirjastos* (Soome rahvusraamatukogu, KK) ja *Museovirastos* (Soome muuseumiamet, MV).⁴⁵ Ent mõlemal maal tuleb ette erandeid, sest osa teadusseltse on kas otsustanud deponeerida oma materjalid mujale kui eespool mainitud arhiivid⁴⁶ või hoiab oma tegevust puudutavaid allikaid enda halduses. Siinses töös käsitletud Soome teadusseltsidest on kolmel – *Suomalaisen Kirjallisuuden Seural* (Soome kirjanduse selts, SKS), *Suomalainen Lääkäriseura Duodecimil* (Soome arstide selts *Duodecim*, edaspidi SLS) ja *Suomalaisten Kemistien Seural* (Soome keemikute selts, SKeS) – arhiiv enda käsutuses.⁴⁷ Olulisemad seltside arhiivides leiduvad materjalid on koosolekute protokollid (koos lisadega), millest ilmneb, kes pidasid koosolekutel ettekandeid, kuidas vahetati väljaandeid, mismoodi planeeriti ühiseid teaduslikke ettevõtmisi, reise või ühisüritusi ning mil viisil ja kui palju suhtlesid teaduslikud seltsid omavahel ning teiste teadusasutuste ja teadlastega. Ent mitmel juhul on protokollid sõnastatud lühidalt, märkides vaid mõne otsuse vastuvõttu ja jättes välja sama päevakorrapunkti all peetud arutelu. Nii jäävad selgusetuks huvipakkuvad üksikasjad Eesti ja Soome teaduskontaktide kohta, näiteks põhjused, miks kutsuti teaduslike seltside koosolekutele esinema just kindlaid teadlasi. Mõningat lisateavet pakuvad protokollide lisad, kust võib

⁴⁵ RA, EAA.2569. Õpetatud Eesti Selts; RA, EAA.5309. Eesti Looduseuurijate Selts; RA, EAA.2492. Akadeemilise Ajaloo-Selts; RA, ERA.R-2362. Akadeemiline Emakeele Selts; RA, EAA.5214. Akadeemiline Keemia Selts; KM Eesti Kultuurilooline Arhiiv (EKLA), fond 16. Eesti Kirjanduse Selts; KM Eesti Rahvaluule Arhiiv (ERA), EFAM, ARS. Akadeemiline Rahvaluule Selts; TÜR KHO, fond 55. Tartu Ülikool; TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts; KA, Finska Kemistsamfundet rf:s arkiv; KA, Helsingin hyönteistieteellisen yhdistyksen arkisto; KA, Kansantaloudellisen yhdistyksen arkisto; KA, Suomalaisen Tiedekatemian arkisto; KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto; KA, Suomen Kasvatustieteellisen Yhdistyksen arkisto; KA, Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen arkisto; KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto; KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto; KA, Suomen Tiedeseuran arkisto; KA, Suomalais-Ugrilaisen Seuran arkisto; KK, coll. 1162. Societas pro Fauna et Flora Fennica; MV, Suomen Muinaismuistoyhdistys.

⁴⁶ Nii on näiteks *Suomen Biologian Seura Vanamo* (Soome bioloogia selts Vanamo, maailmasõdadevahelisel ajal nimega *Suomen Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura Vanamo* (Soome zooloogiline ja bioloogiline selts Vanamo, SESV)) deponeerinud oma materjalid *Helsingin Yliopiston Keskusarkistosse* (Helsingi ülikooli keskarhiiv, HYKA) ja *Suomen Muinaismuistoyhdistys* (Soome muinasmälestiste selts, SMY) oma materjalid *Museovirastosse* (Soome muuseumiamet, MV). HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto.

⁴⁷ SKS KIA, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto; Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimien arkisto; Suomalaisten Kemistien Seuran arkisto.

leida koosolekutel peetud ettekannete kokkuvõtteid, seltsi liikmete uurimisreiside aruandeid ning seltsile saabunud kirju.

Koosolekute protokollide kõrval võib teadussidemete kohta leida teavet seltside raamatukogude inventarinimekirjadest ja -loeteludest ning kirjavahetusest. Kirjavahetus kajastab nii seltside omavahelist suhtlust kui ka seltside kokkupuuteid teadlaste ja eri asutustega, inventarinimekirjadest ja loeteludest võib leida, milliste teaduslike seltside ja asutustega väljaandeid vahetati ning millised välismaised teadlased seltsile oma või muid teoseid annetasid. Heal juhul on väljaandevahetuse korral peale teise osalise mainitud ka seda, milliseid ajakirju või raamatuid saadi, kuid üksikute teadlaste puhul piirdub see teave sageli üksnes annetatud tööde arvuga. Väljaannete vahetuse puhul on kirjavahetus hea lisallikas. Peale mainitud allikmaterjalide võib teaduslike seltside arhiividest leida seltsiga seotud isikute isiklike dokumente, mitmesuguseid artikleid ja aruandeid uurimisreiside kohta ning kas või ühisüritustel ning õppe- ja uurimisreisil osalejate nimekirju. Seega annavad seltside arhiivid teavet ka oma liikmete tegevuse, seltside eestvõttel korraldatud ekskursioonide ja külaskäikude ning mõne suurema ühisürituse kohta.

Kolmas oluline arhiiviallikate kogu on teadlaste isikuarhiivid. Doktoritöös on kasutatud peamiselt Soome teadlaste isikuarhiive, kuna sealt võib suurema tõenäosusega leida säärast teavet, mis on maadevaheliste teadussidemete historiograafia seisukohast uus. Samuti on isikuarhiivide valiku puhul arvestatud nende valdkondlikku haaret, s.t töös on kasutatud võimalikult mitme teadusharu esindajate materjale. Väitekirjas kasutatud isikuarhiividest talletatakse Soome rahvusarhiivis Aimo Kaarlo Cajanderi, Arno Rafael Cederbergi, Emil Nestor Setälä, Kaarlo Teräsvuori ja Kalle Väisälä materjale⁴⁸, Soome rahvusraamatukogus aga teiste seas Aarne Michaël Tallgreni ja Kaarlo Linkola ainestikke⁴⁹ ning SKSi arhiivi kirjandus- ja kultuuriloo kogudes muu hulgas Johannes Gabriel Granö, Kaarle Krohni, Lauri Kettuneni ja Martti Haavio isikuarhiive⁵⁰. Eesti mäluasutustest on kasutatud TÜR KHOs leiduvaid Ludvig Puusepa, Julius Mägiste, Valter Hiie ning Eduard Poomi materjale.⁵¹ Isikuarhiivid sisaldavad mitmesuguseid dokumente, sealhulgas artiklite käsikirju, päevikuid ja mitmesuguseid märkmeid, mis võivad ühest küljest täiendada teavet üksikute Eesti ja Soome teaduslike kontaktide kohta ning teisalt kajastada teadlaste selliseid sidemeid, mille kohta teistes arhiivimaterjalides märkeid pole ning mida ei ole uurimiskirjanduses seni kajastatud. Ent isikuarhiivide materjalide usaldusväärsust mõjutab nende subjektiivsus, mis on eri laadi allikatel isesugune. See tähendab, et väitekirja

⁴⁸ KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto; KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto; KA, Emil Nestor Setälän arkisto; KA, Kaarlo Teräsvuoren arkisto; KA, Kalle Väisälän arkisto.

⁴⁹ KK, coll. 73. Kaarlo Hildén; KK, coll. 132. Kaarlo Linkola; KK, coll. 143. Viljo Johannes Mansikka; KK, coll. 146. Kurt Reinhold Melander; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren.

⁵⁰ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto; SKS KIA, Kaarle Krohni arkisto; SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto; SKS KIA, Lauri Kettusen arkisto; SKS KIA, Martti Haavion arkisto; SKS KIA, Sulo Haltosen arkisto.

⁵¹ TÜR KHO, fond 39. Ludvig Puusepp; TÜR KHO, fond 52. Julius Mägiste; TÜR KHO, fond 92. Valter Hiie; TÜR KHO, fond 133. Eduard Poom.

teema alusel tuleb isikuarhiivide dokumente kasutades pidada silmas, mis eesmärgil seda tehakse. Kui mingist dokumendist ilmnevat sündmust või kokkupuudet kinnitavad teisedki allikad, võib kõnealust dokumenti ning seal esitatud teavet pidada usaldusväärsemaks kui sel juhul, kus isikuarhiivi materjalides kajastuva kokkupuute kohta ei leidu ka muud, kinnitavat teavet.

Doktoritöö seisukohast on kõige tähtsam isikuarhiivides leiduv materjal kirjavahetus kui peamine suhtluskanal teadlaste vahel. Kirjavahetuse teel jagati üksteisega nii oma töö- kui ka eraeluga seotud uudiseid, hoiti üksteist kursis oma kodumaa teaduse uuemate saavutustega ning vahetati uurimistöö tarvis teavet. Seega saab kirjavahetust ennast pidada üheks siinses väitekirjas vaadeldud kommunikatsioonikanaliks, üksiti annavad teadlaste kirjad lisateavet teiste koostööviiside, nt töö- ja uurimisreiside, uurimistöode ja isiklike kontaktide kohta, ning võivad sel moel aidata kinnitada, selgitada või ümber lükata teadussidemete olemasolu ja tagamaid. Samal ajal tuleb meeles pidada, et kirjavahetuses kirjeldatu on teadlaste subjektiivne, võib-olla isegi ekslik arusaam, mis ei pruugi üheselt kinnitada ega täiel määral selgitada uuritavaid teadussuhteid. Puhtalt teadlastevaheliste suhete seisukohast peaks vaatluse all olema kõik mõlema osalise teineteisele saadetud kirjad ja postkaardid, kuid alati ei ole võimalik seda saavutada, sest teise poole materjalid võivad olla kas katkendlikud või hävinud. Kuna selle väitekirja eesmärk ei ole teadlaste kirjavahetuse süvaanalüüs, on töös piiratud kasutatud kirjavahetustest esile tulevate teemade ja üksikute eredamate näidetega. Ühtlasi on kirjavahetuste teavet kasutatud selliste teaduslike kokkupuudete korral, mille kohta leidub teisigi, sündmust või kokkupuudet kinnitavaid allikaid.

Väitekirja seisukohast on tähtsad ka publitseeritud allikad. Seda laadi allikatest on esmase andmekoguna kasutatud Tartu ülikooli tegevust puudutavaid dokumente. Helmut Piirimäe koostatud kogumikku „Eesti ülikooli algus“ on koondatud hulk eestikeelse Tartu ülikooli rajamisega seotud dokumente, mis käsitlevad ka välismaiste, sh soome õppejõudude kutsumist Tartu ülikooli professoriteks.⁵² Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kavad annavad hea ülevaate ülikooli õppejõudude, nende seas Soome teadlaste peetud loengukursustest eri semestritel.⁵³ Teine materjalikogum on ühisüritusi (kongresse ja konverentse) käsitlevad dokumendid. Põhjalikkuse ja materjali koguse poolest on kõige tähelepanuväärsemad allikad ürituste järel avaldatud koguteosed, mis enamasti sisaldavad kongressi või konverentsi käigus peetud koosolekute protokolle, muude ürituste (ekskursioonid, näitused, väljasõidud) ülevaateid ja koosolekute ettekandeid. Sellistest kogumikest võib esile tõsta Ilmari Bonsdorffi toimetusel

⁵² Piirimäe, Helmut (koost.). *Eesti ülikooli algus. Tartu Ülikooli uuestisünd rahvusülikoolina 1919. I*. Tartu: Tartu Ülikool, 1994.

⁵³ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921–1927*. Tartu: Tartu Ülikool, 1921–1927; *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928–1940*. Tartu: Tartu Ülikool, 1928–1940; *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1919–1920*. Tartu: Tartu Ülikool, 1919–1920.

ilmunud Läänemere geodeetide konverentside materjale⁵⁴, teise Balti riikide veterinaariakongressi protokolle⁵⁵ ning soome-ugri kultuurikongresside väljaandeid⁵⁶. Kolmas suurem andmekogum on teaduslike seltside väljaannetes/ajakirjades avaldatud koosolekute protokollid ja tegevusaruanded. Eriti rohkesti on siinses väitekirjas kasutatud SKSi, Õpetatud Eesti Seltsi (ÕES), Loodusuurijate Seltsi (LUS), SKeSi ja *Suomen Kirkkohistoriallinen Seura* (Soome kirikuajaloo selts, SKHS) avaldatud materjale.⁵⁷ Eelmainitud publitseeritud allikate kõrval on

⁵⁴ Läänemere geodeetide konverentside materjalid sisaldavad lisaks protokollidele ja sündmuste ülevaadetele kõigi osalenud maade raporte kahe ürituse vahel tehtud töödest ning teadlaste uurimusi. Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la cinquième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Copenhague du 13 au 18 octobre 1930*. Helsinki: Weilin & Göös, 1931; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la deuxième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Stockholm du 10 au 14 août 1926*. Helsinki: Sana, 1927; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la dixième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Kaunas du 14 au 17 juin 1938*. Helsinki: Weilin & Göös, 1938; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la huitième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Tallinn et Tartu du 20 au 23 août 1935*. Helsinki: Weilin & Göös, 1936; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la neuvième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Helsinki du 21 au 25 juillet 1936*. Helsinki: Weilin & Göös, 1937; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la quatrième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Berlin du 24. au 28. septembre 1928*. Helsinki: Sana, 1929; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la septième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Leningrad et Moscou du 12 au 19 septembre 1934. Ie partie: Procès-verbaux et rapports*. Helsinki: Weilin & Göös, 1935; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la septième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Leningrad et Moscou du 12 au 19 septembre 1934. Ie partie: Communications*. Helsinki: Weilin & Göös, 1935; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la sixième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Varsovie du 14 au 18 juin 1932*. Helsinki: Weilin & Göös, 1933; Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la troisième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Riga du 20. au 23. mai 1927*. Helsinki: Sana, 1928.

⁵⁵ Nimest hoolimata sisaldab mainitud kogumik protokollide kõrval teavet näiteks ürituse korraldamise ja eeskava kohta. *Balti riikide II veterinaarpäevluse protokollid 8.–11. augustini 1935. a. Tartus ja Tallinnas*. Tartu: Eesti Loomaarstide Ühing, 1935.

⁵⁶ Jotuni, Alfred (kokouksen yleissihteri). *Yhteissuomalainen Koulukokous 20–22 p:nä kesäkuuta 1921*. Helsinki: Yhteissuomalainen koulukokous, 1922; *Soome-ugri II. hariduskongress. Tallinnas 19.–21. juunini 1924*. Tallinn: Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, 1924; *Fenno-Ugrica. III. suomalais-ugrilainen kulttuurikongressi*. Budapest, 1931; *Fenno-Ugrica. IV. suomalais-ugrilainen kulttuurikongressi*. Helsinki: Osakeyhtiö Suomenmaan Kirjapaino, 1931; *Fenno-Ugrica. V A. V Soome-Ugri Kultuurkongress. Tallinn, 1936*; *Fenno-Ugrica. V B. V Soome-Ugri Kultuurkongress. Tallinn, 1936*.

⁵⁷ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1905–1938*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1906–1938; *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Pöytäkirjat v. 1938–1939*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1939; *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Pöytäkirjat v. 1939–1940*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1940. Muude mainitud teaduslike seltside avaldatud allikmaterjalide näidetena võib tuua *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1912–1920*. Dorpat: Gelehrte Estnische Gesellschaft, 1921; Loodusuurijate Seltsi 1931. aasta aruanne. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. XXXIX (1, 2)*. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1933, III–VII; Pöytäkirjoja. – *Suomen Kemistilehti = Acta Chemica Fennica*, 1930, nr 3, lk 50–52.

väitekirjas kasutatud Helsingi ülikooli rektorite aruandeid ülikooli tegevuse kohta⁵⁸ ning mitme teadlase mälestusi, näiteks Lauri Kettuneni, Aino Suitsu, Aadu Lüüsi ja Arnold Soomi omi.⁵⁹

4. Teoreetiline taust

Eesti ja Soome teaduslike sidemete ja suhete käsitlemise peamine teoreetiline alus on difusiooniteooria ehk innovatsioonide levimise teooria, mille on kõige üle-vaatlikumalt esitanud Everett M. Rogers.⁶⁰ Tema sõnul on innovatsioon mingi idee, teguviis või objekt, mis võib olla tekkinud hiljuti või juba palju varem, kuid mida mõni üksikisik või muu tegija tajub enda seisukohast uueks. Difusioon on aga protsess, mille käigus innovatsioon levib mööda kindlaid kommunikatsioonikanaleid mingis sotsiaalses süsteemis mingi aja jooksul. Rogersi sõnul on difusiooni tuum teabevahetus, mille käigus üks isik jagab teise inimese või inimestega mõnda uut innovatsiooni. Kommunikatsioon on protsess, milles osalejad loovad või vahetavad üksteisega teavet, kommunikatsioonikanalid aga viisid, mille kaudu teavet vahetatakse. Suhtlusviisidest on Rogers näidetena toonud massimeedia-ja isikutevahelised viisid. Esimesed, mille hulka kuulub ka ajakirjandus, annavad võimaluse jagada innovatsiooni märgatavalt suurema publikuga ning on seetõttu sageli kõige kiirem ja tõhusam teabevahetuse kanal. Vahetud isikutevahelised kontaktid on aga kõige mõjusamad just üksikisikute tasandil ja eriti olukordades, kus innovatsiooni jagaja ja vastuvõtja(d) on omavahel kolleegid.⁶¹

Isikutevaheliste kontaktide kohta on Rogers võtnud kasutusele homofiilsuse mõiste, mis väljendab omavahel suhtlevate isikute sarnasuse astet eri tunnuste korral, näiteks haridus, uskumused ja sotsiaalne staatus. Rogers on tõdenud, et inimsuhtlus ning seeläbi ka ideede ja innovatsioonide vahetamine on seda tõhusam, mida homofiilsemad, s.t üksteisega sarnasemad selle osalised on. See võib tähendada näiteks samas piirkonnas elamist või töötamist, sama(de)sse rühma(desse) kuulumist ja samu huvisid. Teaduse kontekstis tähendab see, et isikud näiteks

⁵⁸ *Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuosina 1923–1953*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1924–1954.

⁵⁹ Kettunen, Lauri. *Laadogast Balatonini. Mälestusi 1918–1924*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999; Suits, Aino. *Päevaraamat 1901–1964*. Tallinn: Varrak, 2014; Lüüs, Aadu. *Tartus ja Roots. Eluradadel nähtut, kuuldut, meelespeetut*. Stockholm: EMP, 1959; Soom, Arnold. *Mälestusi. Artikleid*. Tartu: Eesti Ajalooarhiiv, 1996.

⁶⁰ Rogers, Everett M. *Diffusion of Innovations. Third Edition*. New York: The Free Press, 1983. Üheks difusiooniteooria rajajateks oli hilisem Lundi Ülikooli geograafiaprofessor Torsten Hägerstrand, kes õppis teiste seas eesti geograafi Edgar Kanti käe all. Vt nt Jauhiainen, Jussi. Edgar Kant and the Rise of Modern Urban Geography. – *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 2005, nr 3, lk 195; Sörlin, Sverker. Hägerstrand as historian: innovation, diffusion and the processural landscape. – *Landscape Research*, 2020, nr 6, lk 715.

⁶¹ Rogers, *Diffusion of Innovations*, lk 10–11, 17–19. Rogers on kasutanud mõistet „near-peers“, mida võib parema tõlke puudumisel tõlgendada kui teineteisega peaaegu võrdseid inimesi. Käesoleva töö kontekstis, kus vaadeldavateks isikuteks on teadlased, võib „near-peer“i lugeda „kolleegina“.

tegelevad sama eriala või uurimisteamaga, töötavad samas asutuses või kuuluvad sama(de)sse ühendus(tes)se (nt teaduslikud seltsid). Rogersi arusaama järgi nõuab difusioon alati mingil määral heterofiilsust ehk erinevust kommunikatsioonis osalevate isikute vahel. Ideaalses olukorras oleks difusiooni osalised omavahel homofiilsed kõige muu poolest, välja arvatud selles, kummal on mingi innovatsiooni kohta teavet või kogemust. Piltlikult võiks olukorda kujutada kahe ülejäänud poolest identse teadlasena, kellest üks on innovatsioonist teadlik, aga teine veel mitte. Tegelikuses on osalised alati märksa heterofiilsemad ning nende vahel leidub erinevusi näiteks haridustaseme, varasemate teadmiste ja kogemuste määra poolest, majandusliku olukorra või sotsiaalse staatuse seisukohalt. Üks võib olla oma valdkonna pikaajaline professor, teine aga värske magister või doktor; ühel võib olla aastakümnetepikkune kogemus, teine aga tegeleda alles oma esimeste uurimustega; sama uurimisküsimust võib üks inimene käsitleda oma kitsa eriala kontekstis, aga teine kasutada erialadevahelist käsitusviisi.⁶²

See väitekirjeldus ei vaatle aga difusiooni ehk innovatsiooni(de) levikut sotsiaalsetes süsteemides, vaid keskendub kommunikatsioonile kui innovatsiooni edasikandjale ja selle kanalitele. Innovatsiooni osa etendavad siinkohal kõikvõimalikud teabekillud, mida Eesti ja Soome teadlastel on olnud võimalik eri viisidel omandada ning üksteisega jagada, sealhulgas uurimistööde tulemused, uued teoreetilised või metodoloogilised ideed, isiklikud vaatlused ja tähelepanekud, teadustööks vajalik materjal ja muud. Kommunikatsiooni pooled – Eesti ja Soome teadlased – moodustasid erisuguseid sotsiaalseid süsteeme (sh teadusvaldkonnad, uurimisasutused, teaduslikud organisatsioonid), mille raames nad jagasid rohkem ühiseid tunnuseid (näiteks liikmelisus või samad uurimisteed ja -metodoloogiad) kui väljaspool oma süsteemi olevate isikutega. Seega võib näida, et teadlaskonnad ja selle sotsiaalsed süsteemid kalduvad olema pigem homofiilsed kui heterofiilsed, kuid tegelik pilt on märksa kirjum. Kõigi süsteemide sees võib hulgaliselt leida teadlastevahelisi erinevusi, näiteks inimeste vanus ja sellest tulenevad lahknevused aja jooksul kogutud teadmistes ja kogemustes, nende majanduslik seisund, valdkonnasisesed ja -välised huvid jms. Veelgi suuremaks muutub heterofiilsus olukordades, kus eri süsteemidesse (uurimisvaldkonnad, teaduslikud asutused jt) kuuluvad isikud puutuvad omavahel kokku ning jagavad üksteisega teavet ja kogemusi. Seeläbi võib eeldada, et Eesti ja Soome teadlaste on omavahel olnud rohkesti võimalusi anda edasi mitmekesiseid innovatsioone.

Innovatsioonide levikut ja kommunikatsioonikanaleid uurinud soome ajaloolane Marjatta Hietala on mitmes oma töös keskendunud 19. ja 20. sajandi vahetuse Soome teenindusvõrgule ja linnastumisele ning selgitanud, millised olid linnade arendamiseks kasutatud innovatsioonide leviku peamised kanalid ja mismoodi võib neid seostada erialateadlastega. Innovatsioonide levikut ja omaksvõttu vaadeldes on Hietala kasutanud oskusteabe ja oskusteabevaru mõisteid ning selgitanud, et vaadeldava üksuse (isik, asutus, linn jt) oskusteabevaru võib suurendada kahel moel: kogemuste kogunemise ja sisemise õppimise teel (passiivne teabe hankimine) või agara teabehankimise, oskuste ja muude kogemuste kasu-

⁶² Rogers, *Diffusion of Innovations*, lk 10–11, 17–19.

tamise teel (aktiivne teabe hankimine). Hietala arvates seisnes linnade arendamise kontekstis passiivne teabe hankimine eelkõige selles, et linnas töötavad ametnikud ja erialateadlased tutvusid mitmesuguste avaldatud materjalidega. Üks põhiallikaid oli statistika. 19. sajandi teisel poolel rajati Euroopa eri linnadesse büroosid, mille eesmärk oli koguda linnade kohta mitmesuguseid arvandmeid, nende seas elanike arvu, sündimuse ja suremuse kohta. Statistikkongresside käigus selgitati välja, milliseid andmeid oli linnadel tarvis üksteisega jagada ning selle tulemusena asuti neid avaldama omaette ajakirjades. Nende kõrval jagati uute arengute ja innovatsioonide kohta teavet linnaametnikele ja erialateadlastele (arstiteadlastele, pedagoogidele, inseneridele) mõeldud ajakirjades, ühisprobleemide arutamiseks kokku kutsutud kongresside aruannetes ning mitmel pool välja antud entsüklopeediates ja käsiraamatutes. Välismaalt saadud teavet aitasid laiemalt levitada kodumaised (teaduslikud) ajakirjad ning eri asutuste juurde loodud raamatukogud.⁶³

Ent passiivselt hangitud teave ei pruukinud anda võimalikest uuendustest piisavat ülevaadet. Et saada uuenduste kohta parem ettekujutus ja vahetumat teavet, oli vaja teha välismaale õppe-, töö- ja uurimisreise. Välismaal õppimist kui aastasadu toimunud teadlastevahelise innovatsioonide leviku kanalit on Hietala pidanud teabehanke põhialuseks. Tema sõnul töötasid nimetatud kommunikatsioonikanalid kahekordset kasu: ühest küljest aitas see hoida ja parandada teadlaste ja asjatundjate endi pädevust, teisest küljest saadi sel teel väärtuslikke andmeid uuenduste kohta, mida kodumaal rakendada. Seetõttu oli mitu asutust valmis välisreise toetama ning eraldasid nende tarvis stipendiume, kuid suure osa reisidest tegid isikud siiski omal kulul. Helsingi näitel tegid ametnikud ja asjatundjad 1870. kuni 1917. aastani kokku 390 õppe- ja tööreise. Sageli käidi rohkem kui ühes riigis ning tutvuti kohalike asutustega, et leida Soomele vajalikke uuendusi ja lahendusi. Üle veerandil juhtudest osaleti rahvusvahelistel kongressidel ja konverentsidel ning mõnel juhul eri linnades korraldatud näitustel. Soome enda teadlaste reise kõrval vahendasid teavet Soomes käinud ja seal töötanud välismaised asjatundjad.⁶⁴

Linnade arendamises kasutatud innovatsioonide leviku põhjal on Hietala leidnud, et innovatsioonid (sh teave ja kogemused) levisid mööda viit peamist kommunikatsioonikanalit:

⁶³ Hietala, Marjatta. *Services and Urbanization at the Turn of the Century. The Diffusion of Innovations*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1987, lk 353–355. Hietala, Marjatta. *Tietoa, taitoa, asiatuntemusta. Helsinki eurooppalaisessa kehityksessä 1875–1917. 1. Innovaatoiden ja kansainvälistymisen vuosikymmenet*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, Helsingin kaupungin tietokeskus, 1992, lk 38–39, 229–230; Bell, Marjatta; Hietala, Marjatta. *Helsinki – Finland's Innovative Capital*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2017, lk 106–107.

⁶⁴ Bell & Hietala, *Helsinki – Finland's Innovative Capital*, lk 106–129; Hietala, *Tietoa, taitoa, asiatuntemusta*, lk 224–233. Välismaiste asjatundjate osas on Hietala märkinud, et nende asendamine kodumaiste asjatundjatega oli üks põhjustest, miks peeti vajalikuks hankida välismaalt uusi teadmisi, kogemusi ja väljaõpet. Välismaiste asjatundjate osas on Hietala näiteks toonud elektriinsenerid. Vt Bell & Hietala, *Helsinki – Finland's Innovative Capital*, lk 132, 205.

- uurimistööd, kirjandus, ajakirjad, statistika,
- välisõpe ja isiklikud kontaktid,
- õppe- ja tööreisid välismaale,
- rahvusvahelised kongressid ja näitused,
- välismaiste asjatundjate värbamine/kasutamine.⁶⁵

On oluline märkida, et mainitud kommunikatsioonikanalite taga seisid linnades töötavad ja tegutsevad ametnikud ning teadlased, kes hindasid võimaliku uue teabe hankimist ja kasutamist. Nii mõnigi neist oli veetnud osa oma õpingutest välismaal, seetõttu mõistsid nad teiste maade kogemuse potentsiaali kodumaiste probleemide lahendamisel, samuti teadsid nad oma kogemusest, milliseid kanaleid mööda teavet ja uuendusi hankida.⁶⁶

Eelnimetatud kommunikatsioonikanalid võib leida ka teadusest. 17. ja 18. sajandi Euroopa teadlaste omavahelisel suhtlusel põhinenud võrgustikud olid olemuselt rahvusvahelised ning kõigi suuremate riikide akadeemiad valisid endale välismaiseid liikmeid. Teadlastevaheliste suhtluskanalite põhjal arenes aegamööda välja uus väljaandevorm – teaduslik ajakiri –, ühtlasi andsid omavahelised kontaktid tõuke pidada piirkondlikke kohtumisi, mida võib pidada kongresside ja konverentside eelkäijaks. 19. sajandil ajendas teaduse areng veelgi arendama rahvusvahelisi suhteid. Mitmes valdkonnas, näiteks füüsikas, keemias ja bioloogias, olid keskse koha omandanud eksperimendid ja mõõtmised, mille universaalsus aitas luua riikide- ja rahvustevahelise „laboratooriumikultuuri“ ning hõlbustada sel moel kogemuste, teadmiste, vahendite ja tulemuste jagamist. Riikidevaheline „laborikultuur“ tingis omakorda vajaduse ühtlustada teaduses rakendatavaid meetodeid, terminoloogiat ja ühikuid, mille elluviimiseks asuti korraldama rahvusvahelisi teaduskonverentse. Nendest kujunesid mitmel teadusalal välja alalised komiteed ja organisatsioonid, mille eesmärk oli ühest küljest kanda hoolt standardiseerimise eest, teisest küljest aga edendada rahvusvahelisi teadusuhteid.⁶⁷

Nii teaduse rahvusvahelistumisele kui ka Hietala näitel linnade moderniseerimise innovatsioonide levikule aitas suurel määral kaasa transpordi areng. Ülemaailmse raudteevõrgustiku enneolematu kasv 19. sajandi teisel poolel sidus riike üha enam üksteisega ning muutis nii reisijate, kauba kui ka teabe kulgemise ja veo senisest märgatavalt kiiremaks ja odavamaks. Sama mõju oli sajandi lõpul purjelaevad välja vahetanud aurulaevadel. Seni oli teadlaste omavahelise suhtluse põhiline viis olnud kirjavahetus, ent nüüd võimaldas transpordi areng tihedamaid

⁶⁵ Hietala, *Services and Urbanization at the Turn of the Century*, lk 37–38; Hietala, *Tietoa, taitoa, asiaturtemusta*, lk 18–20.

⁶⁶ Hietala, *Tietoa, taitoa, asiaturtemusta*, lk 26–32, 224–229; Bell & Hietala, *Helsinki – Finland's Innovative Capital*, lk 102–105, 108–109.

⁶⁷ Crawford, Elisabeth T. *The Universe of International Science, 1880–1939. – Solomon's House Revisited. The Organization and Institutionalization of Science*. Toim Tore Frängsmyr. Canton, Massachusetts: Science History Publications, 1990, lk 256–259. Vt ka Fox, Robert. *Science without Frontiers. Cosmopolitanism and National Interests in the World of Learning*. Corvallis, Oregon: Oregon State University Press, 2016, lk 13–23.

sidemeid, sealhulgas märksa rohkem kohtumisi, külaskäike, õppe- ja uurimisreise ning vahetusõpet välismaistes ülikoolides. Samal ajal, kui suurenes teadlaste liikuvus, levisid üha kiiremini uued ideed, leiutised ja meetodid ning vähenes teadustööde ja uurimistulemuste avaldamise aeg. Elisabeth Crawford on tõdenud, et teaduse rahvusvahelistumine 19. sajandi teisel poolel oli pigem ekstensiivne kui intensiivne ning kasvas suurel määral välja suhtlusvõrgustike, ajakirjade ja kongresside vahendusel toimunud teadusliku töö difusioonist.⁶⁸

Hietala esitatud kommunikatsioonikanalite mudeli saab üle kanda maailmasõdadevahelisse aja teadusesse. Soome teadlaste rahvusvahelisi kontakte uurinud Hietala on tõdenud, et Helsingi ülikooli professorid tegid maailmasõdadevahelisel ajal hulgaliselt õppe-, uurimis-, ettekande- ja kongressireise, mille arv oli 1930. aastate keskpaigas poole suurem kui enne Esimest maailmasõda. Mitmed Soome teadlased veetsid endiselt osa oma õpingutest välismaal, usinasti tutvuti eri maade uurimisasutustega ning osaleti mitmekesistel teaduslikel kongressidel ja konverentsidel.⁶⁹ Samad innovatsioonikanalid jäid alles ja neid kasutati maailmasõda ka laiemalt. Kuigi Esimene maailmasõda pärssis teaduse rahvusvahelistumist märgatavalt, suudeti maadevahelised teadussuhted raskuste kiuste siiski taastada.⁷⁰ Rahastades teadlaste külaskäike ja uurimistööd, aitas uusi sidemeid luua mitu teadusfondi, muu hulgas *Rockefeller Foundation*.⁷¹ Mitmel teadusalal asutati rahvusvaheline liit, mille ülesanne oli koordineerida ja arendada asjaomase valdkonna tööd.⁷² Kuna endiselt oli vaja standardiseerida ning jagada eksperimentide tulemusi, hakati taas kongresse korraldama. 1930. aastatel peeti aastas ligi kolm korda rohkem konverentse kui maailmasõjaeelsetel aastatel. Eriti

⁶⁸ Crawford, Elisabeth T. *Nationalism and internationalism in science, 1880–1939. Four studies of the Nobel population*. Cambridge: Cambridge University Press, 199, lk 38–41; Bell & Hietala, *Helsinki – Finland’s Innovative Capital*, lk 109–112. Vt ka Crawford, *The Universe of International Science, 1880–1939*, lk 258–259.

⁶⁹ Hietala, *Kansainvälist yhteydet*, lk 528–537.

⁷⁰ Somsen, Geert. *Universalism in Action: Ideals and Practices of International Scientific Cooperation. – European Encounters. Intellectual Exchange and the Rethinking of Europe 1914–1945*. Toim Carlos Reijnen, Marleen Rensen. Amsterdam, New York: Rodopy, 2014, lk 126. Üheks Esimese maailmasõja tulemuseks oli, et Keskriikide ja Antandi maade teadlaskonnad ei pidanud teineteist enam edaspidise koostöö ja suhtluse seisukohast sobivateks partneriteks. Sõjajärgne rahvusvaheline teaduskond jagunes suuresti samadesse rühmadesse kui maailmasõja ajal: Antandi maad, Keskriigid ja neutraalsed riigid. Antandi egiidi all loodi uus rahvusvaheline teadusorganisatsioon International Research Council (IRC), kuhu Keskriike selle esimeste tegevusaastate jooksul ei kutsutud. Vt Greenaway, Frank. *Science International. A history of the International Council of Scientific Unions*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1996, lk 22–32.

⁷¹ Schroeder-Gudehus, Brigitte. *Probing the Master Narrative of Scientific Internationalism. – Neutrality in Twentieth-Century Europe: Intersections of Science, Culture, and Politics after the First World War*. Toim Rebecka Lettevall, Geert Somsen, Sven Widmalm. London: Routledge, 2012, lk 24.

⁷² Vickery, Brian C. *Scientific Communication in History*. Lanham, Maryland: Scarecrow Press, 2000, lk 144. IRCi alluvuses toimivad rahvusvahelised teadusliidud rakendasid 1920. aastatel Keskriikide teadlaste suhtes sama boikotti kui IRC ise. Vt Greenaway, *Science International*, lk 24–25.

sagedaks muutusid aga teadlaste mitteametlikud kontaktid ja kokkupuuted reisidel, külaskäikudel ja koostöö eri vormides, mis hõlmasid ka neid teadlasi, kes olid maailmasõja ajal olnud vastasleeris. Omalt poolt soodustas teaduse rahvusvahelistumist üha laiem spetsialiseerumine, uute valdkondade teke ning senisest suuremad ja kallimad uurimisasutused.⁷³ Seega, hoolimata Esimese maailmasõja põhjustatud kahjustest, jätkas teadus 1920. ja 1930. aastatel rahvusvahelistumist, mis katkes uuesti Teise maailmasõja tõttu.

Võttes aluseks Rogersi difusiooniteooria ja sellel põhineva Hietala kommunikatsioonikanalite mudeli, on selle väitekirja eesmärk näidata, et maailmasõdade vahelise aja Eesti ja Soome teaduslikus suhtluses kasutati kõiki Hietala mudelisse kuuluvaid kommunikatsioonikanaleid. Nende vahendusel jagasid teadlased omavahel infot mõlemas riigis tehtava töö kohta, esitlesid värskemaid uurimistulemusi, tutvusid teineteise maade looduse, kultuuri ja teadusasutustega, arutlesid ühiste uurimisküsimuste üle ning kas omandasid või õpetasid teadustöö tarvis vajalikke teadmisi ja meetodeid. Nagu eespool mainitud, kajastub see eesmärk üldjoontes ka väitekirja ülesehituses. Esimeses peatükis käsitletakse Tartu ülikooli soomlastest õppejõudude tööd: neid värvati kui välismaiseid asjatundjaid. Teise peatükki on koondatud kolme suhtluskanali käsitus, mis hõlmab isiklike kontakte, välisõpet, töö- ja uurimisreise välismaale ning ilmunud uurimistöid. Viimases, kolmandas peatükis on vaatluse all rahvusvahelised üritused (kongressid ja konverentsid), samuti teaduslikud seltsid ja nende koostööviisid.

⁷³ Crawford, *The Universe of International Science, 1880–1939*, lk 262–264; Schroeder-Gudehus, Brigitte. *Nationalism and Internationalism. – Companion to the History of Modern Science*. Toim R. C. Olby, G. N. Cantor, J. R. R. Christie, M. J. S. Hodge. London, New York: Routledge, 1989, lk 915; Crawford, *Nationalism and internationalism in science, 1880–1939*, lk 55, 68–69.

1. SOOME ÕPPEJÕUD TARTU ÜLIKOOLIS

Kuigi saksakeelsena tegutsenud Tartu ülikool jõudis Eesti Ajutise Valitsuse kontrolli alla juba 1918. aasta lõpus, suudeti ülikooli avamise töid alustada alles 1919. aasta kevadel. Eestikeelse Tartu ülikooli eestvedaja oli ülikooli avamise eeltööde komisjon eesotsas valitsuse kinnitatud ülikooli kuraatori pedagoog Peeter Põlluga. Põllu arusaama järgi pidi ülikool edendama teadust ülemaailmsel tasandil, kuid eriti Eesti eluga seotud tasandil, pakkuma Eesti noortele kõrgemat teaduslikku haridust, viima teaduse laiema üldsuse teadvusse ning koolitama välja Eesti ühiskonna seisukohast vajalikke spetsialiste. Ülikool pidi olema nii oma keelelt kui ka rahvuslikult koosseisult eesti ülikool. Tartu ülikooli taasavamise eeltööde komisjon pidi 1919. aastal rinda pistma mitme probleemiga, sealhulgas langetama otsuseid ülikooli struktuuri, allasutuste ja õppetoolide arvu kohta, kuid vaieldamatult kõige keerulisem oli leida ülikoolile kohaseid õppejõude.⁷⁴ Eestist oli võimatu leida piisava väljaõppe ja kogemustega õppejõukandidaate. Ent kui kõik vabad õppetoolid oleks täidetud eestlastega, kellel enamasti polnud teaduskraadi, oleks see nõrgendanud ülikooli teaduslikku taset. See pärast otsustati, et õppetoolidesse, kuhu ei suudeta leida eestlasi, tuleb kandidaate otsida välismaalt. Välisriikide teadlastest peeti eriti soovitatavaks Soome haritlasi, sest komisjoni arvates oli soome õppejõududel lihtne omandada eesti keelt ning nad mõistsid rahvusliku ülikooli vajadust paremini kui teistest rahvustest teadlased.⁷⁵

1.1. Soome õppejõudude kutsumine Tartu ülikooli

Soome õppejõude hakati otsima 1919. aasta suvel nii isiklike kontaktide kui ka Soome ajakirjanduse kaudu.⁷⁶ Peamised otsijad olid kuraator Põld, Eesti saadik Soomes Oskar Kallas ning arstiteadlane Aleksander Paldrock.⁷⁷ Juuli alguses

⁷⁴ Põld, Peeter. Tartu Ülikool 1918–1929. – *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*. Toim Hans Kruus, Peeter Treiberg. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 4–11; Piirimäe, *Eesti ülikooli algus*, lk 43. Tartu Ülikooli taasavamise eeltööde komisjoni koosolek 26.05.1919. §1. Vt ka Piirimäe, Tartu Ülikooli avamine eesti rahvusülikoolina, lk 285–289; Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*, lk 40–42.

⁷⁵ Põld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 11–13; Piirimäe, *Eesti ülikooli algus*, lk 43. Tartu Ülikooli taasavamise eeltööde komisjoni koosolek 26.05.1919. §1. Vt ka Piirimäe, Tartu Ülikooli avamine eesti rahvusülikoolina, lk 289, 291. Usuteaduse professor Johan Kõpp mainis soome teadlasi Tartu Ülikooli õppejõupuuduse leevendamise vahendina juba 1919. aasta jaanuaris. Kõpp, Johan. Eesti-Soome ühine töö teaduste alal. – *Postimees*, nr 12, 16.10.1919, lk 2.

⁷⁶ Tarton Yliopisto. Miten ensimmäinen virolainen korkeakoulu aiotaan järjestää. – *Uusi Suomi*, nr 161, 18.07.1919, lk 1.

⁷⁷ RA, EAA.2100.2.902, l. 9. Oskar Kallase kiri Peeter Põllule. Helsinki, 06.10.1919.; Põld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 21; RA, EAA.2100.2.787, l. 19. Aleksander Paldrocki aruanne Helsingisse komandeerimise kohta. Tartu, 06.11.1919; RA, EAA.2100.4.2, l. 14p–15, 20p–21. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 25.10.1919. §7. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 10.11.1919. §6.

haridusminister Juhan Karttaule saadetud kirjas on Põld nimetanud mitut võimalikku kandidaati ajaloo-filosoofiateaduskonna õppejõududeks, lisaks kohtus ta Helsingis juuli keskel peetud Põhjamaade karskuskongressil mitme soome haritlase, sealhulgas keeleteadlase Emil Nestor Setälä, füüsik Theodor Homéni, arstiteadlase Taavetti Laitineni ja õigusteadlase Rafael Erichiga, ja kogus neilt teavet õppejõukandidaatide kohta.⁷⁸ Põllu hinnangul oli rohkem kandidaate ajaloo-filosoofia- ning matemaatika-loodusteaduskonna õppetoolidele, kuid õigusteaduskonna tarvis ei õnnestunud tal Soomest kedagi leida.⁷⁹ Septembri alguses saadik Kallasele läkitatud kirjast selgub, et suve jooksul oli Tartu ülikooli õigus-, ajaloo-filosoofia-, matemaatika-loodus- ja arstiteaduskonna õppetoole pakutud vähemalt 15 Soome teadlasele, kuid valdav osa kandidaatidest oli vastanud Tartusse tulekule eitavalt või jäänud kõhklevaks. Neli Põllu kirjas mainitud soomlast – Arno Rafael Cederberg, Johannes Gabriel Granö, Lauri Kettunen ja Kalle Väisälä – võtsid siiski kutse vastu.⁸⁰

Soomlastest õppejõudude otsingud jätkusid 1920. aastate alguses. Näiteks andis põllumajandusteaduskond taimekasvatuse ja sordiparanduse professorile Kaarlo Teräsvuorile 1921. aastal volituse arutada Helsingi ülikooli metsahoolde-professori Aimo Kaarlo Cajanderiga kandidaate metsatehnoloogia õppetoolile. Üritus jäi aga edutuks.⁸¹ 1923. aastal uuris ajaloolise usuteaduse professor Olaf Sild Helsingi ülikooli endiselt kirikuajaloo professorilt Jaakko Gummeruselt, kas Soomes leiduks kandidaate usuteaduskonna Uue Testamendi õppetoolile. Kuna

⁷⁸ Piirimäe, *Eesti ülikooli algus*, lk 52–53. 1. juuli 1919 – Ülikooli hoolekandja Peeter Põllu kiri EV Haridusministeeriumile eesti ülikooli avamise ettevalmistuste kohta.

⁷⁹ Põld, *Tartu Ülikool 1918–1929*, lk 21; *II Riigikogu. 6. istungjärg. Protokoll nr. 141 (17). Riigikogu koosolek 10.10.1924*. Tallinn: Riigikogu, 1924, veerud 861–864.

⁸⁰ RA, EAA.2100.2.902, l. 5–5p. Peeter Põllu kiri Oskar Kallasele. 10.09.1919. Õigusteaduse vallas oli pöördutud hilisema tsiviilõiguse professori Ilmari Tawaststjerna poole, kuid viimane ei olnud Põllule vastanud. Ajaloo-filosoofiateaduskonna osas oli romaani keelte õppetooli pakutud lõunaromaani keelte dotsendile Oiva Johannes Tallgrenile (hiljem Tuulio; Aarne Michaël Tallgreni vend) ning ladina keele ja kirjanduse õppetooli rooma filoloogia dotsentidele Einar Heikelile ja Karl Julius Hidénile, kuid kõik olid keeldunud. Kreeka keele ja kirjanduse õppetoolist keeldus dotsent Edvard Rein, samale õppetoolile kaalutud dotsendi Lauri Oskar Tudeeri osas oli Põld kahtleval seisukohal. Professor Gunnar Suolahti keeldus Põhjamaade ajaloo, soome ha võrdleva rahvaluule dotsent Antti Aarne aga Eesti, Soome ja üleüldise folkloori õppetoolist. Loodusteaduste valdkonnas oli füüsika õppetooli pakutud dotsent Hjalmar Viktor Brotherusele, mineraloogia ja geoloogia õppetooli aga dotsent Pentti Eskolale, kellest esimene oli kõhklev, teine aga polnud vastanud. Arstiteaduskonda oli kutsutud hilisemat anatoomia professorit Yrjö Kajavat, kes polnud samuti vastanud. Usuteaduskonna osas pidi kirikuajaloo professori Jaakko Gummerusega ühendust võtma Johan Kõpp. Lõpuks Tartusse tulnud õppejõududest on Põld ära märkinud Arno Rafael Cederbergi, kes soovis tol hetkel veel asjade osas selgusele jõuda, Lauri Kettuneni, kes oli juba ametisse asunud, Kalle Väisälä, kelle vastus ei olnud veel saabunud, ning Johannes Gabriel Granö, kes oli oma nõusoleku andnud. Mainimist väärib veel tõik, et lisaks võimalikele soomlastest õppejõududele sai Põld Soomest teavet ka teiste potentsiaalsete kandidaatide, nt rahvaluuleteadlase Walter Andersoni kohta. Vt SKS KIA, Kaarle Krohnnin arkisto. Mf 2008:26. 126:37:1. Peeter Põllu kiri Kaarle Krohnnile. Tartu, 16.12.1919.

⁸¹ KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto. Saapuneet kirjeet 1891–1943. Kotelo 12. Saapuneita kirjeitä T-U. Kaarlo Teräsvuori kiri Aimo Kaarlo Cajanderile. Tartu, 01.05.1921.

Soome teoloogide järelkasv oli Gummeruse sõnul nõrk ning Helsingi ülikoolil oli raske täita isegi oma usuteaduskonna ametikohti, ei leidunud Soomes sobivaid kandidaate.⁸² 1924. aastal keeldus aga Tartusse Hans Oldekopi surma järel vakantsiks jäänud üldajaloo professori kohale tulemast soome ajaloolane ja *Turun Suomalainen Yliopisto* (Turu soome ülikool, tänapäeval Turu ülikool) (TY) dotsent Arvi Korhonen, kes olevat hiljuti saanud ülikoolilt stipendiumi, mis kohustas teda olema Turus.⁸³

Soome õppejõudude kutsumine Tartu ülikooli ei äratanud Eesti ajakirjanduses kuigi palju tähelepanu, põhiliselt piirdus see ametitesse valitud isikute tutvustamisega.⁸⁴ Küll aga tekkis sel teemal arutelu Soome meedias. Ajalehtedes rõhutati, et soomlastele oleks suur au aidata arendada eestikeelset ülikooli, kõrgharidust ja teadust ning tugevdada seeläbi Eesti ja Soome suhteid. Loodeti, et suhete tugevnedes on muu hulgas võimalik ühtlustada eesti ja soome keelt, ning tõdeti, et kui Soomest ei õnnestuks leida Tartusse õppejõude, oleks see märk soome haritlaste vähesusest. Kuna Helsingi ülikoolil nappis tol ajal raha ja vabu töökohti, kuid oli vajadus haritlaste järele, leiti Soome ajalehtedes, et Tartu ülikool võinuks aidata hoida noori Soome teadlasi teaduse juures ning tagada neile töö seni, kuni Soome enda majanduslikud olud ja töövõimalused paranevad ja tekib võimalus rakendada teadlasi kodumaal.⁸⁵ Sama seisukohta toetas saadik Kallas, kes rõhutas ülikooli pakutavat head palka ja häid tööolusid. Mis puudutas Soome enda vajadust noorte teadlaste järele, siis leidis Kallas, et soome õppejõud oleksid jõudnud enne Soome naasmist koolitada endile eestlastest järglased.⁸⁶

⁸² Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 69.

⁸³ Kauhanen, Jouni. *Baltiasta ajopuuhun. Professori Arvi Korhonen (1890–1967)*. Rovaniemi: Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, 2018, lk 94, 319–321.

⁸⁴ Soome teadusemehed Tartu ülikooli õppejõududeks. – *Tallinna Teataja*, nr 191, 06.09.1919, lk 7; Tartu ülikool Soome walgustusel. – *Postimees*, nr 194, 10.09.1919, lk 2; Kohalikud teated. Tartu Ülikooli õppejõud. – *Postimees*, nr 202, 19.09.1919, lk 3; Tartu ülikooli õppejõud. – *Postimees*, nr 201, 18.09.1919, lk 5; Tartu ülikooli õppejõud. – *Tallinna Teataja*, nr 216, 06.10.1919, lk 4; Omalt maalt. – *Sakala*, nr 109, 08.10.1919, lk 4; Kodumaa ringwaade. Ülikooli asjus. Professorid J. Bergmann, K. Väisälä, A. Cederberg. – *Postimees*, nr 224, 15.10.1919, lk 3; Tartu ülikool. – *Postimees*, nr 188, 03.09.1919, lk 2; Tartu ülikooli professorite asjus. – *Tallinna Teataja*, nr 258, 25.11.1919, lk 6; Jõgever, Jaan. Tartu ülikooli professorite asjus. – *Tallinna Teataja*, nr 266, 04.12.1919, lk 3.

⁸⁵ Tärkeä suomalainen kulttuuritehtävä. – *Uuden Suomen Iltalehti*, nr 194, 27.08.1919, lk 3; Tarton virolainen yliopisto. – *Uusi Suomi*, nr 197, 29.08.1919, lk 5; Suomalaiset tiedemiehet ja Tarton yliopisto. – *Uuden Suomen Iltalehti*, nr 200, 03.09.1919, lk 1; Setälä, Emil Nestor. Tieteellisiä voimia Suomesta Viroom. – *Uusi Suomi*, nr 202, 04.09.1919, lk 4; Tolari. Kirje Helsingistä. – *Helsingin Sanomat*, nr 240, 06.09.1919, lk 6. Vt ka Pohjola, Raimo. Professorien rekrytointi Tarton yliopistoon Suomen lehdistössä syyskesällä 1919. – *Pitkät jäljet. Historioita kahdelta mantereelta. Professori Reino Kerolle hänen täyttäessään 60 vuotta 2.3.1999*. Toim Eero Kuparinen. Turku: Turun yliopisto, 1999, lk 303–306; Pöld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 24.

⁸⁶ Pöld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 24; Tarton yliopisto ja suomalaiset tiedemiehet. – *Uusi Suomi*, nr 202, 04.09.1919, lk 1; Suomalaisen tiedemiesten kiinnittäminen Tarton yliopistoon. – *Helsingin Sanomat*, nr 239, 05.09.1919, lk 5. Vt ka Pohjola, Professorien rekrytointi Tarton yliopistoon Suomen lehdistössä syyskesällä 1919, lk 303–306.

Põhjus(ed), miks soome õppejõud otsustasid Tartusse tulla, on varasemas historiograafias jäänud suuresti selgusetuks. Oleks lihtne väita, et soomlased olid hõimupatrioodid, kes tahtsid Eestit ja Eesti teadlasi aidata, kuid nende põhjajend oli enda majanduslik olukord ja akadeemiliste väljavaadete puudumine kodumaal Soomes. Ehkki 1920. aastatel suurenes haridusministeeriumi osa Soome riigieelarves, ei jagunud Soome ülikoolidele piisavalt raha, et hoida kõiki asutusi töös, rääkimata uute õppetoolide loomisest. See oli mitmele teadlasele piisav põhjus leida tööd mõnel mitteakadeemilisel töökohal või jätkata karjääri vähemalt ajutiselt välismaal.⁸⁷ Hoolimata asjaolust, et Eesti Vabariik oli sõjas bolševistliku Venemaaga ning konflikti lõppu polnud veel näha, suutis Tartu ülikool motiveerida välismaa teadlasi Tartusse tulema. Ülikool aitas katta välismaalt saabuvate õppejõudude kolimiskulud, töölepingud sõlmiti kas tähtajatult või kokku lepitud aastate peale, loenguid lubati pidada saksa keeles ning osa palgast tasuti esialgu teadlaste kodumaa valuutas, hiljem aga inflatsioonikindlaks peetud Suurbritannia naelsterlingites. Soomlased said osa palgast Soome markades.⁸⁸ Nii Soomest kui ka mujalt tulnud õppejõududele maksti osa palgast nende omavaluutas 1923. aastani, kui selle asemel hakati välismaistele õppejõududele maksma kuni 30% suurust palgalisa.⁸⁹ Säärane eristamine tekitas aga pahameelt mitmes eestlases, nii ülikoolis kui ka väljaspool.⁹⁰

Majanduslik aspekt ja teadustöö võimaluste piiratus Soomes olid Tartusse tuleku põhiargumendid kuuete soome õppejõule: Cederbergile, Granöle, Kaukole, Kettunenile, Tallgrenile ja Väisäläle.⁹¹ Kõik olid doktorikraadiga, teadus-

⁸⁷ Heikel, Ivar August. *Helsingin yliopisto 1640–1940*. Helsinki: Otava, 1940, lk 783–785, 788–789; Michelsen, Tiede rauhan ja sodan vuosina, lk 149–152. Tommila, Suomalaisen tieteen voimakkaan kasvun kausi, lk 40–44, 58–61.

⁸⁸ RA, EAA.2100.4.2, l. 57p–58, 64p–65. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 20.01.1920. §14. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 11.02.1920. §§1, 2. Otsuse taga oli ülikooli rootslastest õppejõudude palve saada sarnaselt soomlastega 300 krooni suurust, oma valuutas makstud palgalisa. Põld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 24, 50–51.

⁸⁹ RA, EAA.2100.4.10, l. 40p–42, 44. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 16.02.1923. §41. Tartu Ülikooli kuraatori kiri ülikooli nõukogule. Tartu, 16.02.1923. Vt ka *Riigi Teataja*. Nr. 26. 20. weebuaril 1923 a. Tallinn: Eesti Kirjastus-Ühisuse Trükikoda, 1923, lk 129. 11. Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseadus. §1, märkus 1; Põld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 57.

⁹⁰ Piirimäe, Tartu Ülikooli avamine eesti rahvusülikoolina, lk 292; *II Riigikogu. 6. istung järk. Protokoll nr. 141 (17). Riigikogu koosolek 10.10.1924*, veerud 855–864. Ülikooli poolel avaldas oma rahulolematust soomlaste palgalisaga uurali keelte professor Julius Mark, Riigikogus aga kritiseeris seda sotsiaaldemokraat Johan Jans, kes tõdes 1924. aastal Tartu Ülikooli seaduse arutelus, et välismaalastele makstav palgalisa oli kodumaiste õppejõudude suhtes haavav.

⁹¹ Rui, Eesti ja Põhjamaade ajaloo professor A. R. Cederberg, lk 115–117; Pohjola, Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse süünd, lk 376–377; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 60; Tiitta, *Sinisten maisemien mies*, lk 143, 149, 153–157; Mattila, *Intohimona tiede ja opetus*, lk 128–129; Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 20–25; Puolakka, Jenni. *Kieli ja kulttuuri heimoveljeyden perustana. Kielitieteilijä Lauri Kettusen heimoaatten synty ja ilmenemismuodot vuoteen 1924 saakka*. Oulu: Oulun yliopisto, 2013, lk 40–41; Salminen, Aarne Michaël Tallgren, Estonia, and Tartu

liku töö kogemusega ning välisreise teinud teadlased, kes olid enne otsust Tartu kasuks pidanud kas piirduma Helsingi ülikooli dotsendi ametikohaga või leidma lisateenistust väljastpoolt ülikooli. Manninen ja Teräsvuori olid Tartusse asumise ajal alles oma akadeemilise karjääri algul: Manninen polnud veel doktoritöödki kaitsnud, Teräsvuori oli seda teinud vaid aasta enne Tartusse tulekut. Võttes arvesse Soome kõrgkoolide olukorda, andis töökoht Tartus mõlemale võimaluse edendada oma akadeemilist karjääri märksa kiiremini kui kodumaal.⁹² Kuusi puhul võib oletada, et ta ei olnud rahul oma senise ajutise tööga *Kansalaiskorkeakoulu* (Helsingi rahvakõrgkool) sotsiaalpoliitika õpetajana ning et Tartu ülikooli professori amet võis näida stabiilsema võimalusena.⁹³ Hilja Kettunen ja Aino Suits tulid aga Tartusse seetõttu, et mõlema abikaasad – Lauri Kettunen ja Gustav Suits – töötasid Tartu ülikoolis professoritena.⁹⁴

1.2. Soome õppejõudude õppetöö

Maailmasõdadevahelisel ajal töötas Tartu ülikoolis kokku 11 Soomest pärit õppejõudu. Professori ametit pidas kaheksa soomlast: Arno Rafael Cederberg (Eesti ja Põhjamaade ajaloo professor 1919–1928)⁹⁵, Johannes Gabriel Granö (geograafiaprofessor 1919–1923)⁹⁶, Yrjö Kauko (anorgaanilise tehnoloogia professor 1922–1924, füüsikalise keemia professor 1924–1925)⁹⁷, Lauri Kettunen (lääne-

in 1920, lk 200–201, 204–207; Kivikoski, *Tehty työ elää*, lk 41–42; Salminen, *Kollegat, ystäväit ja kiistakumppanit*, lk 66–67; Lehto, *Oman tien kulkijat*, lk 343.

⁹² RA, EAA.2100.2.1215, l. 2–5. Kaarlo Kustaa Teräsvuoren ansioluettelo. Helsinki, 20.05.1920; Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 51–52; Linnus, Ilmari Manninen, lk 49.

⁹³ *Kansalaiskorkeakoulu* oli algselt vaid üks püsiv töökoht, milleks oli rektor. Kõrgkooli rahaline olukord paranes aastate jooksul ning Kuusi algne amet – sotsiaalpoliitika õpetaja koht – muudeti püsivaks 1931. aastal, s.t samal aastal, kui ta Tartust Helsingisse naases. Vt Rasila, *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925–1966*, lk 57.

⁹⁴ RA, EAA.2100.2.323, l. 1. Hilja Kettuneni curriculum vitae. Tartu, 10.05.1920; Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 61–62; RA, EAA.2100.2.1145, l. 6. Aino Suitsu curriculum vitae. Helsinki, 15.05.1924; Suits, *Päevaraamat 1901–1964*, lk 96.

⁹⁵ RA, EAA.2100.2.83, l. 2. Arno Rafael Cederbergi curriculum vitae; Piirimäe, *Eesti ülikooli algus*, lk 67. 10. september 1919 – EV haridusministri käskkiri Tartu Ülikooli õppejõudude ametisse kinnitamise kohta; Juujärvi, Historian uupumaton työmies A. R. Cederberg – historianitutkija, arkistomatkaaja ja isänmaanystävä, lk 19–21, 23–35; Rosenberg, Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis, lk 80.

⁹⁶ Piirimäe, *Eesti ülikooli algus*, lk 65. 7. september 1919 – EV haridusministri käskkiri Tartu Ülikooli õppejõudude ametisse kinnitamise kohta; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Aa. Koulu- ja opiskelutodistukset sekä suositukset. Ote Keisarillisen Suomen Aleksanterin-Yliopiston Konsistorin pöytäkirjasta toukokuun 17 päivältä 1911. §3; Tiitta, *Sinisten maisemien mies*, lk 52–53, 71, 82–84, 94, 143, 145, 149, 154–157.

⁹⁷ RA, EAA.2100.2.310, l. 2–5. Tohtori-Insinööri Yrjö Kaukon ansioluettelo; Mattila, *Intohimona tiede ja opetus*, lk 59–62, 64, 96, 128–129, 132, 143–144. Vt ka RA, EAA.2100.2.310, l. 1. Yrjö Kauko kiri Tartu Ülikooli valitsusele.

meresooime keelte professor 1919–1924)⁹⁸, Eino Akseli Kuusi (praktilise poliitilise ökonomia professor 1928–1931)⁹⁹, Aarne Michaël Tallgren (Eesti ja Põhja-maade arheoloogia professor 1920–1923)¹⁰⁰, Kaarlo Teräsvoori (taimekasvatuse ja sordiparanduse professor 1920–1922)¹⁰¹ ja Kalle Väisälä (puhta matemaatika professor 1919–1922)¹⁰². Professorite kõrval töötas veel üks dotsent – Ilmari Manninen (etnoloogiadotsent 1924–1928)¹⁰³ – ning kaks soome keele lektorit: Hilja Kettunen (1920–1924)¹⁰⁴ ja Aino Suits (1924–1943/1944)¹⁰⁵.

⁹⁸ Alvre, Lauri Kettunen eesti ja sugulaskeelte uurijana, lk 127–129; Virtaranta, Pertti. Lähi-sukuisten kielten tutkijoita. – *Sata vuotta suomen sukua tutkimassa. 100-vuotias Suomalais-ugrilainen Seura*. Koost Mikko Korhonen, Seppo Suhonen, Pertti Virtaranta. Espoo: Weilin + Göös, 1983, lk 230–251; Viitso, Soome keel ja läänemeresooime keelte professor Tartu Ülikoolis, lk 286; Zetterberg, Seppo. *Kultuurisillad ja revolutsioonituuled. Helsingi eesti kogukond 20. sajandi alguses*. Tallinn: Tänapäev, 2013, lk 76, 96; Valge, Jüri. Lauri Kettuse viis tulemist. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 51*. Tallinn: Emakeele Selts, 2006, lk 291–292.

⁹⁹ RA, EAA.2100.4.17, l. 140p–141. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 17.02.1928. §1a; RA, EAA.2100.4.17, l. 144p–145. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 20.03.1928. §2a; RA, EAA.2100.2.455, l. 13–18. Eino Kuusi curriculum vitae. Helsinki, 19.07.1927. Eino Kuusi tööde nimekiri. Helsinki, 19.07.1927. Jüri Uluotsa kiri Eino Kuusile. Tartu, 02.06.1927; Rasila, Viljo. *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925–1966*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1973, lk 60; Prof. E. Kuusi 50-a. – *Postimees*, nr 50, 21.02.1930, lk 6.

¹⁰⁰ KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 5. Lauri Kettunen kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 26.04.1920; RA, EAA.2100.4.2, l. 121p–122. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 12.05.1920. §15. Rahva- ja muinasteaduse õppetool jagati 1921. aasta detsembriks kaheks, kui filosoofiateaduskonna ettepanekul asutati omaette etnograafia dotsentuur. Vt Trummal, Vilma. Humanitaarteadused. Arheoloogia. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 98; Kivikoski, Ella. *Tehty työ elää. A. M. Tallgren 1885–1945*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1960, lk 41–42; Salminen, Aarne Michaël Tallgren, Estonia, and Tartu in 1920, lk 200–201, 204–207. Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 10; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumpanit*, lk 30–36, 66–68.

¹⁰¹ RA, EAA.2100.4.2, l. 134p–135. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 27.05.1920. §20; RA, EAA.2100.2.1215, l. 6. Haridusministri kiri Tartu Ülikoolile. Tallinn, 26.06.1920; RA, EAA.2100.2.1215, l. 2–5. Kaarlo Kustaa Teräsvooren ansioluettelo. Helsinki, 20.05.-1920.

¹⁰² RA, EAA.2100.2.1387, l. 1. Haridusministri kiri Tartu Ülikooli valitsusele. 01.10.1919; RA, EAA.2100.2.1387, l. 4. Ülevaade Kalle Väisälä elu- ja töökaigust, õpingutest ja artiklitest; Lehto, *Oman tien kulkijat*, lk 53–55, 68–72, 314–317, 324–328, 331–334. Vt ka Lehto, Olli. Matemaattiset tieteet. – *Suomen tieteen historia 3. Luonnontieteet, lääketieteet ja tekniset tieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 32–34.

¹⁰³ Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 50–55; Linnus, Jüri. Ilmari Manninen. – *Kleio. Ajaloo Ajakiri*, 1994, nr 10, lk 49.

¹⁰⁴ Viitso, Soome keel ja läänemeresooime keelte professor Tartu Ülikoolis, lk 292–293; RA, EAA.2100.2.323, l. 1. Hilja Kettunen curriculum vitae. Tartu, 10.05.1920.

¹⁰⁵ RA, EAA.2100.2.1145, l. 5, 6. Koopia Aino Suitsu filosoofiakandidaadi diplomist. Aino Suitsu curriculum vitae. Helsinki, 15.05.1924; Zetterberg, *Kultuurisillad ja revolutsioonituuled*, lk 202. Vt ka Eelmäe, August. Kaks maad – ühtviisi lähedased mõlemad. Friedebert Tuglas ja Soome. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 286; Kuldsepp, Toivo; Seilenthal, Tõnu. *Tartu üliopisto ja Suomi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1982. Lk 46.

Soome õppejõudude põhiülesanne Tartus oli õpetada vabariigi esimest teadlaste ja spetsialistide põlvkonda. Õppetöö tuum olid loengu- ja seminarikursused, mille kõrval süvendati üliõpilaste oskusi seminariharjutuste, praktikumide ja laboratoorsete töödega. Kursused võisid olla kas üldist laadi, s.t anda põhjaliku ülevaate käsitletavast valdkonnast, selle arengust, teooriast ja metodoloogiast, või kitsama rõhuasetusega, s.t keskenduda mõnele uurimisteemale või küsimuste ringile. Näiteid nii üldisema kui ka kitsama haardega kursustest võib leida mitme soome õppejõu puhul. Arno Rafael Cederbergi loengud Eesti ja Soome ajaloost olid osal juhtudel üldistavad ülevaated, osa aga keskendus mõnele lühemale aja- järgule – Eesti ajaloo puhul võib esile tuua kursused, kus keskmes oli näiteks Liivi sõda või asehalduskord, Soome ajaloost käsitles Cederberg näiteks kesk- aega või ajajärku Uusikaupunki ja Hamina rahulepingu vahel. Johannes Gabriel Granö pidas nii üldise kui ka Fennoskandia maateaduse loenguid. Ilmari Mannineni etnoloogiakursused käsitlesid nii üldist, Eesti kui ka soome-ugri etno- graafiat, kitsamatest teemadest vaatles ta muu hulgas Eesti rahvarideid ning soome-ugri rahvaste kalastust ja jahindust. Viimasena võib esile tuua Aino Suitsu, kelle soome kirjanduse kursuste hulgas leidis kirjandusloo põhijoontele ning konkreetsetele ajajärgudele ja vooludele keskendunud loengusarju.¹⁰⁶

Eeltoodud näited soome õppejõudude korraldatud kursuste kohta osutavad nii üliõpilaste ja noorte teadlaste kui ka üldisemalt Eesti teaduse arengu seisukohast olulisele aspektile. Need õppejõud, kes õpetasid humanitaarteadusi (Cederberg, Manninen, Tallgren), panid kodumaa uurimise kõrval rõhku naabermaade ja -rahvaste tundmaõppimisele. Nad pidasid vajalikuks toonitada, et eesti rahvas ja kultuur ei ole olnud välissuhtlusele suletud, vaid et neil on aegade jooksul olnud naaber- ja sugulasrahvastega arvukaid kontakte, mis omakorda tegid võimalikuks mitmesuguste mõjude ja laenude vastastikuse leviku. Eesti ajaloo sündmuste ja arengu mõistmiseks oli seetõttu tarvis tunda ja käsitleda ka naabermaade ja -rahvaste minevikku. Kitsamas, arheoloogilises või etnoloogilises võtmes oli selleks, et paremini mõista kohalikke nähtusi ja esemeid, selgitada välja nende päritolu ning levik, kõrvutada neid teiste kultuuride, nii sugulas- kui ka naaberrahvaste omadega. Nõnda oli omakorda võimalik saada lisateavet selle kohta, mis oli käsitletavas esemes või nähtuses eestlastele (või näiteks soome-ugri rahvastele) iseloomulik ja mis olid üle võetud laenud/elementid teistest kultuuridest, ning selle kohta, millal asjaomased kultuurikontaktid aset leidsid.¹⁰⁷ Ajaloo, arheoloogia ja etnoloogia kõrval võib naaber- või sugulasrahvaste käsitlemise tähtsust

¹⁰⁶ Põhjaliku ülevaate Tartu Ülikooli soome õppejõudude poolt aastate vältel loetud ja peetud kursustest leiab lisast 1.

¹⁰⁷ Kruus, Hans. Arno Rafael Cederberg ja Eesti ajalooteadus. – *Eesti küsimus*. Koost Hans Kruus, Toomas Karjahärm, Hando Runnel. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 250–252; Soom, *Mälestusi*. Artikleid, lk 72; Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 61–62; Linnus, Ilmari Manninen, lk 52; Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 15–16; Rui, *Ulko- maiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 89–90, 97–98. Vt ka Manninen, Ilmari. Etnograafia tegevuspiiridest ja sihtidest Eestis. – *Eesti Kirjandus*, 1924, nr 12, lk 527–537.

mainida ka Lauri Kettuneni õpetatud läänemeresoome keeleteaduse puhul, sest nende tundmine aitas paremini mõista eesti keele tausta.¹⁰⁸

Et saada parem ülevaade naabermaade ja -rahvaste minevikust ja oludest, pidid mitme soome õppejõu üliõpilased tutvuma peale oma õpetajate uurimuste ka teiste Soome teadlaste töödega. Nii pidid näiteks Ilmari Mannineni etnoloogia-üliõpilased viima ennast muu hulgas kurssi etnoloogide Axel Olai Heikeli ja Uuno Taavi Sireliuse, keeleteadlase Emil Nestor Setälä ja Aarne Michaël Tallgreni töödega.¹⁰⁹ Keeleteadlane Valve-Liivi Kingisepp on vihjanud võimalusele, et Lauri Kettunen andis eesti keele professorile Jaan Jõgeverile nõu eesti keele õppekava koostamise kohta, sest eesti keele õppurid pidid tutvuma ka Emil Nestor Setälä, Jooseppi Julius Mikkola, Heikki Ojansuu ja Lauri Kettuneni uurimustega, mis käsitlesid eesti ja soome keele erinevusi, soome-ugri keelte häälikulugu ja laensõnu läänemeresoome keeltes.¹¹⁰ Kui ülikooli, teadlaste ja üliõpilaste majanduslikud olud seda lubasid, võidi teiste maade ja rahvaste ainest õppida tundma välismaal käies, leida sealt uusi tutvusi ning saada ülevaade sealsetest asutustest ja kogudest. Hea näide on Aarne Michaël Tallgren, kes võttis paar õpilast kaasa oma välisreisidele. Harri Moora sai nõnda võimaluse tutvuda Läti teaduslike muuseumide, Eerik Laid aga Saksamaa, Austria, Tšehhoslovakkia, Ungari, Bulgaaria ja Türgi uurimisasutustega.¹¹¹

Ülikooli õppe- ja teadustöö toetamiseks lõid soome õppejõud ülikooli juurde uusi allasutusi: instituute, kabinette, raamatukogusid, laboratooriume ja katsejaamasid. Johannes Gabriel Granö juhatusel alustas 1919. aastal tööd geograafia-kabinet koos raamatu- ja kaardikoguga; sinna koondus valdav osa Granö juhitud tegevustest, muu hulgas geograafia oskussõnade väljatöötamiseks loodud komisjon.¹¹² Aarne Michaël Tallgren rajas aga arheoloogiakabineti, mille koosseisu kuulusid raamatukogu, muinsusesemete kogu ja antikvaarilis-topograafiline arhiiv. Samuti korraldas ta ümber ÕESI arheoloogilised kogud ja Kodumaa Muinsuste

¹⁰⁸ Viitso, Soome keel ja läänemeresoome keelte professor Tartu Ülikoolis, lk 290.

¹⁰⁹ Linnus, Jüri. Etnograafia ja museoloogia Tartu Ülikoolis aastatel 1919–1940. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXII (I). 70 aastat eesti ülikooli*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 53–54; Piirimäe, Helmut. Rahvusteadused ja teised humanitaarteadused. – *Universitas Tartuenssis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 340–341; Luts, Arved. The teaching of ethnography at the University of Tartu. – *Pioneers. The History of Finnish Ethnology*. Toim Matti Räsänen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1992, lk 78–79.

¹¹⁰ Kingisepp, Valve-Liivi. Eesti keele professuuri algusaastad Tartu Ülikoolis. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIX. 75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Tartu: Tartu Ülikool, 1997, lk 90–92.

¹¹¹ RA, EAA.2100.4.76, l. 125, 142. Kodumaa muinasteaduse kabineti aruanne. Tartu, 01.11.1922. Aarne Michaël Tallgreni aruanne. Vt ka Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 72.

¹¹² Kruus, Hans; Treiberg, Peeter (toim.). *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 240; RA, EAA.2100.4.75, l. 199, 222. Matemaatika-loodusteaduskonna dekaani aruanne 1. dets. 1920 – 1. nov. 1921. Geograafia kabineti aruanne ülikooli valitsusele. 15.11.1921; RA, EAA.2100.4.76, l. 190. Geograafia kabineti aruanne ülikooli valitsusele. 15.11.1922.

Keskmuuseumi kogud, mille põhjal loodi filosoofiateaduskonna juurde arheoloogiamuseum.¹¹³ Kaarlo Teräsvuori asutas 1920. aastal taimekasvatuse kabineti ja algatas 1921. aastal taimebioloogia katsejaama tegevuse, kuid kurtis korduvalt, et pidi mõlema asutuse puhul rinda pistma kroonilise ruumipuuduse, viletsate töötingimuste ning puuduliku varustuse ja kirjandusega.¹¹⁴ Yrjö Kaukol õnnestus ülikoolilt saadud toetuste abil hankida anorgaanilise tehnoloogia ja füüsikalise keemia laboratooriumile uusi seadmeid ja palgata anorgaanilise tehnoloogia laboratooriumile uusi töötajaid.¹¹⁵ Eelmainitud asutuste kõrval tasub mainida Lauri Kettuneni eksperimentaalfoneetika laboratooriumi¹¹⁶, Eino Akseli Kuusi praktilise poliitilise ökonomia seminari raamatukogu¹¹⁷ ning Ilmari Man-

¹¹³ RA, EAA.2100.4.75, l. 193. Aarne Michaël Tallgreni aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 11.11.1921; RA, EAA.2100.4.76, l. 125–126. Kodumaa muinasteaduse kabineti aruanne. Tartu, 01.11.1922; RA, EAA.2100.4.77, l. 403. Aruanne Arkeoloogia kabineti tööst 1. nov. 1922 – 1. nov. 1923. Tartu, 13.11.1923; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 193; Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 11. Vt ka Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 69.

¹¹⁴ RA, EAA.2100.4.74, l. 137. Taimekasvatuse ja sordiparanduse instituudi tegevuse aruanne Tartu Ülikooli rektorile. 23.11.1920; RA, EAA.2100.4.2, l. 225p–226. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 29.09.1920. §11; RA, EAA.2100.2.1215, l. 10. Tartu Ülikooli valitsuse tunnistus. Tartu, 04.12.1920; RA, EAA.2100.4.75, l. 237, 238. Taimekasvatuse Instituudi aruanne. 12.11.1921. Taimebioloogia katsejaama aruanne. 12.11.1921; RA, EAA.2100.4.76, l. 219, 220. Taimebioloogia katsejaama aruanne. 14.11.1922. Taimekasvatuse kabineti aruanne. 14.11.1922; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 271, 277–278. Vt ka Teräsvuori, Kaarlo. Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnast 1920. aastate alguses. – *Akadeemia*, 2004, nr 9, lk 1939–1940.

¹¹⁵ RA, EAA.2100.4.8, l. 313p–314, 334p–335. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 03.11.1922. §11. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 08.12.1922. §14; RA, EAA.2100.2.310, l. 87, 91, 160. Yrjö Kauko kiri Tartu Ülikooli rektorile. Yrjö Kauko kiri Tartu Ülikooli rektorile. Berliin, 30.12.1922. Tartu Ülikooli valitsuse tunnistus Yrjö Kauko tegevuse kohta. Tartu, 12.01.1925; RA, EAA.2100.4.10, l. 284p–285. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 19.10.1923. §29; RA, EAA.2100.4.11, l. 174p–175. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 17.08.1923. §10, 11; RA, EAA.2100.4.12, l. 54, 57. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 29.02.1924. §26. Vt ka Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 222.

¹¹⁶ RA, EAA.2100.4.2, l. 89p–90. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 24.03.1920. §5; RA, EAA.2100.4.76, l. 124. Eksperimentaalfoneetika laboratooriumi tegevuse aruanne 1. nov. 1921 – 1. nov. 1922. Tartu, 14.11.1922; Ariste, Paul. Lauri Kettuneni tegevusest Tartus. – *Keel ja Kirjandus*, 1983, nr 6, lk 314; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 194. Kettunen ise on maininud, et ta kandideeris 1921. aastal Helsingi Ülikooli foneetikaprofessoriks, kuid see oli olnud vaid taktika eksperimentaalfoneetika laboratooriumile täiendavate varade hankimiseks. Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 172.

¹¹⁷ Poom, Eduard. Prof. dr. Eino Kuusi †. – *Postimees*, nr 143, 28.05.1936, lk 5; RA, EAA.2100.10.8, l. 58p–59. Õigusteaduskonna kogu koosolek 03.09.1928. §1, lg 5; RA, EAA.2100.2.455, l. 35. Ülikooli valitsuse kiri Eino Kuusile. Tartu, 08.10.1928; RA, EAA.2100.4.89, l. 49. Praktilise poliitilise ökonomia seminariraamatukogu aruanne õigusteaduskonnale. Tartu, 19.05.1930; TÜR KHO, fond 133. Eduard Poom. Säilik 12. Lk 31. Prof. E. A. Kuusi rahvamajandusteaduse professorina MO-s. Käsikiri; Krinal, *Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast*, lk 49. Vt ka Tartu Ülikooli praktilise poliitilise ökonomia seminar. – *Majandusteaduslik Ajakiri. I*. Tartu: Akadeemiline Majandusteaduse Selts, 1931, lk 150.

nineni etnograafia õppetooli raamatukogu koos diapositiivide koguga¹¹⁸. Mitmel juhul said soome õppejõud oma asutustele lisakirjandust ja muud materjali just Soomest.

Mitme soome õppejõu puhul on võimalik rääkida nende õpilastest kujunenud koolkondadest. Suurim ja olulisim neist tekkis Arno Rafael Cederbergi ümber, kelle õpilased olid Hans Kruus ja Hendrik Sepp, Juhan Vasar, Otto Liiv (1935. aastast Otu Liiv), Arnold Soom, Evald Blumfeldt, Jaan Konks, Julius Madisson, Rudolf Kenkmaa (1935. aastani Kenkmann) ja Nigolas Loone (1933. aastani Nikolai Treumuth). Eestlaste kõrval kuulus Cederbergi õpilaste hulka mitu tulevast baltisaksa ajaloolast, näiteks Georg von Rauch ja Arved von Taube.¹¹⁹ Cederbergi koolkonna puhul võib rääkida mitme õpilase keskendumisest samale kitsamale teemaringile. Rootsi võimuperioodi allikaid ja historiograafiat hästi tundnud Cederberg pidas tähtsaks, et noored eesti ajaloolased uuriks Rootsi aega ning selle probleeme senisest kriitilisema pilguga. Mitu tema õpilast (Vasar, Sepp, Liiv, Soom) käsitlesid oma väitekirjades just Rootsi aega ning jätkasid hiljemgi sama ajajärgu uurimist.¹²⁰ Kujunesid ka Ilmari Mannineni ja Arne Michaël Tallgreni koolkonnad. Mannineni kõige silmapaistvamad õpilased olid Ferdinand Linnus (1935. aastani Leinbock), Gustav Ränk ja Helmi Kurrik, Tallgreni õpilastest kerkisid aga esile Harri Moora, Marta Schmiedehelm, Eerik Laid ja Richard Indreko.¹²¹ Oma koolkond tekkis ka Johannes Gabriel Granöl, kelle mainekamad õpilased olid August Tammekann, Edgar Kant ja Jaan Rumma.¹²² Mõneti saab õppejõu ümber tekkinud koolkonnast kõnelda ka Yrjö Kauko puhul,

¹¹⁸ RA, EAA.2100.4.81, l. 131. Ilmari Mannineni aruanne. Tartu, 13.11.1925; Linnus, *Etnograafia ja museoloogia Tartu Ülikoolis aastatel 1919–1940*, lk 53.

¹¹⁹ Konks, Jaan. *Humanitaarteadused. Ajalugu. – Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 94–96; Rosenberg, Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis, lk 84, 86–87; Pohjola, Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse sünd, lk 397.

¹²⁰ Soom, *Mälestusi. Artikleid*, lk 71–73; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 62–63, 75–80; Truman, Arno Rafael Cederberg Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli õppejõuna, lk 162, 176–177, 181. Rootsi aja uurimisele oli oma 1919. aastal ilmunud, Eesti ajaloo uurimise ülesandeid käsitlenud artiklis tähelepanu juhtinud ajaloolane Arvi Korhonen, kes oli Eesti oludega tuttav ning kellega Cederberg kirjavahetust pidas. Vt Korhonen, Arvi. *Viron historian tutkimuksen tehtävistä. – Historiallinen Aikakauskirja*, 1919, nr 2&3, lk 83–84, 89–92; Kruus, Arno Rafael Cederberg ja Eesti ajaloo-teadus, lk 250–252. Rootsi aega käsitlenud väitekirjades uurisid Juhan Vasar Karl XI käivitatud suurt reduktsiooni Liivimaal, Hendrik Sepp Narva piiramist ja lahingut 1700. aastal, Otto Liiv Eesti ala majanduslikku olukorda 17. sajandi lõpul ja Arnold Soom Vene transiitkaubandust läbi Eestimaa linnade 17. sajandi keskel.

¹²¹ Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 63–64; Jaanits, *Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940*, lk 13, 15; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 69, 73; Trummal, *Humanitaarteadused. Arheoloogia*, lk 97–99; Piirimäe, *Rahvusteadused ja teised humanitaarteadused*, lk 339–340.

¹²² Granö, Olavi. *Regionaaluurimise ja regionaalse arendamise traditsioone Turu ja Tartu Ülikoolis. – Akadeemia*, 1996, nr 11, lk 2300–2301; Kurs, *Maateadusest Eestis*, lk 58–61, 71, 85–89.

kelle õpilastest paistsid rohkem silma August Paris, Arthur Puksov ja Adolf Parts.¹²³

1.3. Soome õppejõudude teadustöö ja tegevus seltsides

Õppetöö kõrval jätkasid Soome õppejõud Tartus oma uurimistöid. Vaidelamatult kõige viljakam soome teadlane Eestis oli Ilmari Manninen, kes avaldas Tartus töötades neli monograafiat, hulga artikleid, etnograafilise sõnastiku ning nii eestikeelset kui ka saksa keelse ülevaate Eesti Rahva Muuseumi (ERM) kogudest. Manninen, kes oli töötanud ERMi juhatajana alates 1922. aastast ehk kaks aastat enne Tartu ülikooli dotsendiks valimist, oli korrastanud muuseumi kogud Soome ja Skandinaavia muuseumide eeskujul. Töö ERMi kogudes ja uurimisreisid mitmel pool Eestis viisid Mannineni kahe uue teemaringi, rahvakunsti ja rahvarõivaste juurde. ERMi rikkalike kogude põhjal koostas Manninen ülevaated eesti kannudest ja kinnastest ning kirjutas teose „Eesti rahvariiede ajalugu“, mille eeskuju oli Uno Taavi Sireliuse uurimus soome rahvariidest. Mannineni kaheosaline teos „Setude ehitused“ käsitleb talupojaarhitektuuriga, lühemates töödes on ta esemelise kultuuri kõrval vaadelnud rahvapärimuse ja kombestiku küsimusi. Mannineni eestvõttel hakkas ERM välja andma kahte teaduslikku väljaannete sarja: „Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat“ ning „Etnograafilised monograafiad“. Soome naasmise järel avaldas Manninen veel kaheköitelise ülevaate „Die Sachkultur Estlands“ ja Tartus peetud loengute põhjal teose „Soome sugu rahvaste etnograafia“.¹²⁴

Väga viljakas oli ka Aarne Michaël Tallgren, kes võrdles Eesti arheoloogilisi materjale Eesti lähipiirkondade ainesega ning käsitles neid kahasse leidude kaas-

¹²³ Mattila, *Intohimona tiede ja opetus*, lk 140, 233–234, 239–241; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 209, 222, 243; Past, Vello. Keemiaosakonna töö algus rahvuslikus Tartu Ülikoolis. August Parise tegevus. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIII. 70 aastat eesti ülikooli*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 37–40.

¹²⁴ Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 55–60; Piiri, Eesti Rahva Muuseum Ilmari Mannineni ajal, lk 12–14, 16–17; Linnus, Ilmari Manninen, lk 49–51. Vt ka Leinbock, Ferdinand. Eesti Rahva Muuseum 1909–1934. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat IX–X. 1933/34*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 41–42; RA, EAA.2100.4.78, l. 233. Ilmari Mannineni aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 12.11.1924; RA, EAA.2100.4.81, l. 131. Ilmari Mannineni aruanne. Tartu, 13.11.1925; RA, EAA.2100.4.82, l. 103. Ilmari Mannineni aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 08.11.1926; Manninen, Ilmari. Etnograafilisi märkmeid Eesti Ingerist. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat IV*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1928, lk 39–56; Manninen, Ilmari. Eesti rahvariiede ajalugu. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat III*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1927, lk 5–514; Manninen, Ilmari. Übersicht der ethnographischen Sammlerarbeit in Eesti in den Jahren 1923–1926. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1927*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1928, lk 31–47; Manninen, Ilmari. Zur Ethnologie des Einbaumes. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua I*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1927, lk 4–17. Oma lühemates uurimustes käsitles Manninen muuhulgas eesti rahvameditsiini, setude matusekombeid, ingerlaste kultuuri ning kreevinite (Zemgale vadjalaste) rahvariideid. Soomes ilmunud artiklites kirjeldas ta aga eesti rahvakunsti ning Eesti erinevate piirkondade ühepuupaatide etnograafiat.

ajal valitsenud tingimustega. Sellisest vaatenurgast lähtus tema tähtsaim Eesti arheoloogiat käsitletud teos, kaheköiteline üldkäsitlus „*Zur Archäologie Eestis*“, mis jäi pikaks ajaks Eesti arheoloogiateaduse tüvitekstiks. Väiksemates nii Eestis kui ka Soomes ilmunud uurimustes analüüsis Tallgren teisi Eestis tehtud arheoloogilisi töid ja leide ning Baltimaade ja Venemaa eelajaloolist etnograafiat.¹²⁵ Soome naasmise järel avaldas Tallgren muu hulgas Eesti materjalidel põhineva mahuka uurimuse „Euroopa muinasaeg pronksiaja algusest ajaloolise ajani“, kus on vaadeldud nii Eesti kui ka Soome pronksiaega ning Soome ja muude soomeugri rahvaste rauaega. Peale selle on ta Eesti arheoloogia küsimusi käsitletud lühemates artiklites.¹²⁶ Mannineni ja Tallgreni kõrval paistis Tartus oma tööga silma Johannes Gabriel Granö. Tal valmis Tartu perioodil kaheosaline reisikiri ekspeditsioonidest Altai mäestikku aastatel 1913–1916, ühtlasi avaldas ta põhjapanevaid kodu- ja linnauurimistöid, mis kätkesid kihelkondade ning linnade ja alevite kirjeldamise kavasad, koostas geograafia õppekava tarbeks õppe- ja teadustöö programmi „Geograafia kui teadus ja ülikooli aine“ ning uurimuse „Eesti maastikulised üksused“, mis oli esimene Eesti maastikke analüüsiv töö.¹²⁷

¹²⁵ RA, EAA.2100.4.74, l. 79, 87. Filosoofia teaduskond 1920 a; RA, EAA.2100.4.75, l. 193. Aarne Michaël Tallgreni aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 11.11.1921; RA, EAA.2100.4.77, l. 403. Aruanne Arkeoloogia kabineti tööst 1. nov. 1922 – 1. nov. 1923. Tartu, 13.11.1923; Tallgren, Aarne Michaël. Archäologische Forschungen in Eesti im Jahr 1921. – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1921*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1922, lk 51–70; Tallgren, Aarne Michaël. Richard Hausmann arheoloogina. – *Ajalooline Ajakiri*, 1922, nr 2, lk 53–57; Tallgren, Aarne Michaël. Eesti eelajaloolised liikumata muinasmäeained. – *Ajalooline Ajakiri*, 1922, nr 4, lk 121–130; Tallgren, Aarne Michaël. *Zur Archäologie Eestis. I. Vom Anfang der Besiedelung bis etwa 500 n. Chr.* Tartu: Tartu Ülikool, 1922, lk 1–139; Tallgren, Aarne Michaël. *Zur Archäologie Eestis. II. Von 500 bis etwa 1250 n. Chr.* Tartu: Tartu Ülikool, 1926, lk 1–204. Vt ka Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 15–17.

¹²⁶ Tallgren, Aarne Michaël. Ein wichtiger eisenzeitlicher Fund aus Kunilepa Ksp. Juuru (Jörden). – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1923*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1924, lk 50–56; Tallgren, Aarne Michaël. Übersicht über die Vorzeit der Inseln Ösel und Moon. – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1923*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1924, lk 57–75; Tallgren, Aarne Michaël. *Euroopa muinasaeg pronksiaja algusest ajaloolise ajani*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1927; Tallgren, Aarne Michaël. Viron keskisestä rautakaudesta. – *Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia LII. Kieli- ja kansatieteellisiä tutkielmia. Juhlakirja professori E. N. Setälän kuusikymmenvuotispäiväksi 27/II 1924*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura, 1924, lk 287–293; Tallgren, Aarne Michaël. Der gegenwärtige stand der archäologie in Estland. – *Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen. Band XVI. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1923–1924, lk 1–13; Tallgren, Aarne Michaël. Die Denkmalpflege in Estland. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. I*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1927, lk 130–138; Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 15–17; Kriiska, Aivar. Aarne Michaël Tallgren. – *Kleio. Ajaloo Ajakiri*, 1995, nr 1, lk 34.

¹²⁷ RA, EAA.2100.4.74, l. 94. Matemaatika-loodusteaduskonna aruanne 1919-1-XII – 1920-15-XI; RA, EAA.2100.4.75, l. 199, 222. Geograafia kabineti aruanne. Tartu, 15.11.1921. Matemaatika-loodusteaduskonna dekaani aruanne 1. dets. 1920 – 1. nov. 1921; RA, EAA.2100.4.76, l. 159, 190. Ülevaade matemaatika-loodusteaduskonna tegevuse kohta 1. nov. 1921 – 1. nov. 1922. Geograafia kabineti aruanne. Tartu, 15.11.1922; Granö, Johannes

Rohkesti uurimusi ja töid avaldasid ka Arno Rafael Cederberg ning Lauri Kettunen. Cederberg uuris Tartus töötades ennekõike Rootsi aega puudutavaid küsimusi, kuid tema peamine teemaring oli Tartu ülikooli teine tegevusperiood 1690. aastast kuni 1710. aastani. Samuti tutvustas ta oma kirjatöodes uurimisreiside käigus leitud dokumente, näiteks 1650. aastast pärinevat Saaremaa kiriku- ja konsistoriaalseaduse kava. Peale selle oli Cederberg „Eesti biograafilise leksikoni“ aktiivne kaasautor ning toimetas koos keeleteadlase Andrus Saarestega eesti vanema kirjakeele näidete kogu.¹²⁸ Tähtis on mainida ka Cederbergi tegevust Eesti arhiivikorralduse valdkonnas. Oma ametiaja esimestel aastatel juhtis ta Haridusministeeriumi loodud Arhiivikomisjoni ja Arhiivinõukogu ning tema koostatud kava põhjal asutati kaks arhiivi: ajalooline arhiiv ehk Keskarhiiv Tartusse ning jooksvat materjali koguv Riigiarhiiv Tallinna.¹²⁹ Väsimatu uurimisreiside tegijana tuntud Kettunen kogus Tartus veedetud aastate vältel hulganisti materjale liivi, vepsa, karjala ja lüüdi keele kohta; tema mahukamad tööd on kaheosaline uurimus „*Näytteitä etelävepsästä*“, „*Lõunavepsa häälik-ajalugu*“ ning liivi keele foneetikat ja murrakuid käsitletud „*Untersuchung über die livische Sprache*“. Eesti keele teemadel avaldas ta muu hulgas eesti keele süntaksile keskendunud uurimuse „*Lauseliikmed eesti keeles*“, „*Arvustavad märkused kee uuendusnõuete puhul*“ ning rohkesti artikleid, kus on vaatluse all häälikulugu, õigekeelsus ning sõna- ja kohanimed.¹³⁰ Ülejäänud õppejõudude teaduslik

Gabriel. *Altai. Vaellusvuosina nähtyä ja elettyä. I–II*. Porvoo, WSOY, 1919–1921; Granö, Johannes Gabriel. *Geograafia kui teadus ja ülikooli aine*. Tartu: Postimees, 1920; Granö, Johannes Gabriel. Eesti maastikulised üksused. – *Loodus*, 1922, nr 2, 4, 5, lk 105–123, 193–214, 258–281; Kurs, Johannes Gabriel Granö Eestis, lk 407, 413; Tiitta, *Sinisten maisemien mies*, lk 226–229.

¹²⁸ RA, EAA.2100.4.75, l. 172–173. Arno Rafael Cederbergi aruanne; RA, EAA.2100.4.82, l. 168–169. Arno Rafael Cederbergi aruanne. Cederbergi trükiis ilmunud töödest vt nt Cederberg, Arno Rafael. Mõningaid jooni Tartu–Pärnu ülikooli ajaloost. – *Ajalooline Ajakiri*, 1927, nr 1, 2, lk 1–11, 65–80; Cederberg, Arno Rafael. Die Erstlinge der estländischen Zeitungslitteratur. – *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused = Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis. B. Humaniora. III*. Tartu: Tartu Ülikool, 1922, lk 1–16; Cederberg, Arno Rafael. Johan Ehrenströmi poliitiline missioon Eesti- ja Liivimaale aastail 1787–1788. – *Ajalooline Ajakiri*, 1924, nr 2, lk 41–55; Cederberg, Arno Rafael. Saaremaa kiriku- ja konsistoriaalseaduse kava aastast 1650. – *Ajalooline Ajakiri*, 1925, nr 3, lk 98–102; Cederberg, Arno Rafael; Saareste, Albert (toim.). *Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi a. 1524–1739*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1925–1931. Vt ka Rosenberg, Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis, lk 80. Eesti ajaloo kõrval käsitles Cederberg oma uurimistöodes muidki teemasid, eriti Soome ajalugu.

¹²⁹ Pohjola, Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse süünd, lk 382–388, 390–396; Truman, Mihkel. Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse areng 1922–1928. – *Tuna*, 2020 ja 2021, nr 4 ja 1, lk 40–59, 54–65. Cederberg kasutas arhiivindusega seotud töodes Soome eeskujusid. Näiteks nägi tema arhiiviasutuste kava lisaks Kesks- ja Riigiarhiivile ette Põhjamaade eeskujul kolme maakonnaarhiivi rajamise, Arhiivikomisjoni koosseisu osas võttis ta eeskujuks Soomes 1897. aastal tehtud arhiividelegatsiooni ettepaneku viieliikmelise toimikonna loomise kohta, Keskarhiivi põhimääruse koostamisel kasutati aga vastavaid Soomes kehtinud määruseid.

¹³⁰ RA, EAA.2100.4.2, l. 80p–81. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 10.03.1920. §8; RA, EAA.2100.4.8, l. 96p–97, 176p–177. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 17.03.1922. §2. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 26.05.1922. §7; RA, EAA.2100.4.74, l. 79, 82, 87. Filo-

töö jäi märksa tagasihoidlikumaks, piirdudes üldjuhul vaid mõne üksiku artikliga.¹³¹

Soome õppejõud mängisid olulist rolli Eesti teaduslikes seltsides. Cederberg oli Akadeemilise Ajaloo-Seltsi (AAS) asutaja ja esimene esimees, tema algatusel hakkasid ilmuma AASi väljaanded Ajalooline Ajakiri ja Akadeemilise Ajaloo Seltsi Toimetised.¹³² Peale selle oli Cederberg aktiivne Eesti Kirjanduse Seltsis (EKS), kus ta taasalgatas ajalootoimkonna töö. Cederbergi soovitusel hakkasid AAS ja EKSi ajalootoimkond läkitama stipendiaate, kes pidid koguma kihelkondadest ajaloolisi dokumente, mälestusi ja rahvatraditsioone, ühtlasi asus toimkond ette valmistama koguteose „Eesti ajalugu“, koolide ajalooõpikute ning Eesti ajaloo allikate avaldamist.¹³³ Akadeemilise Emakeele Seltsi (AES) asutaja ja esimene esimees Lauri Kettunen korraldas AESis murrete üleskirjutamise harjutusi, toimetas koos oma õpilase Oskar Looritsaga AESi väljaandeid „Aastaraamat“ ja „Toimetused“ ning oli AESi ajakirja Eesti Keel toimetuse liige. Kettunen juhtis AESi koosolekutel tähelepanu vajadusele eestistada võõrkeelsed nimed ning

soofia teaduskond 1920 a; RA, EAA.2100.4.76, l. 121, 122. Filosoofia teaduskond 1922 a. Lauri Kettuneni aruanne; RA, EAA.2100.4.77, l. 398. Filosoofiateaduskond 1923a; RA, EAA.2100.4.78, l. 225. Lauri Kettuneni aruanne; Kettunen, Lauri. *Näytteitä etelävepsästä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1920–1925; Kettunen, Lauri. *Lõunavepsa häälik-ajalugu. I. Konsonandid. II. Vokaalid*. Tartu, 1922; Kettunen, Lauri. *Untersuchung über die livische Sprache. I. Phonetische Einführung. Sprachproben*. Tartu, 1925; Kettunen, Lauri. *Lause liikmed eesti keeles*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1924; Kettunen, Lauri. *Arvustavad märkused keeleuendusnõuete puhul*. Tallinn: Rahvapälikool, 1919. Vt ka Viitso, Soome keel ja läänemeresoome keelte professor Tartu Ülikoolis, lk 286–288; Virtaranta, Lähiskuusten kielten tutkijoita, lk 251–254; Alvre, Lauri Kettunen eesti ja sugulaskeelte uurijana, lk 129–130; Ariste, Lauri Kettuneni tegevusest Tartus, lk 316.

¹³¹ RA, EAA.2100.4.77, l. 428. Anorgaanilise tehnoloogia laboratooriumi aruanne matemaatika-loodusteaduskonnale. Tartu, 15.11.1923; RA, EAA.2100.4.78, l. 283. Aruanne Anorgaan.-tehnoloogia laboratooriumi tegevuse üle. 1/XI.23 – 1/XI.24; Mattila, *Intohimona tiede ja opetus*, lk 145–146; RA, EAA.2100.4.74, l. 94, 129. Matemaatika-loodusteaduskonna aruanne 1919-1-XII – 1920-15-XI; RA, EAA.2100.2.455, l. 39, 41. Ülikooli valitsuse kiri Eino Kuusile. Tartu, 27.05.1930. Eino Kuusi aruanne õigusteaduskonnale. Tartu, 20.04.1931; Allardt, Erik. *Yhteiskuntatieteet. – Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 504; RA, EAA.2100.4.74, l. 130. Ülevaade Tartu Ülikooli Põllumajanduse Teaduskonna tegevusest 1.XII.1919 – 15.XI.20; RA, EAA.2100.4.75, l. 198, 232–233. Matemaatika-loodusteaduskonna dekaani aruanne 1. dets. 1920 – 1. nov. 1921. Põllumajandusteaduskonna aruanne. 25.11.1921. II; Prinitis & Tamme, Kalle Väisälä ja Tartu Ülikool, lk 118; RA, EAA.2100.4.86, l. 53–54. Aino Suitsu aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 09.05.1928; RA, EAA.2100.4.95, l. 210. Aino Suitsu aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 29.10.1933; Vääri, Soome ja ungari keele lektoraat Tartu Ülikoolis 1918.–1940. aastal, lk 306.

¹³² Kivimäe & Rosenberg, Akadeemilise Ajaloo Seltsi tegevusest (1920–1941), lk 134–135, 137–140; Treiber, Peeter. Akadeemiline Ajaloo-Selts aastail 1920–1930. – *Ajalooline Ajakiri*, 1930, nr 1/2, lk 2–3; Rosenberg, Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis, lk 85.

¹³³ Rosenberg, Tiit. Eesti Kirjanduse Seltsi ajalootoimkonna tegevusest 1908–1940. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 2008*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 2009, lk 17–31; Palm, Eesti Kirjanduse Selts 1907–1932, lk 494, 498.

parandada avalikes kohtades ja ajakirjanduses esinevat vigast eesti keelt.¹³⁴ Granö omakorda taaselustas EKSi kodumaa tundmaõppimise toimkonna (hiljem kodu-uurimise toimkond) ning tema juhendusel alustati Eesti maakondade kirjeldamist kihelkondade kaupa. Esimene kodu-uurimuslik koguteos „Tartumaa“ ilmus 1925. aastal, sellele järgnesid asjaomased teosed Võrumaast ja Setomaa. EKSi kõrval võttis Granö aktiivselt osa LUSi tegevusest.¹³⁵ Kodu-uurimisega oli seotud ka Tallgren, kes saatis oma arheoloogiaüliõpilased koos geograafia-, geoloogia- ja botaanikaüliõpilastega kihelkondi kirjeldama.¹³⁶ Kauko võttis agaralt osa Akadeemilise Keemia Seltsi (AKS) koosolekutest, Kuusi oli aga Akadeemilise Majandusteaduse Seltsi (AMTS) liige ja esimees ning Teräsvuori tegi kaastööd EKSi botaanikatoimkonnale, aidates luua botaanika oskussõnu.¹³⁷

Teadustöö kõrval võtsid soome õppejõud sõna ajakirjanduses. Kõige aktiivsemaks õppejõuks võib pidada Aino Suitsu, kes avaldas hulga artikleid, tutvustas Eesti ajalehtedes ja -kirjades soome kirjanduslugu ning kunstielu, Soome aja- kirjanduses aga omakorda Eesti kirjandust.¹³⁸ Valdav osa ajalehtedes sõna võtnud

¹³⁴ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 1–3, 17, 20–21, 24–25. Emakeele Seltsi I. asutamiskoosolek 23.03.1920. §6. Akadeemilise Emakeele Seltsi koosolek 16.10.1920. §4. Akadeemilise Emakeele Seltsi koosolek 31.10.1920. §6. Akadeemilise Emakeele Seltsi koosolek 14.11.1920. §4; Loorits, Oskar. Ülevaade Emakeele Seltsi I. tegevusaastast 1920. – *Akadeemilise Emakeele Seltsi aastaraamat I*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1921, lk 20–21; Loorits, Oskar. Ülevaade II tegevusaastast 1921. – *Akadeemilise Emakeele Seltsi aastaraamat II*. 1921. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1922, lk 6; Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 121.

¹³⁵ RA, EAA.2100.4.75, l. 222, 260. Geograafia kabineti aruanne ülikooli valitsusele. 15.11.1921. Aruanne Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi tegevuse üle 1. det. 1920 – 1. nov. 1921. Tartu, november 1921; RA, EAA.2100.4.76, l. 190. Geograafia kabineti aruanne. Tartu, 15.11.1922; RA, EAA.2100.4.81, l. 190. Maadeteadusliku kabineti aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 15.11.1925; RA, EAA.2100.4.82, l. 156. Maadeteadusliku kabineti aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 13.11.1926; RA, EAA.5309.2.4a, l. 17, 44–45. Protokoll der 560. Sitzung 13.05.1920. §4. Jahresbericht der Naturforscher-Gesellschaft für dar Jahr 1921 erstattet am 2 Februar 1922; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Db. Tutkimusaineistot. Geomorfologisia ekskursionija Eestissä. 1921. Johannes Gabriel Granö märkimikud uurimisreisidelt 1922. aastal; Tiitta, *Sinisten maisemien mies*, lk 209; Kurs, Johannes Gabriel Granö Eestis, lk 406–408; Kurs, Ott. August Tammekann teaduses ja kultuuris. – *Akadeemia*, 1994, nr 8, lk 1726–1728.

¹³⁶ RA, EAA.2100.4.76, l. 125. Kodumaa muinasteaduse kabineti aruanne. Tartu, 01.11.1922; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 193; Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 11–12; Kurs, August Tammekann teaduses ja kultuuris, lk 1727.

¹³⁷ Laur, Ants. Akadeemilise Keemia Seltsi kümne aasta tegevusest. – *Keemia Teated*, 1933, nr 1, lk 86; RA, EAA.2100.19.59, l. 39. Akadeemilise Majandusteaduse Seltsi kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 10.11.1930; Poom, Eduard. Prof. dr. Eino Kuusi †. – *Postimees*, nr 143, 28.05.1936, lk 5; Preemiaste süsteem on õige. – *Tallinna Teataja*, nr 21, 23.05.1931, lk 4; Vilberg, Gustav. Teadusliku keele soetamisest loodusteaduste alal. 25 aastat püsivat tööd toimkondades. – *Loodusevaatleja*, 1932, nr 6, lk 163.

¹³⁸ Näidetena Aino Suitsu avaldatud artiklitest vt Suits, Aino. Soome kümme viimast aastat. – *Postimees*, nr 138, 23.05.1925, lk 4; Suits, Aino. Soome kunsti käänukohtadest. Soome kunstinaütuse sissejuhatajateks. – *Postimees*, nr 5, 06.01.1931, lk 5; Suits, Aino. Kes nad on? Mõningaid jooni Soome külalistest. – *Postimees*, nr 143, 31.05.1931, lk 5; Suits, Aino. Eino Leino. –

teadlastest käsitles artiklites kas oma valdkonna arengusuundi või nende asutuste tegevust, milles nad ise osalesid. Näiteks tutvustas Cederberg 1920. aastal ilmunud artiklites oma arusaama Eesti kultuuriliste ülesannete kohta, hiljem aga kitsamalt ajaloo uurimistööd.¹³⁹ Manninen valgustas ERMi kogude korrastamist ning toonitas, et on tähtis jätkata vanavara kavakindlat kogumist ja Eesti etnograafilist kirjeldamist.¹⁴⁰ Tallgren sõnastas oma seisukohad ERMi edasise arengu- ja töösuundade kohta ning toetas seni ühinguna tegutsenud ERMi riigistamist, mis oleks tema hinnangul päästnud muuseumi rikkalikud ja väärtuslikud teaduskogud.¹⁴¹ Teräsvuori avaldas pärast Tartu ülikooli professori ametist lahkumist artikli, kus selgitas taimebioloogia katsejaama vajadust ülikoolile ja teadusele, samuti võttis pärast ülikoolist lahkumist ajakirjanduses sõna Kuusi, kes jagas oma mõtteid Eesti kõrgema majandushariduse korraldamise kohta.¹⁴² Kauko, kes oli Soomes tarmukalt osalenud aruteludes tehnilise (kõrg)hariduse arengu üle, avaldas Eesti ajakirjanduses arvamust, et Eesti vajab oma tehnikaülikooli, kuid pidas seda võimalikuks üksnes seotuna Tartu ülikooliga.¹⁴³

1.4. Soome õppejõudude lahkumine ja hilisemad sidemed Eestiga

Senises Tartu ülikooli soome õppejõudusid tervikuna käsitlevas historiograafias on jäänud selgusetuks põhjus, miks õppejõud võrdlemisi lühikese ametis oldud

Noorusmaa, 1926, nr 2, lk 36–39; Suits, Aino. Virolainen kirja. – *Kansanvalistus ja Kirjasto-lehti*, 1936, nr 2, lk 33–38.

¹³⁹ Cederberg, Arno Rafael. Rahwamuseumi, rahvaraamatukogu ja riigiarhivi küsimus. – *Postimees: hommiku-väljaanne*, nr 61, 07.03.1920, lk 3–4; Cederberg, Arno Rafael. Ajaloolise uurimistöö korraldamisest. – *Postimees*, nr 83, 27.03.1920, lk 1–2; Cederberg, Arno Rafael. Ajaloolise uurimistöö korraldamisest II. – *Postimees: hommiku-väljaanne*, nr 58, 28.03.1920, lk 2–3.

¹⁴⁰ Manninen, Ilmari. Eesti rahva muuseumi rahwateadusliste kogude korraldamine. – *Päewaleht*, nr 264, 29.10.1922, lk 6; Manninen, Ilmari. Kas tuleb wanawara korjamist lõpetada. – *Päewaleht*, nr 9, 11.01.1924, lk 2; Manninen, Ilmari. Meie kohused Eesti rahwakultuuri päästmiseks. – *Postimees*, nr 95, 12.04.1923, lk 4.

¹⁴¹ Eesti rahva muuseumi riigistamise küsimus. – *Postimees*, nr 249, 27. oktoober 1921, lk 6; Tallgren, Aarne Michaël. Eesti muuseum ja soome-ugri teaduse alad. – *Odamees*, 1923, nr 2, lk 41–43. Tallgreni sõnul pidi riikliku muuseumi loomisele eelnema põhjalik kogude läbitöötamine ja süstematiseerimine, mis andnuks hea aluse näituste koostamiseks; ses osas oli Tartul Tallinna üle eelis. Samuti pidi muuseum rahvaharidusliku töö kõrval panustama teadusesse ning seda oli võimalik teha just Tartus, kus ERMil oli tugev koostööpartner Tartu Ülikooli näol. Arutelud ERMi riigistamise üle jätkusid läbi maailmasõdadevahelise aja, kuid muuseum riigistati alles 1940. aastal nõukogude okupatsioonivõimude poolt. Vt Aru, Krista. Eesti Rahva Muuseum läbi saja aasta. – *Keel ja Kirjandus*, 2009, nr 4, lk 270–271.

¹⁴² Teräsvuori, Kaarlo. Taimebioloogia ja katsejaama küsimus. – *Postimees*, nr 195, 28.08.1922, lk 3. Kuusi, Eino. Kõrgema majandusteadusliku õpetuse korraldus Eestis. – *Postimees*, nr 272, 07.10.1931, lk 2, 4; nr 273, 08.10.1931, lk 2.

¹⁴³ Kauko, Yrjö. Tehnilisest õpetusest. – *Postimees*, nr 53, 23.02.1924, lk 2; nr 54, 24.02.1924, lk 3; nr 57, 27.02.1924, lk 1; nr 58, 28.02.1924, lk 1; nr 59, 29.02.1924, lk 1.

aja järel Tartust ära läksid. Kõige tähtsam põhjus selgub siis, kui võrrelda üksikute õppejõudude lahkumise tagamaid Soome kõrghariduse ja teaduse arenguga. 1920. aastate esimesel poolel paranesid Soome majanduslikud olud ning seeläbi ka teadlaste töövõimalused. Helsingi ülikoolis hakati asutama uusi õppetoole ja ülikoolis vabanes ametikohti mitmes õppetoolis, Turusse asutati 1920. aastal üleriikliku korjanduse tulemusena uus, rõhutatult soomekeelne ülikool.¹⁴⁴ Peaaegu kõik Tartu ülikooli soome õppejõud kasutasid uusi võimalusi ja naasid kodumaale. Helsingi ülikooli läksid Cederberg, Granö, Tallgren ja Teräsvuori, peale nende ka Lauri Kettunen, kes oli enne seda kandideerinud edutult Turu ülikooli professoriks.¹⁴⁵ Seevastu Väisälä asus tööle vastse Turu ülikooli esimese matemaatikaprofessorina.¹⁴⁶ Kauko valiti 1924. aastal Tampere tehnikumi füüsika- ja mehaanikaõpetajaks ning kui osutus võimatuks töötada kahel kohal, otsustas ta naasta Tamperele.¹⁴⁷ Kuusi valiti 1931. aasta kevadel oma varasema töökohta,

¹⁴⁴ Tommila, *Suomalaisen tieteen voimakkaan kasvun kausi*, lk 115–120; Michelsen, *Tiede rauhan ja sodan vuosina*, lk 156–157; Klinge, *Vallankumouksesta talvisotaan*, lk 55, 58–60; Klinge, Matti; Leikola, Anto. *Opettajat ja virkamiehet. – Helsingin yliopisto 1640–1990. Kolmas osa. Helsingin yliopisto 1917–1990*. Kirj Matti Klinge, Rainer Knapas, Anto Leikola, John Strömberg. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1990, lk 350–351, 358–359, 362–365, 367–368. Turu soome ülikooli kõrval tegutses Turus 1918. aastast alates teinegi eraannetuste najal rajatud ülikool, rootsikeelne *Åbo Akademi* (ÅA).

¹⁴⁵ RA, EAA.2100.4.17, l. 145p–146, 158p–159. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 20.03.1928. §5. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 08.05.1928. §1c; Juujärvi, *Historian uupumaton työmies A. R. Cederberg*, lk 39–43; Rui, *Eesti ja Põhjamaade ajaloo professor A. R. Cederberg*, lk 136–138; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 82; RA, EAA.2100.4.10, l. 48p–49, 65p–66. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 23.02.1923. §10. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 09.03.1923. §21; Tiitta, *Sinisten maisemien mies*, lk 248–250, 252–254; RA, EAA.2100.4.12, l. 342p–343. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 05.12.1924. §3; RA, EAA.2100.2.324, l. 38. Lauri Kettunen kiri ülikooli valitsusele. Tartu, 05.12.1924; Perälä, Tauno. *Turun yliopisto 1920–1939*. Turku: Turun yliopisto, 1970, lk 34–36; Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 172–174, 199–202; Alvre. Lauri Kettunen eesti ja sugulaskeelte uurijana, lk 131–132; RA, EAA.2100.4.10, l. 22–23, 29p–30, 112p–113, 129p–130. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 02.02.1923. §34. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 09.02.1923. §26. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 24.04.1923. §30, 30a. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 04.05.1923. §3; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 73–76; Kivikoski, *Tehty työ elää*, lk 46; RA, EAA.2100.2.1215, l. 22, 23, 27. Põllumajandusteaduskonna kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 23.05.1922. Kaarlo Teräsvuori kiri põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 22.05.1922. Kaarlo Teräsvuori kiri põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 18.07.1922; RA, EAA.2100.4.8, l. 185p–186. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 02.06.1922. §5; RA, EAA.2100.4.8, l. 223p–224, 242p–243, 245p–246. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 21.07.1922. §7. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 18.08.1922. §10. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 25.08.1922. §1.

¹⁴⁶ RA, EAA.2100.2.1387, l. 22, 23, 24, 25. Kalle Väisälä kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 30.01.1922. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Kalle Väisäläle. Tartu, 06.02.1922. Matemaatika-loodusteaduskonna kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 29.05.1922. Tartu Ülikooli rektori ja matemaatika-loodusteaduskonna dekaani kiri Kalle Väisäläle. Tartu, 28.05.1922; Lehto, *Oman tien kulkijat*, lk 348–350.

¹⁴⁷ RA, EAA.2100.2.310, l. 177, 178. Tartu Ülikooli rektori kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 16.02.1925. Haridusministeeriumi kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tallinn, 21.02.1925; Mattila, *Intohimona tiede ja opetus*, lk 139.

uue nimetusega *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu* (Helsingi ühiskondlik kõrgkool) sotsiaalpoliitika õppejõuks ning Manninen valiti 1928. aastal Soome rahvusmuuseumis vabanenud etnograafiaosakonna juhataja kohale.¹⁴⁸ Mis puutub soome keele lektoritesse, siis Hilja Kettunen naasis Soome koos abikaasa Lauri Kettuneniga, Suits aga lahkus Eestist Teise maailmasõja ajal.¹⁴⁹ Kuna soome õppejõud naasis kodumaale enne, kui nad olid jõudnud Tartus koolitada välja eestlastest ametijärglased, pidi ülikool leidma vabanenud õppetoolidele uued välismaised teadlased või määrama loenguid, seminare ja muud õppetööd ellu viima magistrandid või doktorandid. Soome õppejõudude õpilased asusid oma õpetajate ametikohtadele valdavalt 1930. aastatel.¹⁵⁰

Kuigi kõik soomlastest õppejõud läksid tagasi Soome, jäi suur osa neist siiski seotuks kas Tartu ülikooli või oma õpilastega. Tartu ülikooliga jäid oma ametiaja lõpu järel tihedamalt seotuks Cederberg, Kettunen ja Tallgren. Cederberg retsenseeris filosoofiateaduskonna soovil mitut magistritööd ja avaldas asjatundjana arvamust Eesti ja Põhjamaade ajaloo dotsendi kandidaatide kohta.¹⁵¹ Kettunen korraldas edasi läänemeresoome keelte eksameid ning vaatas läbi üliõpilaste kirjalikke töid.¹⁵² Tallgren võttis oma õpilaste eksameid vastu veel 1927. aastal ehk koguni neli aastat pärast professori ametist loobumist ning korraldas arheo-

¹⁴⁸ RA, EAA.2100.2.455, l. 46, 50, 52, 54. Eino Kuusi kiri õigusteaduskonnale. Tartu, 27.05.1931. Eino Kuusi kiri õigusteaduskonnale. Tartu, 23.03.1931. Jüri Uluotsa kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 28.05.1931. Henrik Koppeli kiri Eino Kuusile. 16.06.1931; Rasila, *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925–1966*, lk 57; Kettunen, Lauri. Ulkoministeriön äskenen aloite. – *Suomenmaa*, nr 93, 24.04.1930, lk 6; RA, EAA.2100.4.17, l. 230, 233. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 11.12.1928. §7; RA, EAA.2100.4.18, l. 1, 3. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 05.02.1929. §2a; Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 65–67; Leinbock, Eesti Rahva Muuseum 1909–1934, lk 38.

¹⁴⁹ RA, EAA.2100.2.323, l. 14. Hilja Kettuneni kiri ülikooli nõukogule. Tartu, 15.05.1924; Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 202; Vääri, Soome ja ungari keele lektoraat Tartu Ülikoolis 1918.–1940. aastal, lk 306; Künnap, Ago. Humanitaarteadused. Filoloogia. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 102; Palamets, Hillar. Tartu Riiklik Ülikool fašistliku okupatsiooni aastail. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 171.

¹⁵⁰ Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 52, 188–189, 191–192, 209, 211, 222, 241, 243, 277; Piirimäe, Rahvusteadused ja teised humanitaarteadused, lk 339–340; Past, Keemiaosakonna töö algus rahvuslikus Tartu Ülikoolis, lk 37–40. Õppetoolid täitusid aastate jooksul järgnevalt: Eesti ja Põhjamaade ajalugu – Hans Kruus (erak. prof. 1932, korr. prof. 1934); geograafia – August Tammekann (erak. prof. 1932, korr. prof. 1934); füüsikaline keemia – August Paris (korr. prof. 1929); läänemeresoome keeleteadus – Julius Mägiste (erak. prof. 1929, korr. prof. 1932); praktiline poliitiline ökonomia – õppetool kaotati; etnograafia – Gustav Ränk (korr. prof. 1939); Eesti ja Põhjamaade arheoloogia – Harri Moora (korr. prof. 1938); taimekasvatus ja sordiparandus – Nikolai Rootsi (erak. prof. 1927, korr. prof. 1929); puhas matemaatika – Hermann Jaakson (korr. prof. 1926).

¹⁵¹ RA, EAA.2100.2.83, l. 179. Filosoofiateaduskonna kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 11.04.1930.

¹⁵² RA, EAA.2100.4.13, l. 47p–48, 151p–152. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 13.02.1925. §35. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 15.05.1925. §36.

loogilisi töid.¹⁵³ Cederberg käis korduvalt Eestis oma õpilaste eksameid vastu võtmas ja nende doktoritööde kaitsmisel, nõustas oma õpilasi kirja teel ning jätkas 1928. aastal Helsingi ülikoolis teadusliku stipendiaadina õppinud Otto Liivi õpetamist.¹⁵⁴ Tallgren käis koos oma õpilastega Eestis väljakaevamistel ja välisreisidel, jälgis nende magistri- ja doktoritööde edenemist, andis neile reisi- miseks majanduslikku tuge ning pidas nendega aktiivset kirjavahetust. Peale selle jätkas Tallgren Harri Moora ja Eerik Laidi õpetamist, kui nad õppisid teaduslike stipendiaatidena Helsingi ülikoolis.¹⁵⁵ Ka Granö oli endiselt kontaktis oma õpilaste ja kaastöölisega, lisaks jätkas ta Helsingis August Tammekannu õpeta- mist ning välitööde juhendamist.¹⁵⁶ Viimastena tasub mainida Kaukot ja Kuusit, kes puutusid mõne oma õpilase, näiteks Arthur Puksovi, Adolf Partsi ja Eduard

¹⁵³ RA, EAA.2100.4.13, l. 151p–152, 246p–247, 301p–302. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 15.05.1925. §35. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 11.09.1925. §4. Tartu Ülikooli aju- tise nõukogu koosolek 23.10.1925. §1; RA, EAA.2100.4.82, l. 123. Aruanne Arkeoloogia kabineti tegevusest 1. XI 25 – 1. XI 26. Tartu, 15.11.1926; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 79–81.

¹⁵⁴ KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 5. Tulleet kirjeet 1928–1931. Kansio 6. Tulleet kirjeet 1932–1935. Kansio 7. Tulleet kirjeet 1936–1939; Rosenberg, Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis, lk 86; Rosenberg, Ajaloolane Otto Liiv Tartu Ülikooli teadusliku stipendiaadina, lk 115–116.

¹⁵⁵ RA, EAA.2100.4.13, l. 151p–152, 246p–247, 301p–302. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 15.05.1925. §35. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 11.09.1925. §4. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 23.10.1925. §1; RA, EAA.2100.4.82, l. 123. Aruanne Arkeoloogia kabineti tegevusest 1. XI 25 – 1. XI 26. Tartu, 15.11.1926; RA, EAA.2100.2.670, l. 26. Harri Moora aruanne filosoofiateaduskonnale. Helsinki, 11.05.1925; RA, EAA.2100.4.86, l. 89. Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti aruanne. Tartu, 26.04.1928; RA, EAA.2100.2.492, l. 37. Eerik Laiu tegevuse aruanne 15.II.27 – 1.VII.27. Tartu, 29.06.1927; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 5. Henrik Koppeli kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 16.10.1925. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 26.10.1925; *Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuonna 1923–1924*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1924, lk 11; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 79–86, 104, 182–185, 241–242.

¹⁵⁶ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet I-K. Edgar Kanti kirjad ja postkaardid Johannes Gabriel Granöle, Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kirjad ja postkaardid Johannes Gabriel Granöle; RA, EAA.2100.2.1190, l. 10–11, 13–14, 20, 24–25, 27, 28–29, 31, 36–37, 39, 64. August Tammekannu õppetegevuse aruanded Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Helsingi, 15.01.1924, 27.05.1924. Haridusminis- teeriumi kiri Tartu Ülikooli valitsusele. 08.10.1924. August Tammekannu õppetegevuse aruan- ded Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Helsinki, 11.12.1924, 02.09. 1925, 19.05.1925. Tartu Ülikooli valitsuse kiri matemaatika-loodusteaduskonnale. Tartu, 14.09. 1925. August Tammekannu õpingute aruanne Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Helsinki, 09.12.1925. Tartu Ülikooli valitsuse kiri matemaatika-loodusteadus- konnale. Tartu, 30.01.1926. Johannes Gabriel Granö tunnistus August Tammekannu õppe- ja teadustegevuse kohta. Helsingi, 08.12.1925; Kant, Edgar. Johannes G. Granö. – *Linnad ja maastikud*. Koost Edgar Kant, Ott Kurs. Tartu: Ilmamaa, 1999, lk 362; Kurs, Maateaduse pro- fessor August Ferdinand Tammekann, lk 141; Aartolahti, Toive. A. Tammekannu geograa- filine uurimistö Soomes. – *Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat. 30. köide*. Tallinn: Teaduste Akadeemia kirjastus, 1997, lk 42; Tammekann, August. Prof. J. G. Granö maastiku- ja ümbruseteaduslised uurimised Valosaarel, Soomes. – *Loodus*, 1923, nr 11, lk 641–649.

Poomiga hiljem kokku kas väitekirjade juhendamise kaudu või kirjavahetuse või kohtumiste teel.¹⁵⁷

Kokku võttes oli soome õppejõudude Tartu ülikooli periood mõlemale poolele väga kasulik. Ülikool, kes hädasti vajas pädevaid õppe- ja teadustöö taasalustajaid, sai mitmetele, sealhulgas rahvusliku teaduse seisukohast olulistele õpetoolidele valida hõimuvendi ja -õdesid, kellel oli piisavalt metodoloogilisi teadmisi, et juhendada eesti üliõpilasi õpingutes ja esimestes teaduslikes töödes. Noored soome teadlased said aga professori, dotsendi või lektori koha, mis võimaldas oma teadmisi ja oskusi igati proovile panna nii õppetööd korraldades kui ka teaduslikku uurimistööd alustades. Soome õppejõud etendasid suurt osa selles, et Tartu ülikool sai 1919. aastal alustada tööd rahvusliku kõrgkoolina, kus peale eesti noortele kõrghariduse andmise asuti arendama ja edendama ühest küljest tihedalt Eestiga seotud, kuid teisalt teiste maade ja kultuuridega sidemeid otsivat teadust ning koolitama spetsialiste. Soome õpetlaste tegevus ei piirdunud aga pelgalt ülikooliga, vaid kätkes muu hulgas uute teaduslike seltside rajamist ning ERMi töö põhjalikku ümberkorraldamist. Soome õppejõudude õpilastest kujunes mõnel juhul terve koolkond, mille kaudu levisid soome teadlaste teadmised ja oskused kaugemale ning peaaegu kõigi soome õppejõudude koha võtsid 1930. aastatel üle nende kunagised õpilased. Sel moel on soome õppejõudude tegevuse mõju ulatunud praeguse ajani.

¹⁵⁷ Mattila, *Intohimona tiede ja opetus*, lk 140, 233–234, 239–241; TÜR KHO, fond 133. Eduard Poom. Säilik 12. Lk 36. Prof. E. A. Kuusi MO reformaatrina; Kuusi, Eino. Majanduselu uuemate nähtuste mõistmiseks. – *Postimees*, nr 9, 12.01.1933, lk 4.

2. TEADUSLIKUD SIDEMED

2.1. Kirjavahetus

Eesti ja Soome haritlased ja teadlased pidasid omavahel kirjavahetust juba 19. sajandil. Eesti haritlastest olid soomlastega kõige tihedamad sidemed Friedrich Reinhold Kreutzwaldil, kes suhtles aastakümneid teiste seas soome-ugri keelte uurija Anders Johan Sjögreni, eepose „*Kalevala*“ koostaja Elias Lönnroti, rahvaluuleuurija Julius Krohni ja keeleteadlase Otto Donneri ning ajaloolase Yrjö Sakari Yrjö-Koskineniga ning vahetas nendega mõtteid eesti ja soome (õige)-keele, mütoloogia ja rahvaluule teemadel.¹⁵⁸ Sajandi lõpupoolel teadusteed alustanud haritlastest lävis aktiivselt Soome teadlastega rahvaluuleuurija Matthias Johann Eisen, tal oli eesti ja soome kirjandust ning rahvaluulet puudutataval teemadel kirjavahetus etnograaf Axel Olai Heikeli, Julius Krohni ja keeleteadlase Emil Nestor Setäläga.¹⁵⁹ Soome vanemast teadlaspõlvkonnast võib esile tõsta keeleteadlase August Ahlqvisti ja arheoloog Johan Reinhold Aspelini. Ahlqvist lävis muu hulgas ÕESI sekretäri Emil Sachssendahliga, arutades temaga „Kalevi-poja“ koostamist ja avaldamist, ning Jakob Hurdaga, kellega vahetati teavet SKSi ja Eesti Kirjameeste Seltsi (EKMS) tegevuse ning Hurda doktoritöö kohta.¹⁶⁰ Aspelin suhtles Jannsenite perekonna, arstiteadlase Heinrich Rosenthali ning harrastusarheoloog Jaan Jungiga.¹⁶¹ Soome nooremast teadlaspõlvkonnast võib esile tuua rahvaluuleteadlase Kaarle Krohni. 1880. aastatest alates pidas ta kirjavahetust Jakob Hurdaga, kellega arutati Hurda kogutud materjalide kopeerimist ning „Setukeste laulude“ koostamist.¹⁶²

Eesti ja Soome teadlaste kirjavahetus jätkus ja tihenes mõlema riigi iseseisvumise järel. Ühest küljest kestis edasi korrespondents vanema põlvkonna haritlaste vahel, näiteks jätkas Kaarle Krohn lävimist Matthias Johann Eiseni ja Tartu ülikooli professori Walter Andersoniga.¹⁶³ Teisalt asusid omavahel aktiivselt suhtlema

¹⁵⁸ Tohver, Liis. *Kreutzwaldi väliskirjanduslikust eruditsioonist*. Tartu: Akadeemiline Kirjandusühing, 1932, lk 152; Zetterberg, Seppo. *Suomen sillan kulkijoita. Yhteyksiä yli Suomenlahden 1800-luvulla*. Helsinki: Siltala, 2015, lk 146, 168–169, 185–186, 189–190, 195–199, 215–216, 224–227, 230. Vt ka Lepik, Mart (toim.). *Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus II*. Kirjad A. H. Neusile, E. Sachssendahlile ja teistele 1847–1866. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1956, lk 391–424; Lepik, Mart (toim.). *Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus IV*. Kirjad G. Schultz-Bertramile ja teistele 1859–1874. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1959, lk 337–422.

¹⁵⁹ Põldmäe, M. J. Eiseni suhted soome kultuuri ja teadusega, lk 148–154, 156–157.

¹⁶⁰ Zetterberg, Suomen sillan kulkijoita, lk 141–142, 148–150, 154–155; Viires, Ants. August Ahlqvist ja Jakob Hurt. – *Keel ja Kirjandus*, 1990, nr 3, lk 152–155.

¹⁶¹ Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 16, 21–22.

¹⁶² Viidalepp, Kaarle Krohn ja eesti rahvaluuleteadus, lk 282–283, 285–286.

¹⁶³ Kui Krohni kirjavahetus Eiseniga ulatus 1880. kuni 1930. aastateni, siis tema kirjavahetus Andersoniga leidis valdavalt aset maailmasõdadevahelisel ajal. Laugaste, Eduard. Professor Walter Andersoni tööst Tartus. – *Keel ja Kirjandus*, 1985, nr 10, lk 607; SKS KIA, Kaarle Krohnin arkisto. Mf 2008:19. Walter Andersoni kirjad ja postkaardid Kaarle Krohnile.

noorema põlvkonna uurijad, näiteks Oskar Loorits.¹⁶⁴ Oma teadlasteed alustavate eestlaste seisukohast oli tähtis roll kirjavahetusel Tartu ülikooli soome õppejõudude, eriti Arno Rafael Cederbergi, Johannes Gabriel Granö ja Aarne Michaël Tallgreni ning nende õpilaste vahel.¹⁶⁵ Omavahelisse suhtlusse olid haaratud teadlased paljudest valdkondadest, sh humanitaarteadused (nt ajalugu, arheoloogia, etnoloogia, rahvaluuleteadus, keeleteadus, kirjandusteadus), loodusteadused (nt bioloogia, geograafia), põllumajandusteadused (nt metsateadus), arstiteadus ja usuteadus.¹⁶⁶ Järgnevalt kirjeldatakse näidete abil, millistel teemadel Eesti ja Soome teadlased kirjavahetuse teel lävisid ning mõtteid ja teavet vahetasid.

Üks teadlastevahelise kirjavahetuse põhiteemasid oli soov hankida mitmesuguseid uurimistööks vajalikke materjale. Eriti paistsid selle poolest silma rahvaluuleteadlased, kes saatsid üksteisele rahvalaulude teisendeid, mängude kirjeldusi ning muude rahvaluuleliikide kirjalikke ülestähendusi. Kuigi rahvaluule valdkonnas oli Soome arhiividesse kogunenud rikkalikult eesti rahvapärимust ning Eesti asjaomased asutused said iseseisvumise järel Soomest Eestit

¹⁶⁴ Loorits oli kirjavahetuses teiste seas rahvaluuleuurija Martti Haavio ja keeleteadlane Lauri Hakulineniga. SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. Ulkomaiset tutkijat (Indreko-Peuckert). 12:53:1–101. Oskar Looritsa kirjad ja postkaardid Martti Haaviole; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 759. Kirjeitä 1930-luvulta. 24:38:1–6. Oskar Looritsa kirjad ja postkaart Martti Haaviole. Vt ka Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 76–77, 90.

¹⁶⁵ KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 5. Tulleet kirjeet 1928–1931; KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 6. Tulleet kirjeet 1932–1935; KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 7. Tulleet kirjeet 1936–1939; Rosenberg, Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis, lk 86; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet I–K. Edgar Kanti kirjad ja postkaardid Johannes Gabriel Granöle; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kirjad ja postkaardid Johannes Gabriel Granöle; Kant, Johannes G. Granö, lk 362; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 6. Eerik Laidi kirjad ja postkaardid Aarne Michaël Tallgrenile; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 7. Harri Moora kirjad ja postkaardid Aarne Michaël Tallgrenile; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 77–86, 184–185.

¹⁶⁶ KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 5. Tulleet kirjeet 1928–1931; KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 6. Tulleet kirjeet 1932–1935; KA, Arno Rafael Cederbergin arkisto. Kansio 7. Tulleet kirjeet 1936–1939. KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 6. Eerik Laiu kirjad ja postkaardid Aarne Michaël Tallgrenile; Metslaid, Gustav Ränga tee Tartu Ülikooli professoriks, lk 52; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:1–116. Oskar Looritsa kirjad ja postkaardid Martti Haaviole; Suhonen, Andrus Saareste kirjad Lauri Kettusele 1917–1941, lk 301–321; Tarkiainen, Kari. *Viljo Tarkiainen. Suomalainen humanisti*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1987, lk 323–324; KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbaste kirjad Kaarlo Linkolale; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet I–K. Edgar Kanti kirjad Johannes Gabriel Granöle; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kirjad Johannes Gabriel Granöle; KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto. Kotelo 10. Saapuneita kirjeitä R. Paul Reimi kirjad Aimo Kaarlo Cajanderile; TÜR KHO, fond 39. Ludvig Puusepp. Säilik 379. Taavetti Laitinen kirjad Ludvig Puusepale; TÜR KHO, fond 92. Valter Hiie. Säilik 154. Juuso Kivimäki kirjad Valter Hiiele; Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 69–70, 296–302.

puudutavate materjalide originaale ja koopiaid,¹⁶⁷ võis ette tulla juhtumeid, kus teabe saamiseks oli lihtsam pöörduda kirja teel kolleegi poole. Näiteks saatis Matthias Johann Eisen kolleeg Kaarle Krohnile mitmel korral rohkesti rahvaluule, Oskar Loorits ja Paul Ariste saatsid aga Martti Haaviole ja Elsa Enäjärvi-Haaviole mitmesuguseid rahvaluulematerjale.¹⁶⁸ Kirjalike allikate kõrval võidi saata muudki uurimismaterjali, hea näide on Gustav Vilbaste (1935. aastani Vilberg) herbaarlehtede saadeti Aimo Kaarlo Cajanderile.¹⁶⁹ Teadlased, kes soovisid tutvuda teise maa, sealsete olude ja seal töötavate inimestega, võisid pöörduda kolleegide poole, et saada uusi kontakte või soovitusi, mille toel teha esimene reis võõrale maale. Ere näide on Gustav Vilbaste, kes soovis 1923. aastal liituda Kaarlo Linkola korraldatud õppereisiga Ida-Soome. Johannes Gabriel Granö vahendusel sai Vilbaste Linkolaga otsekontakti, ühtlasi andis Granö Linkolale saadetud kirjas nõu võtta Vilbaste reisile kaasa. Õppereis jättis Vilbastele sügava mulje ning selle tulemusena arenesid tal head sidemed nii Linkola kui ka teiste Soome teadlastega.¹⁷⁰

Teine kirjavahetuses tooni andnud teema oli teave oma uurimistöde, nende käigus tehtud reiside ja leidude ning nende põhjal valminud uurimuste kohta.¹⁷¹

¹⁶⁷ Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 77, 79; Luht, Aime. Estnische Sammlungen im Volkskundearchiv der Finnischen Literaturgesellschaft. – *Finnisch-Ugrische Forschungen. Band XXXIV. Heft 2–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1962, lk 176; Hautala, Jouko. Virolaisen kansanrunouden kopiokokoelmat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa. – *Virittäjä*, 1939, nr 1–2, lk 240–244, 246; Järvinen, Irma-Riitta. Perspectives to the Relations between the Estonian Folklore Archives and the Folklore Archives of the Finnish Literature Society. – *Journal of Ethnology and Folkloristics*, 2008, nr 2, lk 57–58; Berg, Diana. Eesti Rahvaluule Arhiivi saamislugu. – *Kogumisest uurimiseni. Artikleid Eesti Rahvaluule Arhiivi 75. aastapäevaks. Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused 20*. Koost Mall Hiimäe. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2002, lk 11–24; Salve, Kristi. Muude rahvaste folkloor Eesti Rahvaluule Arhiivis. – *Kogumisest uurimiseni. Artikleid Eesti Rahvaluule Arhiivi 75. aastapäevaks. Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused 20*. Koost Mall Hiimäe, Kanni Labi. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2002, lk 34, 41.

¹⁶⁸ SKS KIA, Kaarle Krohnin arkisto. Mf 2008:21. 119:1:41–42, 64. Matthias Johann Eiseni kirjad Kaarle Krohnile. *Sine loco*, 02.03.1921, 16.03.1921. Tartu, 13.11.1923; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 742. 12:4:2. Paul Ariste kiri Martti Haaviole. Tartu, 27.09.1930; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:6. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. 12:53:9. Oskar Looritsa kiri Elsa Enäjärvi-Haaviole. Tartu, 02.10.1929. Ulkomaiset tutkijat (Indreko-Peuckert); Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 89–90.

¹⁶⁹ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbaste kirjad Kaarlo Linkolale. Tartu, 16.05.1935.

¹⁷⁰ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 1. Johannes Gabriel Granö kiri Kaarlo Linkolale. Helsinki, 22.05.1923; KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbergi kiri Kaarlo Linkolale. Tartu, 23.05.1923; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2469.

¹⁷¹ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kiri Johannes Gabriel Granöle. Toila, 19.07.1924; SKS KIA, Kaarle Krohnin arkisto. Mf 2008:21. 119:1:46. Matthias Johann Eiseni kiri Kaarle Krohnile. Tartu, 15.12.1921; KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbergi kiri Kaarlo Linkolale. Tartu, 27.12.1934; SKS KIA,

Kirjades kajastati märkimisväärseid edusamme, kahetsusväärseid tagasilööke ja algsetesse töödesse tehtud muudatusi, täiendusi ja parandusi. Emil Nestor Setälä võis 1934. aasta oktoobris Oskar Looritsale läkitatud kirjas tõdeda, et oli Virokannasest ja Salmest kõnelevat rahvaluulet uurides jõudnud tulemusteni, mis olid tema hinnangul kohased, et julgeda neid avalikult esitada, kuid Richard Indreko pidi oma õpetajale Aarne Michaël Tallgrenile 1929. aasta septembris saadetud kirjas mõnna, et ei olnud väljakaevamistel Reiu jõe suudmes avastanud märkimisväärseid leide.¹⁷² Samuti toodi esile mitmesuguseid raskusi, mis pärsisid uurimistööd või nende avaldamist, sh aja- ja rahapuudus ning koormatus. Näiteks kurtis Julius Mark 1932. aastal Emil Nestor Setäläle saadetud kirjades, et ta oli küll suutnud koguda rohkesti materjale oma etnograafiatööde tarvis, aga muud, kaasa arvatud keeleteaduslikud ettevõtmised edenesid aeglaselt, tingituna tema tööst ülikoolis ja teistest kohustustest.¹⁷³ Matthias Johann Eisen tõdes 1921. aastal Kaarle Krohnile, et ta oli saatnud mõned kaastöölised rahvalaule koguma, kuid laulude asemel saadi hoopis rohkem rahvauskumusi ja muud pärimusainest.¹⁷⁴

Teadusliku töö seisukohalt ei võimaldanud kirjavahetus jagada mitte ainult ühe osalise teavet, vaid mõlemal vahetada mõtteid uurimistöode teemadel. Kirjade kaudu said magistrandid ja doktorandid suhelda juhendajatega või arutada omavahel magistri-, doktori- ja habilitatsioonitööde küsimusi. Näiteks August Tammekann hoidis oma õpetajat Johannes Gabriel Granöt kursis oma doktoritöö edenemisega ja Lauri Kettunen kommenteeris oma õpilase Julius Mägiste doktoriväitekirja võimalikku teemat ja Mägiste väitlust doktoritöö üle. Arheoloogid Harri Moora ja Ella Kivikoski arutlesid teineteise väitekirja teemadel.¹⁷⁵ Lõputööde kõrval andsid õpetajad oma õpilastele juhiseid, nõuandeid või tagasisidet teistegi uurimistöode kohta. Näiteks metsateadlane Paul Reim, kes soovis kandideerida Rockefelleri stipendiumile, küsis oma õpetajalt Aimo Kaarlo Cajanderilt nõu võimalike uurimisküsimuste kohta.¹⁷⁶ Teadlased võisid üksteiselt

Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 742. 12:4:3. Paul Ariste kiri Martti Haaviole. Tartu, 19.09.1931.

¹⁷² KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5503. Lk 686–688. Emil Nestor Setälä kiri Oskar Looritsale. Helsinki, 27.10.1934; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 4. Richard Indreko kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 04.09.1929.

¹⁷³ KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5319. Lk 311–312, 319. Julius Marki kirjad Emil Nestor Setäläle. Tartu, 14.06.1932, 30.11.1932.

¹⁷⁴ SKS KIA, Kaarle Krohnin arkisto. Mf 2008:21. 119:1:46. Matthias Johann Eiseni kiri Kaarle Krohnile. Tartu, 15.12.1921.

¹⁷⁵ KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 4. Richard Indreko kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 05.04.1927; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kirjad Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 10.03.1923. Tallinn, 29.12.1925. Tartu, 25.01.1926, 26.02.1926, 18.03.1926, 29.03.1926, 12.04.1926, 08.11.1926, 22.12.1926; TÜR KHO, fond 52. Julius Mägiste. Säilik 63. Lk 1–2, 10, 11. Lauri Kettuneni kirjad Julius Mägistele. Klein-Irben (Mazirbe), 21.07.1923; Pakinkylä, 31.01.1928 ja 22.03.1928; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 82, 190–192.

¹⁷⁶ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kirjad Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 21.09.1922, 12.10.1922; SKS KIA, Johannes Gabriel

pärida arvamust oma artiklite ja muude tööde kohta või teha ettepanekuid võimalike uurimisteemade ja ettevõtmiste kohta. Tagasiside küsimisest võib näitena tuua Julius Marki, kes saatis Emil Nestor Setäläle hindamiseks ühe oma artikli ning sai talt julgustavat tagasisidet.¹⁷⁷ Nii mõnigi kord vihjati uutele uurimisküsimustele kaaluti uute ettevõtmisi, näiteks Oskar Loorits ärgitas Martti Haaviot tegelema soome surmauskumustega, pakkudes talle mõne võimaliku teema (*hiisi* soome rahvausundis, *tuoni/tuonela*, *marras* ja *ilma*). Emil Nestor Setälä mõtiskles oma kirjas Julius Markile uue keeleteadusliku ajakirja asutamise üle ning Pärtel Haliste pakkus oma kirjas Aarne Michaël Tallgrenile, et hiljuti peetud Eesti-Soome ajaloolaste päeva võiks tulevikus laiendada teistelegi rahvuslikele teadustele.¹⁷⁸ Mainitud on ka vajadust otsida Eesti ja Soome vahelise teadusliku uurimistöö tarvis uusi sidemeid. Sel teemal kirjutas näiteks oma õpetajale Johannes Gabriel Granöle Edgar Kant, kelle hinnangul võisid tihedamad maadevahelised suhted inimökoloogia vallas aidata viia ellu teisi ühiseid Eesti ja Soome kultuuriülesandeid.¹⁷⁹

Peale uurimistöö võisid teadlased pajatada muust ülikoolide või teadusasutustega seotud tegevusest ning edastada mõne ürituse kutseid või palveid pidada ettekandeid. Ülikoolide kohta on kirjavahetustes mainitud muu hulgas seda, millised õpetoolid on vabanenud ja milliseid uusi õpetajaid on juurde tulnud, ning toodud esile päevakajalisi sündmusi. Näiteks on olnud kõne all Tartu ülikooli rektori valimised või 1931. aastal puhkenud skandaal inglise keele lektori Willy Petersiga, kes oli üliõpilaste kaebekirja ja tunnistuste kohaselt suhtunud eestlastesse halvustavalt, sundinud üliõpilasi eratunde võtma ning teinud naisüliõpilastele lähenemiskatseid.¹⁸⁰ Teaduslike asutuste töö kajastamise kohta võib näiteks tuua August Tammekannu, kes 1923. aastal kirjeldas oma õpetajale

Granön arkisto. Lähteneet kirjeet A–O. Johannes Gabriel Granö kirjad Edgar Kantile. Turku, 20.05.1927. *Sine loco*, 23.01.1935; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 4. Richard Indreko kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 13.12.1934; KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto. Kotelo 10. Saapuneita kirjeitä R. Paul Reimi kiri Aimo Kaarlo Cajanderile. Voltveti, 02.11.1931. Aimo Kaarlo Cajanderi kiri Paul Reimile.

¹⁷⁷ KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5319. Lk 295. Julius Marki kiri Emil Nestor Setäläle. Tartu, 22.04.1930; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:18. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 02.02.1932.

¹⁷⁸ SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:15. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 25.11.1931; KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5503. Lk 728–733. Emil Nestor Setälä kiri Julius Margile. Järvenpää, 25.05.1932; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 1. Pärtel Haliste kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 15.06.1933.

¹⁷⁹ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet I–K. Edgar Kanti kiri Johannes Gabriel Granöle. Grenoble, 18.03.1932.

¹⁸⁰ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet A–F. Matthias Johann Eiseni kiri Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 07.10.1925; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet I–K. Hugo Kaho kiri Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 02.03.1925; SKS KIA, Kaarle Krohnnin arkisto. Mf2008:21. 119:1:108. Matthias Johann Eiseni kiri Kaarle Krohnille. Tartu, 06.02.1931; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 3. Matthias Johann Eiseni kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 11.12.1933; Suhonen, Andrus Saareste kirjad Lauri Kettusele 1917–1941, lk 304.

Johannes Gabriel Granöle tööd kodu-uurimise toimkonnas ja geograafia kabinetis,¹⁸¹ ning Edgar Kanti, kes 1931. aastal andis kirjas Johannes Gabriel Granöle ülevaate õigusteaduskonna juurde loodud majandusgeograafia seminarist, selle ruumidest, varustusest, raamatu- ja kaardikogust ning seminari väljaandesarjast „Tartu ülikooli majandusgeograafia seminari üllitised“. Seminari tööle aitas Kanti sõnul kaasa tema ja August Tammekannu tihe koostöö.¹⁸² Seda, et kirjavahetuse teel saadeti või edastati kutseid, kinnitab Matthias Johann Eiseni ja Walter Andersoni pöördumine Kaarle Krohni poole, et too tuleks Tartusse loenguid pidama, ning Emil Nestor Setäläle läkitatud Oskar Looritsa kiri, kus ta andis edasi kutse osaleda Riias peetaval Liivi Sõprade Seltsi avaüritusel.¹⁸³

Mida kauem olid teadlased üksteist tundnud ja omavahel suhelnud, seda suurema tõenäosusega võisid nad kirjavahetuses käsitleda ka peenetundelisemaid teemasid ja jagada mõtteid, mida ei soovitud ilmtingimata avalikkusega jagada. Üks niisuguseid teemasid oli teadlaste ja nende perekonna eraelu. Kolleegide ja sõpradena jagasid Eesti ja Soome teadlased üksteisega ka olmelisi era- ja perekonnaelu uudiseid. Lähedaste inimeste kohta võidi näiteks mainida seda, et mõni perekonnaliige, abikaasa või laps oli olnud haige, et perre oli sündinud uus laps või millistes oludes perekond parajasti elas.¹⁸⁴ Teadustöö juures oli üks delikaatne teema kriitika nii enda kui teiste kohta. Saadud kriitika võis inimestes tekitada vastakaid tundeid, mida sooviti jagada usaldusväärsete sõprade ja kolleegidega. Näiteks 1932. aastal kommenteeris Emil Nestor Setälä Julius Margile saadetud kirjas endise kaastöölise, Uppsala ülikooli professori Karl Bernhard Wiklundi avalikku kirja, kus Wiklund oli kritiseerinud Setälä uurimistöid. Setälä tões, et tema nahk oli ennekõike poliitilises elus osaledes piisavalt parkunud, nii et ta ei lasknud Wiklundi kriitikal end häirida, aga kui ta oleks hinnanud Wiklundi töid niisama rangelt nagu Wiklund, poleks viimase töödest palju järele jäänud. Samal ajal annab Setälä kiri tunnistust teadlase enesekriitikast. Setälä tunnistas, et osa Wiklundi kriitikast oli õigustatud, ning arvas, et osa tema teaduslikest ettevõtmistest, eriti murrete ja vanema keele uurimise kohta, olevat andnud teistele uurijatele halba eeskujuga ja suuniseid, mida

¹⁸¹ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kirjad Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 10.03.1923, 05.07.1923.

¹⁸² SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet I-K. Edgar Kanti kiri Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 05.06.1931.

¹⁸³ SKS KIA, Kaarle Krohni arkisto. Mf 2008:21. 119:1:46–47. Matthias Johann Eiseni kirjad Kaarle Krohnile. Tartu, 15.12.1921, 29.12.1921; KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5312. Lk 453. Oskar Looritsa kiri Emil Nestor Setäläle. Tartu, 22.08.1932.

¹⁸⁴ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Saapuneet kirjeet T. August Tammekannu kiri Johannes Gabriel Granöle. Tartu, 05.06.1930; KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5319. Lk 302. Julius Marki kiri Emil Nestor Setäläle. Tartu, 18.01.1931; SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Mf 2007:33. 1097:22:38. Oskar Looritsa kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 10.12.1935; KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbaste kiri Kaarlo Linkolale. Tallinn, 28.02.1936; KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 4. Richard Indreko kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 15.06.1929.

nüüd, vanas eas, oli raske parandada.¹⁸⁵ Oskar Loorits, kes toetas eesti rahvaluulekogude kopeerimist ning nende materjalide jagamist teiste maade uurijatega, ei näinud selles säärast probleemi kui tema kriitikud, kes Looritsa sõnul süüdistasid teda selles, et ta olevat Eesti rahvusliku varanduse mööda maailma laiali jaganud.¹⁸⁶

Peale kriitika võidi kirjades väljendada kriitilist hinnangut kolleegide ja nende tehtud tööde ja uurimuste kohta. Selle kohta võib leida häid näiteid Oskar Looritsa kirjavahetusest Martti Haavio, Lauri Hakulineni ja Viljo Johannes Mansikkaga. Üks Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) kolleege, kellesse Loorits suhtus kriitiliselt, oli noor Paul Ariste. Looritsa sõnul oli Ariste kuritarvitanud tema usaldust, olnud oma töödes äärmiselt lohakas ning osutunud „kirglikuks klatšijaks“, kelle tõttu olevat Loorits läinud tülli oma kolleegide Eiseni ja Andersoniga. Ariste lohakuse tõttu pidavat nii Loorits kui ka tema kaastöölised tegema üleliigset tööd, mistõttu kulus Looritsal kauem aega, et saata Haaviole viimase palutud leigrimängu teisedid.¹⁸⁷ Teisal nurises Loorits nii Eiseni kui ka Andersoni üle. 1934. aasta sügisel tõi ta, et Eiseni surma järel oli tal lõpuks võimalik kehtestada ERAs karmim distsipliin ning et nüüd oli võimalik teha senisest märksa hoolikamat tööd mitmel teemal.¹⁸⁸ Looritsa kriitika keskmes oli Andersoni soositud ja rahvaluuleteaduses rakendatud ajaloolis-geograafiline meetod, mis Looritsa sõnul püstitas vaid „šabloonilisi ülesandeid“ ning oli pelk „mehaaniline värsianalüüs“, millel puudus sügavam sisu.¹⁸⁹ Aeg-ajalt võis kriitika võimenduda pikemaks ja suuremate tagajärgedega vastuoluks teadlaste vahel. Looritsa enda sõnul ajendas tema põrmustav kriitika Andrus Saareste artikli „Tulihänna nimetustest“ kohta avaliku sõnasõja tema ja Saareste vahel ning viimane olevat tahtnud Looritsat nii ülikooli kui ka ÕESI võimalusi kasutades „karistada“.¹⁹⁰

Teine taktitunnet nõudev teemaring on teadus-, sise-, välis- ja kultuuripoliitiline areng ja kommentaarid selle kohta. Näiteks teaduspoliitika vallas selgitas Oskar Loorits Lauri Hakulinenile, kuidas nii tema kui ka Gustav Ränk olid ÕESI juhatusest välja hääletatud, mille põhjuseks pidas ta oma ettepanekut korraldada ÕES põhjalikult ümber ning muuta tõeliseks rahvuslike teaduste keskuseks.¹⁹¹

¹⁸⁵ KA, Emil Nestor Setälän arkisto. Kirjeenvaihto. Mikrokortti VAY 5503. Lk 728–733. Emil Nestor Setälä kiri Julius Margile. Järvenpää, 25.05.1932.

¹⁸⁶ SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:25. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 03.02.1933.

¹⁸⁷ SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:20. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 20.12.1931.

¹⁸⁸ KK, coll. 143. Viljo Johannes Mansikka. 2. Oskar Looritsa kiri Viljo Johannes Mansikkale. Tartu, 24.10.1934.

¹⁸⁹ SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:24. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 28.11.1932.

¹⁹⁰ SKS KIA, Lauri Hakuliseni arkisto. Mf 2007:33. 1097:22:34. Oskar Looritsa kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 13.05.1935; Pisuhänd ajas keelemehed riidu. – *Waba Maa*, nr. 106, 06.05.1935, lk 6.

¹⁹¹ SKS KIA, Lauri Hakuliseni arkisto. Mf 2007:33. 1097:22:38. Oskar Looritsa kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 10.12.1935.

Samuti väljendas Loorits korduvalt meeolehärru selle üle, kui vähe raha rahvaluuleteadusele ja ERAle oli eraldatud ning kuidas see ühest küljest piiras võimalusi teha suuremaid uurimistöid, teisalt aga ilmestas seda, kui vähe mõisteti Eestis rahvaluule(teaduse) kultuurilist potentsiaali.¹⁹² Esile võis kerkida ka rahvusvahelise mõõtmega teaduspoliitilisi erimeelsusi, näiteks Eesti teadlastele oli vastumeelne Lätis korraldatav Balti ajaloolaste kongress, konkreetsete mureküsimumste kõrval võidi aga mainida muid päevakajalisi teaduspoliitilisi probleeme, sealhulgas arutelu Tartu ülikooli tehnikateaduskonna asukoha üle.¹⁹³ Riikide sisepoliitika puhul ei pääsetud kirjavahetuses mööda 1930. aastate alguse kriisidest nii Eestis kui ka Soomes. Omavahelistes kirjades kõneldi Lapua liikumisest ja Mäntsälä mässust, vabadussõjalaste liikumise probleemidest ning Eesti autoritaarse riigikorra käsitlest (sel puhul leidis nii pooldajaid kui ka kriitikuid).¹⁹⁴ Sellesse, kuidas sisepoliitilised arengud võisid mõjutada teadlaste valikuid ja karjääri, on andnud põgusa sissevaate Gustav Vilbaste, kes on kirjast Kaarlo Linkolale märkinud, et vetikauuriija Karl Mölder, kes oli 1930. aastate alguses osalenud vabadussõjalaste liikumises, oli 1935. aastal Soome põgenenud. Vilbaste avaldas omalt poolt lootust, et Mölder kasutab Soomes viibitud aega enesetäienduseks ning naaseb Eestisse, kui on poliitikaga lõpparve teinud.¹⁹⁵ Need Eesti ja Soome teadlased, kes olid arendanud hõimusuhteid laiemalt, mitte üksnes teaduse vallas, tundsid eriti 1930. aastate teisel poolel muret hõimusedemete pärast, mida varjutasid lahkkelid eestlaste ja soomlaste vahel ning ka eesti hõimutegelaste endi vahel.¹⁹⁶

¹⁹² SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Mf 2007:33. 1097:22:41, 46. Oskar Looritsa kirjad Lauri Hakulinenile. Tartu, 21.04.1936, 14.01.1937; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:22. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 19.04.1932.

¹⁹³ KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 3. Matthias Johann Eiseni kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 11.12.1933; SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Mf 2007:33. 1097:22:47. Oskar Looritsa kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 28.01.1937.

¹⁹⁴ SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Mf 2007:33. 1097:22:29. Oskar Looritsa kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 23.12.1933; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 742. 12:3:3. August Annisti kiri Martti Haaviole. *Sine loco, sine anno*; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:33, 63. Oskar Looritsa kirjad Martti Haaviole. Tartu, 13.03.1934, 02.11.1937; Väljavõtteid kirjavahetusest Aliise Moora ja Aarne M. Tallgreniga. – *Meie rahvuskultuuri küsimusi*. Koost Harri Moora, Hando Runnel, Ann Marksoo. Tartu: Ilmamaa, 2002, lk 446. Aarne Michaël Tallgreni kiri Harri Moorale. 12.03.1932.

¹⁹⁵ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbaste kiri Kaarlo Linkolale. Tartu, 23.12.1935. Vt ka Kuk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2473–2474. Mölder jätkas Soomes kohalike veekogude vetikate uurimist, kaitses Teise maailmasõja ajal Helsingi ülikoolis doktoriväitekirja ning sai 1967. aastal Soome presidendilt Urho Kekkonenilt professori aunimetuse.

¹⁹⁶ SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 742. 12:3:7. August Annisti kiri Martti Haaviole. Tartu, 13.03.1937; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:56:5. Julius Mägiste kiri Martti Haaviole. Tartu, 20.01.1936; SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Mf 2007:34. 1097:47:4. Julius Mägiste kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 07.01.1936; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. 12:53:47, 50, 56, 58. Oskar Looritsa kirjad Martti Haaviole. Tartu, 19.12.1935, 11.02.1936, 22.05.1936, 11.06.1936.

Kokkuvõtlikult kajastub kirjavahetustes neli tähtsamat teemaringi: teaduslik töö (sh materjalide vahetamine), teaduslike asutuste/organisatsioonide töö, isiklikud suhted/eraelulised sündmused ja poliitilised küsimused. Seesuguse tulemuseni on jõudnud ka Seppo Suhonen: olles vaadelnud Andrus Saareste kirju ja postkaarte Lauri Kettunenile, on ta põhiteemadena toonud esile teadusliku töö, teaduslikud organisatsioonid, päevapoliitika, ülikoolipoliitika ning Saareste ja Kettuneni isiklikud suhted.¹⁹⁷ Ent kirjad on subjektiivsed allikad, mida võib sageli tõlgendada mitmel viisil, ning kirjutamise motiividki ei ole alati teada. Teadussuhtluse seisukohast on siiski oluline võtta arvesse, et Eesti ja Soome teadlased jagasid üksteisega rohkesti infot, millel oli nii saatja kui ka saaja vaatenurgast teaduslikku väärtust. Selle teabe hulka kuuluvad uurimistöö jaoks vajalikud materjalid, nõuanded ja juhised, mõttevahetus, kriitika, andmed asutuste ja organisatsioonide tegevuse, olukorra ning sündmuste (sh kongressid ja konverentsid) kohta ja muudki.

Eespool toodud näited on vaid kaduvväike osa Eesti ja Soome teadlaste vahelisest rikkalikust kirjavahetusest, kuid annab siiski aimu sellest, kui lai oli kirjavahetuses käsitletavate teemaring. Kahtlemata olenes kirjade sisu, teemavalik ning avameelsus suurel määral kirja saatja isiksusest: osa võis kirjades jääda väga ametlikuks ja keskenduda üksnes kirja saatmise põhjusele (nt palve saata materjale), teised aga võisid olla nii isikliku elu kui ka teadustöö küsimustes väga avameelsed. Samuti olenesid kirjade sisu ja teemad saatja ning saaja vahekorra. Kui tegu oli inimestega, kelle omavaheline tutvus jäigi pelgalt kirjavahetuse tasemele, ei või eeldada, et nad oleksid laskunud pikematesse teaduslikesse aruteludesse. Ent üksteist pikka aega tundnud teadlaste korral oli märksa tõenäolisem, et aja jooksul jõuti peale teabe ja materjalide vahetada mõtteid teistelgi teemadel, nagu oma teaduslikud ettevõtmised ja uurimistöö küsimused, kaasaja poliitilised olud või muutused isiklikus elus.

2.2. Tartu ülikooli teaduslikud stipendiaadid Soomes

Võimalust Soomes õppida ja seal teaduskraade omandada olid eestlased kasutanud juba 19. sajandil ja 20. sajandi alguses, kõige eredamad näited olid rahvaluuleuurijad Jakob Hurt ja Oskar Kallas.¹⁹⁸ Helsingi ülikoolis keele- ja/või rahvaluuleteadust õppinud eestlaste arv suurenes tunduvalt aastail 1900–1918, kui seal õppisid teiste seas Ella Murrik (hiljem Hella Wuolijoki), Gustav Suits, Johannes Aavik, Andrus Saareste, Villem Grünthal-Ridala ja Julius Mark.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Suhonen, Andrus Saareste kirjad Lauri Kettusele 1917–1941, lk 301–321.

¹⁹⁸ Laar, Mart; Saukas, Rein; Tedre, Ülo (koost.). *Jakob Hurt 1839–1907*. Tallinn: Eesti Raamat, 1989, lk 162–165; Zetterberg, Suomen sillan kulkijoita, lk 224–229; Tedre, Ülo. Oskar Kallas folkloristina. – *Oskar Kallas. Artikleid Oskar Kallase elust ja tööst*. Koost Krista Aru. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 1998, lk 140–157; Zetterberg, *Kultuurisillad ja revolutsioonituuled*, lk 14, 16.

¹⁹⁹ Zetterberg, *Kultuurisillad ja revolutsioonituuled*, lk 17–30, 38–41, 46–56, 67–68, 76, 149–157. Vt ka *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1909–1910*. Helsinki:

Peale Helsingi ülikooli ja humanitaarteaduste tuleb mainida Soome põllutöökoole Mustiala külas, Tammelas, Kurkijoel ja Orimattilas, kus õppisid näiteks Jaan Raamot, Ado Johanson ja Aleksander Arak, kellel kõigil oli hiljem tähtis osa iseseisva Eesti põllumajanduse ülesehitamises.²⁰⁰ Eestikeelsel Tartu ülikoolil oli tegevuse alguses keeruline leida õppejõudude kohtadele kogenud teadlasi, mistõttu oli üks moodus suurendada eestikeelset õppejõudkonda määrata andekatele ülikooli lõpetanud isikutele stipendium, mis võimaldas end teaduslikult ja pedagoogiliselt täiendada kas kodu- või välismaal. Esimesed stipendiumid anti välja juba 1919. aasta kevadel, enne ülikooli ametlikku avamist.²⁰¹ Stipendiumide kohta ei olnud kindlat määrust kuni 1923. aastani. Samal aastal kinnitatud määruse järgi andis ülikool stipendiume märkimisväärse teadusliku kalduvusega isikutele, kellel oli soov valmistada end kas kodu- või välismaal ette tööks Tartu ülikoolis. Stipendiumi saajad valis teaduskondade ettepanekul ülikooli valitsus ning stipendium anti kuni kaheks aastaks, kuid vajadust mööda oli võimalik anda lisa-aasta ja haridusministeeriumi eriloal pikendada aega veelgi. Pärast õpingute lõpetamist olid stipendiaadid kohustatud töötama Eestis oma erialal, kusjuures esmalt Tartu ülikooli juures, teaduskonnad võisid aga stipendiaatidele anda õppeülesandeid, mis pidid võimaldama neil teadustööd jätkata ja edendada.²⁰²

Tartu ülikool andis maailmasõdadevahelisel ajal välja 110 teaduslikku stipendiumi.²⁰³ Neist 15 anti isikutele, kes õppisid või töötasid vähemalt osa ajast Soomes. Kõige rohkem Soome minekuks mõeldud stipendiume – neli – anti välja keeleteaduse valdkonnas, kusjuures kahel korral said stipendiumi isikud, kes olid juba varem Helsingi ülikoolis õppinud. Villem Grünthal-Ridala oli Helsingi ülikooli astunud 1906. aastal ning õppinud seal soome filoloogiat, ajalugu ja folkloristikat. 1919. aastal sai ta aga Tartu ülikoolilt stipendiumi, et end Helsingis täiendada ja jätkata tööd väitekirja kallal. Tartu ülikool kaalus Grünthal-Ridalat läänemeresoome keelte professori kohale, kuid ta keeldus, ning 1923. aastal valiti ta Helsingi ülikooli värskelt asutatud eesti keele lektori ametisse. Oma ligi 20 aastat kestnud ametiaja jooksul luges Grünthal-Ridala nii eesti keele kui ka kirjanduse kursusi, käsitles vanemat ja uuemat eesti kirjandust ning ka rahva-

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1910, lk 182, 199. Kokous 03.03.1909. §17. Vuosikokous 16.03.1910. §2; Vihma, Helgi. Johannes Aavik Tartu Ülikoolis. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 140; Rätsep, Huno. Andrus Saareste Tartu ülikoolis. – *Keel ja Kirjandus*, 1982, nr 9, lk 465, 468.

²⁰⁰ Järvesoo, Elmar. Eesti agronoomkonna kujunemisest enne Eesti iseseisvumist. – *Agraarteadus*, 1994, nr 2, lk 210–212; Kuum, Jüri (koost.). *Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos. I osa (kuni 1918. aastani)*. Tartu: Akadeemiline Põllumajanduse Selts, 1998, lk 71, 94; Talve, Ilmar. Eestlasi Soome põllutöökoolides enne I maailmasõda. – *Tulimuld*, 1956, nr 4, lk 161–164; Teistre, Urve. Soome põllutöökoolid XX sajandi algul ja nende mõju Eesti põllumajanduskaadri kasvatamisele. – *Eesti Aleksandrikool ja põllumajanduslik haridus. 100 aastat kooli asutamisest*. Koost Meinhard Karelson. Tallinn: Valgus, 1988, lk 93–100.

²⁰¹ Põld, Tartu Ülikool 1918–1929, lk 10, 13; Roots, Elmar; Perandi, Adolf. Õppejõudude ettevalmistuse küsimus Tartu Ülikoolis Eesti iseseisvuse kestel. – *Varamu*, 1939, nr 2, lk 191.

²⁰² RA, EAA.2100.2.106, l. 10. Määrused ülikooli teaduslike stipendiaatide kohta.

²⁰³ Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*, lk 77.

luulet. Õppetöö kõrval tutvustas ta Soome ajalehtedes ilmunud kirjutistes eesti kirjanikke ja nende töid. Grünthal-Ridala läänemeresoome keelte objektisuhteid käsitletud väitekirja ilmus lõpuks 1941. aastal.²⁰⁴ Teine enne Eesti iseseisvumist Soomes õppinud ja seal hiljem teadusliku stipendiaadina töötanud keeleteadlane oli Julius Mark, kes oli Helsingi ülikooli astunud 1912. aastal ning lõpetanud selle 1919. aastal magistrikraadiga. Mark naasis stipendiaadina Helsingisse 1921. aastal ja kaitses seal 1923. aastal doktoriväitekirja uurali keelte possessiiv-sufiksitate teemal. Samal aastal sai Margist Tartu ülikooli uurali keeleteaduse korraline professor.²⁰⁵

Uue põlvkonna keeleteadlasest läks esimesena Helsingisse Lauri Kettunen õpilane Julius Mägiste. 1924. aastal saadud stipendiumi toel jätkas ta Soomes Kettunen juhendusel õpinguid, töötas mitmes arhiivis ning asus koguma materjale läänemeresoome keelte käändsõnade sufiksitate kohta. Mägiste naasis Helsingisse 1927. aastal, et koguda oma väitekirja jaoks käsikirjalisi lisamaterjale. Läänemeresoome keelte *oi-* ja *ei-*deminutiive käsitletud doktoritöö kaitses ta 1928. aastal ning järgmisel aastal valiti ta läänemeresoome keelte erakorraliseks professoriks.²⁰⁶ Peale Mägiste sai stipendiumi Soomes õppimiseks Paul Ariste, kes soovis tegeleda foneetikaga; nähes, et Tartus ei olnud tal alal sobivat juhendajat, pöördus Ariste Helsingis ja Saksamaal Hamburgis töötavate foneetikute poole palvega seal mõnda aega õppida. Soomest saabunud positiivse vastuse järel sõitiski Ariste 1932. aasta alguses Helsingisse ning kuulus kevadsemestri vältel Lauri Kettunen, uurali keelte uurija Kai Donneri ja foneetikaprofessor Frans Äimä loenguid. Peale selle töötas Ariste Äimä foneetikalaboratooriumis ning

²⁰⁴ Grünthal, Villem Grünthal-Ridala – keeleteadlane ja kultuuri tutvustaja, lk 253–255, 257–259, 265; Grünthal, Riho. Viron kielen lehtoraatin perustaminen. – *Virittäjä*, 1999, nr 1, lk 64–66; *Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuonna 1923–1924*, lk 11. *Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuonna 1925–1926*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1926, lk 9. *Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuonna 1941–1942*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1942, lk 9. Süvalep, Ele. Virolaisen kirjallisuuden opetus ja esittely Helsingin yliopistossa. – *Castrenianumin toimitteita 56. 75 vuotta viroa Helsingin yliopistossa. Viron kielen ja kulttuurin opettaminen Suomessa -seminaari 23.11.1998*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1999, lk 66–67.

²⁰⁵ RA, EAA.2100.2b.46, l. 37. Julius Marki elulookirjeldus. Tartu, 12.10.1923; RA, EAA.2100.4.75, l. 165. Filosoofiateaduskonna 1921. aasta aruanne; Alvre, Professor Julius Mark õppejõuna ja teadustöö organiseerijana, lk 111; Rätsep, Huno. Tartu Ülikooli Eesti Keele Arhiivi saamisloost ja saatusest. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 154. Mark oli täitnud Tartu Ülikooli uurali keeleteaduse professori kohuseid juba 1919. aastast.

²⁰⁶ RA, EAA.2100.2b.50, l. 3, 12. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Julius Mägistele. Tartu, 07.05.1923. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Julius Mägistele. Tartu, 01.12.1924; RA, EAA.2100.4.86, l. 55. Julius Mägiste aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 25.03.1928; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 113; Virtaranta, Pertti. Julius Mägiste 60-vuotias. – *Virittäjä*, 1960, nr 4, lk 235–237.

kogus ainest Hiiu murretele keskenduva uurimuse tarvis. Sama teemat käsitleva doktoritöö kaitses Ariste 1939. aastal.²⁰⁷

Ajaloolastest oli esimene Helsingisse läinud stipendiaat Otto Liiv. 1928. aastal stipendiaadiks määratud Liiv töötas sama ja järgmise aasta jooksul nii Stockholmis, Kopenhaagenis, Berliinis kui ka Helsingis, kusjuures Helsingis jätkas ta õpinguid oma õpetaja professor Arno Rafael Cederbergi juhendusel. Õpingute kõrval käis Liiv Soome ajalooeltside koosolekutel ning kogus Helsingi ülikooli raamatukogust ja linna arhiividest materjale väitekirja jaoks, mis käsitles Eesti alade majanduslikku olukorda 17. sajandil ning mida ta kaitses 1935. aastal.²⁰⁸ Teine ajaloo valdkonna stipendiaat oli Juhan Vasar. 1928. aastal töötas ta oma õpetaja Cederbergi soovitusel Rootsis ja kogus seal materjale 17. sajandi Liivimaa suurt reduktsiooni käsitleva väitekirja tarvis, kuid 1929. aastal esitas ta ülikooli valitsusele palve saata ta väitekirja viimistlemise ajaks, kolmeks kuni neljaks kuuks, Helsingisse. Vasara hinnangul oli tööks vajalik kirjandus Helsingis niisama kättesaadav kui Rootsis, samuti oli see hea võimalus õppida soome keelt ning süveneda Soome ajalookirjandusse. Planeeritud nelja kuu asemel oli Vasar Helsingis ainult ühe kuu, sest ta oli osa vajalikust kirjandusest saanud eraviisil ega pidanud seetõttu vajalikuks Helsingis kauem viibida. Väitekirja kaitses Vasar 1931. aastal.²⁰⁹

Arheoloogidest said Helsingis õppimiseks ja töötamiseks stipendiumi professor Aarne Michaël Tallgreni õpilased Harri Moora ja Eerik Laid. 1925. aastal stipendiaadiks valitud Moora osales Helsingis Tallgreni loengutel ja seminaridel, kuulus Alfred Hackmani ja Aarne Elias Äyräpää (1930. aastani Europaeus) loenguid Soome kiviaja ja Läänemere maade vanema rauaaja kohta ning tutvus Soome rahvusmuuseumi ja eri raamatukogude materjalidega. Oma väitekirja, mis käsitles Läti rauaega ning milles oli peale Läti ainekogu kasutatud läänemeresoome rahvaste materjale, kaitses Moora 1938. aastal.²¹⁰ Laid oli Helsingis asuvate arheoloogiliste kogude ja asjaomase kirjandusega tutvunud juba 1923.

²⁰⁷ RA, EAA.2100.2.34, l. 35. Paul Ariste aruanne Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnale. Helsinki, 06.05.1932; Ariste, 1932. aasta kevadsemestril Helsingis, lk 6–10. Vt ka Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 111; Rätsep, Huno. *Akadeemik Paul Ariste*. Tallinn: Perioodika, 1980. Lk 11. Kuigi Ariste ei nimeta oma mälestuses, kelle poole ta Helsingis täpselt pöördus, on väga tõenäoline, et selleks oli foneetika professor Frans Äimä.

²⁰⁸ Rosenberg, Ajaloolane Otto Liiv Tartu Ülikooli teadusliku stipendiaadina, lk 115–119.

²⁰⁹ RA, EAA.2100.2.1312, l. 6, 33–35, 48, 52–53, 184. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Juhan Vasarale. Tartu, 02.12.1927. Juhan Vasara palve filosoofiateaduskonnale. Stockholm, 28.05.1928. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Juhan Vasarale. Tartu, 06.06.1928. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Juhan Vasarale. Tartu, 12.06.1929. Juhan Vasara kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 03.10.1929. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Juhan Vasarale. Tartu, 19.10.1929. Edgar Kanti, Eduard Poomi ja Reinhold Marki ettepanek majandusteaduskonna kogule. Tartu, 26.02.1938; RA, EAA.2100.4.45, l. 187p–188. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 01.06.1928. §60; Konks, Humanitaarteadused. Ajalugu, lk 94.

²¹⁰ RA, EAA.2100.2.670, l. 26. Harri Moora aruanne filosoofiateaduskonnale. Helsinki, 11.05.1925; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 81; Jaanits, Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940, lk 36.

aastal. 1927. aasta kevadel sai ta aga naasta Helsingisse ülikooli stipendiaadina. Peale õpingute Tallgreni juhendusel kuulas ta Uno Taavi Sireliuse loenguid rahvateadusest ning tutvus Soome Rahvusmuuseumi kogude ja kirjandusega. Teist korda oli Laid ülikooli stipendiaadina Soomes 1929. aasta kevadsemestril, kuid tema töö ja õpingud jäid haigestumise tõttu pooleli. Väitekirjale, mille teemat oli aastate jooksul korduvalt muudetud, jäi aga lõpuks kaitsmata.²¹¹

Rahvaluule erialal õppisid Helsingis stipendiaadid Oskar Loorits ja Elmar Päss. Loorits töötas 1924. ja 1925. aastal rahvaluuleteadlase Kaarle Krohni ja keeleteadlase Emil Nestor Setälä käe all ning keskendus oma väitekirjale, mis käsitles liivlaste usundit. Krohni juhendusel tutvus Loorits SKSi arhiivis Jakob Hurda kogudega ning töötas liivi-, vepsa-, vadjaja- ja soomekeelsete materjalidega, SKSilt sai Loorits oma arhiivitööde tarvis ka lisastipendiumi. Väitekirja liivi rahvausundist kaitses Loorits 1926. aastal.²¹² Päss oli Soomes käinud juba 1925. aastal, et koguda Helsingi ülikooli raamatukogust ja SKSi arhiivist rahvaluuleainest. 1933. aasta kevadel naasis ta Helsingisse teadusliku stipendiaadina ning kuulas professor Krohni ja professor Väinö Salminen loenguid, tutvus Krohni raamatukogus „Kalevala“ uurimist puudutava kirjandusega ning otsis eesti mardija- ja kadrilaule ja -kombeid käsitleva väitekirja tarvis materjale. Doktoritöö jäi Pässil aga kaitsmata.²¹³ Rahvaluulega puutus kokku ka kirjandusteadlane August Annist (1936. aastani Anni). Tartu ülikoolis Kettunen, Manninen ja Tallgreni juhendusel õppinud Annist oli stipendiaadina Helsingis 1925. aasta sügisel. Seal tutvus ta eesti rahvaluulekogude ja kohaliku rahvaluuleuurimisega ning osales professorite Krohni, Emil Aukusti Tunkelo ja Viljo Tarkiaineni seminaridel. Annisti 1935. aastal kaitsitud väitekirja käsitles Kalevipoega eesti rahvaluules.²¹⁴

²¹¹ RA, EAA.2100.4.86, l. 89. Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti aruanne. Tartu, 26.04.1928; RA, EAA.2100.4.49, l. 33p–34. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 25.01.1929. §31; RA, EAA.2100.2.492, l. 3–4, 37, 57. Aarne Michaël Tallgreni kiri Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnale. Helsingi, 20.11.1926. Erik Laiu tegevuse aruanne 15.II.27 – 1.VII.27. Tartu, 29.06.1927. Erik Laiu tegevusaruanne 1. jaan. – 1. sept. 1929; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 69, 72, 82–85, 183–185.

²¹² RA, EAA.2100.2.573, l. 34, 39, 41, 48. Matthias Johann Eiseni kiri filosoofiateaduskonnale. 06.11.1924. Oskar Looritsa aruanne filosoofiateaduskonnale. Helsinki, 31.12.1924. Oskar Looritsa kiri filosoofiateaduskonnale. 09.01.1925. Oskar Looritsa aruanne filosoofiateaduskonnale. Helsinki, 07.05.1925; *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1924–1925*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1928, lk 21–22. Kokous 16.03.1925. Liite III; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 197.

²¹³ RA, EAA.2100.2.913, l. 30, 48. Elmar Pässe curriculum vitae. Tartu, 14.11.1932. Elmar Pässe aruanne 1933. aasta I poolaasta kohta. Tartu, 30.06.1933; SKS KIA, Kaarle Krohni arkisto. Kirjeenvaihto. Mf 2008:26. 126:36:3–4, 8–10, 12–13. Elmar Pässe kirjad ja postkaardid Kaarle Krohnile. Tartu, 30.07.1926. Helme, 18.08.1926. Tartu, 11.05.1929, 22.05.1929, 24.03.1931, 08.05.1931, 18.01.1932; Viidalepp, Richard. Elmar Päss. – *Keel ja Kirjandus*, 1970, nr 7, lk 443.

²¹⁴ RA, EAA.2100.2.23, l. 14. August Anni aruanne Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnale. Helsinki, 28.11.1925; RA, EAA.2100.4.98, l. 68. Filosoofiateaduskonna aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. *Sine loco*, 20.11.1935; Olesk, Vironkielinen Kalevala. August Annistin elämä ja työ, lk 237.

Põllumajanduse valdkonnas täiendas end 1920. aastal Helsingis Tartu ülikooli põllumajapidamise õppetooli dotsent ja hilisem professor Peeter Kõpp, kelle eesmärk oli saada Helsingist pädevus magistri- ja hiljem ka doktorikraadi tarvis. Kõpu sõnul oli karmimate ilmastikuoludega Soome sobiv eeskuju arenenud põllumajandusega Eestile. Helsingis sooritas Kõpp eksamid litsentsiaadikraadi tarbeks ning töötas seminarides ja raamatukogudes mitmesuguste teaduslike küsimuste kallal, väitekirja valitud põllumajandustoodete tootmise tasuvusest kaitses ta 1926. aastal.²¹⁵ Peale Kõpu õppis Soomes piimatehnoloog Mart Järvik (aastani 1935 Martin Gross), kes oli 1927–1929 stipendiaadina tööl Saksamaal ja Soomes. Soomes töötas Järvik kohalikes juustumeiereides, tutvus või valmistamise meetoditega, tegi ringreisi saamaks ülevaadet riigi piimandusest ning tutvus kirjandusega Soome piimaasjandusest. Väitekirja võis leiduvate pungseente ja nende mõju kohta võile kaitses Järvik 1932. aastal.²¹⁶

Kõige kauem õppisid Helsingis stipendiaatidena geograaf August Tammekann ja metsateadlane Paul Reim. Johannes Gabriel Granö õpilane Tammekann läks Soome 1923. aastal, pärast magistrikraadi saamist, ning oli seal üle kahe aasta. Helsingis kuulus ta peale Granö loengute geograaf Iivari Leiviskä ning geoloogide Pentti Eskola ja Wilhelm Ramsay loenguid geomorfoloogiast, kvaternaargeoloogiast ja petrograafiast. Ühtlasi töötas ta Granö juhendusel Kesk-Soomes paikneval Valosaaril ja Porvoo piirkonnas ning uuris Eskola juhendusel Sillböle kaevanduste kivimeid. 1925. aastal tegi Tammekann Helsingis filosoofia kandidaadi eksamid, 1932. aastal kaitses ta doktoriväitekirja Kirde-Eesti lavamaa geomorfoloogiast ning sai seejärel Tartu ülikooli professoriks.²¹⁷ Reim oli Hel-

²¹⁵ RA, EAA.2100.2.463, l. 4, 34–35. Peeter Kõpu palve Tartu Ülikooli juhatusele. Tartu, juuni 1919. Aruanne Peeter Kõpu teadusliku tegevuse kohta; RA, EAA.2100.4.75, l. 233. Põllumajandusteaduskonna aruanne Tartu Ülikooli valitsusele; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 298–299.

²¹⁶ RA, EAA.2100.2.252, l. 39, 63, 65, 67, 68, 69, 72. Martin Grossi palve põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 22.11.1926. Martin Grossi aruanne põllumajandusteaduskonnale. Paimio, 07.08.1927. Martin Grossi tegevuse aruanne 1. maist kuni 31. maini 1927. a. Sauvo, 02.06.1927. Martin Grossi tegevuse aruanne 1. juunist kuni 30. juunini 1927. a. Paimio, 11.07.1927. Martin Grossi tegevuse aruanne 1. juulist kuni 31. juulini 1927. a. Paimio, 07.08.1927. Martin Grossi tegevuse aruanne 1. augustist kuni 31. augustini 1927. a. Mustiala, 01.09.1927. Martin Grossi tegevuse aruanne 1. septembrist kuni 30. septembrini 1927. a. Tartu, 10.10.1927; RA, EAA.2100.4.43, l. 166p-167. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 27.05.1927. §29; RA, EAA.2100.4.95, l. 323. Aruanne põllumajandusteaduskonna tegevuse kohta 1. aprillist 1932. a. kuni 1. aprillini 1933. a. *Sine loco*, 27.05.1933.

²¹⁷ RA, EAA.2100.2.1190, l. 4–5, 10–11, 13–14, 15–16, 24–25, 27, 28–29, 36–37, 64, 76–77, 138. August Tammekannu kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 06.08.1923. August Tammekannu õppetegevuse aruanded Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Helsingi, 15.01.1924, 27.05.1924. Toila, 07.08.1924. Helsinki, 11.12.1924, 02.09.1925, 19.05.1925. August Tammekannu õpingute aruanne Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Helsinki, 09.12.1925. Johannes Gabriel Granö tunnistus August Tammekannu õppe- ja teadustegevuse kohta. Helsingi, 08.12.1925. August Tammekannu *curriculum vitae* ja trüki avaldatud teaduslike tööde loetelu. *Sine loco*, 21.03.1927. August Tammekannu reisiaruanne. Tartu, 14.10.1932; Kurs, Maateaduse professor August Ferdinand Tammekann, lk 141.

singis aastail 1926–1928, tema peamine õpetaja oli metsahooldeprofessor Aimo Kaarlo Cajander. Helsingis õppis Reim metsakasvatust ja -poliitikat ning botaanikat ja töötas samal ajal Soome metsandusliku katsejaama laboratooriumis. 1927. aastal kaitses ta Helsingis magistritöö, mis käsitles haavapuu seemneid ja seemnetaimi, 1929. aastal kaitses ta aga Tartu ülikoolis doktoriväitekirja haava paljunemisbioloogiast.²¹⁸

Soomes õppinud ja töötanud stipendiaatidest kuulus üksteist filosoofiateaduskonda, kaks matemaatika-loodusteaduskonda ja kaks põllumajandusteaduskonda. Erialade poolest oli kõige rohkem stipendiaate – neli – keeleteaduses, kaks stipendiaati oli nii ajaloo, rahvaluule kui ka põllumajanduse erialal. Ülejäänud teadusharudes – arheoloogia, kirjandusteadus, geograafia ja metsateadus – oli ainult üks stipendiaat, Eerik Laidu võib aga pidada nii arheoloogia kui ka etnoloogia valdkonna esindajaks. Stipendiaadid õppisid Soomes ajavahemikul 1919–1933, kuid suurem osa neist viibis Soomes 1920. aastatel, mis oli ka stipendiaatide üldarvu kõrgeraam: aastatel 1924–1930 anti vähemalt 20 stipendiumi aastas, absoluutne tipp oli 1928. aasta 33 stipendiumiga.²¹⁹ Kui võrrelda stipendiaatide üldarvu ja Soome suundunud stipendiaatide arvu jagunemist teaduskondade kaupa, selgub, et koguni kolmandik filosoofiateaduskonnale antud stipendiumidest toetas õpinguid ja töötamist Soomes. See rõhutab Helsingi ülikooli ja üldisemalt Soome tähtsust eesti humanitaarteadlaste lisakoolituse ja teadusliku töö kogemuse omandamise seisukohalt.

Sama võrdluse järgi oli Soome roll teistes valdkondades, näiteks loodus- ja põllumajandusteadustes, märksa tagasihoidlikum. Ühest küljest oli selle põhjuseks tõik, et nendes valdkondades oli Tartus väga vähe Soomest pärit õppejõude ning nende aeg Tartus jäi liiga lühikeseks, et ajendada nende erialade üliõpilasi suunduma teaduslikeks stipendiaatideks Soome. Teisalt on Timo Rui teinud Tartu ülikooli stipendiaate käsitledes kindlaks, et nende põhisihtkoht oli Saksamaa, peale selle mindi sageli Prantsusmaale, Austriasse, Suurbritanniasse ja Šveitsi. Soome oli kõige soositum sihtkoht filosoofiateaduskonnas, ent mujal oli selleks valdavalt Saksamaa, arstiteaduskonnas aga Prantsusmaa. Saksakeelsete maade (Saksamaa, Austria, Šveits) kasuks rääkis mitu asjaolu: nende maade teaduse kõrge tase, Eesti teadlaskonna väga hea saksa keele oskus ja paranenud ühendused Kesk-Euroopaga. Alahinnata ei maksa ka Tartu ülikooli (balti)saksa

²¹⁸ RA, EAA.2100.2.957, l. 28–33, 42, 47. Paul Reimi tegevuse aruanded põllumajandusteaduskonnale. Helsinki, 12.01.1927, 09.03.1927. Tartu Ülikooli valitsuse kirjad põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 30.05.1927, 24.09.1927; RA, EAA.2100.4.43, l. 165p–166, 265p–266. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 27.05.1927. §28. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 23.09.1927. §22. EAA.2100.1.13027, l. 85. Protokoll Ülikooli aulas 26. oktoobril 1929. a. ärapeetud drnd. Paul Reimi avaliku ning piduliku promotsiooni koosoleku üle. Tartu, 26.10.1929. Vt ka Meikar, Paul Reim – metsanduse suurkuju, lk 12–13.

²¹⁹ Tartu Ülikooli 20 aastat arvudes, lk 212–213; Roots & Perandi, Õppejõudude ettevalmistuse küsimus Tartu Ülikoolis Eesti iseseisvuse kestel, lk 191–193; Piirimäe, Helmut. Tartu Ülikooli juhtimine, majanduslik olukord ja struktuur. Õppejõudude koosseisu komplekteerimine. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 316.

õppejõudude rolli.²²⁰ Saksakeelsed maad olid ahvatlevad sihtkohad ka Soome loodus-, põllumajandus- ja arstiteaduste üliõpilastele. Suur hulk Soomest pärit üliõpilasi suundus juba 19. sajandil Saksamaale, et õppida sealsetes ülikoolides muu hulgas põllumajandus- ja metsateadusi, veterinaariat, keemiat ja inseneriteadusi, filosoofiat ja õigusteadust. Arstiteadustes oli 19. sajandi alguses populaarseim sihtkoht Pariis, sajandi teisel poolel aga Viin. Sama suundumus jätkus 20. sajandil alguses ja maailmasõdadevahelisel ajal, kuid nüüd rohkem teadlaste töö- ja uurimisreisidena.²²¹ See annab alust väita, et nendes valdkondades tasus ka eestlastel minna õppima ja töötama samadesse riikidesse nagu soomlasedki, sest teaduse tase oli seal tunduvalt kõrgem.

Soome läinud teaduslike stipendiaatide puhul ilmneb, et üle poole neist oli varem olnud Tartu ülikooli soomlastest õppejõudude õpilased: Otto Liiv ja Juhan Vasar olid õppinud Arno Rafael Cederbergi, Harri Moora ja Eerik Laid aga Aarne Michaël Tallgreni, Julius Mägiste, Oskar Loorits ja August Annist Lauri Kettunen ning August Tammekann Johannes Gabriel Granö juhendusel. Peaaegu kõik jätkasid oma väljaõpet Helsingis samade õppejõudude käe all. Kuigi teiste erialade stipendiaatide puhul ei olnud tegu mõne Tartu ülikooli soomlasest õppejõu õpilasega, on mitme puhul siiski teada varasemate Soomest saadud tutvuste või kogemuste mõju. Nii Paul Reimi kui ka Peeter Kõpu valikule oid aidanud kaasa Soome teadlased. Reimi puhul oli selleks Aimo Kaarlo Cajander, kes soovitas Reimil kaasata uurimistöösse Soome ainest ning kellest sai Helsingis Reimi õpetaja, Kõpp aga oli enne Soome minekut suhelnud oma täiendusõppe teemal Helsingi ülikooli botaanikaprofessori Fredrik Elfvingiga. Samasse kategooriasse võib lisada Paul Ariste, kes oli enne Helsingisse minekut sealt uurinud, kas teda ollakse nõus vastu võtma. Ülejäänud stipendiaatidest olid Grünthal-Ridala ja Mark õppinud Helsingis juba enne Esimese maailmasõja algust, mistõttu oli isenesestmõistetav, et nad jätkasid seal stipendiaatidena. Päss aga oli Soomes käinud aastaid enne stipendiaadiaega ning oli seeläbi tuttav kohalike raamatukogude ja arhiividega, nõnda võib tema valikut Helsingi kasuks pidada peaaegu endastmõistetavaks.

Valdav osa Soome läinud teaduslikest stipendiaatidest, sealhulgas üle ühe semestri Soomes veetnud isikud, õppis seal aajavahemikul 1923–1929. Mitu Tartu ülikooli soome õppejõudu (Tallgren, Granö, Kettunen, Cederberg) lahkus Tartust kas sama vahemiku alguses või vältel ning suur osa kõnealusel ajal Helsingisse läinud stipendiaatidest (Liiv, Vasar, Moora, Laid, Mägiste, Loorits, Annist, Tammekann) olid samade professorite õpilased. Niisiis võib eeldada selget põhjuslikku sidet: stipendiaadid saadeti Helsingisse selleks, et nad saaksid oma väljaõppe lõpetada samade inimeste juhendusel. Selle tulemusena saavutas suurem osa stipendiaatidest varem või hiljem doktorikraadi ning stipendiaatide enamik asus järgnevatel aastatel tööle Tartu ülikooli õppejõududena: Moora,

²²⁰ Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 176, 200, 214, 218, 245, 270–274.

²²¹ Hietala, *Kansainvälist yhteydet*, lk 530–532; Hietala, *The Development of International Contacts in the 20th Century*, lk 134–136.

Mägiste ja Tammekann professoritena, ülejäänud (v.a Laid) kas dotsentide või lektoritena. Viimased kaks stipendiaati – Ariste ja Päss –, kes läksid Helsingisse 1930. aastate alguses, ei olnud küll Tartu ülikooli soome õppejõudude otsesed õpilased ajal, mil need Tartus õpetasid, kuid mõnes mõttes võib neid pidada n-ö teise põlvkonna stipendiaatideks, sest mitu nende õpetajat Tartus olid varem ise olnud stipendiaadid.

Tartu ülikooli teadusstipendiaatide Soomes veedetud õpingu- ja tööperioodide põhitulemuseks võib pidada välismaal õppimise ja töötamise kogemust, Soomes omandatud uusi teadmisi ja oskusi ning tutvusi naabermaalt pärit kolleegidega. Enamjagu stipendiaatidest täitis seeläbi ülikooli ootused ehk kaitses doktoritöö ja asus ülikoolis õppejõuna tööle, ühtlasi võib etteruttavalt tõdeda, et mitmel eelmainitud stipendiaadil oli hiljemgi mitmesuguseid teaduskontakte Soomega. On raske hinnata, kui palju olenes see Soomes veedetud ajast või kui suurt osa etendas selles soome õppejõudude tegevus Tartus. Samas võib olla kindel, et teaduslike stipendiaatide õpingud aitasid teadlaste endi pädevuse suurendamise kõrval tugevdada Eesti ja Soome teadussidemeid ning olid tähtis samm Eesti teadlaskonna rahvusvahelistumisel.

2.3. Soome üliõpilased Tartus

Eespool olid kõne all Tartu ülikooli teaduslikud stipendiaadid, kes veetsid osa õpingutest Helsingis, kuid on tähtis meeles pidada, et samal ajal õppis Tartu ülikoolis Soomest pärit üliõpilasi. Eesti ja Soome üliõpilassuhteid uurinud Helena Sepp on selgitanud välja, et maailmasõdadevahelisel ajal õppis Tartu ülikoolis 99 Soome kodanikku, seal sündinud või seal keskkooli lõpetanud inimest. 1920. aastatel õppis Tartus 44 soomlast ning enamiku eriala oli loomaarstiteadus, sest toona ei olnud Soomes võimalik omandada loomaarsti elukutset. Veterinaariaüliõpilased jäid Tartusse pikemalt kui pelgalt üheks semestriks, keskmiselt kolmeks aastaks. 1928. aastal andis Soome tervishoiuamet (*Lääkintöhallitus*) määruse, mis kohustas riiklikele stipendiumidele kandideerivaid loomaarstiüliõpilasi valima õppimiskohaks kas Rootsi, Taani või Saksamaa. Seega ei peetud Tartu ülikooli õppetaset enam piisavaks ning seetõttu kuivas Tartus õppinud soome veterinaariaüliõpilaste arv kokku.²²² Veterinaaria valdkonnas oli kõige pikemaajaline Tartu ülikoolis õppinud ja töötanud soomlane Kosti Nestori

²²² Sepp, Soome üliõpilased Tartu Ülikoolis 1920. ja 1930. aastatel, lk 138–142, 145; Eläinlääkintäyliooppilaiden opintokysymyksessä. – *Suomen Eläinlääkärilehti = Finsk Veterinärtidskrift*, 1928, nr 9, lk 185–186. Määruse taga oli *Suomen Eläinlääkäriyhdistys*'e (Soome loomaarstide ühing) mure selle üle, et erinevates riikides õppinud loomaarstide tase vaheldus suurel määral, mis olevat omakorda olnud Soome loomaarstindusele kahjulik. Lahenduseks pakuti, et soome veterinaariatudengid suunataks õppima ennekõike Stockholmi, Kopenhaageni ning valitud Saksa kõrgkoolidesse, mille õppetöö vastas ühingu hinnangul kõige paremini Soome oludele. Vt Eläinlääketieteen opinnot pyritään keskittämään määrättyihin korkeakouluihin. – *Satakunnan Kansa*, nr 190, 17.08.1928, lk 1; Valtioneuvoston äskeiset määräykset eläinlääkärien laillistamistutkinnoista. – *Uusi Aura*, nr 150, 04.06.1929, lk 1.

Peltonen, kes õppis Tartus 1920. aastate keskel ning naasis 1930. aastatel Tartusse koostama väitekirja narkoosi kasutamisest koduloomade ja lindude peal.²²³

1930. aastatel õppis Tartus 55 Soomest pärit üliõpilast, kuid nüüd kestis nende õppetöö lühemat aega, enamasti ühe semestri või kaks semestrit; kolm neljandikku Soomest tulnud üliõpilastest õppis hoopis filosoofiateaduskonnas, eriti ajaloo-keeleteaduse osakonnas. Soomlastest üliõpilaste mõneti suurenenud hulka võrreldes 1920. aastate omaga võib osaliselt selgitada sellega, et Tartu ja Helsingi ülikooli akadeemilised organisatsioonid – seltsid ja korporatsioonid ning *osakunta*'d – olid sõlminud sõpruslepingud, mille raames vahetasid organisatsioonid ka stipendiaate. Teiseks põhjuseks võib pidada Helsingi ülikooli üliõpilaskonnas tol ajal domineerinud *Akateeminen Karjala-Seura* (Akadeemiline Karjala Selts, AKS) ideoloogiat, mis rõhutas vajadust luua lähemate sugulasrahvaste, eriti eestlastega, tihedamad suhted ning õppida tundma Eestit ja eestlasi. Sepp on veel esile toonud, et Tartus õppinud soomlastest üheksa saavutas hiljem doktorikraadi ning nendest omakorda seitse asus järgnevate kümnendite jooksul tööle eri ülikoolide professoritena.²²⁴

Mis puudutab Eesti ja Soome vahelisi teadussuhteid, siis oli Tartus veedetud aeg tähtis mitme Soome teadlase ja professori hilisemate Eesti sidemete seisukohalt. Humanitaarteadlastest on hea näide keeleteadlane, hilisem Helsingi ülikooli läänemeresoome keelte professor Lauri Posti, kes õppis Tartu ülikoolis 1931. aasta kevadsemestril. Kuna tema esimene uurimisteema oli vadja ja vepsa keel, kogus ta järgmise kahe aasta vältel Ida-Virumaalt materjale nende keelte kohta. Hiljem uuris Posti Lätis asunud eesti keelesaari, töötas 1930. aastate teisel poolel korduvalt Tartus arhiivides ning avaldas Eesti ja Soome keeleteaduslikes ajakirjades uurimusi eesti, vadja ja liivi keele kohta. Teise maailmasõja järel oli Posti üks neid, kes aitas arendada Soome ja Nõukogude Eesti teadussuhteid, 1982. aastal valiti ta aga Tartu ülikooli auddoktoriks.²²⁵ Loodusteaduste vallast

²²³ RA, EAA.2100.1.11345, l. 1, 30. Kosti Peltoneni palve Tartu Ülikooli nõukogule. Tartu, 07.10.1924. Loomaareteaduskonna kiri Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 16.09.1927; RA, EAA.2100.4.101, l. 291. Loomaareteaduskonna eripatoloogia, teraapia ja sisehaiguste kliinilise diagnostika õppetooli ja sisehaiguste kliiniku tegevuse aruanne aja kohta 1. aprillist 1936. a. kuni 1. aprillini 1937. a. Tartu, 21.05.1937. Lehtoneni õpingud ja uurimistöö katkesid paraku 1936. aasta mais, kui ta leiti Emajõe kaldalt surnuna. Vt Soome loomaareteaduse leiti Emajõe kaldalt surnult. – *Postimees*, nr 122, 07.05.1936, lk 6.

²²⁴ Sepp, Soome üliõpilased Tartu Ülikoolis 1920. ja 1930. aastatel, lk 138–142, 145.

²²⁵ RA, EAA.2100.1.11868, l. 2, 5. Lauri Posti palve Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile. Tartu, 21.01.1931. Lauri Posti kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 23.01.1931; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 10.05.1931. §4. SUS:n kokous 21.05.1931. §10. SUS:n kokous 19.11.1931. §5, 9. Johtokunnan kokous 19.05.1932. §3; SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2007:35. 1098:48:1. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Narva, 30.05.1931. 1098:48:25. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 27.01.1937; Rätsep, Huno. Akadeemik Lauri Posti elutööst. – *Keel ja Kirjandus*, 1988, nr 9, lk 567–568; Itkonen, Terho. E. A. Tunkelon syntymästä 125 vuotta. – *Virittäjä*, 1995, nr 4, lk 1, 3, 5–6, 9–10; Suhonen, Seppo. Lauri Posti 1908–1988. – *Virittäjä*, 1988, nr 2, lk 254; Posti, Lauri. Ein sprachatlas Estlands. – *Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen. Band XXVI. Heft 2–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1939–1940, lk 33–37.

saab esile tõsta Turu ülikooli geomorfoloogia professori Martti Salmi, kes tuli esimest korda Eestisse 1936. aastal ning uuris kohalikke fossiile ja paleontoloogilisi kogusid. 1936. ja 1937. aastal õppis ta aga Tartu ülikoolis geoloogiat ning tutvus professor Armin Öpiku juhendusel Kohtla-Järve põlevkivi ja seal leiduvate fossiilsete limustega. Ühtlasi tegi ta professor August Tammekannuga mitu õppereisi, muu hulgas Narva jõe suudmeala liivaluidetele, ning tutvus teistegi Eesti teadlaste, nende seas geoloogide Artur Luha ja Paul William Thomsoniga.²²⁶ Osal juhtudel jäid Soome teadlaste kontaktid Eesti ja eestlastega Teise maailmasõja järgsesse aega. Siinkohal võib näitena tuua etnoloog Toivo Vuorela, kes õppis Tartus 1934. aasta kevadel ning oli Lauri Posti kõrval üks neid, kes aitas 1950. ja 1960. aastatel alustada koostööd Soome ja Tartu ülikooli vahel.²²⁷

Peale eelmainitud teadlaste ning Soome veterinaaria- ja keeleteadusüliõpilaste tasub esile tuua soome farmaatsiaüliõpilasi, apteekreid ja proviisoreid, kes õppisid ja töötasid lühemat või pikemat aega Tartu ülikooli farmakognoosia instituudis. Soomes ei olnud maailmasõdadevahelisel ajal võimalik omandada farmaatsia alal doktorikraadi ega leida teadusliku enesetäiendamise võimalusi. Selleks, et anda teadustööst huvitatud rohuteadlastele võimalus edasi õppida või ennast täiendada, jagasid Soome tervishoiuamet ja *Suomen Apteekkariyhdistys* (Soome apteekrite ühing) stipendiume välismaal õppimiseks ja uurimistöö tegemiseks.²²⁸ Tartu ülikoolis oli 1920. ja 1930. aastatel kõrgetasemeline farmaatsiaõpe, samuti hinnati kõrgelt farmakoloogide Siegfried Loewe ja Georg Barkani teadustööd.²²⁹ Mitu soomlasest rohuteadlast, proviisorit ja apteekrit tuli just Tartusse, et õppida ja töötada vabatahtlike assistentidena farmakognoosia instituudis. Nende juhendajal, farmakognoosiaprofessor Johannes Stammil olid Soomega tugevad sidemeid: ta avaldas Soome rohuteaduslikes ajakirjades hulgaliselt artikleid ja uurimusi, tegi Soomes ja Lapimaal vähemalt ühe pikema uurimisreisi ning käis Soomet mitmel korral, tutvus Helsingi ülikooli asutuste ja Soome rohuteadlaste koolitusega ning pidas seal ettekandeid.²³⁰

²²⁶ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 14. Hallituksen kokousten pöytäkirjat (1934–1945). Kokous 17.04.1936. §7; Salmi, Martti. Stipendiaadina Tartus. Mälestuskilde 1930. aastate Tartu Ülikoolist. – *Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat*. 30. köide. Tallinn: Teaduste Akadeemia kirjastus, 1997, lk 50–53; RA, ERA.957.14.89, l. 13. Soome Saatkonna verbaalnoot Välisministeeriumile. Tallinn, 20.06.1936.

²²⁷ Viires, Ants. Toivo Vuorela. Niilo Valonen. In memoriam. – *Emakeele Seltsi aastaraamat* 28. 1982. *Läänemeresoome keeltest*. Tallinn: Eesti Raamat, 1984, lk 125, 127.

²²⁸ Lahtinen, Anu; Issakainen, Touko. *Fiat lege artis. Sata vuotta opetusta Helsingin yliopiston farmasian laitoksessa*. Helsinki: Suomen farmaseuttinen yhdistys, 1997, lk 127.

²²⁹ Kalling, Ken. Eesti teadus Rockefelleri fondi pilgu läbi. – *Ajalooline Ajakiri*, 1999, nr 2, lk 116; Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*, lk 102.

²³⁰ RA, EAA.2100.4.87, l. 147. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 14.11.1928; RA, EAA.2100.4.89, l. 73. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 08.05.1930; RA, EAA.2100.4.90, l. 57. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1930. a. kuni 1. aprillini 1931. a. Tartu, 16.05.1931; RA, EAA.2100.4.92, l. 70. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1931.a. kuni 1. aprillini 1932.a. Tartu, 10.05.1932; RA, EAA.2100.4.95, l. 90. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 19.05.1933; RA, EAA.2100.4.97, l. 71–72. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1.

Vaadeldaval ajal töötas farmakognoosia instituudis vabatahtlike assistentidena vähemalt kaheksa soome rohuteadlast, apteekrit ja/või proviisorit. Esimesed kaks teadaolevat assistenti – Eino Tikkanen ja Ernst Jägerhorn – töötasid instituudis 1925. aastal ning keskendusid peamiselt ravimite leiduvate eeterlike õlidega seotud küsimustele, samuti osalesid nad Tartus korraldatud VII Eesti rohuteadlaste päeval, kus nende uurimusi refereeriti.²³¹ Viimane assistent, proviisor Rakel Pökkylä, töötas Tartus 1939. aastal.²³² Instituudi juures võis korraga töötada rohkem kui üks soomlane, kõige rohkem assistente – kolm – töötas seal 1932. aasta kevadel.²³³ Kõige kauem õppis ja töötas instituudis aga proviisor Juuso Lehtovaara, kes oli esmalt 1935. ja 1936. aastal instituudi vabatahtlik assistent, kuid hiljem astus ta Tartu ülikooli korraliseks üliõpilaseks. 1937. aastal kaitses ta magistritöö, 1939. aastal aga väitekirja „Maisijahu kvantitatiivsest määramisest nisujahus“. On tähelepanuväärne, et Lehtovaara oli esimene soomlane, kes kaitses farmaatsiadoktori väitekirja.²³⁴ Peale selle, et eelmainitud assistendid said

aprillist 1934 a. kuni 1. aprillini 1935 a. Tartu, 18.05.1935; RA, EAA.2100.4.99, l. 67. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1935 a. kuni 1. aprillini 1936 a. Tartu, 19.05.1936; RA, EAA.2100.4.101, l. 81, 115. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1936 a. kuni 1. aprillini 1937 a. Tartu, 19.05.1937. Aruanne Farmakognoosia instituudis tehtud töödest. Tartu, 19.05.1937; RA, EAA.2100.2.1136, l. 60, 136, 140. Johannes Stammi kiri arstiteaduskonnale. 09.10.1924. Johannes Stammi kiri Tartu Ülikooli rektorile. 10.10.1931. Johannes Stammi kiri ülikooli valitsusele. 16.11.1932. Vt ka Eesti rohuteaduse professori austamine Soome poolt Tartu ülikooli juubeli puhul. – *Pharmacia*, 1932, nr 7, lk 197–198.

²³¹ RA, EAA.2100.4.81, l. 91. Farmakoloogia instituudi aruanne. 14.11.1925; RA, EAA.2100.4.82, l. 62. Farmakognoosia instituudi aruanne. 15.11.1926; RA, EAA.2100.4.86, l. 99. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevuse üle 1. novembrist 1926 a. kuni 1. aprillini 1927 a. Tartu, 16.04.1928; RA, EAA.2100.4.87, l. 147–148. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 14.11.1928. Vt ka VII Eesti Rohuteadlaste Päev Tartus. – *Pharmacia*, 1926, nr 1, lk 50–53.

²³² RA, EAA.2100.4.104, l. 137. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevuse üle 1. aprillist 1938 kuni 1. aprillini 1939. Tartu, 19.05.1939.

²³³ RA, EAA.2100.4.92, l. 69–70. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1931. a. kuni 1. aprillini 1932. a. Tartu, 10.05.1932; RA, EAA.2100.4.95, l. 90. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 19.05.1933.

²³⁴ RA, EAA.2100.4.99, l. 66–67. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1935 a. kuni 1. aprillini 1936 a. Tartu, 19.05.1936; RA, EAA.2100.4.102, l. 38. Arstiteaduskonna tegevusaruanne 1. nov. 1936 – 1. nov. 1937. 16.11.1937; RA, EAA.2100.4.104, l. 137. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevuse üle 1. aprillist 1938 kuni 1. aprillini 1939. Tartu, 19.05.1939; RA, EAA.2100.1.7308, l. 22, 61. Arstiteaduskonna kiri ülikooli valitsusele. Tartu, 02.06.1937. Juuso Lehtovaara *curriculum vitae*; RA, EAA.2100.4.73, l. 109p–110. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 24.11.1939. §37; RA, EAA.2100.1.7308, l. 50. Arstiteaduskonna kiri ülikooli valitsusele. Tartu, 21.11.1939; Lahtinen & Issakainen, *Fiat lege artis*, lk 127. Helsingi Ülikooli farmaatsia instituudil ei olnud 1920. ja 1930. aastatel õigust anda farmaatsiadoktori kraadi, mistõttu pidid sellest huvitatud soomlased suunduma välismaale või kaitsma doktoritöö mõnes muus valdkonnas, näiteks keemias või botaanikas. Farmaatsia instituut sai doktorikraadi andmise õiguse alles 1961. aastal ning esimene farmaatsiaalane väitekirja kaitsi Soomes 1965. aastal. Vt Lahtinen & Issakainen, *Fiat lege artis*, lk 87–89, 127, 152–153.

Tartus professor Stammi juhendusel õppida ja töötada, avaldas mõni neist kas üksi või koos Stammiga oma uurimustöödel põhinevaid artikleid, kusjuures suur osa nendest artiklitest ilmus nii Eesti kui ka Soome farmaatsiaajakirjades.²³⁵

Kui võrrelda eesti ja soome üliõpilaste ning teadusliku järelkasvu õpinguid Tartu ülikoolis ja Soome kõrgkoolides, on selge, et soomlastele ei olnud õpingud Tartu ülikoolis nende teadusliku karjääri seisukohast sama määrava tähtsusega kui oli Soomes veedetud aeg Tartu ülikooli teaduslikele stipendiaatidele. Soome ülikoolidel ei olnud niisugust pädevate õppejõudude puudust nagu Tartu ülikoolil, samuti polnud Soome üliõpilaste ja Tartu ülikooli õppejõudude vahel õpilase-õpetaja suhteid, mida oleks võinud Tartusse tulles jätkata. Ent õpingud Tartus andsid soomlastele võimaluse tutvuda hõimumaa, sealsete inimeste ja nende kultuuriga ning uurida neile huvi pakkuvaid küsimusi. Siinse uurimistöö seisukohast on oluline tuua esile, et kuigi varasemas historiograafias on käsitletud Soome üliõpilaste õpinguid Tartus ja selgitatud välja, et kõige rohkem õpiti Tartus kas veterinaariat või humanitaarteadusi, on Tartu ülikooli farmakognosia instituudis õppinud ja töötanud soomlased jäänud seni tähelepanuta. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et osa instituudis viibinud soomlastest ei olnud erialateadlased, vaid apteekrid ja proviisorid, kes ei taotlenud teaduslikku karjääri, vaid soovisid saada lisateadmisi ja kogemusi. Samas oli nende tegevusel selge teaduslik väärtus ning sel moel andsid ka nemad oma panuse Eesti ja Soome teadusliku koostöö arengusse.

2.4. Töö- ja uurimisreisid ning ekskursioonid

Eesti ja Soome haritlased tegid juba 19. sajandil töö- ja uurimisreise tutvumaks üksteise maa, looduse ja kultuuriga. Põgusalgi vaatluse põhjal on ilmne, et toona olid mitu korda aktiivsemad Soomest pärit teadlased. Eriti agaralt käisid Eestis soome keele ja rahvaluule uurijad, kes soovisid tutvuda eesti keele kõnelejate ning kohaliku rahvapärимusega, koguda uurimistööde tarvis materjali ning kohutada kohalike kultuuri-, haridus- ja teadustegelastega. Esimesena võib mainida „Kalevala“ koostaja Elias Lönnroti 1844. aastal tehtud retke, peale tema reisisid mitmel pool Eesti aladel Anders Johan Sjögren, August Ahlqvist, Julius Krohn, Kaarle Krohn, Emil Nestor Setälä, Eemil Aukusti Tunkelo, Lauri Kettunen ja Heikki Ojansuu.²³⁶ Peale erialateadlaste kogusid rohkesti keele-, rahvaluule- ja

²³⁵ RA, EAA.2100.4.95, l. 90. Farmakognosia instituudi aruanne. Tartu, 19.05.1933; RA, EAA.2100.4.92, l. 69–70. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1931.a. kuni 1. aprillini 1932.a. Tartu, 10.05.1932; RA, EAA.2100.4.97, l. 70–72. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1934 a. kuni 1. aprillini 1935 a. Tartu, 18.05.1935; RA, EAA.2100.4.99, l. 67. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1935 a. kuni 1. aprillini 1936 a. Tartu, 19.05.1936.

²³⁶ Zetterberg, Suomen sillan kulkijoita, lk 88, 93–131, 132–147, 206–229; Hautala, Jouko. *Finnish Folklore Research 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1968. Lk 33, 79, 82; Remes, Hannu. Viron kielen opetuksen ja tutkimuksen alkuvaiheita Suomessa. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 64 (2018)*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2019, lk 172–175, 179–180; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940.

etnograafilist materjali Aksel August Granfelt ja Oskar Andreas Ferdinand Lönn-bohm. Mõnevõrra vähem, kuid siiski märkimisväärsed huvi pakkusid Soome teadlastele eestlaste ajalugu ja arheoloogia. 1860. aastatel tegi Eesti- ja Liivimaale reise ajaloolane Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen, kes tutvus kohalike eluoluga ning otsis võrdluskohi eesti ja soome rahvusliku ärkamisaja vahel. Korduvalt käisid Eesti aladel väljakaevamisi ja välitöid tegemas arheoloogid Johan Reinhold Aspelin ja Hjalmar Appelgren-Kivalo (1906. aastani Appelgren) ning sajandi viimasel kümnendil töötas Tartus leiduvate materjalidega ajaloolane Artturi Heikki Virkkunen.²³⁷ Eesti keele ja kultuuri kõrval tunti Soomes huvi rannarootslaste keele ja etnoloogia vastu ning 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses tegid Noarootsis, Vormsil ja Pakri saartel uurimistöid Axel Olof Freudenthal, Selim Perklén ja Otto Andersson.²³⁸ Humanitaarteaduste vallas tehti peaaegu kõik reisid Soomest Eestisse, ent loodusteaduste vallas käidi mõlemal pool. Soome tegid uurimisretki mineraloog Moritz von Engelhardt, bioloog Karl Ernst von Baer, geoloog Alexander von Schrenck, bioloog Alexander Theodor von Middendorff, geoloog Ernst Hofmann ja ihtüoloog Guido Schneider, Eestisse aga

aastat, lk 2463–2464; Laine, Päivi. *Suutarinpojasta Venäjän tiedeakatemia akateemikoksi. A. J. Sjögrenin ura Pietarissa 1820–1855*. Tampere: Tampereen yliopisto, 2020, lk 151–158, 198, 203–204; Korhonen, Mikko. *Finno-Ugrian Language Studies in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1986; lk 47–48, 80–83, 126–128; Tiitta, Allan. *The History of Geographical Studies in Finland 1809–1921*. Sastamala: Societas Scientiarum Fennica, 2015, lk 85; Remes, Hannu. August Ahlqvist ja viron kieli. – *Lähivertailuja 18*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen laitos ja Suomalais-Ugrilainen Seura, 2008, lk 178–180; Päss, Elmar. Eesti-aineline osa prof. Kaarle Krohn'i teaduslikus töös. – *Eesti Kirjandus*, 1933, nr 4, lk 161; Viidalepp, Kaarle Krohn ja eesti rahvaluuleteadus, lk 281; Mark, Julius. Prof. E. N. Setälä 60-ne aastase sünnipäeva puhul 27.II.1924. – *Eesti Keel*, 1924, nr 5, 6, lk 129–130; Jõgever, Jaan. Prof. Dr. Emil Nestor Setälä 60-aastane. – *Eesti Kirjandus*, 1924, nr 2, lk 57; Itkonen, E. A. Tunkelon syntymästä 125 vuotta, lk 571; Virtaranta, Lähisukuisten kielten tutkijoita, lk 198–208, 230–251; Valge, Lauri Kettuse viis tulemist, lk 290–291; Tunkelo, Eemil Aukusti. † Prof. Heikki Ojansuu. – *Virittäjä*, 1923, nr 1–3, lk 3–5; Suhonen, Seppo. Heikki Ojansuu eteläviron merkitsijänä. – *Lähivertailuja 10. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Tampereella 14. toukokuuta 1998*. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos, 1999, lk 83–87; Suhonen, Seppo. F. J. Wiedemann ja Heikki Ojansuu leivun murteen tutkijoina. – *Castrenianumin toimitteita 31. Ferdinand Johann Wiedemannin muisto*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1989, lk 39–51.

²³⁷ Zetterberg, Suomen sillan kulkijoita, lk 177–185, 206–229, 325–329, 340–349, 355–360; Nordman, Carl Axel. *Archaeology in Finland before 1920*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1968, lk 32–33, 35–36, 39; Cederberg, Arno Rafael. Artturi H. Virkkunen †. – *Ajalooline Ajakiri*, 1924, nr 4, lk 121–123; Rosenberg, Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat, lk 114.

²³⁸ Heikel, *Helsingin yliopisto 1640–1940*, lk 641; Ekrem, Carola; Gustavsson, Pamela; Hakala, Petra; Korhonen, Mikael. *Arkiv, minne, glömska. Arkiven vid Svenska litteratursällskapet i Finland 1885–2010*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 2014, lk 118; Österlund-Pötzsch, Susanne; Ekrem, Carola. *Swedish Folklore Studies in Finland 1828–1918*. Vammala: Societas Scientiarum Fennica, 2008, lk 57.

bioloog Aukusti Mela, zooloog Alexander Luther ning bioloog Kaarlo Mainio Levander.²³⁹

Siinses uurimuses on käsitletud 257 töö- ja uurimisreisi, mille Eesti ja Soome teadlased maailmasõdadevahelisel ajal teineteise maale tegid.²⁴⁰ Kuigi nende väljaselgitamiseks on läbi vaadatud suur hulk arhiivimaterjale, publitseeritud allikaid ja ajaleheartikleid, ei ole tegu täieliku ja ammendava ülevaatega. Kuna töö- ja uurimisreiside analüüsi eesmärk on vaadelda peale reise teinud teadlaste, nende erialade ja eesmärkide ka reiside hulga dünaamikat, on valimi määratlemise põhi tingimus olnud võimalus teha kindlaks reisi aasta. Säärased töö- ja uurimisreisid, mille toimumise aastat pole olnud võimalik kindlaks teha, on valimist välja jäetud. Eesti teadlaste puhul on valimisse esmajärjekorras lisatud need reisid, mille kohta on teavet Tartu ülikooli arhiivimaterjalides, teiseks aga retked, mille kohta leidub teavet kas teistes arhiiviallikates (nt teadlaste kirjavahetuses) või uurimiskirjanduses. Soome teadlaste puhul on esmalt lisatud valimisse need reisid, mida on mainitud siinses uurimuses kasutatud uurimiskirjanduses ning mille puhul on teada reisi tegemise aasta. Nendel juhtudel, kus reisiaeg on olnud ebakindel, on pööratud arhiiviallikate poole. Teine oluline töö- ja uurimisreiside valimit piirav tegur oli soov vältida kattumisi nende välisreisidega, mida on siinses töös käsitletud Tartu ülikooli teaduslike stipendiaatide, ekskursioonide, rahvusvaheliste kongresside ja konverentside, teaduslikes seltsides peetud ettekannete või seltside aastapäevade raames. Samuti on töö- ja uurimisreiside hulgast välja jäetud peaaegu kõik Tartu ülikooli soome õppejõudude töö- ja uurimisretked, sest nende ametiajal tehtud reisid on arvestatud osaks nende õppe- ja teadustööst ülikooli juures. Samuti on valimist välja jäetud peaaegu kõik nende hilisemad reisid Eestisse, sest mitu õppejõudu, nt Arno Rafael Cederberg, Lauri Kettunen ja Aarne Michaël Tallgren, käisid pärast Soome naasmist korduvalt Eestis, et täita Tartu ülikooliga seotud õppeülesandeid.

Siinses töös käsitletud reisid käivad 147 teadlase kohta: 89 Eestist, 58 Soomest. 1920. aastast kuni 1930. aastate esimese pooleni sooritatud reiside hulk on periooditi muutlik: tõusujoonelistele perioodidele (1920–1921, 1923–1925, 1928–1929, 1931) järgnesid mõõnaperioodid (1922, 1926–1927, 1930, 1932–1934) ning reiside arv aastas kõikus 4 ja 17 vahel. 1934. aastast hakkas reiside arv järsult suurenema ning kümnendi teine pool oli töö- ja uurimisreiside arvu kõrgpunkt: neli aastat järjest oli reise vähemalt 20, kuid 1936., 1937. ja 1938. aastal rekordiliselt 21 reisi. Ent pingeline rahvusvaheline olukord, Teise maailmasõja puhkemine ning Eesti okupeerimine tegid töö- ja uurimisreisidele lõpu: 1939. aastal vähenes reiside ning eestlaste külaskäikude arv Soome märkimis-

²³⁹ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2462–2465; Ilomets, Tullio (koost.). *Karl Ernst von Baer*. Tallinn: Eesti Raamat, 1976, lk 36, 40–41; Valt, Maie. Mõnda Baeri kokkupuuteist fennougristikaga. – *Folia Baeriana II*. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, 1976, lk 34–36; Leikola, *History of Zoology in Finland 1828–1918*, lk 54, 124, 139–140; Kaavere, Vello. Alexander von Schrenk – geoloog, botaanik, luuletaja. – *Eesti Loodus*, 1990, nr 6, lk 400–401; Collander, *The History of Botany in Finland 1828–1918*, lk 51.

²⁴⁰ Täielik loetelu käesolevas töös vaadeldud ettekannetest on lisas 3.

väärselt, 1940. aastal polnud enam ühtegi töö- ega uurimisreise. Eesti teadlased tegid Soome rohkem töö- ja uurimisreise kui nende Soome kolleegid Eestisse, seda nii retkede üldarvult kui ka aastate kaupa. Eestlased käisid Soomes 167 korral, soomlased Eestis aga 90 korral ning Soome teadlased tegid oma Eesti kolleegidest rohkem reise vaid 1929., 1931. ja 1933. aastal; 1933. aastal oli Eesti teadlaste reiside hulk kõige väiksem. Eesti teadlaste aktiivsusel oli kaks selgemat tõusuperioodi: 1920. aastate keskpaik ja 1930. aastate teine pool. 1920. aastate teisel poolel kahanes Eesti teadlaste reiside hulk aga üle poole võrra ning 1930. aastate alguses tekkinud uue kasvusuundumuse katkestas sügav langus 1933. aastal. 1934. aastast muutusid eestlaste töö- ja uurimisreisid taas sagedamaks ning saavutasid lae 1938. aastal. Soomlaste reiside puhul ilmneb, et 1921. aasta lühiajalisele aktiivsusele järgnes aeglase tõusu periood, mis kestis 1929. aastani. Edaspidi kõikus reiside hulk tugevalt üles-alla, stabiliseerus 1930. aastate keskpaigas ja saavutas kõrgpunkti 1936. aastal.

Eesti teadlaste reiside arvu suure ülekaalu üheks põhjuseks võib pidada Eesti noore teadlaskonna soovi omandada uusi teadmisi, kogemusi ja materjale nii oma uurimistööde tarbeks kui ka selleks, et paremini korraldada ja arendada Eesti teadusasutuste tööd. Võttes arvesse, et eesti haritlased olid juba rahvuslikul ärkamisajal võtnud soomlased eeskujuks kui keeleliselt ja kultuuriliselt lähedase ning arengus märksa kaugemale jõudnud rahva, on mõistetav, et paljudes valdkondades vaadati Soome poole ka maailmasõdadevahelisel ajal.²⁴¹ Teadus ei ole erand. Soome teadlaste reiside väiksema arvu põhjuseks võib vähemalt osaliselt pidada seda, et tervikuna pööras Soome teadlaskond uute teadmiste ja oskuste otsinguil märksa suuremat tähelepanu Saksamaale ja Põhjamaadele. Marjatta Hietala koostatud Soome teadlaste välisreiside statistikast selgub, et 1920. ja 1930. aastatel tehti ligikaudu 26% reisidest Saksamaale ning 47–50% Skandinaaviasse.²⁴² Sama statistika ei täpsusta küll teistesse riikidesse tehtud reiside hulka või osakaalu protsentides, kuid Eesti osakaal selles oli ilmselgelt võrdlemisi tagasihoidlik. Kuigi Eesti teadlaste välisreiside kohta ei ole samasuguseid arvandmeid, võib väita, et Eesti noor teadlaskond pööras teadmisi, oskusi, kogemusi, võrdlusaluseid ja eeskju otsides suuremat tähelepanu Soomele kui vastupidi ning et Soome teadlaskond otsis neid ennekõike Saksamaalt ja Skandinaaviast.

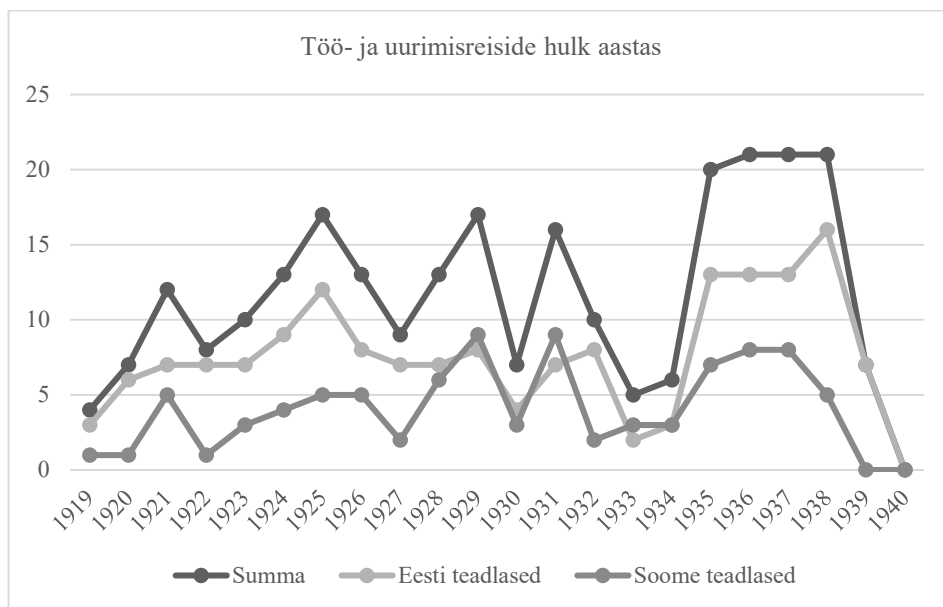
Ajalise dünaamika poolest võib kõige selgemat põhjuslikku seost näha 1930. aastate esimese poole mõõnaperioodis ning 1930. aastate teise poole kõrgperioodis. 1930. aastate esimese poole mõõnaperioodi saab seostada üleilmse majanduskriisiga, mis Eestis väljendus muu hulgas Tartu ülikooli õppejõudude palkade ja lisatasude kärpimises 1931. ja 1932. aastal ning Tartu ülikooli tulude kahanemises. Seevastu 1930. aastate teine pool möödus majanduskasvu tähe all ning selle kiiluvees paranes nii Tartu ülikooli kui ka tema õppejõudude rahaline olukord, oletatavasti soosisid paremad majandusolud ka töö- ja uurimisreiside arvu kasvu.²⁴³ Marjatta Hietala on Helsingi ülikooli professorite väliseise uuri-

²⁴¹ Alenius, *Veljeskansojen kahdet kasvot*, lk 15–16, 24–26.

²⁴² Hietala, *Finnische Wissenschaftler in Deutschland 1860–1950*, lk 380.

²⁴³ Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*, lk 67–69.

des teinud samasuguse järeltõusu: 1920. aastate pidevale kasvusuundumusele järgnes 1930. aastate esimesel poolel reiside arvu langus, mis aga enne kümnendi keskpaika lõppes, ning sellele järgnes kümnendi teisel poolel reiside arvu järsk kasv.²⁴⁴ Ent siinse uurimistöö ja Hietala arvandmestik ei korreleeru omavahel 1920. aastatel tehtud reiside hulga poolest. Selle peapõhjuseks võib pidada valimite erinevust. Hietala on oma töös käsitlenud Helsingi ülikooli professorite reise, kuid siinse töös, mis küll vaatleb eri ametites töötanud teadlaste reise, on valimit piiratud.

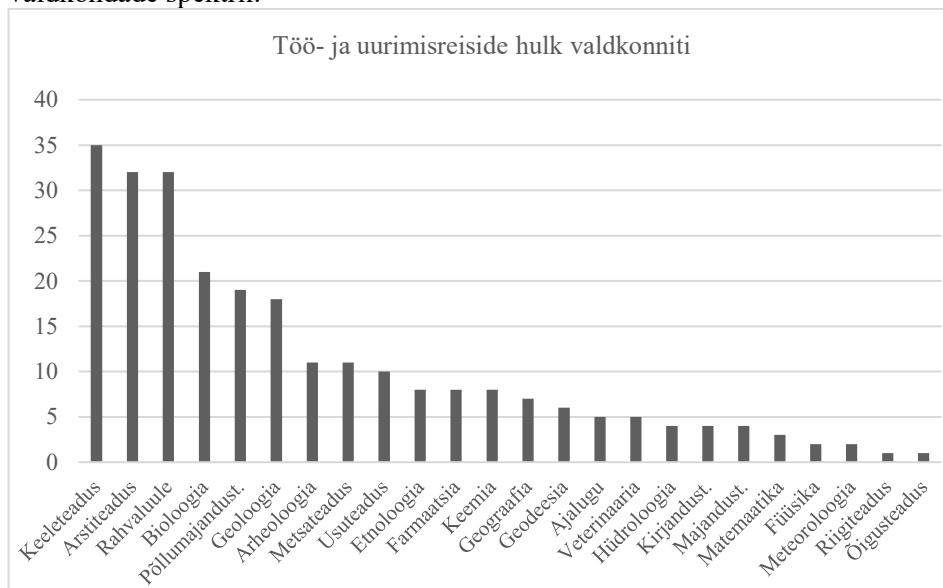

Joonis 1. Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreiside hulk ning reiside koguarv aastate kaupa.

Kui jaotada käsitletud reise valdkondade kaupa, kerkib esikohale keeleteadus (35), järgnevad arstiteadus (32), rahvaluule (32), bioloogia (21) ja põllumajandus (19). Valdikutest on esindatud humanitaar-, loodus-, arsti-, loomaarsti-, usua ja põllumajandusteadused. Suurematest teadusharudest oli kõige rohkem reise humanitaarteadustes (keeleteadus, rahvaluule, etnoloogia, arheoloogia, ajalugu, kirjandusteadus; kokku 95), järgnevad loodusteadused (bioloogia, geoloogia, keemia, geograafia, geodeesia, hüdroloogia, matemaatika, füüsika, meteoroloogia; 71). Märksa vähem töö- ja uurimisreise oli arstiteadustes (arstiteadus, farmaatsia; 40) ning põllumajandusteadustes (põllumajandus, metsateadus; 30), neile järgnesid usuteadus (10) ja loomaarstiteadus (5). Tähtsamatest valdkundadest olid tagasihoidlikult või olematult esindatud majandus-, õigus- ja sotsiaalteadused.

²⁴⁴ Hietala, Kansainvälistet yhteydet, lk 528, 530.

See loetelu ja tõik, et kümne suurima reisi arvuga erialade hulka mahtus neli humanitaarteadust, kaks loodusteadust, kaks põllumajandusteadust, arstiteadus ja usuteadus, näitab veenvalt, et Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreisid ei keskendunud pelgalt humanitaarteadustele, vaid et neid tehti märksa laiemal valdkondade spektril.

Joonis 2. Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreiside hulga jaotus valdkondade kaupa.

Reiside kohta kogutud materjal näitab, et kõige aktiivsem reisija oli keeleteadlane Julius Mark, kes väisas Soomet koguni kaheksal korral. Tema kõrval tegid vähemalt viis reisi põllumajandusteadlane Jaan Mägi ja rahvaluuleteadlane Oskar Loorits (mõlemal kuus reisi) ning keeleteadlane Lauri Posti ja rohuteadlane Johannes Stamm (mõlemal viis reisi). Ent kui vaadata kõiki teadlasi, kes tegid vähemalt kolm reisi, selgub, et kuigi keeleteadlaste ülekaal teiste erialade esindajate ees oli märkimisväärne, olid nende järel esindatud teised humanitaarteadused (rahvaluule), ent ka loodus- (geoloogia, bioloogia), põllumajandus-, arsti- ja usuteadused. Reiside ülekaalukalt tähtsaim põhjus ja sisu oli teadustöö arhiivides, raamatukogudes ja muuseumides ning mitmesugused välitööd. Näiteid säärase retkede kohta võib leida kõigist suurematest teadusvaldkondadest. Teine selgelt esile kerkiv eesmärk oli soov tutvuda välismaa õppe- ja teadusasutuste, sealse teadustaristu ja muude asutustega. Enamjagu selliseid reise tehti loodus-, põllumajandus- (k.a metsateadus), arsti- ja loomaarstiteaduste vallas, muudelt erialadelt võib leida ainult paar üksikut näidet. Märksa vähem külaskäike võeti ette teistel põhjustel: selleks et osaleda üritustel, sealhulgas üldisema olemusega reisidel, pidada ettekandeid ning saada kolleegidelt nõu.

Peale üksikute teadlaste eraviisiliste töö- ja uurimisreiside oli veel üks vahetu viis koguda välismaalt teavet ja leida kontakte ekskursioonid ehk suurema

osalejaskonnaga ringreisid. Nendest võtsid enamasti osa nii erialateadlased kui ka üliõpilased; ekskursioonide korral oli teabevahetuse rõhk tutvumisel külas-tatava maa oludega. Siinses töös käsitletud ekskursioonide põhjal tegid kõige rohkem reise metsateadlased, kes korraldasid seitse erilmelist ekskursiooni: viis Eestisse ja kaks Soome. Eestlased tutvusid reisidel Helsingi teaduslike, riiklike ja eraasutustega ning käisid Kesk-, Lõuna- ja Edela-Soome metskondades ja katse-jaamadades.²⁴⁵ Soome metsateadlaste reiseid peasihtkoht oli Tartu ülikooli õppe-metsakond Järveljal Kastre-Peravallas, peale selle tutvusid osalejad Tartu linna, Eesti metskondade ja mitme Virumaa tööstusettevõttega. Soome metsateadlastele avaldas Eestis nähtu sügavat muljet, eriti kiideti metsaasjanduse korraldust, met-sade tihedust ning vanade metsakultuuride rohkust.²⁴⁶ Peale metsateadlaste tegid mitu ekskursiooni Eestisse apteekrid ning *Teknillinen Korkeakoulu* (Tehniline kõrgkool, TKK) õppejõud ja üliõpilased.²⁴⁷ Muudes valdkondades – kaubandus, põllumajandusteadus, bioloogia, arstiteadus, majandusteadus ja arheoloogia – oli ekskursioonide hulk veelgi väiksem.²⁴⁸

²⁴⁵ Mathiesen, Reisimuljeid Soome ekskursioonilt. (26. juunist – 30. juunini 1925 a.), lk 186–200. Vt ka KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto. Saapuneet kirjeet 1891–1943. Kotelo 8. Saapuneita kirjeitä M-N. Andres Mathieseni kiri Aimo Kaarlo Cajanderile. Tartu, 17.07.1925; J. N-n. Metsateadlaste õppereis Soome 1926 a, lk 191–195; Õppereis Soome metsadesse. – *Päewaleht*, nr 219, 15.08.1926, lk 1.

²⁴⁶ Daniel, Soome metsateadlaste ringreis Eestis, lk 210–211; Meikar, Toivo. Tartu Ülikooli metsaosakonna teadussidemeist (1920–1951). – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XVII. Reaalteaduste arengust ja sidemetest Tartu Ülikoolis*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1985, lk 136. Vt ka Soome metsateadlaste õpereis Eestisse. – *Kaja*, nr 245, 13.09.1924, lk 3; Soome metsateadlaste muljed Eestist. – *Kaja*, nr 252, 20.09.1924, lk 3; Joh-oh-aka, Soome metsameeste õppereis Eesti metsadesse 12.–17. juulini 1928. a, lk 194–196; Soome metsameeste õppereis Eestis. – *Postimees*, nr 202, 28.07.1928, lk 2; Soome metsateadlased Eestis. – *Postimees*, nr 139, 26.05.1929, lk 1; RA, EAA.2100.12.618, l. 71–72, 75. Karl Kerbergi kirjad Andres Mathiesenile. 29.09.1933 ja 07.10.1933; Kerberg, Karl. Soome metsateadlaste ekskursioon Eestis 3.–6. okt. s. a. – *Eesti Mets*, 1933, nr 10, lk 316–318; RA, EAA.2100.12.658, l. 22. Emil Vesterineni kiri Andres Mathiesenile. Helsingi, 11.05.1938; RA, EAA.2100.12.658, l. 24. Üliõpilasorganisatsiooni „Metsämiehet“ ekskursiooni osavõtjad Eestis 14/5-17/5-38; RA, EAA.2100.4.104, l. 318. Aruanne Õppe- ja katsemetskonna tegevuse üle 1. apr. 1938 kuni 1. apr. 1939; Vester, Edgar. Soome metsateadlaste ekskursioon Eestis 3.–7. sept. s. a. – *Eesti Mets*, 1938, nr 10, lk 355–358; Soome metsamehed Narwas. – *Uus Eesti*, nr 245, 07.09.1938, lk 9; Soome metsametnikud tutvuvad Viru metsadega. – *Uus Eesti*, nr 232, 25.08.1938, lk 3.

²⁴⁷ Gustavson, Heino. Suomen ja Viron farmasian siteistä vuosina 1920–1940 virolaisesta näkökulmasta katsottuna. – *Hippokrates. Suomen Lääketieteen Historian Seuran vuosikirja. 1989*. Helsinki: Suomen Lääketieteen Historian Seura, 1989, lk 177–179. Vt ka H. M. Soome apteekrite külaskäik Tartus 29. ja 30. septembril s. a. – *Pharmacia*, 1924, nr 5, lk 247; Wallner, Rudolf. Eesti apteekrite vastukülaskäigust Soome apteekritele. – *Pharmacia*, 1925, nr 3, lk 99–116; nr 4, lk 152–168; Soome politehnikumi üliõpilased ennast Eesti keemiatööstusega tutvustamas. – *Päewaleht*, nr 104, 22.04.1921, lk 3; Lätis Wene mõju suurem kui Eestis. – *Põhja Kodu*, nr 58, 31.05.1928, lk 2; Soome tehnikaülikooli üliõpilased Tartus. – *Postimees*, nr 253, 18.09.1930, lk 5.

²⁴⁸ Soome üliõpilaste külaskäigust. – *Põhja Kodu*, nr 127, 04.11.1920, lk 2; Soome üliõpilased Eestis õpereisil. – *Kaja*, nr 124, 11.05.1924, lk 4; Soome põllumehed Lõuna-Eestis. – *Postimees*, nr 247, 12.09.1926, lk 9; Haapasaari, Matti. *Kirjeitä pastori Kyyhkyselle. „... ja*

2.5. Teadlaste uurimistööd

Eesti ja Soome haritlased avaldasid juba 19. sajandil mitu uurimust, mis käsitlesid suuremal või vähemal määral oma naabermaa keelt, kultuuri ja loodust. Kõige elavamad ja tulemuslikumad valdkonnad olid keele- ja rahvaluuleteadus, kus Soome teadlasi ärgitas eesti ainek kasutama soov uurida soome keele ja rahvaluule arengut ja suhteid teiste soome-ugri keelte ja pärimusega, Eesti aladel töötavaid baltisaksa haritlasi valdas aga soov leida soome keelest tuge eesti keele uurimisele ja arendamisele. Keeleteaduses jagunesid mõlemal pool lahtevaldatud uurimused üldjoontes kolme kategooriasse: eesti ja soome keele algupära väljaselgitamine²⁴⁹, eesti ja soome keele laenusuhted teiste keeltega²⁵⁰ ning mitmesugused võrdlused eesti ja soome keele vahel²⁵¹. Rahvaluule vallas keskenduti eesti ja soome rahvapärilise sarnasustele ja erinevustele, levikule ning sidemetele.²⁵²

sitten me otettaisiin ja kerättäisiin.“ Kuopio: Kuopion luonnontieteellinen museo, 1998, lk 399–400; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2470; Eesti muinasasulaid külastamas. – *Uus Sõna*, nr 101, 20.08.1935, lk 3; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 259; 27 Eesti arsti ja üliõpilast Soomes. – *Postimees*, nr. 147, 03.06.1937, lk 4; Balto-Skandio noored majandusteadlased Tallinnas. – *Päewaleht*, nr 256, 21.09.1938, lk 4.

²⁴⁹ Näidetena võib tuua Johann Heinrich Rosenplänteri, kes pidas soome keelt kõigi eesti keele murrete emaks, millest oleks võinud eesti keele arendamisel ja sõnavara täiendamisel eestkuju võtta, ning Dietrich Heinrich Jürgensoni, kes esitas, et eesti ja soome keel pärinesid ühisest, seni tundmatust algkeelest ning lahkesid koos eestlaste ja soomlaste rändamisega. Kasik, Reet. *Stahli mantlipärijad. Eesti keele uurimise lugu*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2011, lk 48; Kingisepp, Valve-Liivi. Dietrich Heinrich Jürgenson – esimene eestlasest eesti keele lektor. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 103–106.

²⁵⁰ Näitena võib tuua Mihkel Veske, kes arutles mitmesuguste eesti, soome ja teisi soome-ugri keeli puudutavate küsimuste kõrval soome-ugri ja slaavi keelte laenusuhete teemadel. Alvre, Paul. Mihkel Veske fennougristina. – *Keel ja Kirjandus*, 1993, nr 1, lk 2–4, 7–10; Kasik, *Stahli mantlipärijad*, lk 77–81.

²⁵¹ Mitmed soome teadlased, nende seas Matthias Alexander Castrén, Elias Lönnrot ja Emil Nestor Setälä, uurisid nii eesti, soome kui teistegi soome-ugri keelte astmevaheldust, murdeid, ajavorme, kõneviise ja häälikulugu. Korhonen, *Finno-Ugrian Language Studies in Finland 1828–1918*, lk 52, 126–128, 149–152; Tiitta, *The History of Geographical Studies in Finland 1809–1921*, lk 85; Tommila, *Kansallisen tiedeyliopiston alku*, lk 323; Remes, *Viron kielen opetuksen ja tutkimuksen alkuvaiheita Suomessa*, lk 171, 176–178.

²⁵² Näidetena võib Eesti aladelt tuua Alexander Heinrich Neusi, Soomest aga Elias Lönnroti, Julius Krohni ja Kaarle Krohni. Laugaste, Eduard. Alexander Heinrich Neusi osa eesti rahvaluuleteaduse ajaloos. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised = Ученые записки Тартуского государственного университета = Transactions of the Tartu State University*. 259. *Töid eesti filoloogialt. III*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1970, lk 106–109, 128–129; Korhonen, *Finno-Ugrian Language Studies in Finland 1828–1918*, lk 105; Hautala, *Finnish Folklore Research 1828–1918*, lk 67–69, 77–81, 95–99, 101–111; Remes, *Viron kielen opetuksen ja tutkimuksen alkuvaiheita Suomessa*, lk 172–175, 183–186; Päss, Eesti-aineline osa prof. Kaarle Krohn'i teaduslikus töös, lk 161–163. Viidalepp, Kaarle Krohn ja eesti rahvaluuleteadus, lk 281–287; Herlin, Ilkka. *Kulttuuritutkimus. – Suomen tieteen historia 2. Huma-*

Kolmas valdkond oli ajalugu (k.a arheoloogia), kusjuures praegused andmed osutavad sellele, et kõik tööd ilmusid Soome teadlaste sulest ning käsitlesid ennekõike Soome, Eesti ja Läti alade muinasajalugu.²⁵³ Kuigi valdav osa teist maad käsitletud uurimusi avaldati humanitaarteadustes, käsitlesid nii Eesti kui ka Soome teadlased ka teineteise loodust, sealhulgas taimestikku, kalandust, geoloogiat ja järvede elustikku.²⁵⁴

Alljärgnev ülevaade Eestis ja Soomes maailmasõdadevahelisel ajal tehtud ja avaldatud ning vähemalt osaliselt teist maad, selle loodust ja kultuuri käsitlevatest uurimistöödest ei pretendeeri täielikkusele, sest täieliku ülevaate jaoks tuleks läbi töötada kõik maailmasõdadevahelisel ajal Eesti ja Soome teadlaste sulest ilmunud uurimistööd. Selle asemel on siinse alapeatüki eesmärk tuua esile võimalikult paljude valdkondade olulisemad ja ilmekamad näited Eestis ja Soomes avaldatud uurimistööde kohta, ning selgitada, kas mõnes valdkonnas ilmneb mõni kindel teema, mida on käsitletud suurem hulk Eesti ja/või Soome teadlaste uurimusi. Analüüs põhineb peamiselt varasemal uurimiskirjandusel ja käsitletavatel töödel endil, kuid ülevaate tarbeks on kasutatud ka läbitöötatud arhiivimaterjale, et leida lisateavet ennekõike selliste uurimistööde kohta, mida pole varasemates käsitlustes mainitud.

2.5.1. Humanitaarteadused

Märkimisväärne osa eesti ja soome ajaloolaste teineteise ajaloo kohta kirjutatud uurimistöödest on keskendunud ajajärgule, mida Eesti historiograafias tuntakse Rootsi ajana, s.t ajavahemikule 16. sajandi teisest poolest kuni 18. sajandi esimese kümnendi lõpuni, ennekõike tolle aja sõdadele. Hendrik Sepa ja Arvo Viljanti tähelepanu keskmes oli Põhjasõda: Sepp käsitles sündmusi Ingerimaal, nende mõju Eesti ja Soome ajaloole ning Peeter I sõjaplaane Eesti- ja Liivimaa ning Soome vastu 1704. aastal, Viljanti uuris, mil moel kutsuti Soomes kokku rügemente, mis saadeti hiljem Põhjasõja käigus Liivimaale sõdima.²⁵⁵ Rootsi aja

nistiset ja yhteiskuntatieteet. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 145–146.

²⁵³ Ajaloo vallas käsitlesid Eestit näiteks Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen ja Artturi Heikki Virkkunen, arheoloogias aga Johan Reinhold Aspelin ja Alfred Hackman. Zetterberg, *Suomen sillan kulkijoita*, lk 186–188; Cederberg, Artturi H. Wirkkunen †, lk 121–123; Rosenberg, Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat, lk 114; Virkkunen, Artturi Heikki. Itämeren suomalaiset saksalaisen valloituksen aikana 1159–1229: historiallinen tutkimus. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XIX*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1907, lk 1–167; Nordman, *Archaeology in Finland before 1920*, lk 32–33, 35–36, 39; Salminen, Timo. Finland and Estonia in each other's images of prehistory: building national myths. – *Estonian Journal of Archaeology*, 2009, nr 1, lk 4–5; Vilkkuna, Janne. Teorioita Suomen kansan alkuperästä. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet.* Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 126.

²⁵⁴ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2462–2465; Ilomets, Karl Ernst von Baer, lk 36, 40–41; Collander, *The History of Botany in Finland 1828–1918*, lk 51; Leikola, *History of Zoology in Finland 1828–1918*, lk 124.

²⁵⁵ RA, EAA.2100.4.75, l. 191. Hendrik Sepa aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. 15.11.1921; RA, EAA.2100.4.99, l. 172. Hendrik Sepa aruanne filosoofiateaduskonna

sõdasid käsitles ka Werner Tawaststjerna, kelle kaheköiteline teos Kahekümneviieaastasest sõjast (1570–1595) kajastas teiste hulgas sündmusi Eestis; tema hilisem teos analüüsis Rootsi ja Poola sõda Eesti- ja Liivimaa pärast.²⁵⁶ Ülejäänud Rootsi aega käsitletud uurimused keskendusid mõnevõrra kitsamatele küsimustele. Näiteks kirjeldasid Arno Rafael Cederbergi Soomes ilmunud tööd Soomest pärit õpetajaid Eesti- ja Liivimaa kirikutes 16. ja 17. sajandil ning soome ja ingeri üliõpilasi Tartu ja Tartu-Pärnu ülikoolis, Arvi Korhonen aga vaatles Baltikumi ja Soome maavaldustega seotud küsimusi ning Juhan Vasar uuris soomlaste migratsiooni Eesti- ja Liivimaale 17. sajandi esimesel poolel.²⁵⁷

Teine oluline teemaring olid Läänemere maade kaubanduslikud suhted 16. ja 17. sajandil. Otto Liiv keskendus Soome rannikupiirkondade ja Tallinna kaubanduslikele oludele 17. sajandi lõpul, soome ajaloolane Gunnar Mickwitz aga käsitles Tallinna kaupmeeste arveraamatutele tuginedes Läänemere kaubandust 16. sajandi esimesel poolel.²⁵⁸ Muudel teemadel kirjutatud töödest väärivad esiletõstmist Arvi Korhoneni väitekiri „*Vakkalaitos*“, mis käsitles soome, ingeri ja eesti talupoegasid ja põllumajandusajalugu, Korhoneni artikkel Eesti ajaloo-eaduse ülesannetest ja Eesti ajaloo uurimise tähtsusest Läänemere maade ajaloo seisukohast ning Richard Kleisi magistr töö 1240. aastal peetud Neeva lahingust ja sama ajajärgu (1220. ja 1230. aastad) sündmustest (Rootsi-)Soomes.²⁵⁹

dekaanile. 16.05.1936; Rosenberg, Tiit. Akadeemik Hendrik Sepp (1888–1943), sõja- ja majandusajaloolane. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXXVII*. Tartu: Tartu Ülikool, 2009, lk 114–115; Sepp, Hendrik. Soome osast Eesti eest võitlemises. – *Tervitus lahe tagant. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura'le tema saajaastaseks juubelpäevaks Eesti Kirjanduse Seltsilt*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1931, lk 209–214; Vallinkoski, Jorma; Schauman, Henrik. *Suomen historiallinen bibliografia 1926–1950. I*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1955; lk 218. Vt ka Soome sõja-ajaloolane Tartus. – *Postimees*, nr 310, 15.11.1938, lk 9.

²⁵⁶ Liiv, Otto. Varia. – *Ajalooline Ajakiri*, 1930, nr 3, lk 172–173; Tawaststjerna, Werner. *Kaarle IX:n ja Sigismundin taistelu Viron ja Liivinmaan omistamisesta*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1935; Liiv, Otto. Die Benutzung des Staatlichen Zentralarchivs. – *Eesti Riigi Keskarhiivi Toimetised. 2. Eesti Riigi Keskarhiivi tegevuse ülevaade 1921–1932 ja arhiivide loend*. Tartu: Eesti Riigi Keskarhiiv, 1932, lk 44.

²⁵⁷ Cederberg, Arno Rafael. Suomalainen aines Baltian kirkon ja koulun palveluksessa vuoden 1561:n jälkeen. – *Suomen Sukututkimusseuran Vuosikirja. 21*. Helsinki: Suomen Sukututkimusseura, 1937, lk 110–149; Cederberg, Arno Rafael. *Suomalaiset ja inkeriläiset ylioppilaat Tarton ja Tarton-Pärnun yliopistossa v. 1632–1710*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1939; Kauhanen, *Baltiasta ajopuhun*, lk 94, 319–321; RA, EAA.2100.2.1312, l. 75. Juhan Vasara teadusliste tööde nimestik; Vasar, Juhan. Soome asustusest Eestis XVII sajandi keskel. – *Eesti Kirjandus*, 1931, nr 11, 12, lk 549–567, 639–652.

²⁵⁸ Liiv, Otto. Iseloomustisi Tallinna-Soome vahelisele kaubandusele peamiselt XVII sajandi lõpul ja Eesti koloniidest Soomes. – *Ajalooline Ajakiri*, 1929, nr 1, 2, lk 1–15, 61–75; Vallinkoski, Jorma; Schauman, Henrik. *Suomen historiallinen bibliografia 1926–1950. II*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1956, lk 51; Mickwitz, Gunnar. *Aus Revaler Handelsbücher. Zur Technik des Ostseehandels in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts*. Helsingfors: Societas Scientiarum Fennica, 1938. Vt ka Mickwitz, Gunnar. Uusi andmeid eesti vanima raamatu ajaloo kohta. – *Ajalooline Ajakiri*, 1936, nr 2, lk 62–65; Helsingi ülikooli dotsent Tartus uurimistöodel. – *Postimees*, nr 58, 01.03.1936, lk 1.

²⁵⁹ Korhonen, Arvi. *Vakkalaitos. Yhteiskuntahistoriallinen tutkimus*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1923; Liiv, Die Benutzung des Staatlichen Zentralarchivs, lk 44; Rosenberg,

Ehkki Eesti ja Soome arheoloogid vahetasid omavahel teavet võib-olla rohkemgi kui ajaloolased, käisid tutvumas teineteise uurimisasutustega ja osalesid väljakaevamistel, näib, et teaduslike tööde puhul piirduti pelgalt teineteise ainese kasutamisega oma uurimustes. Teise maa arheoloogia käsitlemine oli pigem tagaplaanil. Kõige olulisem uurija oli endiselt Aarne Michaël Tallgren, kelle tööd käsitlesid Eesti arheoloogilise uurimistöe hetkeolukorda, Eesti kesk-mist rauaaega, Eesti ja Soome pronksiaega ning soome-ugri rahvaste rauaaega.²⁶⁰ Eestis oli Soomega seotud teemade poolest aktiivsem Artur Vassar, kes õppis 1937. aastal Helsingis ning analüüsis oma 1938. aastal ilmunud artiklis arheoloogiliste leidude põhjal hüpoteesi soomlaste rändamisest Eestist Soome.²⁶¹ Eesti ja Soome arheoloogiasidemeid ja teaduslikku teabevahetust aitasid hoida ja arendada artiklid, mida Eesti teadlased avaldasid Soome ajakirjades. Eriti tähtis koostöökanal oli Tallgreni 1926. aastal loodud ajakiri *Eurasia Septentrionalis Antiqua*, mis paistis silma rahvusvahelise haarde poolest ning kus publitseerisid peale soome uurijate oma artikleid näiteks Harri Moora ja Marta Schmiedehelm. Peale *Eurasia Septentrionalis Antiqua* ilmus eesti arheoloogide töid teisteski Soome ajakirjades, eriti *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirjas*.²⁶²

Eesti ja Soome teadlased olid väga toimekad keeleteaduse valdkonnas: nad avaldasid kõige rohkem teineteise ainekätkevaid ning teist maad ja kultuuri käsitlevaid uurimusi. Keeleteadlaste tööde põhjal tegelesid nii Eesti kui ka Soome teadlased eesti ja soome keele morfoloogia, murrete, rõhuõpetuse, sõnavara ja keeletaolustega. Samal ajal käsitlesid nad oma töödes ka teisi läänemeresoome keeli või kaugemaid, uurali sugulaskeeli.²⁶³ Põhiteemaks, mida uuris suur hulk

Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat, lk 115; RA, EAA.2100.1.5362, l. 59–61. Hans Kruusi ja Hendrik Sepa arvustus Richard Kleisi magistritööle. 30.05.1934.

²⁶⁰ Tallgren, Viron keskisestä rautakaudesta, lk 287–293; Tallgren, Aarne Michaël. Der gegenwärtige stand der archäologie in Estland. – *Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen. Band XVI. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1923–1924, lk 1–13; Tallgren, Die Denkmalpflege in Estland, lk 130–138. Tallgren, *Euroopa muinasaeg pronksiaja algusest ajaloolise ajani*.

²⁶¹ Vassar, Artur. Soomlaste Soome siirdumise lähteruumist. – *Ajalooline Ajakiri*, 1938, nr 2, lk 49–68.

²⁶² Kokkonen, Jyri. Aarne Michaël Tallgren and Eurasia Septentrionalis Antiqua. – *Fennoscandia Archaeologica. II (1985)*. Helsinki: Suomen Arkeologinen Seura, 1985, lk 3–10; Tallgren, Die Denkmalpflege in Estland, lk 130–138; RA, EAA.2100.4.97, l. 150. Aruanne Arkeoloogia kabineti tegevusest 1.IV 1934 – 1.IV 1935. Vt ka Moora, Harri. Wotische Altertümer aus Estland. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. IV*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1929, lk 272–283; Schmiedehelm, Marta. Ein Grabfeld der älteren Eisenzeit in Lügänuuse (Estland). – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. III*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1928, lk 93–121; Schmiedehelm, Marta. Ein Depotfund aus Tartu. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. IV*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1929, lk 263–271; Schmiedehelm, Marta. Der Fund von Kirimäe in Estland. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXXV. 1*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1924, lk 1–36.

²⁶³ RA, EAA.2100.4.75, l. 165. Filosoofiateaduskonna 1921. aasta aruanne; Alvre, Professor Julius Mark õppejõuna ja teadustöö organiseerijana, lk 111–112; RA, EAA.2100.2b.50, l. 3, 12. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Julius Mägistele. Tartu, 07.05.1923. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Julius Mägistele. Tartu, 01.12.1924; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja*

Eesti ja Soome keeleteadlasi, saab pidada eesti- ja soomekeelsete sõnade algupära ja tähenduse selgitamist. Eestis avaldasid sel teemal uurimusi Julius Mägiste ja Julius Mark, Soomes aga Heikki Ojansuu, Yrjö Henrik Toivonen, Lauri Hakulinen ja Aarni Penttilä.²⁶⁴ Peale etümoloogiaküsimuste pöörati Eestis tähelepanu eesti ja soome keele vastastikustele mõjudele. Üldistatult kirjutas sel teemal Alo Raun; Julius Mägiste selgitas näiteks soome keele tähtsust eesti kirjakeele arengus ning uuris eesti keele võimalikke mõjusid soome kirjakeele rajaja Mikael Agricola keelekasutusele.²⁶⁵ Eesti ja soome keele murrete omavahelisi sidemeid uurisid näiteks Andrus Saareste ja Mihkel Toomse. Saareste analüüsi keskmes oli küsimus, kas soome keelele oli lähem pigem Põhja-Eesti või Lõuna-Eesti murre,

virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940, lk 113; Virtaranta, Julius Mägiste 60-vuotias, lk 235–236; Alvre, Paul. Julius Mägiste sünnist 100 aastat. – *Keel ja Kirjandus*, 2000, nr 12, lk 884; Suhonen, F. J. Wiedemann ja Heikki Ojansuu leivun murteen tutkijoina, lk 39–51; Suhonen, Lauri Posti 1908–1988, lk 254; Rätsep, Akadeemik Lauri Posti elutööst, lk 568; *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1933–1934*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1934, lk 56. Kokous 08.11.1933. §4; Haanpää, Eeva-Liisa (toim.). *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisut 1834–2008*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2009, lk 126; Laurant, Yrjö. Silmäys Martti Airilan tuotantoon. – *Virittäjä*, 1998, nr 1, lk 107, 116; Siro, Paavo. Martti Airila †. – *Virittäjä*, 1953, nr 3, lk 296; Soome teadusemehed Tartus. – *Postimees*, nr 203, 29.07.1928, lk 5.

²⁶⁴ RA, EAA.2100.4.101, l. 175. Julius Mägiste aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Helsingi, 05.06.1937; RA, EAA.2100.4.89, l. 166. Julius Marki aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 13.05.1930; Alvre, Professor Julius Mark õppejõuna ja teadustöö organiseerijana, lk 114–115; Mark, Julius. Etymologische Beiträge. – *Finnisch-Ugrische Forschungen. Band XVIII. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1927, lk 159–172; Ojansuu, Heikki. Eesti etümoloogiad. – *Eesti Keel*, 1922, nr 5–6, lk 137–139; Ojansuu, Heikki. Lisandus sõna *reede* etümoloogia juurde. – *Eesti Keel*, 1923, nr 5, 6, lk 167–168; Toivonen, Yrjö Henrik. Paar märkust. – *Eesti Keel*, 1922, nr 2, lk 42–44; Hautala, Jouko. *Suomalainen kansanrunoudentutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1954, lk 387; Toivonen, Yrjö Henrik. Ein Beitrag zur Geschichte der geistigen Kultur der finnisch-ugrischen Völker. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 735–743; Koski, Mauno. Lauri Hakulinen semantikkona. – *Virittäjä*, 1999, nr 4, lk 580; Hakulinen, Lauri. Eesti *keks, käks, köks*, sm. *keksi* jne. 'bootshaken'. – *Eesti Keel*, 1932, nr 3, lk 76–80; Hakulinen, Lauri. Eesti *kuju* ja soome *kojo*. – *Eesti Keel*, 1934, nr 2, lk 48–49; Hakulinen, Lauri. Über finn. k a s u 'Gas'. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. I*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 166–172; Penttilä, Aarni. Eesti keele 'kassi koera' (=kass ja koer) vahekorra selgituseks. – *Eesti Keel*, 1922, nr 3–4, lk 77–78. Kõnealuse artikli autoriks on sisukorras vigaselt märgitud Aarni Anttila. Penttilä, Aarni. Eesti ümmardaja ja selle läänemere-soome vastete tähendusarengust. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 499–507; Penttilä, Kyllikki; Penttilä, Marikki. *Aarni Penttilän kirjallinen toiminta (bibliografia)*. Helsinki: Kyllikki Penttilä, 1980. Lk 10, 34, 37.

²⁶⁵ Raun, Alo. Soome ja eesti keele vastastikest suhetest. – *Eesti Keel*, 1939, nr 6, lk 139–160; RA, EAA.2100.4.90, l. 137. Julius Mägiste aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 14.05.1931; RA, EAA.2100.4.99, l. 158. Julius Mägiste aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, mai 1936; Mägiste, Julius. Soome keele osa eesti kirjakeele arenemisel. – *Tervitus lahe tagant. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura'le tema saajaaastaseks juubelipäevaks Eesti Kirjanduse Seltsilt*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1931, lk 116–171.

mis päädis järeldusega, et väitel Tartu-Võru murde oletatavast suuremast lähedusest soome keelega ei olnud objektiivset alust. Toomse selgitas oma magistri-töös põhjaranniku murrete vahekorda soome murretega.²⁶⁶ Kuna mitmes keele-teaduslikus uurimuses vaadeldi peale eesti ja/või soome keele ainese teistegi läänemeresoome või isegi uurali keelte materjale, siis on keeruline välja selgi-tada, millisel määral võib sääraseid töid pidada eesti või soome keelt käsitlevaks.

Peale keeleteaduse avaldati rohkesti üksteise materjalidel põhinenud uurimusi rahvaluuleteaduses, mille peamise uurimismeetodi, nimelt geograafilis-ajaloolise meetodi (tuntud ka kui Soome meetod) järgi oli uuritava ainese algupära, arengu ja leviku väljaselgitamiseks vaja koguda sama laulu, loo või muu ainese eri variante võimalikult laialt maa-alalt.²⁶⁷ Rahvapärimusainese võrdlemisest kuju-neski eesti ja soome rahvaluuleteadlaste uurimuste põhiteema. Varasematest eesti rahvaluulet vaadelnud teostest võib esile tõsta eelmainitud meetodi rahvus-vaheliselt kuulsaks teinud Kaarle Krohni kuueköitelise sarja „*Kalevalastudien*“, mis käsitles soome kalevala-mõõtu vanemat eepilist rahvaluulet, ning rahvaluule-õpingute kursuseraamatuks kujunenud teost „*Tunnelmarunojen tutkimuksia. I. Laulusta*“.²⁶⁸ Eestis oli sama meetodi eestkõneleja Walter Anderson, kes selgitas oma Soomes ilmunud suurteoses „*Kaiser und Abt*“ rahvajuttude leviku teid ning leidis, et Soome ei olnud mitte rahvajuttude transiitmaaks, vaid hoopis lõpp-punkt. Nende kõrval uuris Anderson põhjalikult eesti ja soome värsimõõdu ning rahvalaulu ettekandmise küsimusi.²⁶⁹ Kolmanda n-ö vanema rahvaluuleuurijate põlvkonna esindajana võib mainida Viljo Johannes Mansikkat, kes jõudis eesti ja soome loitse uurides järeldusele, et suur osa eesti loitsudest oli pärit Soomest, aga neis võis näha ka saksa mõju. Samal ajal ei pidanud ta võimalikuks, et eesti ja soome loitsude sarnasuse põhjus võinuks olla ühine algläänemeresoome päritolu. Peale loitsude võrdles Mansikka Ingerimaa soomlaste, vadjalaste ja eestlaste muist-seid kiigelaule, milles ta märkas ühisosi ka teiste rahvaste rahvalauludega.²⁷⁰

Eesti ja soome rahvaluule kõrvutasid nii omavahel kui ka teiste kultuuridega teisedki soome rahvaluuleuurijad. Aukusti Vilho Rantasalo avaldas viieköitelise uurimuse „*Der Ackerbau im Volksaberglauben der Finnen und Esten mit ent-sprechenden Gebräuchen der Germanen verglichen*“, mis käsitles eesti ja soome põllundusega seotud rahvauskumusi ja maagiat ning võrdles neid soomerootsi,

²⁶⁶ RA, EAA.2100.4.90, l. 135. Albert Saareste aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 16.05.1931. Vt ka Saareste, Andrus. Kumb eesti murdeist soomele on lähem: põhjaeesti või lõunaeesti? – *Eesti Kirjandus*, 1931, nr 1, lk 29–44; RA, EAA.2100.1.16696, l. 39, 45. Albert Saareste hinnang Mihkel Toomsi magistritööle. Tartu, 24.05.1933. Mihkel Toomsi eluloolised andmed. Tartu, 03.03.1939.

²⁶⁷ Herlin, Kulttuurintutkimus, lk 145–146.

²⁶⁸ Päss, Eesti-aineline osa prof. Kaarle Krohn'i teaduslikus töös, lk 162. Vt ka Viidalepp, Kaarle Krohn ja eesti rahvaluuleteadus, lk 287–288.

²⁶⁹ Laugaste, Eduard. Walter Andersoni teaduslikust pärandist. – *Keel ja Kirjandus*, 1964, nr 7, lk 417–420.

²⁷⁰ Hautala, *Suomalainen kansanrunoudentutkimus*, lk 287–289; Haltsonen, Sulo. V. J. Mansikka 60-vuotias. – *Virittäjä*, 1944, nr 3, lk 290.

skandinaavia ja germaani materjalidega.²⁷¹ Martti Haavio võrdlev rahvaluuleuurimus „*Leikarit*“ vaatles kõnealuse pärimuse ja mängu levikut Eestis. Elsa Enäjärvi-Haavio käsitles aga esmalt nii Skandinaavias kui ka Soomes ja Eestis levinud *simosilla* laulumängu, selle arengut ja levikut, oma väitekirjas „*The Game of Rich and Poor*“ tegi ta kindlaks, et samanimeline mäng oli Eestisse levinud koguni kuues vormis, millest üks oli tulnud Soomest.²⁷² Võrdlevate uurimuste kõrval saab paar näidet tuua rahvapärimuse eri vormide loetelude koostamise kohta. Soome teadlastest sai Antti Aarne tuntuks soome ja eesti muinasjututüüpide loendi poolest, aga eestlastest avaldas Eduard Laugaste (1935. aastani Treu) Soomes linnulaulutüüpide normaalkujud ja materjalikataloogi.²⁷³ Ühe kitsama uurimisteedena võib esile tuua rahvakalendri tähtpäevade ning nendega seatud laulude ja pärimuse uurimise. Eestis alustas Elmar Päss mardi- ja kadripäeva kommetest, ent hiljem hakkas ta uurima ka teisi soome rahvakalendri tähtpäevi ning võrdlema eesti ja soome ajaarvamist.²⁷⁴ Soomes käsitles mardi- ja tabanipäevalaule Viljo Johannes Mansikka.²⁷⁵ Mainimata ei saa jätta eesti ja liivi rahvausundi uurijat Oskar Looritsat, kes avaldas Soomes mitu artiklit, mis käsitlesid eri teemasid, kuid kasutasid sageli ka soome pärimusainest.²⁷⁶

Etnoloogia vallas jäi Eestit käsitlevate tööde poolest kõige viljakamaks Soome teadlaseks Ilmari Manninen, kes avaldas ERMi aastaraamatutes muu hulgas artikleid vanavarast, rahvakultuuri nähtustest ja eri laadi pildimaterjalidest. Soomeugri rahvaid käsitletud loengute põhjal, mida Manninen oli pidanud Tartu üli-

²⁷¹ Hautala, *Suomalainen kansanrunouden tutkimus*, lk 320; Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 85.

²⁷² Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 90; Hautala, Jouko. Elsa Enäjärvi-Haavio. – *Ritvalan helkajuhla*. Toim Elsa Enäjärvi-Haavio, Martti Haavio. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1953, lk 8. Vt ka Hautala, *Suomalainen kansanrunouden tutkimus*, lk 379–380; Sievänen-Allen, Ritva. *Tyttö venheessä. Elsa Enäjärvi-Haavion elämä 1901–1951*. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1993, lk 219.

²⁷³ Herlin, Kulttuurintutkimus, lk 146–147; Aarne, Antti. *Estnische Märchen- und Sagenvarianten. Verzeichniss der zu den Hurt'schen Handschriftsammlungen gehörenden Aufzeichnungen*. = *Folklore Fellows' Communications* 25. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1918; Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 88, 95; SKS KIA, Sulo Haltosen arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2009:6. 1166:12:1. Eduard Laugaste-Treu kiri Sulo Haltsonenile. Tartu, 02.12.1931; Muru, Karl. Rahvaluuleprofessor Eduard Laugaste. – *Eduard Laugaste tööde bibliograafia*. Koost Ants Järv, Tiiu Roll. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 4; Laugaste, Eduard. *Eesti rahvaluule. Kolmas, parandatud ja täiendatud trükk*. Tallinn: Valgus, 1986, lk 120.

²⁷⁴ RA, EAA.2100.2.913, l. 48. Elmar Pässe aruanne 1933. aasta I poolaasta kohta. Tartu, 30.06.1933; RA, EAA.2100.4.59, l. 69p–70. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 23.02.1933. §18; Päss, Elmar. The Estonian-Finnish Text of the Calendar of Anniversaries. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat. 1937. I*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 397–420.

²⁷⁵ Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 87.

²⁷⁶ Loorits, Oskar. Sotarosvojen nimityksiä Viron kansantietoudessa. – *Virittäjä*, 1930, nr 2, lk 228–233; Loorits, Oskar. Eesti-liivi kalurite sõnakeeld ja salakeel. – *Virittäjä*, 1931, nr 4, lk 447–468; Loorits, Oskar. Koit ja Hämarik. – *Virittäjä*, 1935, nr 1, lk 45–47; Loorits, Oskar. Uku. – *Virittäjä*, 1936, nr 3, lk 256–267; Loorits, Oskar. Suomalais-virolaisen kulttuuriperinnön merkitys. – *Kalevalaseuran vuosikirja*, 1936, lk 182–184. Vt ka Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 92.

koolis, koostas ta teose „Soome sugu rahvaste etnograafia“, mis ilmus eesti, soome ja saksa keeles. Sellele järgnes kaheköiteline eesti rahvakultuuri ülevaade „*Die Sachkultur Estlands*“. Esimene, 1931. aastal ilmunud köide keskendus jahindusele ja kalandusele, teine, 1933. aastal ilmunud köide kirjeldas aga põllumajandust, koduloomi, mesindust ja ehitisi.²⁷⁷ 1930. aastatel tõusis Mannineni kõrval teiseks oluliseks Eestit käsitletud soome etnoloogiks Kustaa Vilkuna, kes vaatles Edela-Soome põllumajandust analüüsinud väitekirjas eestlaste ja soomlaste kontakte ja kultuurilaene. Mitu tema hilisemat tööd keskendusid mõnele konkreetsele nähtusele või objektile, nagu pühak Katariina kultus ja Soomes levinud pietistliku liikumise, s.o ärgranute (*herännäisyys*) liikmete iseloomuliku riietuse esinemine nii eesti kui ka soome rahvakultuuris.²⁷⁸ Soome etnoloogidele huvi pakkunud teemana võib veel mainida eesti rahvamuusikat, mida uurisid Armas Launis ja Armas Otto Väisänen.²⁷⁹ Etnoloogidest tuleb mainida geograafi ja antropoloogi Kaarlo Hildéni, kes käis 1921. aastal koos bioloogist venna Ilmariga Ruhnua saarel, tegi saare elanike ja kultuuri kohta hulgaliselt üleskirjutusi, pilte ja mõõtmisi ning avaldas hiljem mahuka teose Ruhnust ja lühema

²⁷⁷ Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 62, 66, 68; Linnus, Ilmari Manninen, lk 52; Manninen, Ilmari. Eesti etnograafilist vanavara välismaa muuseumites. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat V. 1929*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1929, lk 141–153; Manninen, Ilmari. Käänivõrgupüügist Võrtsjärvel. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat VI. 1931*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1931, lk 41–46; Manninen, Ilmari. Eesti rahvariiete pildistised välismaa kirjanduses möödunud sajandeil. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat VII. 1932*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1932, lk 76–92; Manninen, Ilmari. Paulaharju pildistised Vene-Ingeri eestlaste ehitistest. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat VIII. 1934*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 90–99; Manninen, Ilmari. *Die Sachkultur Estlands I-II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1931–1933.

²⁷⁸ Herlin, Ilkka. *Kivijalasta harjahirteen. Kustaa Vilkunan yhteiskunnallinen ajattelu ja toiminta*. Helsinki: Otava, 1993, lk 90–91, 100–101, 106; Liiv, Die Benutzung des Staatlichen Zentralarchivs, lk 44; Haavio, Martti. Kustaa Vilkuna. – *Virittäjä*, 1962, nr 3, lk 202, 205; Juvas, Maija; Vilkuna, Kustaa. Über die kinderreime vom marienkäfer und dessen benennung im finnischen und estnischen. – *Finnisch-Ugrische Forschungen. Band XXIV. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1937, lk 154–231; Vilkuna, Kustaa. Eesti Kadrina Soomes ja Karjalas. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 846–853; Vilkuna, Kustaa. Eesti-soome sauna arengust. – *Fenno-Ugrica. V B. V Soome-Ugri Kultuurkongress*. Tallinn, 1936, lk 352–355; Vilkuna, Kustaa. Muinaisrunojen tarvas. – *Kalevalaseuran Vuosikirja 19*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1939, lk 66–97; Vilkuna, Kustaa. Ühe rahvariide kujunemislugu. – *Jäämereltä Emajoen rannoille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapaino, 1940, lk 168–178; Keckseméti, Outi; Nurminen, Hanna. *Kustaa Vilkunin kirjallinen tuotanto 1921–1983*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1984, lk 13–18.

²⁷⁹ Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 77. Kallio, Kati. Tulkintoja kerääjän kokemuksista: Armas Launis, runosävelmät ja Inkeri. – *Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused. 29. Regilaulu müüdid ja ideoloogiad*. Toim Mari Sarv. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2012, lk 150; Väisänen, Armas Otto. Die Melodien der Helkalieder von Ritvala und des „Tuljak“. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 860–864. Vt ka Hautala, *Suomalainen kansanrunoudentutkimus*, lk 391.

uurimuse Ruhnu rootsikeelsetest elanikest.²⁸⁰ Eestlased jäid soome etnoloogia käsitlemisel võrdlemisi tagasihoidlikuks. Eredama näitena võib mainida Mannineni õpilast Ferdinand Linnust, kes uuris eesti mesinduse ajalugu. Seetõttu käsitles ta ka soome mesindust: kirjeldas 1938. aastal ilmunud artiklis eestlaste rolli soome mesinduse tekkes ning vaatles 1939. aastal kaitstud väitekirjas peale eestlaste ka teiste soome-ugri rahvaste mesindust.²⁸¹

Kuigi Eesti ja Soome kirjandusest ilmus mõlema maa ajakirjanduses rohkesti artikleid, jäi kirjandusteaduslik koostöö naabermaade vahel siiski pigem tagasihoidlikuks. Eestis oli kõige olulisem Soome kirjandust uurinud teadlane August Anni (1936. aastast Annist), kelle üks esimesi teadusartikleid käsitles Lydia Koidula ja soome kirjaniku Antti Almberg-Jalava kirjavahetust. Oma hilisemates töödes vaatles Anni muu hulgas Soome kirjanduselu, uusi hinnanguid eepose „*Kalevala*“ kohta, „*Kalevala*“ sidemeid Eestiga ning võrdles eesti ja soome kirjanduslugu.²⁸² Tagasihoidliku panuse maadevahelisse kirjandusteaduslikku arutelusse andis Tartu ülikooli eesti ja üldise kirjanduse professor Gustav Suits, kes tõdes 1931. aastal ilmunud artiklis, et Eesti ja Soome kirjandusuurijad tegid kahetsusväärset vähe koostööd. Suits leidis, et maadevahelisi suhteid kirjandusteaduse vallas saanuks tugevdada näiteks arhiivandmeid jagades ning mõlema maa kirjandusteaduse metodoloogiat ühtlustades.²⁸³ Huvitavat vastastikmõju võib näha kirjaniku ja kirjandusteadlase Friedebert Tuglase puhul. Tema Juhan Liivi käsitletud uurimuse eeskujuks on peetud soome kirjandusteadlase Viljo Tarkiainenini monograafiat Aleksis Kivi elust ja loomingust, Tuglase enda ülevaatlik teos „*Viron kirjallisuuden historia*“ oli aga Soomes pikka aega peamine

²⁸⁰ KK, coll. 73. Kaarlo Hildén. 1. Johannes Gabriel Granö kiri Kaarlo Hildénile. Tartu, 14.11.1920. Johannes Gabriel Granö kiri Kaarlo Hildénile. Luua, *sine anno*; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Yksikkö B. Kirjeenvaihto. Ba. Saapuneet kirjeet. G-H. Kaarlo Hildéni kirjad Johannes Gabriel Granöle. Helsinki, 13.12.1920, 13.04.1921, 14.05.1921, 27.06.1921. Kaarlo Hildéni postkaardid Johannes Gabriel Granöle. Haapsalu, 31.05.1921; Vormsi, 02.06.1921; Kuressaare, 05.06.1921, 23.06.1921; Luha, Artur; Blumfeldt, Evald; Tammekann, August (toim.). *Saaremaa. Maadeteaduslik, majanduslik ja ajalooline kirjeldus*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1934, lk 761.

²⁸¹ RA, EAA.2100.4.104, l. 208. Ferdinand Linnuse aruanne teadusliku tegevuse kohta 1.IV 38 kuni 1.IV 39. Tartu, 10.05.1939; Linnus, Ferdinand. *Eesti vanem mesindus I. Metsamesindus*. = *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat XII–XIII. 1936–1937*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1939, lk 210–218.

²⁸² RA, EAA.2100.2.23, l. 100. August Anni eluloolisi andmeid. Tartu, 20.04.1936; RA, EAA.2100.4.90, l. 156. August Anni aruanne tegevusest väljaspool ülikooli; RA, EAA.2100.4.97, l. 183. August Anni aruanne. Tartu, 17.05.1935; RA, EAA.2100.4.99, l. 143. August Anni aruanne teaduslikust tegevusest. Tartu, 20.05.1936; Annist, August. Võrdlev meetod eesti ja soome kirjandusloos. – *Looming*, 1939, nr 10, lk 769–779. Vt ka Anni, August (toim.). *Koidula ja Almbergi kirjavahetus*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1925.

²⁸³ RA, EAA.2100.4.92, l. 152. Gustav Suitsu aruanne teadusliku töö kohta. Vt ka Suits, Gustav. Soome ja eesti kirjandusuurimise ligendamisest. – *Eesti Kirjandus*, 1931, nr 6, lk 330–334. Suitsu kirjandusteadusliku tegevuse kohta vt Taev, Karl. Gustav Suitsu kirjandusteaduslikust tegevusest. – *Keel ja Kirjandus*, 1983, nr 11, lk 602–610.

eesti kirjanduse õpik; seal on Tuglas avaldanud arvamust, et eesti vanemat rahvalaulu võib pidada vahetuskaubaks Eesti ja Soome vahel.²⁸⁴

2.5.2. Loodus-, põllumajandus-, arsti- ja usuteadused

Loodusteadustes keskendusid Eesti ja Soome teadlased ennekõike oma huvi-objektidele. Eriti selgelt ilmneb see bioloogia vallas. Eestis on hea näide Teodor Lippmaa, kelle uurimistöö põhisiht oli kaardistada Eesti taimestikku ja uurida Eesti taimekooslusi. Lippmaa avaldas 1929. aastal taimeökoloogilise uurimuse, mis põhines paar aastat varem Soome ja Norra Lapimaale tehtud reisil ning keskendus ennekõike taimede kohastumisele muutuva valgushulgaga. Ühtlasi tutvustas ta Soomes ilmunud kirjutistes Eesti taimegeograafia valdkonna töid; oma mahukas ülevaates taimeühingute uurimise metodoloogias kasutas ta mitme soome loodusteadlase, sh Aimo Kaarlo Cajanderi, Viljo Kujala, Kaarlo Linkola ja Alvar Palmgreni töid.²⁸⁵ Peale Lippmaa uuris Soome loodust bioloog Elmar Lepik, kelle mõlemal pool Soome lahte ilmunud tööd keskendusid ennekõike seentele ja parasitiseentele ning nende levikule. 1932. aastal Põhja-Soome tehtud reisil märkas ta muu hulgas, et nii üldine seente hulk kui ka parasitiseente hulk vähenes üha kaugemale põhja poole minnes, sest ka peremeestaimede arv kahanes.²⁸⁶ Soome bioloog käis Eestis rohkem kui Eesti biolooge Soomes. Näiteks käsitles Ole Eklund Loode- ja Lääne-Eesti saarte taimi, Håkan Lindberg Noarootsi ja Vormsi mardikaid, Ilmari Hildén Ruhnu selgroogseid ja taimestikku, Ilmari Paasio Eesti sootüüpe ja -taimi, Tahvo Kontuniemi Eesti soode liblikaid,

²⁸⁴ Põldmäe, Rudolf. Eesti ja soome kirjanduslikest suhetest 1920–1930-ndail aastail. – *Looming*, 1970, nr 8, lk 1235; Järv, Ants. Friedebert Tuglas ja rahvaluule. – *Tartu Ülikooli Toimetised*. 943. *Eesti rahvaluule käsitlusi. Töid eesti filoloogia alalt*. Tartu: Tartu Ülikool, 1992, lk 106.

²⁸⁵ RA, EAA.2100.2.566, l. 44–45. Teodor Lippmaa aruanne matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Tartu, 07.12.1927; RA, EAA.2100.4.90, l. 192. Taimemorfoloogia ja süsteematika prof. T. Lippmaa aruanne 1. apr. 1930 a. – 1. apr. 1931 a. 16.05.1931; RA, EAA.2100.4.101, l. 205. Taimemorfoloogia ja -süsteematika laboratooriumi, Botaanika-aija ja Botaanikamuuseumi juhataja aruanne asutise tegevusest 1. apr. 1936 a. kuni 1. apr. 1937 a; Lippmaa, Teodor. Pflanzenökologische Untersuchungen aus Norwegisch- und Finnisch-Lapland unter besonderer Berücksichtigung der Lichtfrage. – *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused = Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis)*. A XV. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 1–195; Talts, Silvia. T. Lippmaa uurimused taimepigmentide alalt. – *Botaanilised uurimused I*. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, 1961, lk 202–204; Lippmaa, Teodor. Taimeühingute uurimise meetodika ja Eesti taimeühingute klassifikatsiooni põhijooni. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu*. XL (1–2). Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1933, lk 1–169. Vt ka Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2469.

²⁸⁶ RA, EAA.2100.4.99, l. 326. Fütopatoloogia-katsejaama tegevusaruanne 1.IV 35 – 1.IV 36.a; RA, EAA.2100.4.104, l. 305. Elmar Lepiku trükitööd; Lepik, Elmar. Verzeichnis der im Sommer 1932 in Lapland gesammelten Pilze. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu*. XL (3–4). Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1934, lk 225–232.

Richard Frey soodes levinud kärkseid, Gunnar Marklund võililli, Ernst Häyrén Eesti vetikaid ja Veli Räsänen Eesti samblikke.²⁸⁷

Geograafia puhul seostuvad Eesti ja Soome kokkupuuted Johannes Gabriel Granö ning tema õpilastega. Granö avaldas 1929. aastal nii Eestist kui ka Soomest kogutud materjalidel ning Eesti kohta tehtud uurimistöödel põhinenud metodoloogilise uurimuse „*Reine Geographie*“, millega püüdis tutvustada Eesti-Soome geograafiakoolkonna uurimissuunda saksakeelses maailmas.²⁸⁸ Granö õpilane Tammekann uuris Soomes veedetud stipendiaadiaja jooksul kohaliku loodusgeograafia, geoloogia ja mineraloogia küsimusi, Eestisse naastes vaatles ta aga Granö maastikulisele liigestusele tuginedes Kirde-Eesti ranniku pinnavorme. Ta jagas Eesti pinnamoe kujunemise järgi kaheks suureks piirkonnaks (Allvee- ja Pealvee-Eesti) ning täiendas Granö esitatud Eesti maastikutüüpide loetelu.²⁸⁹ Granö teine õpilane Edgar Kant uuris Granö soovitusel Tartu linna ja selle tagamaad; hiljem võttis Kanti uurimistöö eeskujuks soome geograaf Oiva Tuominen, kes analüüsis Edela-Soome keskusi ja nende tagamaid.²⁹⁰

Soome teadlastele pakkus suurt huvi Eesti maapõu, st geoloogia uurimisobjekt, mis oli Soomega võrreldes vaheldusrikkam ja mitmekesisem. Vanematest Soomes töötanud geoloogidest oli 1910. aastatel korduvalt Eestis käinud Hans Magnus Hausen, kes käsitles Eesti pinnavormide teket, rändrahnude levikut Eestis ning mandrijää taandumist. Mandrijää taandumist ja Balti jääpaisjärve veetaseme kõikumist uuris ka Wilhelm Ramsay. Üks oluline teema, kus eesti ja

²⁸⁷ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 8. Ilmari Paasio kiri Kaarlo Linkolale. Viipuri, 23.04.1936; Kukkk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2468. Loetelu mainitud teadlaste poolt avaldatud, Eesti ainekäsitletud artiklitest on lk 2483–2491. Hildén, Ilmari. Piirteitä kasvillisuudesta Runön lentohiekkakentillä. – *Luonnon Ystävä*, 1922, nr 1, lk 5–7; Hildén, Ilmari. Lisang Ruhnu saare taimeestiku ja loomastiku tundmiseks. – *Loodus*, 1923, nr 1, lk 17–30; Räsänen, Veli. *Die Flechten Estlands. Mit einer Bestimmungstabelle der wichtigsten nord- und mitteleuropäischen Flechtenarten und Varietäten. I*. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia, 1931.

²⁸⁸ Tiitta, *Sinisten maisemien mies*, lk 338–352; Granö, Johannes Gabriel. *Reine Geographie. Eine methodologische Studie beleuchtet mit Beispielen aus Finnland und Estland*. Helsinki: Turun yliopiston maantieteellinen laitos, 1929.

²⁸⁹ RA, EAA.2100.2.1190, l. 24–25, 27, 28–29, 64. August Tammekannu õpetegevuse aruanded Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Helsinki, 11.12.1924, 02.09.1925, 19.05.1925. Johannes Gabriel Granö tunnistus August Tammekannu õppe- ja teadustegevuse kohta. Helsingi, 08.12.1925; Kurs, August Tammekann teaduses ja kultuuris, lk 1724–1726, 1729; Kurs, Maateaduse professor August Ferdinand Tammekann, lk 148; Tammekann, August. Über die Petrographie des Grubenfeldes von Sillböle bei Helsinki. – *Fennia*. 45 (10). Helsinki: Societas geographica Fenniae, 1925, lk 1–26; Tammekann, Prof. J. G. Granö maastiku- ja ümbruseteaduslised uurimised Valosaarel, Soomes, lk 641–649; Tammekann, August. Koillis-Viron rannikkomaa. – *Terra*, 1924, nr 1, lk 258–268; Tammekann, August. Koillis-Viron rannikkolaakioseutukunnan rajat. – *Terra*, 1926, nr 1, lk 101–107; Tammekann, August. Eesti maastikutüübid. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded*. XXXIX (1, 2). Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1933, lk 3–21.

²⁹⁰ Granö, Regionaaluurimise ja regionaalse arendamise traditsioone Turu ja Tartu Ülikoolis, lk 2300–2301.

soome geoloogid kokku puutusid, oli viirsavide uurimine. Soome geoloog Matti Sauramo võrdles oma töödes mõlema maa viirsavisid ning uuris põhjalikumalt Noarootsi ja Vormsi lademeid. Sauramo vahendusel tutvus viirsavidega Tartu ülikooli geoloogiaprofessor Hendrik Bekker, kes mõistis viirsavide teadusliku tähtsuse kõrval ka nende võimalikku kasu tööstusele. Ent Bekkeri paljulubavalt alanud uuringud katkesid tema surmaga 1925. aastal. Geoloogiaprofessor Armin Öpiku Soomega seotud uurimistöö käsitles Jõhvi magnetilist anomaaliat, tema hinnangul võis selle anomaalia põhjustada rauamaagimaardla, mille kivimid olid levinud Suursaarel, Soome lahe all ja Jõhvi ümbruses.²⁹¹ Geoloogia valdkonda saab arvestada ka Tartu ülikooli dotsendi palünoloog Paul William Thomsoni, kes uuris Eesti soid ja Läänemere arengulugu, kuid ühtlasi avaldas ta Soomes tehtud uurimisreiside põhjal paar uurimust, mis käsitlesid hilisjäaaegsete savi-kihtide taimejäänuseid ning Petsamo metsade ja soode ajalugu.²⁹²

Võimalusi uurida teineteise maa olusid pakkusid ka hüdroloogia ja geodeesia. Soome teadlased olid juba 19. sajandi lõpust alates teinud regulaarseid hüdroloogilisi mõõtmisi mitmes Vene vaatlus- ja proovipunktis, mis asusid Eesti ranniku ja saarte läheduses. Sama jätkus pärast riikide iseseisvumist, kuid nüüd kasutasid suurt osa samadest vaatluspunktidest ka Eesti teadlased.²⁹³ Üksikutest teadlastest paistis teise maaga seotud uurimustega silma Tartu ülikooli meteoroloogia observatooriumi juhataja professor Kaarel Kirde (1935. aastani Karl-August Frisch), kes käsitles Tallinna reidi jääolude seost Soomes Porkkalas mõõdetud õhu- ja süvaveetemperatuuridega. Hilisemates töödes keskendus Kirde Soome lahe vee tihedusele, soolsusele ja temperatuurile, kasutades Soome vaatlusjaamade (Sommeri, Suursaari, Söderskär ja Utö) andmeid. Omalt poolt saatis Kirde Soome mereinstituudile (*Merentutkimuslaitos*) Eestis tehtud jäävaatluste andmeid, mille

²⁹¹ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2472; Raukas, Anto. Hans Hauseni mälestuseks. – *Eesti Loodus*, 1984, nr 9, lk 615; RA, EAA.2100.2.57, l. 110. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 03.05.1923; Kukk, Tartu Ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonid aastail 1919–1944, lk 205; Bekker, Hendrik. Reisist Fennoskandiasse. – *Loodus*, 1923, nr 8, lk 494–495. Linkrus, Elle. Pärissaare poolsaare geomorfoloogiast. – *Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat 1967/1968*. Tallinn: Valgus, 1969, lk 32; Rõõmusoks, Arvo. Professor Armin Öpik ja tema osa Eesti aluspõhja kivististe ning geoloogia uurimisel. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist VII. Geoloogia arengust Eestis*. Tallinn: Valgus, 1989, lk 101.

²⁹² Thomson, Paul William. Zur Genesis der Dryastone (Beobachtungen im Petsamogebiet in Finnisch-Lapland). – *Beiträge zur Kunde Estlands. XVIII*, 3. Reval: Franz Kluge, 1933, lk 183–184; Thomson, Paul William. Beitrag zur Waldgeschichte der Fischerhalbinsel in Lappland. – *Beiträge zur Kunde Estlands. Naturwissenschaftliche Reihe, Band 1, Heft ½*. Tallinn: Estländische Literärische Gesellschaft, 1939, lk 39–41.

²⁹³ Ojaveer, Evald. *Eesti mereteaduse ajalugu*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2012, lk 27; Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1923. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 31*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1924, lk 16; Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1924. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 35*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1925, lk 13.

põhjal selgitas instituut välja Soomet ümbritseva mere jääolusid.²⁹⁴ Geodeesia vallas oli märkimisväärne kahe maa koostööpunkt baltisaksa hüdrograafi Adam von Gerneti poolt Eestile hangitud uurimislaev Cecilie. 1924. aastal Helsingis peetud Läänemere maade geodeetide konverentsil otsustasid Eesti, Soome ja Rootsi esindajad korraldada Soome ja Rootsi rannikul magnetilisi mõõtmisi ning Eesti valitsuse loal anti Cecilie soome ja rootsi uurijate kasutusse. Soome meteoroloogiasstituudi (*Ilmatieteellinen Keskuslaitos*) ilmaosakonna juhataja Jaakko Keräneni juhatusel tehti Ceciliega 1925. ja 1926. aastal Ahvenanrauma väinas magnetilisi mõõtmisi, mille tulemusena avastati Ahvenamaa lähedalt seni tundmatu magnetilise häire piirkond. Hiljem rakendati Ceciliet Eesti merealade magnetvälja mõõtmiseks, seejärel üüriti Cecilie koos meeskonna ja mõõteaparatuuridega selleks, et mõõta eri Läänemere maade, sh Soome merealaid.²⁹⁵

Eesti ja Soome metsateadlaste koostöö kõige tähtsam teema oli Aimo Kaarlo Cajanderi metsatüüpide teooria, mille juhtmõtte järgi saab metsakooslusi liigitada nende alustaimestiku põhjal. Cajanderi teooria kinnitas, et metsatüübid erinevad ka puidutoodangu poolest, nõnda sai seda teooriat kasutada ka metsakorralduses ja -hoolduses. Seega oli teorial selge praktiline rakendus, mis pakkus huvi ka välismaal. Eesti teadlased käisid Soomes tutvumas Cajanderi teooria rakendustega, asusid teooriat Eestis laiemalt tutvustama ning nägid võimalusi kasutada teooriat Eesti oludes ja seda koguni edasi arendada. Eesti metsateadlase Arthur Rühli 1927. aasta magistritöö käsitles Soome ja Rootsi metsatüüpide levikut, samal aastal avaldas ta artikli, kus võrdles eesti ja soome metsatüüpe ning leidis, et eesti tüüpe oli vaja täiendada Cajanderi loetelu omadega.²⁹⁶ Helsingi ülikooli botaanikaprofessor Kaarlo Linkola keskendus nendele metsatüüpidele, mis ei olnud Soomes levinud ning avaldas 1929. ja 1930. aastal kaks Eesti metsatüüpe käsitlevat artiklit: esimene puudutas metsatüüpe üldisemalt, teine keskendus poolsalumetsadele kui uuele tüübirühmale.²⁹⁷ Muus osas keskendusid eesti ja

²⁹⁴ Mardiste, Heino. Eesti rannikumere hüdroloogiline uurimine aastail 1918–1940. – *Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat. 32. köide*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1999. Lk 86.

²⁹⁵ Keränen, Jaakko; Odelsjö, Helge. Magnetic work. – *Magnetic Measurements in the Baltic Sea. South Quarken. First Report. Maamagneettisia tutkimuksia n:o 14*. Helsinki: Meteorologinen Keskuslaitos, 1926, lk 10–31; Keränen, Jaakko; Odelsjö, Helge. *Magnetic Measurements in the Baltic Sea. South Quarken and Northern Coast of the Baltic Sea. Second Report. Maamagneettisia tutkimuksia n:o 16*. Helsinki: Meteorologinen Keskuslaitos, 1927, lk 5–13; Potter, Heiki; Treikelder, Ivar. Maamagnetismi mõõtmistest Eesti kaitsevæes. – *Kaitse Kodu! Kaitseliidu ajakiri*, 2009, nr 5, lk 29–30.

²⁹⁶ Masing, Viktor. Metsatüpoloogia areng Eestis. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist XII. Metsateaduse ajaloo Eestis*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1998, lk 105–107; RA, EAA.2100.1.13827, l. 78, 86. Protokoll Põllumajandusteaduskonna poolt walitud komisjoni koosoleku üle härra magistrant Arthur Rühl'i magistri töö läbiwaatamiseks ning peaines wastawa eksami korraldamises. Arthur Rühl'i elulookirjeldus.

²⁹⁷ KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto. Saapuneet kirjeet 1891–1943. Kotelo 13. Saapuneita kirjeitä V-Ä. Gustav Vilbergi kiri Aimo Kaarlo Cajanderile. Tartu, 23.09.1924; Masing, Metsatüpoloogia areng Eestis, lk 108. Mõlemad Kaarlo Linkola artiklid avaldati ajakirjas *Acta Forestalia Fennica*. Vt Linkola, Kaarlo. Zur Kenntnis der Waldtypen Eestis. – *Acta Forestalia Fennica. 34*. Helsinki: Suomen Metsätieteellinen Seura, 1929, lk 3–73; Linkola, Kaarlo. Über

soome metsateadlaste kirjutised üksteise metsade iseärasustele ja haldusele, metsa- ja paberitööstusele ning -kaubandusele, sageli oli artiklite kirjutamise ajend teadlaste endi reisirid ja ekskursioonid. Eestis paistsid selliste kirjutistega silma metsateadlased Kaarel Veermets (1936. aastani Karl Verberg), Andres Mathiesen, Nikolai Küttis ja Aleksander Pals, Soomes aga metsateadlane, hõimuhete arendaja ja Eesti konsul Emil Vesterinen.²⁹⁸

Põllumajandusteaduse valdkonnas jäi eesti ja soome teadlaste avaldatud tööde hulk mõnevõrra väiksemaks kui metsateaduses. Piimandusteadlane Mart Järvik (1935. aastani Martin Gross) tutvustas ajakirjas Konjunktuur Soome piima head kvaliteeti, selgitas piima kvaliteedi kontrollimise viise ja tutvustas, mil moel oli korraldatud Soome linnade varustamine piimaga. Eesti soouurija Leo Rinne kirjeldas ajakirjas Agronoomia Soome sookultuure, Jõgeva sordikasvanduse juhataja Mihkel Pill avaldas aga Soome ajakirjas *Maatalous* artikli, kus tutvustas Eesti sordiareture ajalugu ning Jõgeva sordikasvanduse töid.²⁹⁹ Samas ajakirjas ilmus soome agronoomide sulest mitu Eestiga seotud kirjatööd. Näiteks kirjeldas Kaarlo Teräsvuori seal ettepanekuid, mida ta oli Tartu ülikooli professorina töötades teinud Eesti kõrgema põllumajandushariduse korralduse kohta, hilisem Helsingi ülikooli põllumajanduspoliitika professor Kaarlo Uolevi Pihkala analüüsis Soome, Eesti, Läti ja Leedu loomakasvatuse sõltuvust eksporditurgudest ning põllumajandusnõunik Hannes Nylander käsitles Eesti, Läti ja Leedu koduloomade aretuse ajalugu ja kokkupuuteid Soomega. Emil Vesterinen tutvustas oma põigusates artiklites 1919. aastal Eestis ellu viidud maareformi tulemusi, Eesti linakasvatuse ja -kasutuse põhijooni ning Eesti fosforiiti ja selle kasutamise võimalusi.³⁰⁰

die Halbhainwälder in Eesti. – *Acta Forestalia Fennica*. 36. Helsinki: Suomen Metsätieteellinen Seura, 1930, lk 3–30.

²⁹⁸ RA, EAA.2100.2.624, l. 97. Andres Mathiesenilt trüki avaldatud tööde nimekiri; RA, EAA.2100.4.81, l. 247. Metsakorralduse kabineti aruanne. Tartu, 18.11.1925. II; Mathiesen, Reisimuljeid Soome ekskursioonilt, lk 186–200; Daniel, Oskar. Metsanduslisi uudiseid Soomest. – *Eesti Mets*, 1929, nr 6, lk 121–125; Daniel, Oskar. Eesti metsatüübid Soome teadlase käsitamisel. – *Eesti Mets*, 1929, nr 7, 8, lk 149–153, 174–176; RA, EAA.2100.2.1320, l. 24–26, 72. Karl Werbergi kokkuvõtte komandeerimise üle Soome ja Rootsisse. Alused õpetaja Karl Werbergi magistri väärseks tunnistamise kohta; RA, EAA.2100.4.101, l. 307. Aruanne Metsakasutuse kabineti tegevuse kohta 1.IV.1936 – 1.IV.1937 a. Tartu, 15.05.1937; Margus, Malev. Eesti metsateadlasest, metsakasutuse ja -kaubanduse asjatundjast N. Küttisest. – *Eesti Mets*, 1990, nr 4, lk 5; Pals, Aleksander. Tselluloosist ja selle toodangust Soomes. – *Eesti Mets*, 1936, nr 4, lk 118–119. Pals, Aleksander. Kõrgema metsaõpetuse arengust ja selle teostamisest Soomes. – *Eesti Mets*, 1936, nr 7, lk 235–237.

²⁹⁹ RA, EAA.2100.2.252, l. 181, 208. Mart Järviku aruanne põllumajandusteaduskonnale. Põhjendusi adjunktprof. Dr. M. Järviku edutamiseks. Tartu, 28.11.1938; RA, EAA.2100.4.99, l. 294. Piimanduse kabineti tegevus 1 apr. 1935 kuni 1 apr. 1936. Tartu, 19.05.1936; RA, EAA.2100.4.101, l. 318–319. Maaparanduse ja Geodeesia Kabineti tegevuse aruanne 1. apr. 1936 – 1. apr. 1937. Tartu, 20.05.1937; Pill, Mihkel. Kasvinjalostustyöstä Virossa. – *Maatalous*, 1927, nr 6, lk 190–194.

³⁰⁰ Teräsvuori, Kaarlo. Toimenpiteet ylemmän ja ylimmän maatalousopetuksen järjestämiseksi Virossa. – *Maatalous*, 1923, nr 21 ja 22, lk 637–640, 671–674; Pihkala, Kaarlo Uolevi. Suomen ja Baltian maiden kotieläintalouden riippuvaisuus vientimarkkinoista. – *Maatalous*,

Kuigi eesti ja soome arstiteadlastel oli kokkupuuteid dermatoloogia, anatoomia, antropoloogia ja hügieeni valdkonnas, kerkib sidemete arvukuse ja avaldatud tööde poolest esile farmakognoosia, kus keskne tegelane oli Tartu ülikooli professor Johannes Stamm koos Soomest pärit assistentidega. Stamm ja instituudis töötanud soomlased avaldasid nii üksi kui ka koos rohkesti artikleid, käsitledes peamiselt eri ainete väärtuse kindlaksmääramist mitmesugustes tinktuurides, ravimites ja ekstraktides.³⁰¹ Teiste arstiteadlaste seast võib märkida lastehaiguste professorit Aadu Lüüsi ja anatoomiaprofessorer Yrjö Kajavat. Lüüs tutvustas Soome arstiteaduslikus ajakirjas *Duodecim* Vene keisripere ihuarsti, eestlast Philipp Jakob Karelli, kodumaises ajakirjas Eesti Arst aga Helsingi meditsiinasutusi. Kajava avaldas andmeid 18. sajandi lõpus ja 19. sajandi alguses elanud eesti meeste antropoloogia, ennekõike pikkuse kohta, ning ülevaadet Karl Ernst von Baeri antropoloogiatööst ja Soome arstiteaduslikest ühingutest.³⁰²

1935, nr 7–8, lk 191–195; Nylander, Hannes. Karja- ja hevrosrotukysymys Baltian maissa. – *Maatalous*, 1923, nr 2 ja 3, lk 45–48, 80–83; Vesterinen, Emil. Viron maareformi. – *Maatalous*, 1924, nr 1, lk 18; Vesterinen, Emil. Eestin satotulokset ja uusi maareformi. – *Maatalous*, 1925, nr 3, lk 57; Vesterinen, Emil. Viron pellava. – *Maatalous*, 1924, nr 2–3, lk 60; Vesterinen, Emil. Viron fosforiitti. – *Maatalous*, 1927, nr 7, lk 216.

³⁰¹ RA, EAA.2100.4.89, l. 73. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 08.05.1930; RA, EAA.2100.4.90, l. 57. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1930. a. kuni 1. aprillini 1931. a. Tartu, 16.05.1931; RA, EAA.2100.4.92, l. 70. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1931.a. kuni 1. aprillini 1932.a. Tartu, 10.05.1932; RA, EAA.2100.4.95, l. 90. Farmakognoosia instituudi aruanne. Tartu, 19.05.1933; RA, EAA.2100.4.97, l. 71–72. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1934 a. kuni 1. aprillini 1935 a. Tartu, 18.05.1935. Killinen, Kalervo. Über den Gehalt der Nadeln verschiedener Abietineen an ätherischem Öl, ermittelt nach der Methode von Stamm. – *Pharmacia*, 1930, nr 3, lk 65–69 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1930, nr 4, lk 62–66); Killinen, Kalervo. Über die Chlorzahl verschiedener Drogen. – *Pharmacia*, 1930, nr 1, lk 5–10 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1930, nr 2, lk 25–30); Stamm, Johannes. Über den gegenwärtigen Stand der Filixfrage. – *Pharmacia*, 1931, nr 12, lk 429–437 (ilmunud ka *Suomen Apteekkariyhdistyksen Aikakauslehti*, 1932, nr 1, lk 1–12); Stamm, Johannes; Killinen, Kalervo. Zur Frage des Vorkommens von Drüsen an den Spreuschuppen von Rhizoma Filicis maris. – *Pharmacia*, 1932, nr 11, lk 310–315 (ilmunud ka *Suomen Apteekkariyhdistyksen Aikakauslehti*, 1933, nr 1, lk 3–9); Kaila, Karin. Prüfung und Wertbestimmung verschiedener Safranproben. – *Pharmacia*, 1932, nr 10, lk 286–288 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1932, nr 10, lk 145–148); Willner, Elin. Über den Gehalt der Nadeln verschiedener Abietineen an ätherischem Öl zu verschiedenen Jahreszeiten. – *Pharmacia*, 1932, nr 10, lk 281–286 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1932, nr 11, lk 159–167); Stamm, Johannes; Willner, Elin. Über den Verlauf des Wirkstoffabbaues der Filixextrakte. – *Pharmacia*, 1934, nr 7, lk 169–174 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1934, nr 7, lk 91–97).

³⁰² RA, EAA.2100.4.95, l. 78. Lastekliiniku juhataja aruanne aja kohta 1.IV.1932–1.IV.1933; Lüüs, Aadu. Mõnda Helsingi arstlikest asutisist. – *Eesti Arst*, 1932, nr 9, lk 494–498; Lüüs, Aadu. Philipp Karell. Hänen 120:nnen syntymäpäivänsä muistoksi. – *Duodecim*, 1926, nr 11, lk 842–844; Kajava, Yrjö. Tietoja virolaisen miehen pituudesta 120–150 vuotta sitten. – *Duodecim*, 1926, nr 11, lk 864–869; Kajava, Yrjö. Karl Ernst v. Baer. – *Duodecim*, 1926, nr 11, lk 835–841; Kajava, Yrjö. Soome arstiteaduslised ühised. – *Eesti Arst*, 1922, nr 7, lk 341–343.

Usuteaduse valdkonnas töötas 1920. aastate teisel poolel Tartus hilisem Helsingi ülikooli praktilise usuteaduse professor ja Soome peapiiskop Aleksis Lehtonen, kes uuris Liivimaa kirikuelu ja -olusid 17. sajandil. 1931. aastal avaldas ta uurimuse Turu piiskopist Johannes Gezelius vanemast ning tema koostatud Liivimaa kirikuseaduse eelnõust.³⁰³ Eestis koostas ajaloolise usuteaduse professor Olaf Sild Helsingi ülikooli kirikuajaloo professori Jaakko Gummeruse palvel soomlastele ülevaate Eesti evangeelse luterliku kiriku arengust iseseisvumisele järgnenud aastatel ning süstemaatilise usuteaduse dotsent Jaak Taul analüüsis 1938. aastal ajalehes Eesti Kirik ilmunud artiklis Soome ja Inglise kirikute lähendamist.³⁰⁴

Eespool toodud uurimistööde valim näitab, et Eesti ja Soome teaduslik koostöö teineteise maa, looduse ja kultuuri uurimisel oli mitmekülgne ja tihe ning hõlmas paljusid erialasid. Kõige viljakamad valdkonnad olid keele- ja rahvaluuleteadus, seejärel ajalugu, bioloogia ja metsateadus. Keele- ja rahvaluuleteaduse ülekaalu ning tööde rohkuse põhjus oli kujunenud tava kasutada eesti ja soome ainet, otsida ühisosa ning selgitada nende põhjal päritolu ja arengut puudutavaid küsimusi. Pealegi leidis riikide iseseisvumise ajaks mõlema rahva seas mitu haritud ja kogemustega keele- ja rahvaluuleteadlast, näiteks Heikki Ojansuu, Emil Nestor Setälä, Kaarle Krohn ja Matthias Johann Eisen, kellest osa jätkas tegevust 1920. ja 1930. aastatel ning kes koolitasid mõlemal maal välja uue erialateadlaste põlvkonna. Teadustööde arvukust soodustasid ka rohked Eestisse ja Soome tehtud töö- ja uurimisreisid, mis andsid võimaluse koguda uusi materjale, kontrollida ja täiendada vanu ning suhelda kolleegidega.

Peale tihedate maadevaheliste sidemete oli vastastikuste keeleuurimuste rohkuse põhjuseks fennougristika tähtsus 20. sajandi esimese poole Soome keeleteaduses: seda peeti juhtivaks tegevussuunaks. Soome fennougristika peamiste uurimisküsimuste hulka kuulusid muu hulgas soome-ugri keelte häälikulugu, sõnade etümoloogia, keelekontaktid ja laensõnad; ühine siht oli selgitada keelte sugulussuhteid.³⁰⁵ Samad suunad kandusid Lauri Kettuneni tegevuse kaudu üle ka Eestisse. Kettunen algatas Tartu ülikoolis kõnealuse valdkonna õppe- ja teadustööd ning andis oma õpilastele, ennekõike ametijärglasele Julius Mägistele, kuid ka teistele, sh Paul Aristele ja Oskar Looritsale, tõuke teha uurimisreise ning uurida läänemeresoome keeli. Emil Nestor Setälä juhendusel kerkis esile

³⁰³ Liiv, Die Benutzung des Staatlichen Zentralarchivs, lk 44, 47. Johannes Gezelius vanem oli Rootsist pärit teoloog, kes õppis Academia Gustaviana's, töötas hiljem selle heebrea ja kreeka keele ning teoloogia professorina ja oli ülikooli viimaseks prokantsleriks. Vt Piirimäe, Helmut. Ülikool 1632–1798. – *Tartu Ülikooli ajalugu I. 1632–1798*. Koost Helmut Piirimäe. Tallinn: Valgus, 1982, lk 61–62, 79, 279. Vt ka Andresen, Andres. 1686. aasta Rootsi kirikuseadus Eesti- ja Liivimaa õiguskorralduses. – *Ajalooline Ajakiri*, 1998, nr 3, lk 68.

³⁰⁴ Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 69; RA, EAA.2100.4.104, l. 6. Usuteaduskonna aruanne aja kohta 1. aprillist 1938 kuni 1. aprillini 1939; Taul, Jaak. Soome ja inglise kirikute lähendamisest. – *Eesti Kirik*, nr 24, 16.06.1938, lk 3–4; nr 25, 22.06.1938, lk 3–4, 7.

³⁰⁵ Karlsson, Fred; Enkvist, Nils Erik. Kielitieteet. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 245–249.

uurali keelte uurija Julius Mark, kes uuris kaugemate sugulaskeelte kõrval soome keelt ning andis oma õpetaja ideid, meetodeid ja vaateid edasi teistele eesti keeleteadlastele.³⁰⁶

Rahvaluuleteaduses ühendas Eesti ja Soome uurimistöö enamikku eesti, soome ja teiste soome-ugri rahvaste juurest kogutud materjal. Valdkonnas valitses aastakümneid geograafilis-ajalooline meetod, mille tähtsaimad rakendajad olid Kaarle Krohn, Matthias Johann Eisen ja Walter Anderson. Meetodi järgi tuli vaadeldava objekti kohta koguda variante võimalikult pikka aega ja võimalikult laiast piirkonnast ning neid variante võrrelda. Seetõttu puutus suur osa omamaist rahvaluulet, selle päritolu, ajalugu, laenu- ja mõjusuhteid ning levikut käsitlevast uurimistööst paratamatult mingil määral kokku teiste soome-ugri rahvaste, sealhulgas eesti ainesega.³⁰⁷ Konkreetset uurisid teadlased eri objekte ja -teemasid: loitse, põllundusega seotud uskumusi, laulumänge jm.

Ulatuslikum ja selgete ühisteemade ümber koondunud koostöö ilmneb ka ajaloo valdkonnas. Kõige rohkem kokkupuuteid pakkusid Rootsi ajaga seotud küsimused, sõjaajalugu, majandusajalugu ja Tartu ülikooli ajaloo küsimused. Kuna Soome oli pikka aega olnud Rootsi riigi osa, oli Rootsi ajalugu soome teadlasi alati huvitanud. Eestis polnud Rootsi võimuperioodi seni suuremat tähelepanu pälvinud, kuid iseseisvumise järel andis „vana hea Rootsi aja“ uurimine võimaluse eristada end nii baltisaksa kui ka Vene võimust. Rootsi ajaloo allikaid ja teemasid väga hästi tundnud Arno Rafael Cederberg ärgitas oma õpilasi uurima just Rootsi võimuperioodi küsimusi, sh Põhjasõda ning kohalikke majandusolusid. Soomes hakkas sõjaajalugu kui omaette valdkond populaarsust koguma vahetult pärast iseseisvumist ja kodusõda; uuriti Soomet ja soomlasi mõjutanud konflikte, näiteks Liivi sõda ja Kolmekümneaastast sõda. Teisalt hakkas Esimese maailmasõja eel pead tõstma Baltimaade ajaloo uurimine, millega oli sajandi vahetuse paiku tegelenud Artturi Heikki Virkkunen ja millest Arvi Korhonen eestvõttel kujunes pärast Teise maailmasõja lõppu välja väike „koolkond“.³⁰⁸

Loodusteadustest võib märkida olulist ühisosa geograafias ja metsateaduses. Geograafia alal ühendas Eesti ja Soome teadlaste töid Johannes Gabriel Granö roll õpetaja ning teadustöö algatajana. Tema uurimissuund, mis üksiti hõlmas inimese tegevust ja eluolu maastikel, oli Eesti ja Soome seisukohalt originaalne ning tema metodoloogilised uuendused aitasid panna aluse maastike ja linnade uurimisele nii Eestis kui ka Soomes. Samad uurimissuunad keetsid kogu maailmasõdadevahelise aja ning olid mõjukad ka Teise maailmasõja järel. Metsateaduslikes uurimistöodes domineeris Aimo Kaarlo Cajanderi metsatüüpide teooria. Kuna metsatööstus oli Soome kõige olulisem tööstusharu ja Cajanderi teooriat sai rakendada ka metsatööstuses, tundsid soome teadlased huvi, mille poolest eri-

³⁰⁶ Alvre, Professor Julius Mark õppejõuna ja teadustöö organiseerijana, lk 111; Rätsep, Tartu Ülikooli Eesti Keele Arhiivi saamisloost ja saatusest, lk 154; Künnap, Humanitaarteadused. Filoloogia, lk 102; Piirimäe, Rahvusteadused ja teised humanitaarteadused, lk 343.

³⁰⁷ Herlin, Kulttuurintutkimus, lk 145–150.

³⁰⁸ Tommila, Päiviö. Historia. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 87–91, 98–99, 101.

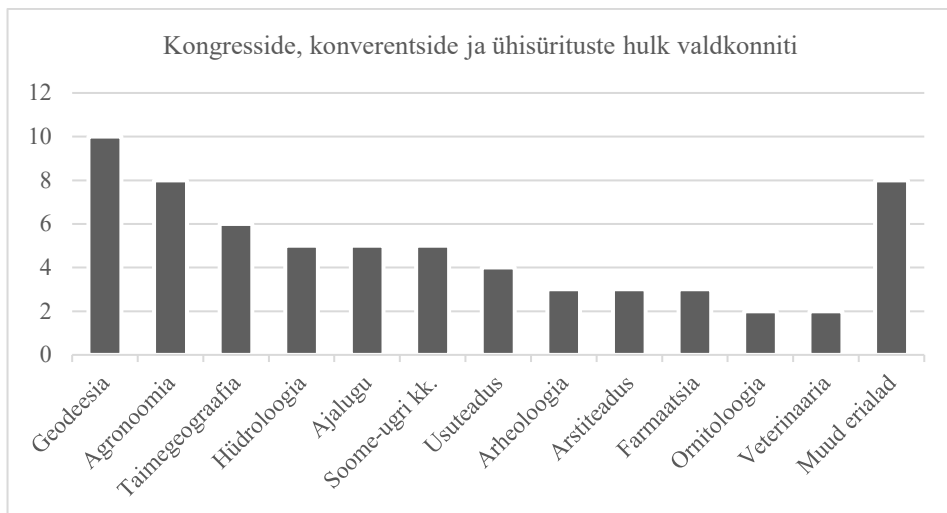
nevad ja sarnanevad Eesti ja Soome metsad ning mil määral toimis metsatüüpide teooria Eesti oludes.

Muudes valdkondades keskendusid Eesti ja Soome teadlased ennekõike nendele teemadele, mis neile endile huvi pakkusid. Eesti ja Soome teadlaste samas valdkonnas ja sama laadi teemal avaldatud töödes ette tulevad kokkulangevused olid pigem juhuslikud. See ei vähenda Eesti ja Soome teadlaste uurimuste tähtsust. Ühest küljest näitavad need, et naabermaa loodus, rahvas ja kultuur pakkusid nii eestlastele kui ka soomlastele huvi ning et nende uurimist peeti nii oma kodumaa kui ka üldiselt teaduse seisukohast tähtsaks. Loomulikult ilmneb mitme valdkonna tööde puhul asjaolu, et teadlase lähtekoht on olnud leida omamaistele nähtustele või objektidele välismaist võrdlusmaterjali või teiseid, kuid see tähendab, et teadlased adusid teiste maade ja rahvaste ainese tähtsust enda ja laiemalt oma kodumaa teadustööde seisukohalt. Teisest küljest andsid need uurimused nii eestlastele, soomlastele kui ka laiemale rahvusvahelisele teadlaskonnale uut hinnalist teavet, mis võis tõstatada uusi uurimisküsimusi või ajendada uurima samu küsimusi, nähtusi ja objekte teisest vaatevinklist või uue ainese valguses. Eelkirjeldatu soodustas omakorda edasisi kontakte ja kokkupuuteid Eesti ja Soome teadlaste vahel.

3. RAHVUSVAHELISED ÜRITUSED JA TEADUSLIKUD SELTSID

3.1. Rahvusvahelised üritused

Maailmasõdadevahelisel ajal peeti Läänemere ääres paiknevates riikides vähemalt 64 kongressi, konverentsi, tööpäeva või muud ühisüritust, kus osalesid nii Eesti kui ka Soome teadlased. Suuremate valdkondade poolest toimus kõige rohkem ühisüritusi loodusteadustes (25), järgnesid humanitaar- ja sotsiaalteadused (17), põllumajandus- ja metsateadused (11), arstiteadus ja farmaatsia (7) ning usuteadus (4). Üksikvaldkondadest korraldasid kõige rohkem kongresse ja konverentse (10) geodeedid, siis agronoomid, kes kohtusid kaheksal korral, ning taimegeograafid, kes korraldasid kuus ühisüritust. Viiel korral kohtusid Eesti ja Soome hüdroloogid ning ajaloolased (ja arhivaarid), sama palju kordi peeti Eesti, Soome ja Ungari haritlasi koondanud soome-ugri kultuurikongresse. Usuteadlased kogunesid neljal konverentsil, arheoloogid, arstiteadlased ja farmatseudid aga kolmel korral ning ornitoloogid ja veterinaarid kahel korral. On üllatav, et soome-ugri keeleteaduse, etnoloogia, rahvaluule ja metsateaduse erialal, kus Eesti ja Soome koostöö oli mitmel moel väga tihe, toimus vaid üks ühisüritus, kus kohtusid Eesti ja Soome teadlased. Ühe ühisüritusega piirdusid ka entomoloogid ja oftalmoloogid. Samasse kategooriasse on arvestatud veel Eesti, Soome ja Läti mere- ja kalandusajandajate kohtumine, kus käsitleti hüdroloogiat, hüdrograafiat, hüdrobioloogiat, kalandust ja planktonoloogiat.³⁰⁹

Joonis 3. Rahvusvaheliste ürituste hulga jaotus valdkondade kaupa.

³⁰⁹ Täpsem ülevaade kongressidest, konverentsidest ja muudest rahvusvahelisest üritustest on lisas 4.

Joonis 4. Rahvusvaheliste ürituste hulk aastate kaupa.

Pidevatest kõikumistest hoolimata iseloomustab kongresside ja konverentside hulka selge kasvutrend, eriti ajavahemikus 1923–1938. Kui 1920. aastate alguses korraldati vaid esimesed soome-ugri kooli-/hariduskongressid (1921, 1924) ning mõne kitsama eriala teadlasi koondava üritusena esimene Eesti arstide kongress (1921) ja esimene Läänemere geodeetide konverents (1924), siis kümnendi teisel poolel muutusid ühisüritused märksa sagedamaks. Üha enamates valdkondades hakati korraldama oma üritusi, Eesti teadlasi kutsuti nüüd sellistele konverentsidele, kus varem olid osalenud ainult Põhjamaade teadlased; mitme valdkonna, ennekõike geodeesia, agronoomia, hüdroloogia ja taimegeograafia ühisüritused muutusid regulaarseks. Pärast 1930. aastate esimese poole langust ülemaailmse majanduskriisi tõttu ning paariaastast kõikumist saavutas kongresside ja konverentside arv 1930. aastate teisel poolel oma lae: 1935. aastal toimus seitse, 1937. aastal aga kuus ühisüritust, kus osales nii Eestist kui ka Soomest pärit teadlasi. See tõik on heas kooskõlas ajaloolase Algo Rämmeri analüüsitud Baltimaade erialakonverentside toimumise dünaamikaga, ehkki mõlema töö valimid küll kattuvad osaliselt, kuid mitte täielikult.³¹⁰ 1939. aastal vähenes ühisürituste arv järsult, peamiselt Euroopa üha keerulisemaks muutunud poliitilise olukorra tõttu, kuid rahuajal oleks ühisürituste arv püsinud samas suurusjärgus kui 1930. aastate teisel poolel, sest 1941. aastaks oli kavandatud kuus eri valdkonna kongressi või konverentsi.³¹¹

³¹⁰ Rämmer, *Haritlased ja Balti kultuurikoostöö 1920.–1930. aastatel*, lk 109.

³¹¹ 1941. aastaks olid kavandatud III Eesti-Soome ajaloolaste päev, VII (Soome-)Balti taimegeograafide kongress, VIII Balti agronoomide kongress, VI Balti usuteaduskondade kongress, II Soome-Balti arstide päev ning VII Läänemere hüdroloogide konverents. Osa neist oli algselt kavandatud 1940. aastaks, kuid lükati samal aastal Helsingis toimuma pidanud olümpiamängude tõttu aasta võrra edasi. RA, EAA.2492.1.8, l. 123. Juhatuse koosolek 10.06.1940. §5; Vaga, August. Soome-Eesti-Läti-Leedu taimegeograafide VI kongress Helsingis ja Ahvena maal 11.–21. juunini 1938. – *Eesti Loodus*, 1938, nr 4, lk 187; Agronomikongressi Latviassa. – *Maatalous*, 1939, nr 8, lk 211; Pesonen, Balttilaist teologikonferentsit kirkko- ja kansallis-

Üldjoontes ilmneb ühisürituste arvus korrelatsioon nii Eesti, Soome kui ka laiema maailma majandusliku olukorraga. 1920. aastate esimese poole keerulis-tele ja muutlikele oludele järgnes kümnendi teisel poolel majanduskasvu periood, mille katkestas 1929. aasta sügisel alanud ning 1930. aastate esimestel aastatel üle maailma levinud majanduskriis. 1933. aasta lõpuks pöördusid Eesti ja Soome majandus taas kasvuteele, mis iseloomustas kogu ülejäänud kümnendit Teise maailmasõja alguseni 1939. aastal.³¹² Ent kui vaadelda näiteks poliitiliste olude mõju ühisürituste arvule, tuleb ilmsiks olukorra keerulisus. Algo Rämmer on Balti konverentside kohta selgitanud välja, et üritusi korraldati Baltimaade seisukohast keerulistel aegadel, ning kui riikide poliitilised suhted tugevnesid, hakkas ühisürituste hulk paari aasta jooksul suurenema.³¹³ Ent Eesti ja Soome teadlasi kokku toonud ürituste puhul tuleb silmas pidada, et peaaegu kõikidest säärastest üritustest võtsid osa ka kolmandate riikide, nt Läti, Leedu või Rootsi teadlased, mistõttu võib puhtalt Eesti ja Soome poliitiliste olude mõju osalusele ühisüritustes pidada tagasihoidlikuks. Samas on tähtis märkida, et 1930. aastate teisel poolel, kui Eesti ja Soome koostöö tugevnes nii kultuuri, majanduse kui ka riigikaitse vallas³¹⁴, hakati senisest rohkem korraldama selliseid ühisüritusi, mille osalejad olid peaaegu eranditult Eesti ja Soome teadlased³¹⁵.

Kongresside ja konverentside programm võis koosneda mitmesugustest üritustest, kuid iga kongressi ja konverentsi keskseks ürituseks oli osalejate üldkoosolek, kus võidi pidada arutelusid ja ettekandeid. Sisult kõige tagasihoidlikum oli 1926. aastal toimunud *Agronomverband der Baltischen Staaten*'i (Balti agronoomide ühing, ABS) asutamiskoosolek, kus arutati ABSi põhikirja kavandit ja teisi tegevuse algusega seotud küsimusi.³¹⁶ Sama kongress või konverents võis aga kätkeada mitut eri suurusega koosolekut, samuti võis konverentsi töö olla jagatud üldkoosolekute ja eri sektsioonide vahel, mis keskendusid mõnele kitsamale teemale või uurimisküsimusele. Siin on hea näide 1937. aastal Riias peetud

uuspoliitistest ristiriitajate keskellä 1927–1937, lk 392–393; Lind, Siegfried. I Soome-Balti Arstidepäev. – *Eesti Arst*, 1938, nr 9, lk 721; Velner, August. VI-da läänemeremaade hüdroloogide konverentsi töötulemusi. – *Tehnika Ajakiri*, 1938, nr 12, lk 277.

³¹² Eesti ja Soome majanduse arengust vt Pajur, Ago. Demokraatlik Eesti. – *Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni*. Peatoim Sulev Vahtre, tegevtoim Ago Pajur, Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 76–81; Pajur, Ago. Suur kriis. – *Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni*. Peatoim Sulev Vahtre, tegevtoim Ago Pajur, Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 81–83; Pajur, Ago. Autoritaarne Eesti. – *Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni*. Peatoim Sulev Vahtre, tegevtoim Ago Pajur, Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 103–105; Kukk, Kalev. *Eesti majanduse 100 aastat*. Tallinn: Post Factum, 2019, lk 21–67; Ahvenainen, Jorma; Vartiainen, Henri J. Itsenäisen Suomen talouspolitiikka. – *Suomen taloushistoria 2. Teollistuva Suomi*. Toim Jorma Ahvenainen, Erkki Pihkala, Viljo Rasila. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 1982, lk 175–191; Meinander, Henrik. *Tasavallan tiellä. Suomi kansalaisyhdessä 2000-luvulle*. Helsinki: Schildts ja Söderströms, 2012, lk 88–93.

³¹³ Rämmer, *Haritlased ja Balti kultuurikoostöö 1920.–1930. aastatel*, lk 109.

³¹⁴ Arumäe, Heino. *Eesti ja Soome. Sõjast sõjani*. Tallinn: Argo, 2018, lk 404.

³¹⁵ 1930. aastate teisel poolel toimusid kahed Eesti-Soome ornitoloogide päevad (1937, 1939) ning rahvuslike teaduste uurijate kongress (1939). Vt lisa 4.

³¹⁶ Kroonika. Baltimaade Agronoomide Ühing. – *Agronoomia*, 1926, nr 6, lk 233–235.

esimene Balti ajaloolaste kongress ja 1939. aastal Helsingis toimunud rahvuslike teaduste uurijate kongress.³¹⁷ Valdavalt oli ühisürituste kavasse siiski põimitud ka teisi üritusi, näiteks külaskäigud kohalikesse teadusasutustesse, tutvumine vaatamisväärsustega ning ekskursioonid või ringreisid väljaspool ürituse toimumise linna. Rikkaliku programmiga paistsid näiteks silma eelmainitud Balti ajaloolaste kongress ja esimene Balti agronoomide kongress. Balti ajaloolaste kongressil sai vaadata mitut näitust Läti ajaloo teemal, tehti kaks ekskursiooni tutvumaks Läti huviväärsustega, avaldati mitu ajalooteost, mille eksemplare jagati osalejatele, ning korraldati lõuna- ja öhtusööke.³¹⁸ 1927. aastal Soomes toimunud esimesel Balti agronoomide kongressil said osalejad tutvuda Helsingi ja Lahti linna, mitme põllumajandusasutuse, sealhulgas katsejaamade, mõisate ja koolidega, pidada koosolekuid, käia Lahtis koduloomanäitusel ning tähistada kohalike kommete kohaselt jaanipäeva.³¹⁹

Rahvusvaheliste kongresside ja konverentside esmane, vaieldamatult tähtsaim eesmärk ning kõige olulisem vahetu tulemus on kontaktide loomine teis(t)e maa(de) teadlaste ja haritlastega, võimalus kuulda ja vahetada mõtteid oma valdkonna uurimistööde ja edusammude kohta ning tutvuda teise maa teaduslike asutuste, vaatamisväärsuste, looduse ja kultuuriga. Seda on rõhutanud paljud ühisüritustel osalenud teadlased, kes on nende kohta hiljem kirjutanud aruandeid või ülevaatlikke artikleid.³²⁰ Osalus ühisüritustel oli tähtis eelkõige Eesti teadlastele, kelle rahalised võimalused reisida välismaale olid väga tagasihoidlikud ning kelle välisreise õnnestus Tartu ülikoolil harva toetada.³²¹ Pikemas perspektiivis võib kongresside ja konverentside kõige tähtsamaks tulemuseks pidada otsust korraldada samu üritusi ka edaspidi. Üks kord korraldatud üritus võis küll anda osalejatele rohkesti uut teavet ning võimaluse luua kontakte, kuid suure tõenäosusega ei võinud nende puhul eeldada, et selle tulemusena kujuneks pikemaajaseks ning suuremat teadlaste või asutuste hulka hõlmav koostöö. Korduvad üritused võimaldasid süvendada sõlmitud tutvusi, koguda üha suuremat teabehulka, vahetada mõtteid kitsamatel teemadel ning leida ja võtta kasutusele uusi kauem kestvaid koostööviise.

Otsuste poolest kõige tulemuslikumateks üritusteks tuleb pidada Läänemere maade geodeetide ja hüdroloogide konverentse. Mõlemas valdkonnas võeti juba

³¹⁷ Madisson, Julius. Esimene Balti ajaloolaste kongress Riias 15.–20. VIII 1937. – *Ajalooline Ajakiri*, 1937, nr 3, lk 141–142; Kyrölä, Väinö. Pöytäkirja suomalais-eestiläisen kansallisten tieteiden tutkijain kongressin kokouksista Helsingissä kesäkuun 1.–3. päivinä. – *Virittäjä*, 1939, nr 3, lk 413–422.

³¹⁸ Madisson, Esimene Balti ajaloolaste kongress Riias 15.–20. VIII 1937, lk 140–144.

³¹⁹ Kroonika. Baltimaade Agronoomide Ühing, lk 233–235; E. R. Baltimaade Agronoomide Ühingu I. kongress. Soomes 20.–23. juunil 1927. – *Agronoomia*, 1927, nr 6, lk 205–212.

³²⁰ Sorgsep, Martha. I Soome-Eesti ajaloolaste päev. – *Ajalooline Ajakiri*, 1933, nr 3, lk 168; Blumfeldt, Evald. Põhjamaade ajaloolaste kongress Stokholmis ja Upsalas 9.–12. aug. 1935. – *Ajalooline Ajakiri*, 1936, nr 1, lk 47; E. R., Baltimaade Agronoomide Ühingu I. kongress, lk 212; Eichwald, Karl. V Eesti, Leedu, Läti ja Soome taimogeograafide kongress Kuressaares, 12.–19. juunini 1935. – *Eesti Loodus*, 1935, nr 4, lk 115; Daniel, Oskar. II Põhjamaade metsakongress Helsingis. – *Eesti Mets*, 1927, nr 9, lk 194.

³²¹ Tammiksaar, *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada*, lk 94.

esimesel kongressil (geodeetidel 1924., hüdroloogidel 1926. aastal) vastu hulk koostööd soodustavaid otsuseid: geodeedid asutasid pikemaajalisi töid koordineeriva keskasutuse Commission Géodésique Baltique (Balti (Läänemere) geodeetiline komisjon, CGB) ning otsustasid ühendada riikide triangulatsioonivõrgud; hüdroloogid kohustusid aga vahetama kogutud vaatlusandmeid ning ühtlustama hüdrotehniliste uurimistööde meetodikat.³²² Nii geodeetide kui ka hüdroloogide kongressid toimusid kogu maailmasõdadevahelisel ajal, nende käigus anti korrapäraselt aru vahepeal tehtud tööst ning tehti otsuseid tulevaste tööde ja nende ühtlustamise kohta. Ürituste järel avaldati kongresside aruanded, mis sisaldasid koosolekute protokolle, riikide aruandeid, kongressidel peetud ettekandeid ning vaatlusandmeid. Geodeetide kongressidel oli kaks tähtsat tulemust. Esmalt: 1926. aastal ratifitseerisid senised osalejamaad riiklikul tasandil Läänemere geodeetilise konventsiooni, mis kohustas riike toetama CGB tööd ning jagama geodeetiliste tööde tulemusi.³²³ Teiseks: kõigis osalenud riikides tehti Läänemere maade triangulatsioonivõrgu ühendamiseks hulk uusi nurk-, baasijoone- ja raskusjõumõõtmisi, mille eesmärk oli määrata kindlaks maakera pinna kuju Läänemere piirkonnas ning luua ühine alus Läänemere maade täpsete topograafiliste kaartide koostamiseks.³²⁴ Puhtalt Eesti ja Soome teaduslike sidemete seisukohast võib geodeetide konverentside tulemuseks pidada 1926. aasta suvel korraldatud Eesti-Soome ühisekspeditsiooni, mille siht oli ühendada triangulatsioonivõrgud.³²⁵ Hüdroloogide kongresside tulemusena kutsuti 1933. aastal ellu Läänemere hüdroloogide püsiv büroo asukohaga Riias, samal aastal asutati rahvusvaheline jääkomisjon ning 1938. aastal korraldati Balti jäänädal, mille käigus uuriti võimalikult paljudes vaatluspunktides Läänemere jääolusid.³²⁶

³²² RA, EAA.2100.2.1002, l. 44–45. Daniel Rootsmanni aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 08.07.1924; Läänemere randmaade geodeesia konverents. – *Postimees*, nr 184, 12.07.1924, lk 5. Balti hüdroloogide konverents Riias. – *Päevaleht*, nr 146, 03.06.1926, lk 2. Soome ei võtnud I Läänemere hüdroloogide konverentsist osa.

³²³ *Riigi Teataja*. Nr. 86. 26. novembril 1926 a. Tallinn: Kohtuministeerium, 1926, lk 945–951. Konventsiooni ratifitseerisid Eesti, Soome, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Taani ja Rootsi. 1929. aastal liitus konventsiooniga ka NSV Liit.

³²⁴ Bonsdorff, *Comptes rendus de la huitième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Tallinn et Tartu du 20 au 23 août 1935*, lk 5–10, 72–81; Douglas, Ottomar. Läänemere maade Geodeetilise Komisjoni VIII konverents 20.–23. aug. Tallinnas ja Tartus. – *Geodeet*, 1935, nr 5/6, lk 25; Geodeetiline komisjoni konverentsi töö. – *Postimees*, nr 225, 20.08.1935, lk 4; RA, EAA.2100.2.1002, l. 44–45. Daniel Rootsmanni aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 08.07.1924; Läänemere randmaade geodeesia konverents. – *Postimees*, nr 184, 12.07.1924, lk 5.

³²⁵ Bonsdorff, *Comptes rendus de la deuxième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Stockholm du 10 au 14 août 1926*, lk 1–2, 6–13, 36–38. Vt ka Maasik, Voldemar. Gravimeetriliste uurimiste ajaloo Eestis. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist II*. Tallinn: Valgus, 1976, lk 125, 128.

³²⁶ Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1933*. = *Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 95*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1934, lk 1; Velner, August. Eesti delegatsiooni osavõtt IV Läänemere maade hüdroloogide konverentsist Leningradis, 6–20. sept 1933. – *Tehnika Ajakiri*, 1933, nr 10, lk 150; IV Läänemere maade hüdroloogide konverentsi otsused (Leningradis, sept. 6.–20., 1933). – *Tehnika Ajakiri*, 1933, nr 11/12 ja 1934, nr

Samamoodi kui geodeesia ja hüdroloogia valdkonnas jõuti püsiv keskasutus või liit asutada ka agronoomia, taimegeograafia ja farmaatsia valdkonnas, kusjuures asjaomane otsus tehti juba esimesel üritusel. Soome ja Baltimaade agronoomid asutasid oma liidu ABS 1926. aastal Tartus, taimegeograafid rajasid oma ühingu *Verband (Fenno-)Baltischer Pflanzengeographen* (Soome-Balti Taimegeograafide Ühing, VBP) 1929. aastal samuti Tartus toimunud üritusel ning Eesti, Soome ja Ungari rohuteadlased löid 1934. aastal Helsingis peetud koosolekul Eesti-Soome-Ungari Rohuteadlaste Ühingu (ESURÜ).³²⁷ Agronoomide ja taimegeograafide kongresse korraldati pärast keskasutuse loomist mitu korda, kuid ESURÜ kogunemised otsustati ühendada soome-ugri kultuurikongressidega, seetõttu jäi nende teine, 1936. aastal Tallinnas peetud üldkoosolek ühtlasi viimaseks.³²⁸ Viimast erandit arvestamata ilmneb, et rahvusvahelise keskasutuse või liidu olemasolu soodustas ühisürituste jätkumist. Ilmselt seisnes põhjus selles, et keskasutuse tõttu oli teadlaste koostöö ja ürituste korraldus märksa kava-kindlam ning ühise kodukorra/statuutide pärast ladusam kui ürituste korraldus pelgalt isiklike kontaktide või seltsidevahelise suhtluse teel. Ühtlasi oli keskasutusel võimalus koguda liikmetelt, olgu nendeks riigid või üksikud teadlased,

1/2, lk 174–177, 25–28. Püsiv büroo asutati 1934. aasta juulis Riias. Vt *Protokolle der I. Kuratoren- und Interessenten-Versammlung in der Universität Lettlands zu Riga am 16. und 17. Juli und auf dem Dämpfer „Hidrografs“ am 19. Juli 1934*. Riga: Ständigen Bureau der Hydrologischen Konferenzen der baltischen Staaten, 1934, lk 4. Erste Sitzung 16.07.1934. Balti jäänädala korraldamise idee esitas Soome Mereinstituudi juhataja Gunnar Granqvist 1937. aasta juunis Riias kogunenud kuraatorite koosolekul. 11. kuni 18. veebruarini tehti vaatlusi rannikul asuvates jaamades, merel liikunud aurikutel ja ka ülelendudega, nende tulemusena kogunenud jääpäevikud ja ülesvõtted saadeti hiljem Riiga. Kuigi meri oli vaatluste tegemise ajal olnud jäävaba, loeti üritus kordaläinuks, sest selle jooksul kasutatud meetodid olid osutunud edukateks ja vaatlustulemused omavahel hõlpsalt võrreldavateks. Vt *Protokolle der II. ordentlichen Kuratoren- und Interessenten-Versammlung in Riga vom 2. bis zum 4. Juni 1937*. Riga: Ständigen Bureau der baltischen hydrologischen Konferenzen, 1937, lk 20, 23–24; Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1937 = Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 119*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1938, lk 2; Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1938 = Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 125*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1939, lk 14–15; Granqvist, Gunnar. Den baltiska isveckan 12.–18. febr. 1938. – *Terra*, 1938, nr 4, lk 385–390; „Balti jäänädal.“ Kõigis Läänemeriikiides uuritakse jääolusid. – *Waba Maa*, nr 34, 10.02.1938, lk 6.

³²⁷ Kroonika. Baltimaade Agronoomide Ühing, lk 233–235; Häyrén, Bericht über die Tagung der Pflanzengeographen in Dorpat (Tartu) vom 24.–27. August 1929, lk 91–92; Harjula, Kalervo. Eesti-Suomi-Unkari farmaseuttilisen yhdistyksen perustava kokous. – *Farmaseuttinen Aikakauslehti = Farmaceutiskt Notisblad*, 1934, nr 10, lk 152–159.

³²⁸ Harjula, Eesti-Suomi-Unkari farmaseuttilisen yhdistyksen perustava kokous, lk 156; Puusepp, Karl. V Soome-Ugri kultuurikongressi rohuteadlaste harrastusringi tööst ja tegevusest. – *Eesti Rohuteadlane*, 1936, nr 6, lk 169; *Fenno-Ugrica. V B*, lk 439; Wallner, Rudolf. Die pharmazeutische Sektion des V Fennougrischen Kulturkongresses. – *Arbeiten der pharmazeutischen Sektion des V fennougrischen Kulturkongresses*. Koost Rudolf Wallner. *Mitteilungen der estnisch-finnisch-ungarischen pharmazeutischen Gesellschaften E.S.U.*, 4, lk 25. Kuigi Rudolf Wallneri aruanne ESURÜ kogunemisest väidab, et VI soome-ugri kongress oleks pidanud toimuma 1940. aastal, näib teiste materjalide põhjal tõenäolisemana, et selle kavandatud toimumisajaks oli siiski 1941. aasta.

liikmemaksu, mille abil sai toetada ürituste korraldamist või katta asutuse töö-
kulusid. Näiteks CGBI oli omaette eelarve, mille kohta esitati igal kongressil
aruanne, liikmemaksu kogusid aga peale CGB veel näiteks ABS ja VBP.³²⁹

Peale püsiva keskasutuse/liidu oli ühisüritustel teisigi konkreetseid tulemusi.
1935. aastal toimunud rahvusvahelise folkloristide kongressi kaudse tulemusena
loodi Skandinaavia ja Eesti etnoloogide teaduslik ajakiri *Acta Ethnologica*, kuid
see ilmus lühikest aega: aastatel 1936–1938 üllitati kolm numbrit, seejärel
ühendati ajakiri teise samateemalise sarjaga *Folkliv*.³³⁰ Soome-ugri keeleteadlaste
1931. aastal peetud koosolekul asutati soome-ugri foneetilise transkriptsiooni
tarbeks omaette komisjonid, mille töö jätkus pärast ürituse lõppu ja mille tule-
mused avaldati 1936. aastal Soomes ning 1937. aastal Eestis.³³¹ Mitmel kongres-
sil ja ühisüritusel, näiteks rahvuslike teaduste uurijate kongressil, kuuendal Balti
agronoomide kongressil, ESURÜ esimesel üldkoosolekul ja teisel Balti riikide
veterinaariakongressil võeti vastu hulk resolutsioone ja otsuseid, mille eesmärk
oli süvendada riikidevahelist koostööd, ühtlustada teadustöö metodoloogiat või
anda juhiseid, kuidas lahendada ühiseid probleeme.³³²

Tulemuslike ürituste kõrval võib esile tuua sääraseid kongresse ja konve-
rentse, mille käigus tehti küll edasise koostöö seisukohast olulisi üleskutseid ja
otsuseid, kuid mis enne Teise maailmasõja algust teoks ei saanud. Siin on ilmikas
näide 1930. aastal peetud teine Balti arheoloogide konverents, mille järel tegid
ürituse korraldanud läti teadlased ettepaneku asutada arheoloogia, etnoloogia ja
folkloori valdkonna tarvis rahvusvaheline organisatsioon, mis pidanuks muu
hulgas jätkama arheoloogide konverentside korraldamist. Timo Salminen on
teadlaste kirj vahetuse põhjal nentunud, et Eesti ja Soome teadlaste arvates oli

³²⁹ Bonsdorff, *Comptes rendus de la deuxième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Stockholm du 10 au 14 août 1926*, lk 11; Kroonika. Baltimaade Agronoomide Ühing, lk 234; E. R., Baltimaade Agronoomide Ühingu I. kongress, lk 212; Häyrén, Bericht über die Tagung der Pflanzengeographen in Dorpat (Tartu) vom 24.–27. August 1929, lk 92.

³³⁰ Sihtasutus Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1935./1936. a. kohta. (1. IV 35 – 31. III 36). – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat XI. 1935*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1937, lk 193–194; Folkloristide kongress Rootsis. – *Uus Sõna*, nr 217, 18.09.1935, lk 3; Balti folkloristid saavad häälekandja. – *Postimees*, nr 315, 18.11.1935, lk 5; Kansanrunouden-
tutkijat olleet koolla Lundissa. – *Helsingin Sanomat*, nr 305, 11.11.1935, lk 1, 3; Bringéus, Nils-Arvid. The Predecessors of „Ethnologia Europaea“. – *Ethnologia Europaea. Volume 13*. Göttingen: Schwartz, 1983, lk 229–230. Vt ka Järvinen, Perspectives to the Relations between the Estonian Folklore Archives and the Folklore Archives of the Finnish Literature Society, lk 59, 67.

³³¹ S. Kroonika. Soome-ugri keelte uurijate koosolek, lk 190; Ariste, Paul. Transkriptsiooni-
küsimusi. – *Eesti Keel*, 1937, nr 1–2, lk 50–52; Sotavalta, Arvo. Ehdotuksia suomalais-ugri-
laisen kielitieteellisen transskriptiojärjestelmän kehittämiseksi. – *Virittäjä*, 1936, nr 3, lk 340–
359.

³³² Kyrölä, Pöytäkirja suomalais-eestiläisen kansallisten tieteiden tutkijain kongressin
kokouksista Helsingissä kesäkuun 1.–3. päivinä, lk 418–419; Balti Agronoomide Liidu VI
kongress. – *Agronoomia*, 1937, nr 9, lk 649–650; Vallner, Rudolf. V Soome-Ugri Kultuur-
kongressi rohuteadlaste harrastusringi resolutsioonid. – *Eesti Rohuteadlane*, 1936, nr 6, lk
169–170; *Balti riikide II veterinaarpäevluse protokollid 8.–11. augustini 1935. a. Tartus ja
Tallinnas*, lk 63–67.

lätlastel tõsisema teadustöö asemel rõhk pigem välisel vormil ja koguni priis- kamisel ning ettepanekuga taheti saavutada Läti juhtroll Baltimaade kultuuri- ja teaduskeskusena. Seetõttu olevat eestlased ja soomlased jäänud kõnealuselt projektist kõrvale ning ettepanek kadus päevakorralt juba sama aasta jooksul.³³³ Märksa suuremad ambitsioonid olid loodusteaduslikel organisatsioonidel VBP ja ABS. VBP püstitas eesmärgi osaleda Euroopa taimkattekaardi koostamises ning luua omalt poolt kaks Baltimaa taimkattekaarti, kuid ainsaks teadaolevaks tule- museks jäid Eestis Teodor Lippmaa juhatusel alustatud taimestiku kaardistamise tööd ning uus taimegeograafiline liigestus.³³⁴ Samuti ei ole teavet, et ABS oleks saavutanud kaugeleulatavaid eesmärke, nagu ühise tõuraamatupidamise sisse- seadmine, paremate vereliinide vahetamine ning aastaraamatu väljaandmine.³³⁵

Kui vaadelda ühisüritusi ja nende sisu Eesti ja Soome teadussidemete kaudu, siis tuleb tõdeda, et kongresside ja konverentside materjalide ning kajastuste põhjal on enamjaolt keeruline või lausa võimatu teha järeldusi üksnes Eestit ja Soomet puudutavate kontaktide, nende arvukuse ja sügavuse kohta. Peapõh- juseks on, et enamikust ühisüritustest võtsid osa mitme riigi teadlased, mitte pel- galt Eesti ja Soome omad. Ent Eesti ja Soome teadussidemete seisukohast tähtis ühisüritusi puudutav tegur on mõlema maa teadlaste soov kaasata üksteist mit- messe ühisüritusse, isegi kui Eesti või Soome ei olnud varem kuulunud nende ürituste osalejaskonda. Eestist on ilmekad näited arstide ja loomaarstide üritused: Soome (ja teiste riikide) teadlased olid neist mitmele kutsutud külalistena, Balti veterinaaride kongressidel tuli aga just eestlastelt algatus kaasata edaspidi ka soomlased.³³⁶ Helsingis toimus aastate vältel mitu säärast kongressi, kus eestlased ei olnud varem osalenud (ega osalenud ka hiljem), kuid kuhu eesti

³³³ Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 177–179.

³³⁴ Linkola, Kaarlo. Bericht über die Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Lettland Anfang Juni 1931. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica*. 8 (1931–1932). Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1932–1933, lk 228; Kujala, Viljo. Bericht über die vierte Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Kaunas 12.–18. Juni 1933. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica*. 11 (1934–1935). Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1935–1936, lk 139–144; Eichwald, V Eesti, Leedu, Läti ja Soome taimegeograafide kongress Kuressaares, 12.–19. juunini 1935, lk 112–113; Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Kuressaare (Arensburg) im Juni 1935. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica*. 12 (1935–1936). Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1936–193, lk 159–161, 162–165.

³³⁵ Balti Agronoomide Liidu VI kongress, lk 649–650.

³³⁶ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Aa 4. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1917- 1921. Kokous 29.09.1921. §2. Liite 1. Tartu Eesti Arstide Seltsi kiri Suomalainen Lääkäriseura Duodecimile. Tartu, 10.09.1921; Normann, Herbert. Kronoloogiat ja statistikat I–XV Eesti Arstidepäeva ning I ja II Eesti Arstide Kongressi kohta 1920–1937. – *Eesti Arst*, 1937, nr 12, lk 1110; Uudelt, Jaan. Üldbalti Oftalmoloogide- päevadest (Ü. B. O. P.). – *Eesti Arst*, 1939, nr 2, lk 153; Karlson, Johannes. I Balti riikide veterinaararstide kongress Riias 4.–6. septembrini 1931. a. – *Eesti Loomaarstlik Ringvaade*, 1931, vihk 7, lk 262.

kolleegid olid siiski kutsutud.³³⁷ Ere näide on 1925. aastal peetud IV Põhjamaade arheoloogide kongress, mille üks korraldaja oli Tartu ülikooli endine professor Aarne Michaël Tallgren; eestlastest osalejad olid tema õpilased Harri Moora, Gertrud Nigul ja Marta Schmiedehelm.³³⁸ Ennekõike viimane tõik annab alust väita: peale selle, et nõnda löid Eesti ja Soome teadlased rohkem võimalusi üksteisega kohtuda, soovisid Soome teadlased luua oma noortele Eesti kolleegidele võimalusi saada rahvusvahelistel üritustel osalemise kogemusi ja luua uusi kontakte.

Kongressid, konverentsid ja teised seda laadi ühisüritused olid koostöökanal, mille tähtsus suurenes kogu maailmasõdadevahelisel ajal, sest korraldati üha rohkem üritusi ja nende valdkondlik haare laienes. 1920. aastate alguses toimunud kongressid ja konverentsid seisnesid suuresti selles, et Eesti või Soome teadlased käisid ühel korral mõnel üritusel teises riigis või mitme valdkonna haritlasi ühendanud soome-ugri haridus-/koolikongressidel, kuid Teise maailmasõja puhkemise ajaks osalesid mõlemad riigid mitmes teadusürituste sarjas ning mõnel erialal oli jõutud ka pelgalt Eesti ja Soome teadlasi koondanud tööpäevadeni. See tõik kõneleb tärkava Eesti teadlaskonna kiirest rahvusvahelistumisest. Kahe aastakümnega olid Eesti teadlased saavutanud olukorra, kus nad võisid võrdväärsete pooltena osaleda mitme valdkonna kongressidel ja konverentsidel ning korraldada neid ka ise. See tähendas, et Eesti teadlased said sõlmida hulgaliselt uusi tutvusi, koguda vahetult teavet valdkonna asjatundjate käest ning esitleda Eesti teadustöö värsked tulemusi. Samuti andsid Eestis toimunud üritused võimaluse tutvustada välismaalastele Eesti teadusasutusi ja maad laiemalt. Nende võimaluste tähtsust tärkavale Eesti teadlaskonnale on raske üle hinnata.

3.2. Teaduslikud seltsid Eesti ja Soome koostöös

Juba 18. sajandi esimesel poolel oli Vene impeeriumis mitu teadusasutust, mis tegelesid Eesti ala puudutavate küsimustega. Olulisemad neist olid 1724. aastal asutatud Peterburi teaduste akadeemia ning 1768. aastal asutatud *Freie ökonomische Gesellschaft zu St. Petersburg* (Peterburi vabamajanduse selts).³³⁹ Esimene tänapäeva Eesti aladel tegutsenud teaduslik selts oli 1792. aastal Riias asutatud *Livländische Gemeinnützige und Ökonomische Sozietät* (Liivimaa üldkasulik ja ökonoomiline sotsieteet, LGÖS), mille ülesanne oli arendada põllumajandust ja kaubandust, kuid mis pidas vajalikuks edendada ka haridust, looduse tundma-

³³⁷ Need olid IV Põhjamaade arheoloogide kongress (1925), II Põhjamaade metsakongress (1927) ning III Põhjamaade entomoloogiakongress (1930). Põhjamaade arheoloogide kongresside puhul tuleb mainida, et järgnevatel ühisüritustel eestlased *ametlikult* ei osalenud, kuid Eerik Laid sai loa osaleda 1937. aastal toimunud VI Põhjamaade kongressil. Vt lisa 4.

³³⁸ Salminen, Timo. In Search of a Nordic Idea? The first five Nordic Meetings of Archaeologists 1916–27. – *Fennoscandia archaeologica XXXIII*. Helsinki: Suomen Arkeologinen Seura, 2016, lk 195.

³³⁹ Martinson, *Teadustegevuse institutsionaliseerumine Eestis XVII sajandist 1917. aastani*, lk 45, 48–52, 102.

õppimist ning viimastele tuginedes praktiliste teaduste, näiteks kartograafia arengut.³⁴⁰ Eesti vanim tänini tegutsev teaduslik selts on 1838. aastal Tartu ülikooli juures asutatud *Gelehrte Estnische Gesellschaft* (Õpetatud Eesti Selts, ÕES), mis ühendas nii Tartu ülikooli õppejõudusid kui ka kohalikke haritlasi ning seadis sihi laiendada teadmisi eesti rahva ajaloo, keele, kirjanduse ja eestlaste maa-ala kohta.³⁴¹ ÕESI kõrvale kerkis 1853. aastal LGÖSi haruselts, Eesti-, Liivi- ja Kuramaa looduse uurimisele keskendunud *Dorpater Naturforscher-Gesellschaft* (Tartu Loodusuurijate Selts, nüüd Eesti Looduseuurijate Selts (LUS)).³⁴² Nendes seltsides andsid 19. sajandil ja 20. sajandi alguses tooni baltisaksa teadlased, kuid sajandi teisel poolel hakkas tekkima ka eesti soost haritlasi koondavaid seltsi. 1870. aastal asutati Tartu Eesti Põllumeeste Selts, samal aastal alustas tegevust esimene eesti soost üliõpilasi ühendav üliõpilasorganisatsioon Eesti Üliõpilaste Selts (EÜS). EÜSi liikmed kogusid rahvaviise, arendasid eestikeelset teadus-terminoloogiat; seltsi kogud olid aluseks nii Eesti Rahva Muuseumile (ERM) kui ka Eesti Kirjandusmuuseumile (KM).³⁴³ 1907. aastal loodi Eesti Kirjanduse Selts (EKS), mis püstitas eesmärgi harida eesti rahvast ning arendada kultuuri ja teadust.³⁴⁴

Eesti teadusseltside arv suurenes märkimisväärselt Eesti Vabariigi iseseisvumise ja eestikeelse Tartu ülikooli avamise järel. Kuna värskes vabariigis oli vähe teadlasi, ühendasid ülikooli juurde asutatud ja riigilt toetust saanud akadeemilised teadusseltsid nii õppejõude kui ka üliõpilasi ning pakkusid neile võimalusi teha teaduslikku tööd, tutvuda eriala küsimustega ja nende üle arutleda ning avaldada uurimistulemusi. Kokku asutati maailmasõdadevahelise ajal 37 akadeemilist seltsi, millest kõige aktiivsemaks osutusid Akadeemiline Põllumajanduslik Selts (APS), Akadeemiline Metsaselts (AMS), Akadeemiline Ajaloo-Selts (AAS), Akadeemiline Emakeele Selts (AES), Akadeemiline Kirjandusühing (AKÜ) ja Akadeemiline Rahvaluule Selts (ARS). Uute seltside kõrval olid endiselt tegevad ÕES ja LUS, mille juhtimise võtsid eesti teadlased baltisakslastelt üle 1920. aastate jooksul.³⁴⁵

³⁴⁰ Veiderma, Mikkel. Teadusseltsid kultuuri järjepidevuse kandjana. – *Eesti Teaduste Akadeemia 1938–1998. Ülevaateid ja meenutusi. Kronoloogia*. Peatoim Jüri Engelbrecht. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1998, lk 45; Tohvri, Epi. Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi esimene põhikiri ning selle ideelised allikad. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XLI. Teadusinnovatsiooni tee praktikasse*. Tartu: Tartu Ülikooli ajaloo muuseum, 2013, lk 12–17.

³⁴¹ Taal, *Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu*, lk 24–25; Martinson, *Teadustegevuse institutsionaliseerumine Eestis XVII sajandist 1917. aastani*, lk 112–115.

³⁴² Kongo, Linda. *Eesti Looduseuurijate Seltsi 150 tegevusaastat 1853–2003*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2003, lk 25–26.

³⁴³ Köpp, Juhan. *Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu I*. Uppsala: Eesti Üliõpilaste Seltsi Kirjastus, 1955, lk 13–15; Grönberg, Artur. *Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu II*. Montreal: Eesti Üliõpilaste Seltsi Vanematekogu Kirjastus, 1985, lk 26.

³⁴⁴ Martinson, *Teadustegevuse institutsionaliseerumine Eestis XVII sajandist 1917. aastani*, lk 222–226; Laak, Marin; Ojasaar, Krista. *Sada aastat ajalugu: Eesti Kirjanduse Selts 1907–2007*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 2007; lk 4.

³⁴⁵ Leppik, Lea. Teadusasutused Eesti Vabariigis 1918–1940. – *Ajalooline Ajakiri*, 2008, nr 4, lk 347; Martinson, Karl; Toom, Uku. Akadeemilistest seltsidest Tartu Ülikoolis 1920–1940

Soome teaduslike seltside juured ulatuvad 18. sajandisse, mil Soome oli osa Rootsi kuningriigist. Tol ajal kuulusid Rootsi teaduslike seltside, muu hulgas *Kungliga Vetenskapsakademien*'i (Kuninglik teadusakadeemia) liikmete hulka ka soome teadlased ja uurimisküsimuste seas leidis Soomet puudutavaid teemasid, kuid tol sajandil hakkasid soome teadlased looma Rootsi teaduslike asutuste ja harrastusseltside eeskujul oma ühinguid.³⁴⁶ Esimesed kaks teaduslike taotlustega ühingut tekkisid ülikoolilinnas Turus 18. sajandi lõpul. 1770. aastal asutati *Aurora-seura* (Aurora selts), mille eestvedaja oli Turu akadeemia retoorikaproffessor Henrik Gabriel Porthan ning mille eesmärk oli edendada kodumaise kirjanduse, Soome ajaloo ja keele ning vabade kunstide tundmist. 1797. aastal asutati *Finska Hushållningssällskapet* ehk *Suomen Talousseura* (Soome majandusselts), mis keskendus Soome majanduselu küsimustele.³⁴⁷ Soome esimeseks puhtalt teaduslikuks seltsiks peetakse 1821. aastal asutatud *Societas pro Fauna et Flora Fennica*'t (SFFF), mis oli loodusteaduslik selts, mille siht oli uurida kodumaa floorat ja faunat.³⁴⁸ Vanuselt teiseks Soome teadusseltsiks peetakse 1831. aastal Helsingi ülikooli soome keele lektori Carl Niclas Keckmani asutatud *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*'t (Soome kirjanduse selts, SKS), mille põhieesmärk oli koguda ja avaldada Soomest leitudvat kirjandust, laule ja lugusid, koguda ja uurida muinasesemeid, tõlkida soome keelde üldkasulikke teoseid ning uurida Soome ajalugu, keelt ja kirjandust.³⁴⁹ Vanadest seltsidest tasub veel mainida 1838. aastal asutatud ja kõiki uurimisvaldkondi ühendavat *Finska Vetenskaps-Societeten / Suomen Tiedeseura* (Soome teadusselts, STS), mis nimetusest

ja nende liikmeskonnast. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist IV. Teadusorganisatsioonide arengust Eestis*. Tallinn: Valgus, 1983, lk 61–62; Toom, Uku. *Abiõppeasutused ja ülikooli juures tegutsevad akadeemilised seltsid. – Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 81–82; Taal, *Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu*, lk 150–157.

³⁴⁶ Kerkkonen, Martti. Suomen nykyisten tieteellisten seurojen edeltäjästä. – *Historiallinen Aikakauskirja 1955*, lk 354, 357–360, 364.

³⁴⁷ Urpilainen, Erkki. Hyödyn ja uushumanismin kausi. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 227–228; Kerkkonen, Suomen nykyisten tieteellisten seurojen edeltäjästä, lk 367. Urpilainen, Erkki. Suomen Talousseura. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 302.

³⁴⁸ Elfving, Fredrik. *Societas pro Fauna et Flora Fennica 1821–1921. = Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 50*. Helsingfors: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1921, lk 10. Tarja Timonen on märkinud, et *Societas pro Fauna et Flora Fennica* asutamise ajal oli Soome loodusteaduste rõhk Carl von Linné mõjul taimede, loomade ja kivimite kogumisel, kirjeldamisel ja liigitamisel. Aegamööda muutus töö aga teaduslikumaks ja kirjalikumaks. Vt Timonen, Tarja. *Suomen tieteelliset seurat. Perustaminen ja kehitys*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1978, lk 40–41

³⁴⁹ Sulkunen, Irma. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1831–1892*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004, lk 17–27.

hoolimata meenutas pigem Lääne-Euroopast tuntud teaduste akadeemiaid ning mida peetaksegi Soome esimeseks teaduste akadeemiaks.³⁵⁰

Soome teaduslike seltside hulk hakkas jõulisemalt kasvama 1860. aastatel. Osaliselt tulenes see uute iseseisvate erialade, näiteks geoloogia ja geograafia tekkest, osaliselt aga SKSis teadvustatud vajadusest diferentseerida tegevust. Järgnenud kahekümne aasta jooksul asutati mitu uut ühingut, näiteks *Suomen Geologinen Seura* (Soome geoloogia selts, SGS; 1886), *Suomen Maantieteellinen Seura* (Soome geograafiaselts, SMS; 1888), *Suomen Muinaismuistoyhdistys* (Soome muinasmälestiste selts, SMY; 1870), *Suomalais-Ugrilainen Seura* (Soome-ugri selts, SUS; 1883) ja *Suomen Historiallinen Seura* (Soome ajaloo selts, SHS; 1875).³⁵¹ 1880. aastatel avaldus aga osas uutest teaduslikes seltsides vastasseis üha suureneva soomekeelse teadlaskonna ning Helsingi ülikoolis ja teadusseltsides enamasti juhtpositsioonil olevate rootsikeelsete teadlaste vahel. Olukorras, kus soomekeelsed teadlased tundsid, et senistes ühingutes ei hinnatud nende panust ega suhtunud soome keele tähtsuse suurenemisse soosivalt, oli üks lahendus asutada teine sama erialaga tegev, kuid soomekeelne selts.³⁵² Sama vastasseis ajendas 1908. aastal teise akadeemia – *Suomalainen Tiedekatemia* (Soome teadusakadeemia, STA) – asutamise, mis seadis eesmärgi edendada teaduslikku tööd ennekõike rahvuslikul pinnal.³⁵³

³⁵⁰ Elfving, Fredrik. *Suomen Tiedeseuran historia 1838–1938. – Commentationes Humanarum Litterarum. Tomus X.* Societas Scientiarum Fennica: Helsinki, 1938, lk 3–11. STS viieteistkümnest asutajaliikmest kolmteist olid Helsingi ülikooli professorid, Johan Gabriel von Bonsdorff oli õigusteaduse doktor ja kameralist ning Nils Gustav Nordenskiöld oli mineraloog ja hilisem riiginõunik. STSi asutamise peamiste motiividena on nähtud vajadust arutleda teaduslike küsimuste üle ning avaldada ja jagada oma uurimistöid nii kodu- kui välismaise lugejaskonnaga. Selle kõrval ei saa unustada, et Venemaaga liidetud Soome suurvürstiriigi teadlasi ei võidud enam valida Rootsi teaduslike akadeemiate liikmeteks ning soomlaste võimalused osutada valituks keiserliku Peterburi teaduste akadeemia liikmeks olid tagasihoidlikud.

³⁵¹ Timonen, *Suomen tieteiliset seurat*, lk 41–42, 45–48.

³⁵² Heikkilä, Markku. Tutkimuksen voimavarojen lisääntyminen. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle.* Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 448; Tuominen, Uno. *Suomen Historiallinen Seura 1875–1975 = Historiallisia Tutkimuksia 97.* Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1975, lk 15–19; Saalas, Uunio. *Puoli vuosisataa suomalaista luonnontiedettä. Suomalaisen eläin- ja kasvitieteellisen seuran Vanamon toiminta 1896–1946.* Helsinki: Otava, 1946, lk 24–40; Paaskoski, Jyrki. *Oppineiden yhteisö. Suomalainen Tiedekatemia 1908–2008.* Helsinki: Otava, 2008, lk 35.

³⁵³ Ketonen, Oiva. *Suomalainen Tiedekatemia 1908–1958.* Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia, 1959, lk 53; Paaskoski, *Oppineiden yhteisö*, lk 36–39, 44–45. Soome ühiskond, kaasa arvatud teadlaskond, oli esimese venestamisaja (1899–1905) tõttu jagunenud kahte leeri. Üheks olid rootslased ja noorsoomlased, kes vastandusid venestamisele ning tuginesid oma tegevuses põhiseaduslikkusele. Teiseks olid aga vanasoomlased, kelle jaoks oli kõige tähtsam säilitada soome keelt ja kultuuri ning kes nägid venestamisele vastandumises ohtu Soome autonoomiale, mistõttu suhtusid nad heatahtlikumalt üldriikliku seadusandluse väljatöötamise ja jälgimisse. STSis avaldus poliitiline lõhe selles, et vanasoomlastest teadlasi ei valitud STSi osakondade liikmeteks. Sama vastasseis teravnas esimese venestamisaja järel,

Iseseisvas Soome Vabariigis kasvas teaduslike seltside arv kiiremini kui kunagi varem. Hannu Heikkilä on märkinud, et vahemikus 1920–1929 asutati 21, 1930–1939 aga koguni 24 uut teaduslikku seltsi.³⁵⁴ Uute teaduslike seltside asutamise põhiajendiks võib pidada teadustöö jagunemist üha kitsamateks erialadeks, mille tõttu tuli teadlastel aina enam spetsialiseeruda. Ühtlasi mõjutas asjaolu, et valdavalt üleriigiliste teadusseltside kõrval hakati üha rohkem asutama Helsingist väljaspool tegutsevaid kohalikke teadusseltse, näiteks *Turun Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura* (Turu zooloogia- ja bioloogiaselts, loodud 1923) või *Tampereen Historiallinen Seura* (Tampere ajalooelts, 1925). Erialade jagunemisest tingitud uute seltside kõrval asutati ka sääraseid ühinguid, kus tegeleti mitme omavahel seotud teadusharuga, näiteks *Liikuntatieteellinen Seura* (Sporditeaduslik selts, loodud 1933) ja humanitaarteadustega tegelev *Porthan-Seura* (Porthani selts, 1936).³⁵⁵

Eesti ja Soome teaduslike sidemete seisukohast on tähtis toonitada, et kui esimeste Eesti aladel tegutsenud teadusseltside eeskuju tuli suuresti Lääne-Euroopast, ennekõike Saksamaalt, kuid ka Venemaalt, siis Eesti iseseisvumise järel asutatud teadusseltsides avaldus ka teiste riikide, sealhulgas Soome mõju. Ennekõike ilmneb Soome eeskuju kahe Tartu ülikooli soome õppejõu poolt asutatud seltsi, AASi ja AESi puhul. AASi kohta on esile toodud, et kuna seltsi üks asutajaliige ja esimene esimees oli professor Arno Rafael Cederberg, loodi AAS ja kavandati selle tegevust Põhjamaade ajalooeltside eeskujul.³⁵⁶ AESi kümnet esimest tegevusaastat käsitletud Arnold Kask on märkinud, et seltsi asutamise eeskuju oli 1876. aastal loodud ja Helsingis tegutsenud *Kotikielen Seura* (Soome keele uurimise selts, KkS), millega oli seotud AESi asutajaliige ja esimene esimees professor Lauri Kettunen.³⁵⁷ KkSi eeskuju AESile on peale Kase nentunud AESi korraldavas komisjonis olnud Oskar Loorits, kes on nimetanud KkSi AESi „sõsarühinguks“, ning Kettunen ise, kelle sõnul loodi AES samamoodi nagu KkS ühendamiseks keeleüliõpilasi ja keeleteaduse vastu huvi tundvaid isikuid.³⁵⁸

Eesti ja Soome teaduslike seltside aktiivseimaks ja regulaarseimaks koostöövormiks tuleb pidada vastastikust väljaannete vahetust. Kuna kirjastustöö hõlmas suure osa teadusseltside tegevusest, andis see võimaluse saata oma väljaandeid muudele seltsidele ja asutustele ning saada vastu välismaal tegutsevate seltside ja asutuste väljaandeid. Sel moel oli võimalik jagada oma seltsi liikmete ja teistegi kodumaiste teadlaste töid ja tulemusi välismaa teadlaskonnaga. Teaduslike ees-

mil muu hulgas prooviti vanasoomlastest professoreid Helsingi ülikoolist kõrvale tõrjuda. Mitmed uue teadusliku akadeemia asutajatest olid eelkirjeldatud sündmusi ka isiklikult kogenud.

³⁵⁴ Heikkilä, Hannu. Tieteelliset seurat, julkaisutoiminta ja tieteen popularisointi. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 564.

³⁵⁵ Mankki, Raija (toim.). *Suomen tieteelliset seurat – Finlands vetenskapliga samfund 1999*. Helsinki: Tieteellisten seurain valtuuskunta, 1999, lk 116, 146, 429, 452.

³⁵⁶ Kivimäe & Rosenberg, Akadeemilise Ajaloo Seltsi tegevusest (1920–1941), lk 134.

³⁵⁷ Kask, Ülevaade Akadeemilise Emakeele Seltsi kümneaastasest tegevusest, lk 114.

³⁵⁸ Loorits, Oskar. Eesti Akadeemiline Emakeele Selts. – *Virittäjä*, 1921, nr 1–3, lk 14; Kettunen, *Laadogast Balatonini*, lk 121.

märkide kõrval tõi väljaannete vahetus ka majanduslikku kasu. Teaduslike seltside eelarve oli sageli üpris piiratud ega jätnud kirjanduse hankimiseks palju raha, kuid kuna väljaandeid vahetati tasuta, ei nõudnud see seltsidelt suuri lisakulutusi.

Eesti ja Soome vanemad teaduslikud seltsid vahetasid väljaandeid juba 19. sajandil ning 20. sajandi alguses.³⁵⁹ Märkimisväärselt rohkem hakati väljaandeid vahetama pärast Eesti ja Soome iseseisvumist: maailmasõdadevahelisel ajal sõlmiti Eesti ja Soome teaduslike seltside vahel vähemalt 22 kokkulepet trükiteoste vastastikuse vahetamise kohta.³⁶⁰ Selle peapõhjus oli uute teadusseltside teke, eelkõige Eestis, mille tõttu loodi uusi teaduslikke sarju ja väljaandeid. Samal ajal andsid vanemad seltsid välja uusi eriteoseid ning tuli ette juhtumeid, kus selts tegi muudatusi oma senistes teaduslikes sarjades.³⁶¹ Ühingu arvu kasv andis vanematele seltsidele võimaluse saada trükiseid senisest rohkematelt seltsidelt, uued

³⁵⁹ ÕESil oli väljaannete vahetus SKSi, STSi ja STAgaga, LUSil aga STSi ja SFFFiga. SKSil oli lisaks ÕESile väljaannete vahetus EKMSi (lõppes EKMSi sulgemisega), EÜSi (lõppes seoses EÜSi raamatukogu loovutamiselega ERMile) ja EKSi. KA, Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan arkisto. Kotelo 13. Societas pro Fauna et Flora Fennica (1890–1958). Hällsten, Gunvor (koost.). Societas pro Fauna et Flora Fennica. Luettelo seuran kirjastossa olevista ulkomaisista sarjajulkaisuista I, II & suppl. Helsinki, 1.4.1958, lk 28, 193, 196; RA, EAA.2569.1.173, l. 3. Õpetatud Eesti Seltsi kiri Soome Teadusakadeemiale. Tartu, 18.01.1935; Lilja, Johanna. *Kansallisten tieteiden kansainväliset verkostot: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Suomen Muinaismuistoyhdistyksen julkaisuvaihto 1831–1914*. Tampere: Tampereen yliopisto, 2007, lk 34; Relations littéraires de Societas Scientiarum Fennica au 1er Janvier 1938. – *Commentationes Humanarum Litterarum. Tomus X*. Societas Scientiarum Fennica: Helsinki, 1938, lk 6.

³⁶⁰ Kuna mitmed maailmasõdadevahelisel ajal sõlmitud väljaannete vahetamise kokkulepped on järgnevatel viidetes ära märgitud, on siin välja toodud need kokkulepped, mida allpool ei käsitleta. Humanitaarteaduste valdkonnas vahetas AAS väljaandeid *Suomen Sukututkimusseura*'ga (Soome genealoogiaselts), EKS aga *Kalevalaseura*'ga (Kalevala selts) ning Akadeemiline Kirjandusühing (AKÜ) *Kotikielen Seura* (Soome keele uurimise selts) ja *Kirjallisuuden Tutkijain Seura*'ga (Kirjandusuurijate selts). Loodus- ja põllumajandusteadustes olid omavahel väljaannete vahetuses AMS ja SMEs, APSil oli aga vastav kokkulepe nii SYMY *Sampsa* kui *Suomen Maataloustieteellinen Seura*'ga (Soome põllumajandusteaduslik selts, SMTs). Keemia vallas vahetasid töid AKS ja SKEs, arstiteaduses aga Eesti Arstideseltside Liit (EASL) ja SLS. RA, EAA.2492.1.7, l. 298. Juhatuse koosoleku protokoll 29.11.1930. §6; KM EKLA, F 16, M7:2, l. 82. Eestseisuse koosoleku protokoll 17.03.1926. §5; TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 10. APS-i raamatukogu inventariraamat II (1925–1942), lk 46, 50, 63, 73; KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Kokous 14.11.1924. §5; Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Aa4. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1917–1921. Kokous 15.12.1921. §7; Tohver, Liis. Ülevaade Akadeemilise Kirjandusühingu kümneaastasest tegevusest. – *Eesti Kirjandus*, 1934, nr 4, lk 152; Suomen Maataloustieteellisen Seuran kokouksien pöytäkirjat toimintavuodelta 1930–1931. – *Maataloustieteellinen Aikakauskirja*, 1931, nr 1, lk 20. Kokous 14.11.1930. §5; Pöytäkirjoja. – *Suomen Kemistilehti = Acta Chemica Fennica*, 1931, nr 2–4, lk 41. Pöytäkirja 10.12.1930. §5; Kirjallisuutta. – *Suomen Kemistilehti = Acta Chemica Fennica*, 1933, nr 9–10, lk 114.

³⁶¹ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 14 Hallituksen kokousten pöytäkirjat (1934–1945). Hallituksen 161:n kokous 08.05.1936. §6; KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 28. Yleinen kirjeenvaihto (1920–1928). Loodusuurijate Seltsi kiri Soome Geograafiaseltsile. Tartu, 09.11.1926; Pöytäkirjoja (1930), lk 50. Pöytäkirja 05.02.1930. §6.

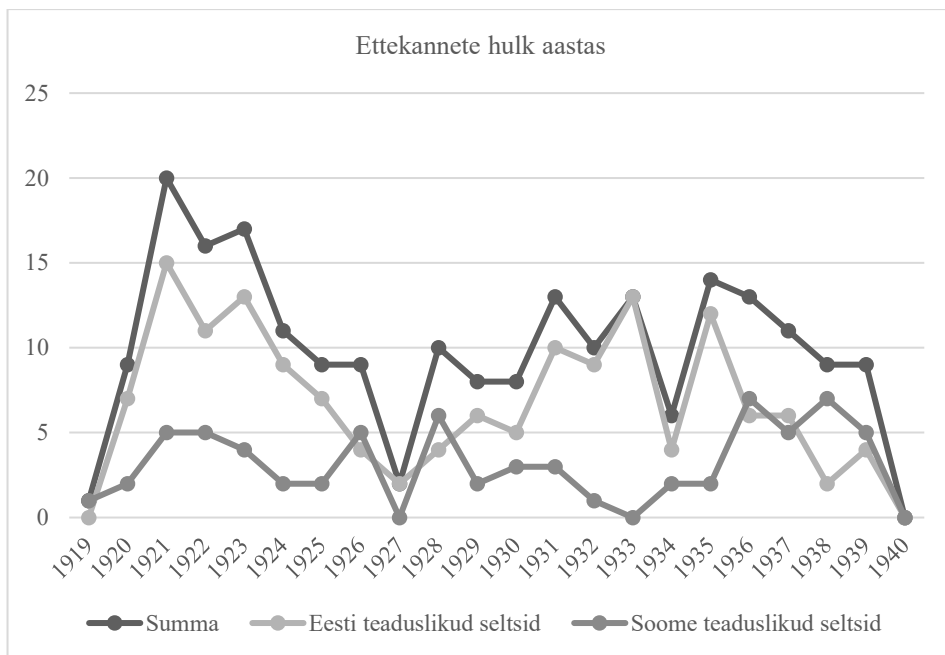
seltsid said aga võimaluse vahetada erialatöid. Eesti seltsidest vahetasid kõige laialdasemalt väljaandeid ÕES ja LUS.³⁶² Soomest vahetasid aga Eesti teaduslike seltsidega kõige rohkem väljaandeid SKS, SHS, SUS ja SMY.³⁶³

³⁶² RA, EAA.2569.1.173, l. 3. Õpetatud Eesti Seltsi kiri Soome Teadusakadeemiale. Tartu, 18.01.1935; RA, EAA.2569.1.15, l. 35, 86–87. Juhatuse koosoleku protokoll 10.11.1930. §3. Juhatuse koosoleku protokoll 29.05.1934. §1; KA, Suomalaisen Tiedeakatemia arkisto. Cb:1 Hallituksen kokoukset (1911–1963). Hallituksen kokous 07.02.1935. §12; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:3 Pöytäkirjat (1908–1919). Johtokunnan kokous 24.04.1909. §6; Relations littéraires de Societas Scientiarum Fennica au 1er Janvier 1938, lk 6; Lilja, *Kansallisten tieteiden kansainväliset verkostot*, lk 34; Pöytäkirjat. – *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja. XXV. 1935*. Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1936, lk 200–201. Johtokunnan kokous 03.12.1935. §9; KA, Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan arkisto. Kotelo 13. Societas pro Fauna et Flora Fennica (1890–1958). Hällsten, Gunvor (koost.). Societas pro Fauna et Flora Fennica. Luettelo seuran kirjastossa olevista ulkomaisista sarjajulkaisuista I, II & suppl. Helsinki, 1.4.1958, lk 28, 193, 196; KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 14 Hallituksen kokousten pöytäkirjat (1934–1945). Hallituksen 161:nen kokous 08.05.1936. §6; KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 28. Yleinen kirjeenvaihto (1920–1928). Loodusuurijate Seltsi kiri Soome Geograafiaseltsile. Tartu, 09.11.1926; KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 58. Lähteneet kirjeet (1920–1964). Loodusuurijate Seltsi kiri Soome Metsateaduslikule Seltsile. Tartu, 03.04.1925; HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Ba1. Johtokunnan pöytäkirjat 1919–1936. Johtokunnan kokous 21.04.1936. §2; RA, EAA.5309.2.62, l. 102. Societas pro Fauna et Flora Fennica kiri Loodusuurijate Seltsile. Helsingi, 4. detsembril 1924; RA, EAA.5309.2.65, l. 40. Loodusuurijate Seltsi kiri Soome Teadusakadeemiale. Tartu, 17.06.1932; RA, EAA.5309.2.66, l. 11. Soome Teadusakadeemia kiri Loodusuurijate Seltsile. Helsingi, 15.04.1933; RA, EAA.5309.2.69, l. 29, 60, 62. Loodusuurijate Seltsi kiri Soome Bioloogia Selts Vanamole. Tartu, 16.03.1936. Soome Bioloogia Selts Vanamo kirjad Loodusuurijate Seltsile 14.08.1936 ja 31.08.1936; Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi 1935. aasta tegevuse aruanne. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Annales Societatis rebus naturae investigandis in Universitate Tartuensi constitutae. XLIII (1–2)*. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1937, II; Palgi, Daniel. Eesti Kirjanduse Selts 1936. aastal. – *Eesti Kirjanduse Seltsi aastaraamat XX (1936)*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1937, lk 14.

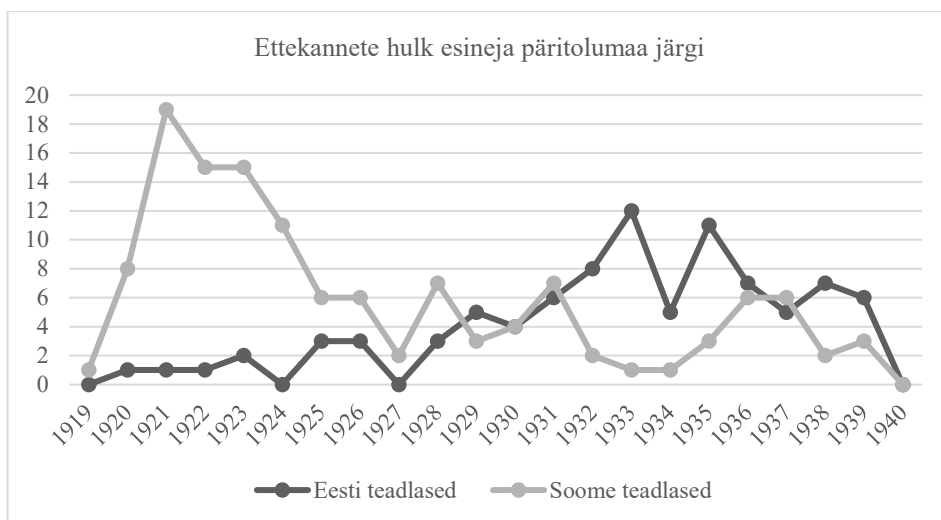
³⁶³ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1921–1922*. Hamina: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1927, lk 39. Pöytäkirja 07.12.1921. §7; *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1932–1933*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1933, lk 18, 39, 109. Pöytäkirja 04.05.1932. §5. Pöytäkirja 05.10.1932. §2. Pöytäkirja vuosikokouksessa 16.03.1933. §5; Lilja, *Kansallisten tieteiden kansainväliset verkostot*, lk 34; KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Ca:2 Pöytäkirjat (27/9 1920–1928). SHS:n kokous 25.10.1920. §7. SHS:n vuosikokous 9.11.1926. §3. Kertomus SHS kokoelmain hoidosta toimintavuonna 9/XI 1925 – 9/XI 1926; KM EKLA, F 16, M193:2. Kirjavahetus Eesti Kirjanduse Seltsi ja Suomen Historiallinen Seura vahel. Lk 2, 4–5; KM EKLA, F 16, M7:1, l. 144–145. Eestseisuse koosolek 16.01.1925. §8; KM EKLA, F 16, M7:2, l. 4. Eestseisuse koosolek 11.03.1925. §10; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:3 Pöytäkirjat (1908–1919). Johtokunnan kokous 21.03.1908. §1. Johtokunnan kokous 24.04.1909. §6. Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 15.10.1921. §5; MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Ca 10. Pöytäkirjat 1919 – 1924. Kuukausikokous 07.05.1921. §3 ja Liite B. Kokous 07.02.1924. §3. Kokous 05.10.1922. §1 ja Liite B; MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Ca 11. Pöytäkirjat 1925 – 1929. Kokous 12.02.1925. §4 ja Liite B.

Teine moodus, kuidas teaduslikud seltsid aitasid kaasa riikidevahelisele teabevahetusele ja teaduskoostööle, olid seltside koosolekutel peetud ettekanded, sealhulgas referaadid ja arutelud. Ettekanded pidasid valdavalt seltside endi liikmed, kuid nende kõrval kutsuti koosolekutele esinema ka välismaa teadlasi. Ettekanded andsid Eesti ja Soome teaduslike seltside liikmetele oivalise võimaluse tutvuda teise maa olude, kultuuri ja teadustööga ning järgnenud arutelud võimaldasid vahetada mõtteid ettekandes käsitletud teema(de) üle.

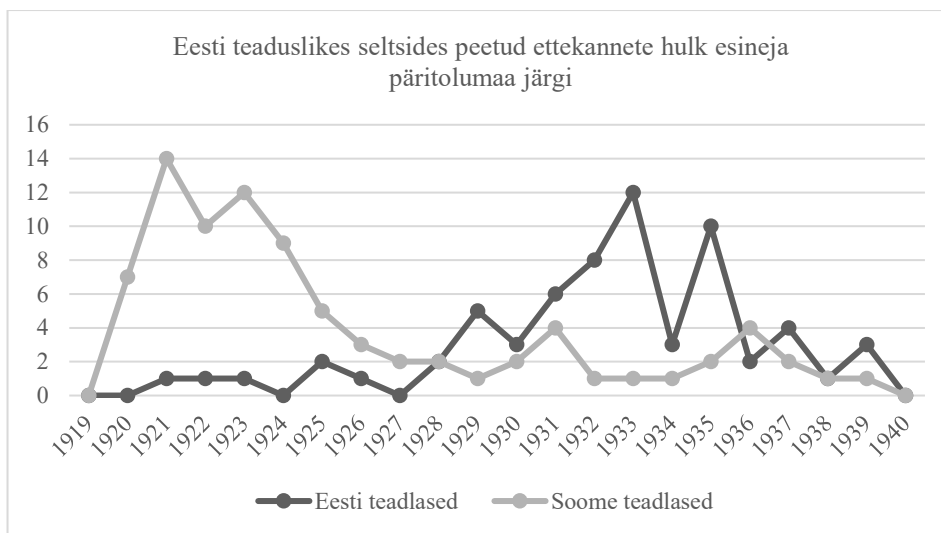
Siinses töös on analüüsitud 218 maailmasõdadevahelisel ajal Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud ettekannet, kus Eesti teadlased käsitlesid Soomega seotud küsimusi ja Soome teadlased omakorda Eestit puudutavaid teemasid. Valimi koostamise põhitingimus on olnud võimalus teha kindlaks nii selts, kus ettekanne peeti, kui ka selle pidamise aasta. Esmalt on valimisse võetud kõigi siinses töös vaadeldud teadusseltside arhiivimaterjalides sisalduvad ettekanded, mida olid pidanud teise maa teadlased või mis käsitlesid teist maad olulisel määral. Teiseks on valimisse lisatud need ettekanded, mille kohta ei leitud arhiiviallikates täpsemat teavet, kuid mida on mainitud vaadeldud teadusseltside ajakirjades ilmunud protokollides või aruannetes. Paaris valdkonnas, nt keemia ja majandus, on nii aasta kindlakstegemise kui ka ettekannete valdkondliku ulatuse illustreerimise eesmärgil kaasatud sääraseid näiteid, mille kohta leidis täpsustavat teavet vaid ajakirjanduses. Täielik loetelu siin töös vaadeldud ettekannetest on toodud lisa 5.

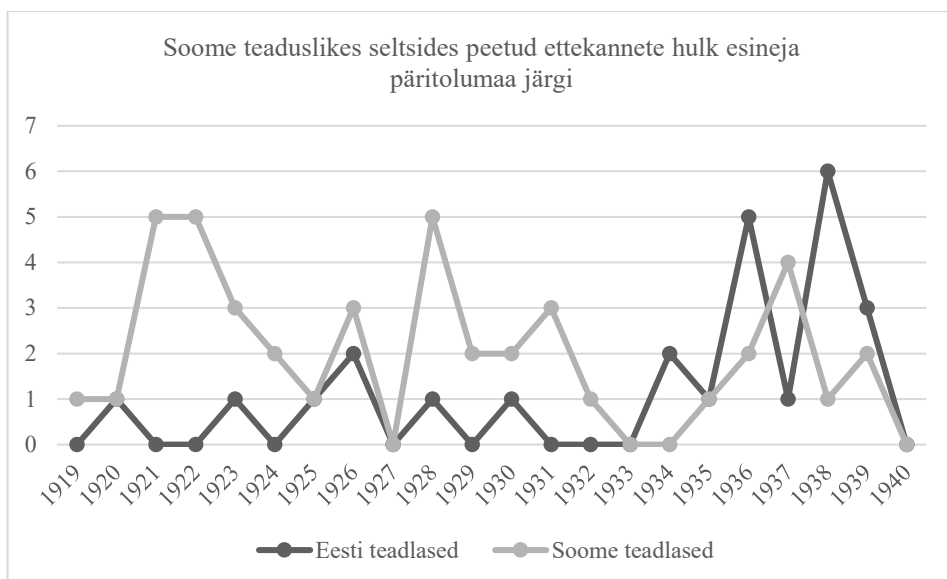
Joonis 5. Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulk aastate kaupa.

Joonis 6. Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulga jaotus esineja päritolumaaj järgi.

Joonis 7. Eesti teaduslikes seltsides peetud, Soomet käsitlevate ettekannete hulga jaotus esineja päritolumaaj järgi.

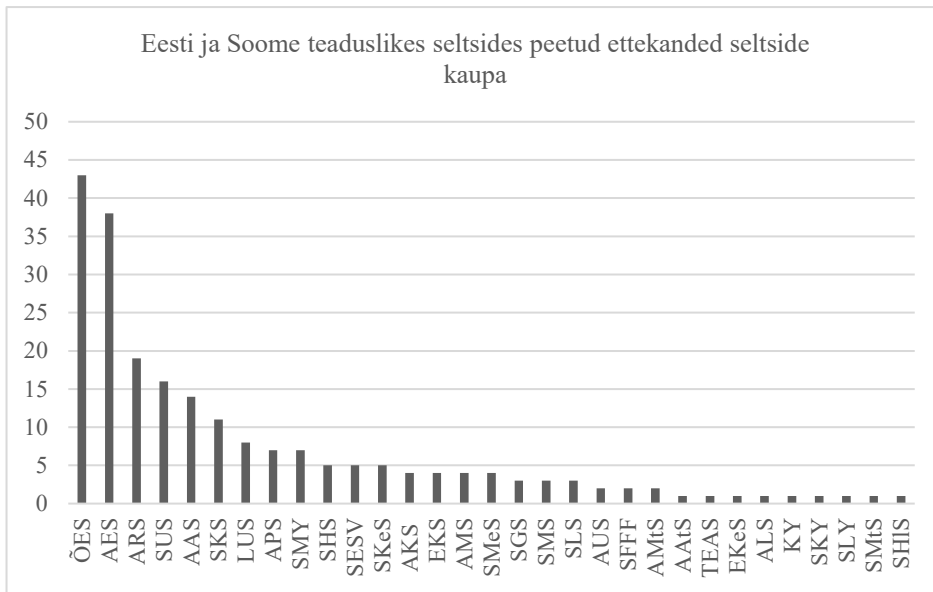

Joonis 8. Soome teaduslikes seltsides peetud, Eestit käsitlevate ettekannete hulga jaotus esineja päritolumaa järgi.

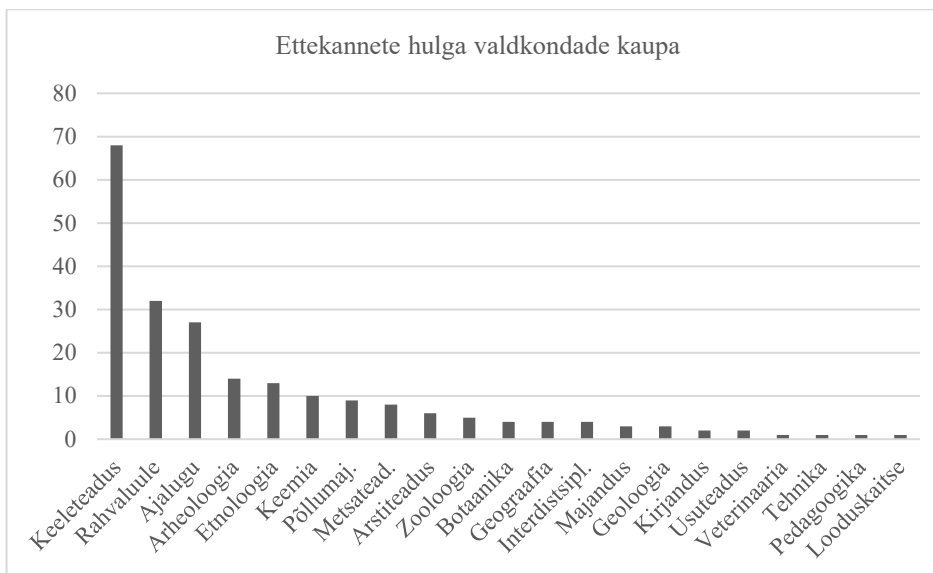
Kui analüüsida ettekannete hulga jaotust aastate, riikide ja rahvuste kaupa, siis ilmneb, et lõviosa ettekannetest peeti 1920. aastate alguses Eesti teadusseltsides ning suuresti Tartu ülikooli soome õppejõudude poolt (Cederberg, Kettunen, Manninen, Tallgren). Ettekannete arvu kahanemine 1920. aastate keskpaigas on selgelt seotud soome õppejõudude järkjärgulise naasmisega Soome. Teise rohkearvulisema perioodi, 1930. aastate alguse ettekannete hulga põhjusi on mitu. Ühest küljest tingis selle Eesti teadlaste, ennekõike keeleteadlaste Julius Margi, Julius Mägiste ja Andrus Saareste senisest suurem agarus pidada ettekandeid, teiseks suurendasid ettekannete arvu mõned konkreetsed sündmused. Johannes Gabriel Granö 50 aasta juubel 1931. aastal, rahvaluuleteadlase Kaarle Krohni surm 1933. aastal ja „Kalevala“ esmatrüki 100. aastapäev 1935. aastal andsid ainet mitmele kõnealust isikut või teost käsitlevale ettekandele.³⁶⁴ Kolmanda rikkalikuma perioodi 1930. aastate keskpaigas ja teisel poolel tingisid aga suurel määral Eesti teadlaste senisest sagedamad külaskäigud ja esinemised Soome

³⁶⁴ Johannes Gabriel Granö 50. juubeli puhul peeti kaks ettekannet, Kaarle Krohni surma puhul kolm ettekannet ning „Kalevala“ esmatrüki 100. aastapäeva puhul kolm ettekannet. Loodusuurijate Seltsi 1932. aasta tegevuse aruanne. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu*. XL. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1934, IX; KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 351. Koosolek 29.10.1933. §1, 2; Päss, Elmar. M. J. Eiseni õppetööst Tartu Ülikoolis. – *M. J. Eiseni elu ja töö*. Toim Friedrich Ederberg, Elmar Päss. Tartu: Noor-Eesti, 1938, lk 91; KM EKLA, F 16, M4:1, l. 157. „Kalevala“ 100-aastase juubeli aktus ülikooli aulas 28. veebr. 1935 kell 20. Vt lisa 3.

seltside koosolekutel. Rahvuste kokkuvõttes olid agaramad Soome teadlased, kes pidasid kokku 128 ettekannet, Eesti teadlased pidasid kokku 90 ettekannet.

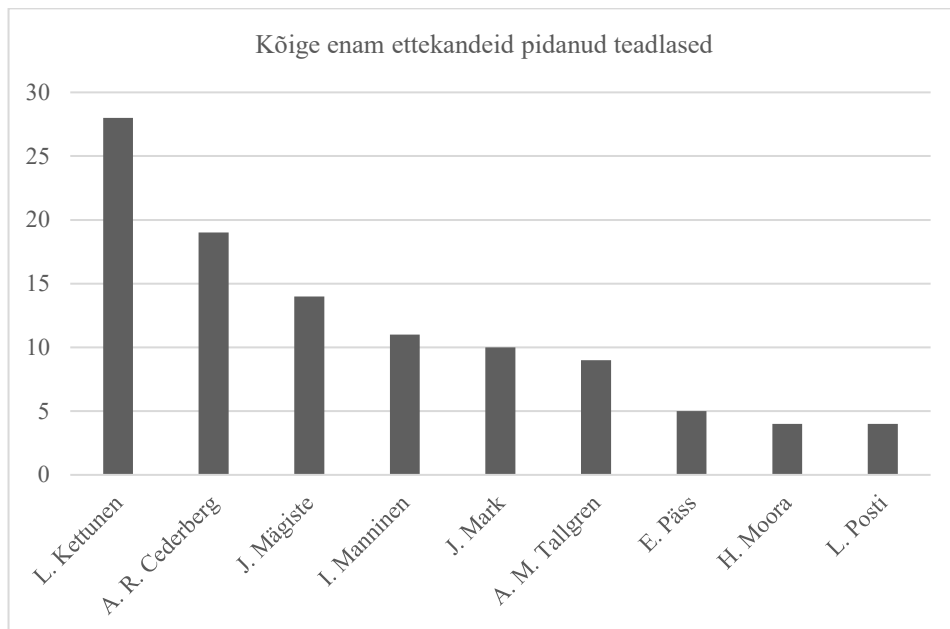

Joonis 9. Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulga jaotus seltside kaupa.

Joonis 10. Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulga jaotus valdkondade kaupa.

Jaotades ettekandeid teaduslike seltside kaupa, ilmneb, et 218 ettekandest 149 ehk üle kahe kolmandiku peeti Eestis, 69 aga Soomes. Eesti seltsidest oli esikohal ÕES, kus peeti 43 ehk peaaegu kolmandik kõigist Soomega seotud ettekannetest. Teisele kohale jäi AES 38, kolmandaks aga ARS 19, neljas oli AAS 14 ja viies LUS 8 ettekandega. Soome teaduslike seltside arvestuses peeti kõige enam Eesti-ga seotud ettekandeid SUSis (16) ja SKSis (11). Neile järgnes võrdlemisi tasa-vägiselt lausa viis seltsi: APS ja SMY (7), SHS, SESV ja SKeS (kõigil 5). Kui aga vaadata ettekannete jaotust valdkondade kaupa, siis selgub, et 155 kõnet 216st käsitlesid teise maa keelt, ajalugu, rahvaluulet või kultuuri, seevastu loodus-teadused (botaanika, geograafia, keemia jm) ja muud valdkonnad olid kõne all ainult 61 juhul. Kõige arvukamalt oli ettekandeid kolmes humanitaarteaduses: keeleteaduses (68 ehk veidi alla kolmandiku vaadeldud ettekannetest), rahva-luuleteaduses (32) ja ajaloo (27). Loodus- ja reaalteadustest olid kõige rohkem vaatluse all keemia (10), seejärel põllumajandusteadus (9), metsateadus (8), zooloogia (5), botaanika ja geograafia (4) ning geoloogia, mida käsitleti kolmes ettekandes. Peaaegu kõigis teistes valdkondades peeti vaid üks kuni kolm ette-kannet, välja arvatud arstiteaduses, milles peeti kuus ettekannet. Humanitaar-teaduste ülekaal on eriti selge ettekannete arvu jaotuses teadlaste kaupa: üheksast enim ettekandeid pidanud teadlasest olid kõik kas keeleteaduse, ajaloo, arheo-loogia, etnoloogia või rahvaluule vallast.

Joonis 11. Kõige enam teaduslikes seltsides teist maad käsitletud ettekandeid pidanud teadlased.

Kui aga vaadata kõiki vähemalt kolm ettekannet pidanud teadlasi³⁶⁵, keda oli kokku 16, selgub kaks tööka. Esmalt kinnitab see loetelu Tartu ülikooli soome õppejõudude tähtsust ettekannete pidamisel ja sel moel teabe jagamisel, sest Kettunen, Cederbergi, Mannineni ja Tallgreni kõrval on samas loetelus veel professorid Kauko ja Teräsvuori. Teiseks on näha, et soome õppejõudude kõrval moodustavad omaette grupi mõnda aega Soomes õppinud ja töötanud Tartu ülikooli teaduslikud stipendiaadid: Mägiste, Mark, Päss, Moora ja Loorits. Nimeetatud teadlaste peetud ettekannete hulka võib seletada mitmeti, näiteks nende aktiivsusega nii uurimistöde tegemisel kui ka nende tulemuste tutvustamisel. Kuna siinses töös on vaadeldud ainult neid ettekandeid, milles käsitleti esineja vaatevinklist kas Eestit (soomlased) või Soomet (eestlased), võib üheks võimalikuks põhjuseks, miks just nimetatud teadlased rohkem ettekannetega esinesid, pidada nende lähedasemaid suhteid Soomega nii isiklikul tasandil (Soomes veedetud stipendiaadiajal sõlmitud kontaktid jm) kui ka teadustöö tasandil. Nagu varasemas peatükis nenditud, jäid kõik Soomes viibinud teaduslikud stipendiaadid suuremal või vähemal määral Soomega seotuks ning käsitlesid Soome teemasid ka oma hilisemates uurimistöodes. Seetõttu keskendusid nad oma ettekannetes suurema tõenäosusega sellistele teemadele ja küsimustele, mis puudutasid (muu hulgas) Soomet. Välistada ei saa ka soome õppejõudude eeskujul teaduslike seltside koosolekutel ettekannete pidamisel.

Kolmas moodus luua kontakte kahe maa teadlaste vahel ja jagada teavet olid teadusseltside eestvõttel korraldatud üritused: õppe- ja ringreisid, seltside aastapäevade pidamine ning rahvusvahelised kongressid. Kõige enam õppe- ja ringreise (6) korraldasid põllumajandusteaduslikud seltsid: APS Eestis ja *Suomen Ylioppilaiden Maataloudellinen Yhdistys Samps*a (Soomes üliõpilaste põllumajanduslik ühendus *Samps*a, SYMY *Samps*a) Soomes. Põllumajandusteaduslike seltside ekskursioonid paistsid silma suure osalejate arvu ja rikkalike programmide poolest. Kõige pikemad reisirid kestsid kaks nädalat ja kauemgi ning nende käigus käidi paljudes taludes, põllumajanduskoolides, katsejaamades, põllumajandusnäitustel ja teistes põllumajandus(teadus)ega tegelevates asutustes.³⁶⁶ Peale põllu-

³⁶⁵ Lisaks joonisel 11 mainitud teadlastele pidasid kolm või enam ettekannet keeleteadlane Andrus Saareste, keemik Yrjö Kauko, põllumajandusteadlane Kaarlo Teräsvuori, rahvaluuleteadlane Kaarle Krohn, geoloog ja palünooloog Paul William Thomson, etnoloog ja rahvaluuleteadlane Sulo Haltsonen ning rahvaluuleteadlane Oskar Loorits.

³⁶⁶ RA, EAA.2100.19.74, l. 169, 186. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi 1931. a. aruanne. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi 1932. a. aruanne; RA, EAA.2100.4.91, l. 98. Aruanne põllumajandus-teaduskonna tegevuse üle 1. nov. 1930 kuni 1. nov. 1931. 18.11.1931; TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 9. APS-i üldkoosolekute protokollid 1927–1931, lk 122–123. Üldkoosolek 12.11.1930. §2. APS-i üldkoosolekute protokollid 1931–1944, lk 152. Üldkoosolek 29.03.1939; Eesti üliõpilaste õpereis Soomes. – *Kaja*, nr 178, 06.08.1922, lk 8–9; nr 179, 08.08.1922, lk 6; nr 180, 09.08.1922, lk 6; L. S. Viron maatalousylioppilaiden retki Suomeen kesällä 1922. – *Samps*a. *Juhlajulkaisu Ylioppilaiden Maataloudellisen Yhdistyksen Sampsan 15-vuotisjuhlaan*. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1922, lk 89–92; Roger, Elmar. Mõningaid märkmeid APS-i teistis eluavaldusist. – *Akadeemiline Põllumajanduslik Selts 1920 – 1930*. Tartu: Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi Kirjastus, 1930, lk 29; M. P.-L. Sampsalaisten Eestinmatka kesällä 1931. – *Samps*a.

majandusteaduslike seltside korraldasid arvukamalt reise metsateadlased ja geoloogid.³⁶⁷ Ülejäänud valdkondades – bioloogia, kirikuajalugu, keeleteadused, keemia ja arstiteadused – toimus aga vaid üksikuid teadusliku seltsi eestvõttel korraldatud või vastu võetud reise.³⁶⁸ Kui vaadata reiside jaotust osalejate rahvuse kaupa, siis käisid soomlased Eestis üheksal korral, eestlased Soomes aga kuuel korral. Ajalises jaotuses tõusevad aktiivsemate perioodidena esile 1920. aastate keskpaik, 1929. aasta, 1930. aastate algus ning sama kümnendi lõpp.

Maailmasõdadevahelisel ajal peeti vähemalt kaheksal korral suuremalt teaduseltside aastapäeva – kolm Eestis, viis Soomes –, kus osales teise maa teadlasi. Suurematest seltsidest tähistasid juubeleid ÕES (100.), STS (100.), SUS (50.) ja SMS (50.), peale selle tähistasid ümmargusi aastapäevi AES (10.), EKS (25.), SMeS (25.) ja SYMY *Samps*a (30.).³⁶⁹ Kõige rohkem osales naabermaa teadlasi

Juhlajulkaisu 25-vuotisjuhlaan. Helsinki, 1932, lk 140–148; Aalto, Osmo. Apsilaisten opintoretke Suomeen kesällä 1932. – *Samps*a. *Juhlajulkaisu 25-vuotisjuhlaan.* Helsinki, 1932, lk 97–102; Kroonika. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi tegevusest 1935. aastal. – *Agro-noomia*, 1936, nr 1, lk 44.

³⁶⁷ Akadeemilise Metsa Seltsi tegevuse ülevaade 1. veebr. 1922 – 10. veebr. 1926. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat I.* Tartu: Akadeemiline Metsa Selts, 1926, lk 139; Metsaüliõpilaste õppereis Soome. – *Postimees*, nr 237, 03.09.1925, lk 4; Eesti metsateadlaste õppereis Soome. – *Kaja*, nr 197, 13.08.1925, lk 4; Akadeemiline Metsa Selts. 10. veebr. 1926. a. – 26. veebr. 1927. a. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat II.* Tartu: Akadeemiline Metsa Selts, 1927, lk 331; Vuosikertomus Ylioppilasyhdistys Metsämiehet r.y:n toiminasta v. 1938. – *Metsäylioppilas. 1939.* Helsinki: Ylioppilasyhdistys Metsämiehet, 1939, lk 6; KA, Suomen Geologisen Seuran arkisto. Kotelo 3. Pöytäkirjat (1921–1946). Kokous 24.01.1929. §6. Kertomus Suomen Geologisen Seuran toiminnasta v. 1929.

³⁶⁸ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb2. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1921–1932. Kokous 26.11.1926. §6 ja Liite D; Suomalainen, Paavo. Vanamolaiset Viroon tutustumassa. – *Luonnon ystävä. Eläin- ja kasvitieteellinen aikakauslehti*, 1926, nr 6, lk 171–180. Saalas, *Puoli vuosisataa suomalaista luonnontiedettä*, lk 293–297; *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja. XIX–XX. 1929–1930.* Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1936, lk 222–223. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran järjestämä opintoretkei Tallinnaan lokakuun 21–23 päivinä 1929; Pöytäkirjat. 1928. – *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja. XV–XVIII. 1925–1928.* Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1936, lk 425. Kokous 10.12.1928. §5; RA, EAA.2569.2.1, l. 42. 920. koosolek 15.04.1931. §1, 4; Retkeily Outokummulle ja Ylävuokselle. – *Suomen Kemistilehti A*, 1938, nr 5–6, lk 69–72; Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1939, nr 4, lk 76. Kokous 05.04.1939. §6; Retkeily Eestiin. – *Suomen Kemistilehti A*, 1939, nr 7–8, lk 114; Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1940, nr 1–4, lk 19. Kokous 04.10.1939. §5.

³⁶⁹ STSi aastapäeval osalesid ÕESi esindajana Harri Moora, LUSi esindajana August Paris. RA, EAA.2569.2.1, l. 86. 984. koosolek 04.05.1938. §10; RA, EAA.5309.2.4b, l. 55. 764. koosolek 17.03.1938. §4. SUSi aastapäeval esindas ÕESi Julius Mark. RA, EAA.2569.2.1, l. 51. 941. koosolek 06.12.1933. §1. SMSi aastapäeval esindas August Tammekann nii ÕESi kui LUSi. RA, EAA.2569.1.17, l. 82–83. Juhatuses koosolek 04.01.1938; RA, EAA.5309.2.4b, l. 52. 759. koosolek 25.11.1937. §4. AESi aastapäeval osales SUSi esindajana Martti Niinivaara. KA, Suomalais-ugrilaisen seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939) Kokous 22.03.1930. §5. EKS-i aastapäevast võtsid osa SKSi esindaja Martti Haavio ja SHSi esindaja Arno Rafael Cederberg. KM EKLA, F 16, M4:1, l. 127, 131. Eesti Kirjanduse Seltsi 25 aasta tegevuse mälestamise pidulik aktus 25. sept. 1932. SMeSi aastapäeval esindas AMSi Bernhard Koljo. Koljo, Bernhard. Soome Metsateadusliku Seltsi 25 a. juubel. – *Eesti Mets*, 1934, nr 7, lk 238.

ÕESI 100 aasta juubelil, kus olid kohal viie Soome teadusseltsi esindajad ning veel kuus Soome teadlast.³⁷⁰ Muudel aastapäevadel oli Eestist või Soomest enamasti kohal ainult üks või kaks esindajat, mis tulenes suuresti sellest, et tegu oli väiksema valdkondliku haardega seltsidega. Seltside endi aastapäevade kõrval võisid teaduslikud seltsid mängida kesket rolli rahvusvaheliste konverentside korraldamisel. Siinses töös vaadeldud seltsidest paistsid ühisürituste korraldamisega eriti silma ajaloo-, arstiteadus- ja ornitoloogiaseltsid. Näidetena võib tuua AASi, kes korraldas I Eesti-Soome ajaloolaste päevad, SUSi, kes organiseeris soome-ugri keeleteadlaste koosoleku, *Suomen Lintutieteellinen Yhdistys*'e (Soome ornitoloogiline ühing) ja LUSi ornitoloogiaseltsiooni, kes korraldasid Eesti-Soome ornitoloogide päevad, Tartu Eesti Arstide Seltsi (TEAS), kes tegi teoks I ja II Eesti arstide kongressi, ning SLS *Duodecimi*, kelle juhatusel peeti Soome-Balti arstide päev.³⁷¹

Teaduslikud seltsid võisid suhete tugevdamise nimel sõlmida omavahelisi sõpruslepinguid ning algatada vastastikuse stipendiaatide vahetuse. Sõpruslepingut kui suhete ametliku kinnistamise ning koostöö arendamise ja rikastamise viisi kasutasid maailmasõdadevahelisel ajal ennekõike Eesti ja Soome akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid: Eestis üliõpilasseltsid ja korporatsioonid, Soomes *osakuntad*. 1920. aastatel Soome-Eesti-Läti-Leedu üliõpilaskondade liidu (SELL) ja

SYMY *Samps*a aastapäevast võttis aga osa kaks APSi liiget. TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 10. APS-i üldkoosolekute protokollid 1931–1944. Lk 143. Üldkoosolek 30.03.1938. 1937. a. tegevusaruanne. §4.

³⁷⁰ Soome seltsidest olid esindatud STA (prof. Yrjö H. Toivonen), SKS (esimees prof. Viljo Tarkiainen), SUS (esimees prof. Juha Artturi Kannisto), SMS (sekretär Kaarlo Hildén) ja SLSF (esimees prof. Rafael Gyllenberg). Nende kõrval osalesid Arno Rafael Cederberg, Lauri Kettunen, Paavo Ravila, Eino Jutikkala, Kustaa Vilku ja Eemil A. Saarimaa. KA, Suomalaisen Tiedeakatemia arkisto. Kotelo 3. Kokouspöytäkirjat (1908–1954). Täysistunto 12.02.1938; KA, Suomalais-ugrilaisen seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 19.02.1938. §3; KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 14. Hallituksen kokousten pöytäkirjat (1934–1945). Hallituksen kokous 26.11.1937. §4. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1937–1938*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1938, lk 45. Pöytäkirja 01.12.1937. §4; Styrelsens möte den 27 januari 1938. – *Förhandlingar. Ny Följd. 14. Mars 1937–Februari 1938 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCLXVI. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1938, lk 46–47. §3; Tarkiainen, Viljo Tarkiainen, lk 323.*

³⁷¹ RA, EAA.2492.1.8, l. 10–11, 13–14, 21–22. Juhatuses koosolek 07.04.1933. §3. Juhatuses koosolek 03.05.1933. §2. Juhatuses koosolek 09.06.1933. §3; RA, EAA.2492.1.9, l. 10–11. I Soome-Eesti ajalooeadlaste päev Tartus, 4. ja 5. juunil 1933. Ensimmäiset Suomen-Eestin historioitsijoiden päivät Tartossa kesäkuun 4 ja 5 p:nä 1933; KA, Suomalais-Ugriilaisen Seuran arkisto. C:12 Pöytäkirja- ja muita konseptteja sekä liitteitä (1883 – 1978). Suomalais-ugriilisten kielten tutkijain kokous Helsingissä syyskuun 19 – 22 p:nä 1931. Järjestänyt Suomalais-Ugriilainen Seura; S. Kroonika. Soome-ugri keelte uurijate koosolek, lk 190. Lepiksaar, Johannes. Soome-Eesti ornitoloogide ühised tööpäevad Helsingis 16.-18. mail 1937. – *Eesti Loodus*, 1937, nr 4, lk 176; RA, EAA.5309.2.4b, l. 64–65. 778. koosolek 03.06.1939; II Eesti-Soome ornitoloogidepäevad Tartus 2.–5. juunil 1939. – *Eesti Loodus*, 1940, nr 1, lk 42; Normann, Kronoloogiat ja statistikat I–XV Eesti Arstidepäeva ning I ja II Eesti Arstide Kongressi kohta 1920–1937, lk 1067, 1105; Ignatius, Jaakko. *Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim 1881–2006. I*. Helsinki: Duodecim, 2012, lk 295–297.

Soome-Eesti üliõpilaspäevade vahendusel üha tihedamaks muutunud suhted eesti ja soome üliõpilaste vahel viisid kümnendi lõpuks selleni, et 1928. aasta oktoobris sõlmisid EÜS ning *Pohjois-Pohjalainen Osakunta* ja *Etelä-Pohjalainen Osakunta* esimese sõpruslepingu. Järgmistel aastatel sõlmisid sõpruslepingud peaaegu kõik Eesti ja Soome akadeemilised organisatsioonid. Kuigi üliõpilaseltsid, korporatsioonid ja *osakunta*'d ei olnud teaduslikud seltsid ega ühingud, soodustasid nende vahelised suhted ja sõpruslepingud ka riikidevahelisi teaduskontakte. Liidulepingute tulemusel asus osa organisatsioone peatselt andma välja stipendiume, mille toel võisid sõprusorganisatsiooni liikmed õppida semestri jooksul Tartus või Helsingis ning osaleda võõrustava organisatsiooni igapäevaelus ja üritustel. Stipendiaadivahetus võimaldas näiteks Helsingis õppida etnoloog Gustav Rängal ja keeleteadlasel Mihkel Toomsil, Tartus aga keeleteadlasel Lauri Postil ja ajaloolasel Armas Luukkol.³⁷² Üliõpilaste ja vilistlaste omavahelistest kokkupuudetest ja külaskäikudest võisid aga kooruda pikemaajalised teaduslikud kontaktid. Hea näide on EÜSi liige Gustav Ränk, kes osales 1931. aastal EPO etnograafilis-keeleteaduslikul uurimisreisil ning tutvus seal soome etnoloogi Kustaa Vilkunaga, kellega ta vahetas hiljem mõtteid oma doktoritöö ning Eesti ja Soome etnoloogia teemadel.³⁷³

Peale akadeemiliste organisatsioonide sõlmisid Soomes tegutsevate ühingu- tega sõpruslepingu kaks Tartus tegutsenud akadeemilist teadusseltsi: APS ja AMS. APSil oli 1920. aastate algusest alates olnud kontakte Soome põllumajandus- teaduse üliõpilastega, kelle organisatsiooniks Helsingi ülikooli juures oli SYMY *Samps*. Vastastikuste ekskursioonide ja külaskäikude raames tekkinud sidemed kinnitati 1930. aasta novembris sõlmitud sõpruslepinguga, mille kohaselt pidid seltsid korraldama vastastikku külaskäike ja ettekandeid, vahendama põllumajanduslikku kirjandust ning asutama võimaluse korral stipendiumi, mille toetusel oleks sõprusorganisatsiooni liikmetel võimalik õppida teise maa ülikoolis.³⁷⁴ APSi ja SYMY *Samps* koostöö kujunes elavaks. Seltsid korraldasid vastastikku külaskäike ja reise, 1933. aastast alates hakati aga vahetama stipendiaate.³⁷⁵

³⁷² Sepp, Helena. Kultuurisild või kaitseliin? Üks vaatenurk Soome-Eesti üliõpilassuhete arengule 1920.–1930. aastatel. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 194–195, 198–218. Eranditeks olid korp! Ugala, mis sõlmis sõpruslepingu *Turun yliopiston ylioppilaskunta*'ga (Turu ülikooli üliõpilaskond), ning Tallinnas tegutsenud korp! Tehnola, mis sõlmis sõpruslepingu TTK aineorganisatsiooniga *Suomen Tekniikan Ylioppilaat* (Soome tehnikaüliõpilaste selts).

³⁷³ Metslaid, Marleen. Gustav Ränga tee Tartu Ülikooli professoriks. Eesti etnoloogia 1930. aastatel. – *Tuna*, 2016, nr 1, lk 52; Ränk, Gustav. Tähelepanekuid ühe soome üliõpilaskonna etnograafilis-keeleteaduslikult uurimisretkelt. – *Eesti Keel*, 1932, nr 3, lk 90–92.

³⁷⁴ TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 9. APS-i üldkoosolekute protokollid 1927–1931, lk 122–123. Üldkoosolek 12.11.1930. §2; Kroonika. Akadeemilisest Põllumajanduslikust Seltsist. – *Agronomia*, 1930, nr 11, lk 463–465.

³⁷⁵ TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 10. APS-i üldkoosolekute protokollid 1931–1944, lk 24, 55. Koosolek 16.03.1932. Koosolek 29.03.1933; RA, EAA.2100.19.74, l. 169. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi 1931. a. aruanne; RA, EAA.2100.4.91, l. 98. Aruanne põllumajandus-teaduskonna tegevuse üle 1. nov. 1930 kuni 1.

AMSi puhul oli liidulepingu teine pool *Ylioppilasyhdistys Metsämiehet* (Üliõpilasühing *Metsämiehet*), mille liige Erkki Rönneberg käis 1932. aasta detsembris Tartus ning esitas ühingu *Metsämiehet* nimel neljapunktilise vastastikuse koostöö arendamise kava. Selle järgi tuli korraldada ekskursioone, vahetada stipendiaate ja väljaandeid ning pakkuda praktilisi töövõimalusi. AMSi üldkoosolek toetas sõpruslepingut ning lisas koostööviiside hulka vastastikuste ettekandekoosolekute pidamise. Sõprusleping sõlmiti juba järgmise aasta märtsis, kuid koostöö väljendus õigupoolest üksnes väljaannete vahetamises ning Soome lepinguosaliste reisis Eestisse. Kuigi seltsid olid üliõpilasstipendiaatide vahetamises põhimõtteliselt kokku leppinud, jäi see kasinate majandusolude tõttu teostamata.³⁷⁶

Stipendiaatide vahetamise kõrval oli võib tuua näite ühe poole stipendiaatide saatmisest. Soome saadik Eestis Erkki Reijonen annetas 1920. aastal AESile 25 000 Eesti marka, mille eest loodi *Suomen ja Viron itsenäisyysjulistuksen vuosipäivän rahasto* (Soome ja Eesti iseseisvuse aastapäeva kapital), Selle protsentidest tuli aja jooksul jagada toetusi nendele AESi liikmetele, kes soovisid soome keele õppimise eesmärgil Soome sõita.³⁷⁷ Esimene kapitalist makstava stipendiumi konkurss kuulutati välja 1926. aasta märtsis ning esimese stipendiaadina sõitis Soome üliõpilane Herman Klein. Järgnevatel aastatel käis Soome ja Eesti iseseisvuse aastapäeva kapitali toetusel Soomes 16 üliõpilast.³⁷⁸ Ent AESi stipendium on erand, sest üldjuhul jagasid teaduslikud seltsid toetusi uurimisreiside või -tööde tarbeks, mitte välismaal õppimiseks, ning nende sihtmaa kohta ei olnud selgeid eelistusi. Samuti ei pruukinud teaduslikel seltsidel olla piisavalt raha, et maksta stipendiumi igal semestril või aastal. Võrdlusena võib märkida, et

nov. 1931. 18.11.1931; M. P.-L, Sampalaisten Eestinmatka kesällä 1931, lk 140–148; Kroonika. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi tegevusest 1933. a. II semestril. – *Agronomia*, 1934, nr 1, lk 40; Kroonika. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi kutsutud üldkoosolek. – *Agronomia*, 1935, nr 5, lk 229.

³⁷⁶ RA, EAA.2100.4.101, l. 427. Akadeemilise Metsaseltsi tegevuse aruanne; A. K. Sõprusleping Akadeemilise Metsaseltsi ja Helsingi metsateaduse üliõpilaste ühingu „Metsämiehet“ vahel. – *Eesti Mets*, 1993, nr 2, lk 71–72; Akadeemilise Metsaseltsi tegevus 1932.–35. a. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat VII*. Toim Karl Verberg. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1935, lk 658; Akadeemilise Metsaseltsi tegevus 1935/36. ja 1936./37. aastal. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat VIII*. Toim Kaarel Veermets. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1937, lk 252; Akadeemilise Metsaseltsi 1937./38. tegevusaasta aruanne. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat IX*. Toim Kaarel Veermets. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1939, lk 380; Kertomus metsämiesten toiminnasta v. 1937. – *Metsäylioppilas. 1938*. Helsinki: Ylioppilasyhdistys Metsämiehet, 1938, lk 5; Vuosikertomus Ylioppilasyhdistys Metsämiehet r.y:n toiminnasta v. 1938, lk 6.

³⁷⁷ Loorits, Ülevaade Emakeele Seltsi I. tegevusaastast 1920, lk 22.

³⁷⁸ RA, ERA-R.2362.2.3, l. 81, 84. Akadeemilise Emakeele Seltsi 85. koosolek 26.03.1926. §6. Akadeemilise Emakeele Seltsi 88. koosolek 03.05.1926. §5; RA, EAA.2100.4.101, l. 410. Akadeemilise Emakeele Seltsi üldaruanne 17. tegevusaasta (1936.) kohta, lk 2; RA, EAA.2100.4.104, l. 450. Akadeemilise Emakeele Seltsi üldaruanne 19. tegevusaasta (1938.) kohta, lk 2; Kask, Ülevaade AES-i kahekümneaastasest tegevusest, lk 48.

üliõpilasseltsides ja korporatsioonides oli sellest aspektist tähtis roll organisatsioonide vilistlastel, kes kogusid raha stipendiumide jaoks.³⁷⁹

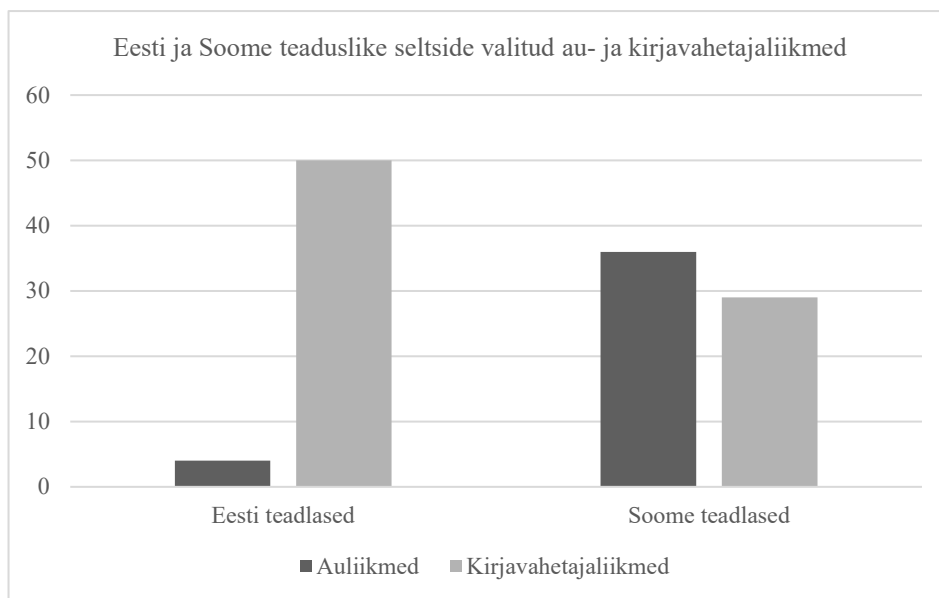
Eelmainitust ilmneb, et sõpruslepingud olid teaduslikel seltsidel harv koostöövorm. Samuti on oluline märkida, et kui Eestis oli üks lepingu pool teadusselts, siis Soomes oli selleks enamasti üliõpilasorganisatsioon, seega oli sõpruslepingu kui koostöövormi põhieesmärk tihendada kontakte Eesti ja Soome üliõpilaste vahel. Kuid see ei tähenda, et sõpruslepingutel polnuks riikidevaheliste teadusidemete seisukohast mingit tähtsust. Eespool käsitletud näidetest ilmneb nende n-õ teaduslik väärtus peale sõlmitud tutvuste ka mitmes välismaareisis, mis ei piirdunud ainult sõprusorganisatsiooni küllastamise ja selle liikmetega kohtumisega, vaid hõlmas käike mitmesse teadusasutusse ja ringsõite mõlema maa looduses. Kui sihiks oleks seatud üksnes tihedam suhtlus inimeste vahel, ei oleks seltsidel olnud tarvis nii palju panustada muusse programmi, ent ühingu APS/SYMY *Sampsä* ja AMS/*Metsämiehet* reisiplaanidest hõlmas teaduslike asutuste, nende töö ja tulemustega tutvumine suure osa, seetõttu pöörasid nad teaduslikele sidemetele arvatavasti mõnevõrra suuremat tähelepanu kui teised üliõpilasorganisatsioonid.

Sümboolne, kuid teadlaste-, seltside- ja riikidevahelist ühistegevust potentsiaalselt kannustav moodus olid teaduslike seltside tunnustusavaldused välismaa õpetlastele. Esimene oli kirjavahetajaliikme staatus (sm *kirjeenvaihtajajäsen*, rts *korresponderande medlem*, sks *korrespondierender Mitglied*), mis võidi anda seltsi töö- ja uurimisvaldkonnaga tegelevale välismaateadlasele, kes oli oma töös märkimisväärselt pädev ja tulemuslik. Samuti võis olla soovitatav, et kõnealusel teadlasel oleks sidemeid seltsi enda või selle kodumaa teaduse ja teadlastega.³⁸⁰ Teine tunnustus oli auliikme tiitel (sm *kunniajäsen*, rts *hedersmedlem/-ledamot*, sks *Ehrenmitglied*), mida anti nii kodu- kui ka välismaistele teadlastele, kellel oli silmapaistvaid teeneid oma uurimisvaldkonnas, kes olid pikka aega edendanud seltsi või selle tegevusvaldkonna arengut või kellele selts soovis avaldada erilist tänu. Kuigi nimetatud tiitlitega osutasid seltsid ennekõike tunnustust ja tänu, võib neid ühtlasi tõlgendada moodusena tugevdada kodu- ja välismaiste teadlaste ning teaduslike seltside vahelisi kontakte ja koostööd. Au- ja kirjavahetajaliikme tiitleid ei jaganud mitte kõik Eesti ja Soome teaduslikud seltsid. Suurel osal Soome teadusseltsidest oli olemas nii au- kui ka kirjavahetaja-/välisliikmed, kuid Eesti teadusseltsidest olid mõlemad liikmed ainult kahel kõige vanemal seltsil –

³⁷⁹ Sepp, Kultuurisild või kaitseliin?, lk 209–210. Vt ka Sepp, Soome üliõpilased Tartu Ülikoolis 1920. ja 1930. aastatel, lk 142–143.

³⁸⁰ Kirjavahetajaliikmega võrdväärseks, ainult nime poolest erinev staatus oli välisliige (soome k *ulkjäsen*), mida kasutasid näiteks SUS ja KS. Suomalais-ugrilaisen Seuran säännöt. – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja XL*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1924, lk 28; Kalleinen, Kristiina. *Kansallinen tieteen ja taiteen puolesta. Kalevalaseura 1911–2011*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kalevalaseura, 2011, lk 42–43. Huvitavaks tööaks on, et SUSi algupärase, 1883. aastal vastuvõetud kodukorras olid nii au- kui kirjavahetajaliikme staatused, millest viimane kadus aga hiljemalt 1919. aastaks. KA. Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. Kotelo 52. Perustamisasiakirjoja 1883–1884. Suomalais-Ugrilainen Seura kieli-, muinas- ja kansa-tiedettä sekä muinaishistoriaa varten.

ÕESil ja LUSil – ning paaril üksikul akadeemilisel seltsil, sh Akadeemiline Usu-
teadlaste Selts (AUS).³⁸¹

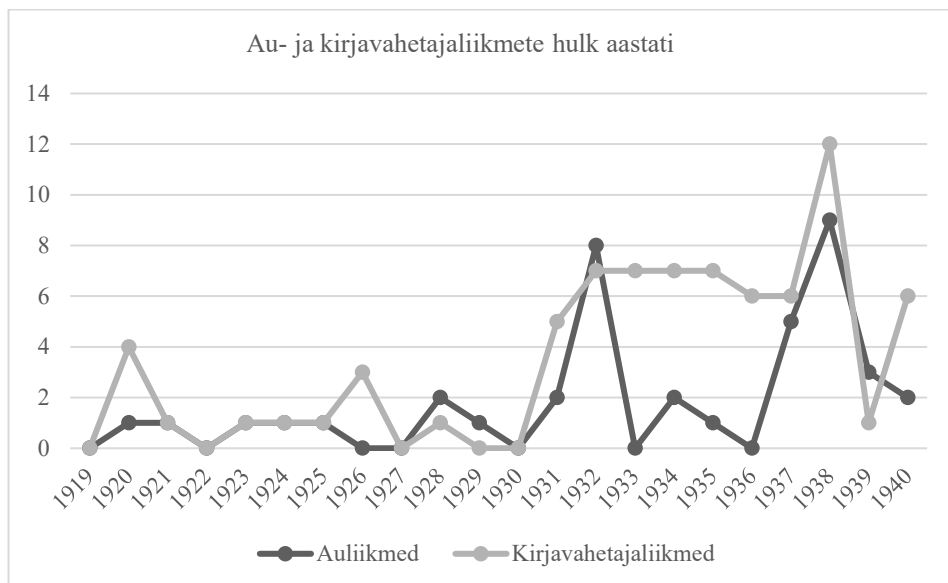
Joonis 12. Eesti ja Soome teaduslike seltside valitud au- ja kirjavahetajaliikmete hulk teadlase päritoluma ja tunnustuse põhjal.

Siinses töös on vaadeldud 119 juhtumit, kus Eesti ja Soome teaduslikud seltsid on maailmasõdadevahelisel ajal valinud teise riigi teadlasi oma kirjavahetaja- või auliikmeteks. Esmajärjekorras on valimisse võetud kõik need tunnustusavaldused, mille kohta leidub märkeid teaduslike seltside arhiivimaterjalides. Teiseks on valimisse kaasatud samade seltside ajalugu või tegevust käsitlevates artiklites või teostes kajastuvad tunnustusavaldused, samuti need tunnustusavaldused, mille kohta on märge Tartu ülikooli õppejõudude isiklikes toimikutes.³⁸² Au- ja kirjavahetajaliikmete statistikat vaadates on selge, et Eesti seltsid andsid Soome teadlastele mitu korda sagedamini auliikme staatuse kui Soome seltsid Eesti teadlastele. Samal ajal sai kirjavahetajaliikme staatuse rohkem Eesti teadlasi kui Soome omi. Suur osa Eesti seltside poolt tunnustatud soomlastest oli oma teadus-

³⁸¹ RA, EAA.2100.19.364, l. 5p, 73–74. Tartu ülikooli juures oleva Opetatud Eesti Seltsi statuudid. §8. Opetatud Eesti Seltsi põhikiri. §7, 8; Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi põhikiri. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. XXXVIII (1–2)*. Toim August Tammekann. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1931, VIII–IX. §4, 7, 8; RA, EAA.2100.19.91, l. 85–86. Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi – Societas Academica Theologorum – põhikiri. §5, 8, 9.

³⁸² Täielik statistika siinses töös käsitletud au- ja kirjavahetajaliikmete kohta on lisis 6.

tööd alustanud 19. sajandi lõpus või 20. sajandi alguses ning uurinud Eesti maad ja kultuuri ajal, kui Eesti aladel ei olnud samade küsimuste uurimiseks võrdväärseid võimalusi, mistõttu oli Soome teadlaste töodel Eesti maa ja kultuuri uurimise seisukohast suur tähtsus. Selle lähtekoha järgi võidi Eesti teaduslikes seltsides pidada auliikme staatust sobivamaks kui kirjavahetajaliikme oma. Enamiku Soome seltside poolt tunnustatud Eesti teadlaste karjäär algas aga 1910. aastate lõpus või 1920. aastatel ning kuigi nad puutusid oma uurimistöös kokku Soome maa ja kultuuriga, ei pruukinud nende tööde tulemused olla Soome teaduse seisukohast (vähemalt tol ajal) sama põhjanevad ja kaugeleulatuvate mõjudega kui soomlaste tööd Eesti puhul. Samuti ei pruukinud nende panus oma valdkonna või Eesti-Soome teadussuhete edendamisse olla veel nii suur, et väärida auliikme staatust, kuid samas piisav, et saada kirjavahetajaliikme staatus.

Joonis 13. Eesti ja Soome teaduslike seltside poolt valitud au- ja kirjavahetajaliikmete hulk aastati.³⁸³

Tunnustusavalduste koguarvu poolest oli kõrgperiood 1930. aastad, mil tähistati mitme teadusliku seltsi ümmargust aastapäeva, mille puhul valiti ka tavapärasest rohkem au- ja kirjavahetajaliikmeid.³⁸⁴ Seltside endi tähtpäevade kõrval valiti au-

³⁸³ Graafikust on välja jäetud Marta Schmiedehelm (kirjavahetajaliige, SMY), Richard Indreko (kirjavahetajaliige, SMY) ja August Annist (välisliige, KS), kelle valimise aasta pole täpselt teada. Kõigi kolme puhul oli see kas 1938. või 1939. aasta.

³⁸⁴ Headeks näideteks on SKSi 100. ja SLSi 50. juubel 1931. aastal, EKSi 25. aastapäev 1932. aastal, SUSi 50. juubel 1933. aastal, SMesi 25. aastapäev 1934. aastal, AMSi 15. aastapäev 1937. aastal ning ÕESi 100. aastapäev 1938. aastal. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1930–1931*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1931, lk 82.

ja kirjavahetajaliikmeid teistegi olulisemate sündmuste, näiteks Tartu ülikooli 300. aastapäeva ning „Kalevala“ esmailmumise 100. aastapäeva puhul.³⁸⁵ Eestis valis kõige rohkem au- (15) ja kirjavahetajaliikmeid (18) ÕES, Soomes oli aga kõige suurem Eesti teadlaste tunnustaja SUS, kes valis kaheksa Eesti teadlast oma välisliikmeteks. Enim tunnustusi saanud Eesti teadlased olid Julius Mark ja Oskar Loorits, kes olid mõlemad kolme seltsi (SKS, SUS, KS) kirjavahetaja- või välisliikmed. Soomlaste puhul pole aga üllatav, et enim tunnustusi saanud teadlaste seas paistavad silma Tartu ülikooli endised õppejõud. Arno Rafael Cederberg ja Lauri Kettunen olid kolme, Aarne Michaël Tallgren ja Johannes Gabriel Granö aga kahe seltsi auliikmed.

Eesti ja Soome teaduslike seltside vahendusel toimus mitu erisugust kommunikatsioonikanalit, mille raames jagasid mõlema maa teadlased omavahel teadmisi, oskusi ja kogemusi ning au- ja kirjavahetajaliikmete staatuse kujul ka tunnustust. Kui võrrelda siinses töös selgunud pilti Eesti ja Soome teaduslike seltside senise historiograafia omaga, siis paistab silma, et mõne kindla seltsi ajaloole ja tegevusele keskenduvad tööd seltsi rahvusvahelise suhtluse kohta ei saavuta üldjuhul samasugust tulemust. On võimalik, et üldistamise tõttu on üksikud erijuhud, näiteks sõpruslepingud, jäänud tähelepanuta, kommunikatsioonikanaleid on käsitletud üksteisest lahus ning mõne suhtluskanali rolli maadevahelise oskusteabevaru jagamisel ei ole lähemalt uuritud. Eespool vaadeldud Eesti ja Soome teaduslike seltside töö raames toimunud koostöösidemete käsitlus langeb kõige paremini kokku Ülle Tarkiaineni SMeSi ja Eesti metsateadlaste vaheliste kontaktide käsitlusega. Mõlemal juhul ilmnevad peamiste koostööviisidena koosolekutel peetud ettekanded, au- ja kirjavahetajaliikmete valimised, väljaannete vahetamine, vastastikused külaskäigud ja ekskursioonid.³⁸⁶ Samal ajal on teaduslike seltside laiemal vaatlusel kerkinud esile mõned lisakoostööviisid: seltside aastapäevade tähistamine, mida võib põhimõtteliselt pidada ka vastastikuseks külaskäiguks, seltside vahel sõlmitud sõpruslepingud ning teises riigis õppimiseks jagatavad stipendiumid. Viimast kahte võib siiski pidada haruldasteks viisideks, mida rakendasid ainult vähesed seltsid.

Teaduslike seltside kõige suuremaks panuseks Eesti ja Soome teadussidemetele võib pidada mitmekülgset teabevahetust. Esiteks pakkusid seltsid nii oma

Pöytäkirja 04.03.1931. §9; Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Aa9. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1931–1932. Vuosikokous 18.11.1931. §6; KM EKLA, F 16, M5:2, l. 121. Asemikkudekogu koosolek 24.09.1932; Palgi, Daniel. Ülevaade ja aruanded EKS-i tegevusest 1932. a. Eesti Kirjanduse Selts 1932. aastal. – *Eesti Kirjanduse Seltsi aastaraamat XVI (1932)*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1933, lk 3; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Vuosikokous 02.12.1933. §9; KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Vuosikokous 13.04.1934. §8, 9; XIV Metsateadlaste Päev. Päeva avamine. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat IX*. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1939, lk 8; RA, EAA.2569.2.1, l. 80. 978. koosolek. 19.01.1938. §3.

³⁸⁵ E., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1934, nr 3, lk 87. Peakoosolek 11.02.1934; RA, EAA.5309.2.4b, l. 13. Loodusuurijate Seltsi 699. koosolek 18.02.1932. §2.

³⁸⁶ Tarkiainen, Soome Metsateadusliku Seltsi sidemetest Eesti metsateadlastega enne Teist maailmasõda, lk 156–157.

liikmetele kui ka teistele teadlastele võimalust avaldada lühemaid või pikemaid uurimusi kas osana seltsi ajakirja(de)st või seltsi kirjastatud üksikteosena. Teiseks kogusid seltsid väljaannete vahetuse teel oma raamatukogudesse paljude riikide, nende uurimisasutuste ja teiste teadusseltside ajakirju ja muid trükiseid, mida seltsi liikmed võisid uurimistöodes kasutada. Kolmandaks võisid nii seltside liikmed kui ka välised isikud pidada seltsi koosolekutel ettekandeid, et tutvustada uurimistöö tulemusi, valdkonna edusamme või muud huvipakkuvat, näiteks teise maa olusid. Neljandaks võimaldasid seltside koosolekud ja seal peetud ettekanded pidada vahetult arutelusid seltsi liikmete ja teiste teadlaste vahel. Need neli moodust avardasid märkimisväärselt Eesti ja Soome teadlaste võimalusi teha uurimistööd ja avaldada selle tulemusi, parandasid nii uuema kui ka vanema teabe kättesaadavust ning suurendasid tõenäosust leida kahe riigi uurimistöodes kokkupuutepunkte.

Seltside teiseks põhipanuseks Eesti ja Soome teadussuhetesse võib pidada võimalust tihendada teadlastevahelisi kokkupuuteid. Osaliselt tulevad siingi mängu eelmainitud teabevahetusviisid, mis võisid ajendada inimesi üksteisega kontakte otsima, et leida uurimistöö tarvis veelgi uuemat ja täpsemat teavet. Eriti olulised olid aga koosolekud, kus sai ettekandeid kuulata ja nende üle arutleda, aga ka kõneleja endaga vahetult suhelda. Selle tulemusena võis kujuneda pikaajaline korrespondents ja tutvus. Peale koosolekute oli tugev sotsiaalne mõju mitmesugustel reisidel ja üritustel, mis tõid inimesi kokku ning võimaldasid sobitada tutvusi ja ühtlasi tutvuda üksteise maa ja sealse teadusega ning luua pikaajalisi koostöösidemeid. Kõigi loetletud mooduste puhul tasub silmas pidada, et nõnda võisid kokku puutuda ja teavet vahetada eri põlvkondade esindajad, kuna seltsidesse võis kuuluda inimesi üliõpilastest professoriteni. See soodustas kontaktide loomist. Üksiti ei saa jätta mainimata, et seltsid kui kindla eriala teadlaste kogukonnad oskasid peale oma liikmete hinnata ja tunnustada ka välismaiste kolleegide tööd ja panust nii teadustöö, teiste riikide kui ka riikidevaheliste suhete arengusse.

KOKKUVÕTE

Siinse väitekirja keskse hüpoteesi järgi oli 1920. ja 1930. aastatel Eesti ja Soome vahel nii valdkondlikult kui ka mooduste poolest märksa mitmekülgsem teaduslik suhtlus ja koostöö, kui seda on näidanud varasemad uurijad. Teadussidemete analüüs kinnitab, et Eesti ja Soome teadlaste ja asutuste vahel olid olemas ning toimusid suuremal või vähemal määral kõik Marjatta Hietala esitatud kommunikatsioonikanalid:

- Välismaiste asjatundjate värbamine/kasutamine
 - Õppejõudude puudumisel värbas Tartu ülikool Soomest mitmeid teadlasi, kes tegid ülikoolis oma erialal algust nii õppe- kui ka teadustööga ning jagasid oma teadmisi ja kogemusi tärkava Eesti teadlaskonnaga.
- Välisõpe ja isiklikud kontaktid
 - Mitmed eesti ja soome üliõpilased kasutasid võimalust õppida lühemat või pikemat aega Tartu või Soome ülikoolides.
 - Mõlema maa teadlased pidasid üksteisega kirjavahetust ja jagasid omavahel teadustöö seisukohast olulist teavet.
- Õppe- ja tööreisid välismaale
 - Eesti ja Soome teadlased tegid vastavalt Soome ja Eestisse hulgaliselt töö- ja uurimisreise ning kogusid mitmesuguseid materjale teadustöö tarbeks.
 - Peale üksikute teadlaste töö- ja uurimisreiside korraldati ka suurema osalejate arvuga ekskursionsioonid nii eraviisil kui ka teaduslike seltside korraldusel.
- Uurimistööd, kirjandus, ajakirjad, statistika
 - Mõlema maa teadlased avaldasid naabermaaga seotud uurimusi.
 - Uurimistöid, kirjandust ja ajakirju ei vahetanud mitte ainult üksikisikud, vaid ka teaduslikud seltsid. Ühtlasi pakkusid teaduslikud seltsid võimalusi avaldada naabermaaga seotud või sealset ainet kasutanud uurimusi.
- Rahvusvahelised kongressid ja näitused
 - Mõlema maa teadlased osalesid eri valdkondade suurema või väiksema piirkondliku ulatusega ühisüritustel, nagu kongressid, konverentsid ja tööpäevad.

Kuigi üldjoontes paigutuvad Eesti ja Soome teaduslikud sidemed seltside vahel ja sees ülihästi Hietala kommunikatsioonikanalite mudelisse, tekib mõlema maa teaduslike kokkupuudete analüüsi põhjal mõningaid küsitavusi. Uurimistöid, kirjandust, ajakirju jms hõlmava kanali puhul on selge, et see toimus ka teaduslikes seltsides, ning seltside korraldatud ekskursionsioonid võib liigitada välismaale tehtud õppe- ja tööreiside hulka. Samas ei ole üheselt selge, kuidas asetuvad kommunikatsioonikanalite mudelisse seltside koosolekutel peetud ettekanded, seltside aastapäevad, seltsidevahelised sõpruslepingud ning seltside poolt teise maa

teadlastele osutatud tunnustusavaldused. Kuna kommunikatsioonikanaleid kasutatakse innovatsioonide, st teabe ja kogemuste jagamiseks, siis saab osa eelloetletud koostööviisidest siiski paigutada Hietala mudelisse. Ettekandeid saab siinkohal tõlgendada kahel moel: esiteks välismaiste asjatundjate kasutamisenä, kui ettekande pidaja oli teisest riigist pärit teadlane; teiseks uurimistööde, ennekõike sellega kogutud teabe vahetamisenä, kui ettekannet pidas kodumaine teadlane. Aastapäevad võib aga liigitada samasse kategooriasse rahvusvaheliste kongresside ja näitustega, sest kuigi nende põhisihit ei olnud arutada Eestis, Soomes ja/või ka kolmandates riikides huvi pakkuvaid uurimisküsimusi või luua senisest tugevamat teaduslikku koostööd, puutusid nii Eesti kui ka Soome teadlased nendel üritustel kokku ning sõlmsid tutvusi, mis löid võimaluse teaduslikuks koostööks. Sõpruslepingud saab kommunikatsioonikanalite mudelist kõrvale jätta, sest sisuliselt oli tegu fikseeritud dokumendiga, mis ise uut teavet ja kogemusi ei edastanud, kuid sätestas seltside koostöö põhipunktid; lepingu raames võisid areneda näiteks väljaannete vahetus ja stipendiaatide vahetus. Ka tunnustusavaldused ei edasta teaduse seisukohast uut teavet või kogemusi ega kuulu kommunikatsioonikanalite mudelisse, kuid nende väärtus seisnes teadlaste ja teadusseltside vaheliste sidemete tugevdamises, mis löi võimaluse teha tihedamat koostööd.

Kõige mitmekülgsem kommunikatsioonikanal Eesti ja Soome vahel oli töö- ja uurimisreisid, mis hõlmas nii humanitaar-, loodus-, põllumajandus-, arsti-, loomaarsti-, usu-, õigus- kui ka sotsiaalteadusi. Ehkki suuremate teadusharude hulgast tehti enim reise humanitaarteadustes, ei olnud arvuline vahe järgmise valdkonnaga, s.o loodusteadustega, sama drastiline kui mõne teise koostööviisi korral, nagu näiteks välismaal õppimine või teaduslikes seltsides peetud ettekanded. Selle kommunikatsioonikanali tähtsust ja mitmekülgust toonitab ka tõik, et töö- ja uurimisreise tegi suur hulk inimesi: 148 teadlast, kellest 90 oli Eestist ja 58 Soomest. Seega ei saa siinkohal rääkida ainult üksikute teadlaste suurest huvist teise maa vastu, vaid ilmneb süsteemne soov tutvuda naabermaa, seal töötavate kolleegide ja teadusega. Eriti selge on see Eesti puhul. Kontrastina tuleb töö- ja uurimisreiside kõrval käsitleda ekskursionee, mille kohta avaneb hoopis teistsugune pilt. Esiteks käidi ekskursionil, s.o ehk suurema osalejate arvu ja peamiselt teise maa asutuste, olude ja kolleegidega tutvumise reisiridel, palju vähem kui üksikud teadlased tegid töö- ja uurimisreise, mille põhieesmärk oli pigem teadlaste endi uurimistöö. Teiseks korraldati ülekaalukalt kõige rohkem ekskursionee põllumajandus- ja loodusteadustes ning mõnevõrra ka arsti- ja majandusteadustes. Humanitaarteadustes jäi niisuguste reiside arv väga väikeseks. Sama kallutatuse loodus- ja põllumajandusteaduste poole kehtib ka teadusseltside korraldatud ekskursionee kohta. Kõnealust tõika võib seletada sellega, et nende erialade uurijatele, eriti põllumajandus- ja metsateadlastele olid kohtumised naabermaa asutuste ja oludega märksa laiema tähenduse ning praktilisema väärtusega kui näiteks humanitaarteadlastele, kelle uurimisteemad olid kitsamad ning erinesid üksteisest suurel määral.

Teine väga mitmekülgne kommunikatsioonikanal oli rahvusvahelised ühisüritused ehk kongressid, konverentsid ja tööpäevad. Nende puhul on samuti näha laia valdkondlikku haaret, mis ulatus ajaloost ja arheoloogiast entomoloogiani

ning arstiteadusest usuteaduseni. Ülekaalukalt kõige rohkem üritusi leidis aset loodus- ja täppisteadustes, järgnesid võrdsest põllumajandus- ja loomaarstiteadus ning alles siis humanitaarteadused. Säärase kallutatuse tingis suuresti kaks tegurit. Esiteks olid loodus- ja rakendusteadustes selged ühised uurimisteemad ja probleemid, näiteks Läänemere maade veeolude uuringud hüdroloogidel ning ühise triangulatsioonivõrgu rajamine geodeetidel. Teiseks oli loodus-, rakendus-, põllumajandus- ja loomaarstiteaduste valdkondade ürituste korraldamiseks ning tööde koordineerimiseks loodud keskasutus, näiteks ABS agronoomidel ning VBP taimegeograafidel. Mitme muu valdkonna ürituste võrdlemisi väike arv tulenes kas pikemaajase traditsiooni puudumisest või sellest, et mõnel erialal, näiteks etnoloogias või entomoloogias, kus rahvusvahelisi ühisüritusi oli varemgi korraldatud, piirdus Eesti osalemine vaid ühe korraga, sest varasematele või järgmistele ühisüritustele Eesti teadlasi ei kutsutud. Peale selle, et korraldati mitme valdkonna ühisüritusi, pakkusid kongressid ja konverentsid võimalusi vahetada teavet ja oskusi: koosviibimised, ettekanded, arutelud rühmade kaupa, näitused, ekskursioonid jm. Enamjaolt võttis siinses töös käsitletud ühisüritustest osa ka kolmandate riikide, nt teiste Baltimaade või Läänemere maade teadlasi.

Välismaiste asjatundjate kasutamine kui kommunikatsioonikanal väljendus ennekõike Tartu ülikooli soome õppejõudude rakendamisenä. Tartu ülikool otsis soomlastest õppejõude mitmele õppetoolile humanitaar- ja loodusteaduste, õigus-, arsti- ja usuteaduse valdkonnas, kuid lõpuks Tartusse tulnud ning seal õpetanud ja töötanud õppejõudude enamik tegeles humanitaarteadustega, peale selle olid vähesel määral siiski esindatud reaal-, põllumajandus- ja majandusteadused. Kuna Soome ei suutnud vahetult pärast iseseisvumist kõikidele kodumaistele teadlastele, eriti humanitaarteadlastele tööd pakkuda, oli neil võimalik jätkata karjääri ja tegevust Eestis. Mitmes teises valdkonnas, näiteks usuteaduses, ei olnud Soomes piisavalt teadlasi, et endagi kõrgkoolide õpetoole täita, seetõttu pidi Tartu ülikool nende erialade puhul pöörduma kas teiste välismaiste teadlaste või kodumaiste haritlaste poole. Eestisse tulnud soome õppejõudude teaduslik kompetentsus, mitmekülgne õppe-, teadus- ja korraldustöö ning rahvusvahelised kontaktid olid nii Tartu ülikoolile kui ka Eesti teadusele laiemalt väga olulised. Cederberg, Granö, Kettunen, Manninen ja Tallgren löid tugeva põhja rahvusteaduste õpetamisele ja uurimisele. Kuigi nende aeg Eestis jäi lühikeseks, sest Soomes avanesid senisest paremad töövõimalused, kandsid nad hoolt selle eest, et nende õpilased kaitseksid doktoriväitekirja ning jätkaksid nende alustatud tööd, nüüd juba ülikooli õppejõududena. Soome õppejõudude Eestisse toodud teadmiste ja oskuste mõjuvõime on nende õpilaste ja järgmist teadlaspõlvkondade kaudu kandunud praegusesse aega. Kuigi teiste soome õppejõudude tegevusel ei olnud sama kaugeleulatuvat ja põhjanevat mõju, on nemadki andnud oma tööga olulise panuse eestikeelse Tartu ülikooli töö käivitamisesse.

Siinses uurimuses analüüsitud Tartu ülikooli teaduslike stipendiaatide puhul ilmneb selge suunitlus humanitaarteaduste poole: üle kahe kolmandiku vaadeldud isikutest (11 15-st) tegeles humanitaarteadustega. Nende kõrval olid esindatud vaid põllumajandusteadused, sh metsateadus, ja geograafia. Ühest küljest tingisid selle Eesti riigi ja Tartu ülikooli teadlik rõhuasetus rahvusteaduste

arendamisele ning põllumajanduse ja metsanduse elutähtis roll Eesti majanduses. Teisest küljest tulenes see Tartu ülikooli soome õppejõudude naasmisest kodumaale ja ülikooli soovist, et nende õppejõudude õpilased saaksid doktoritöö kaitsitud ning asuksid seejärel tööle Tartu ülikoolis. Enamik Soomest Tartusse tulnud üliõpilasi õppis aga kas loomaarstiteadust, farmaatsiat või humanitaarteadusi. Loomaarstiteadust ei olnud tol ajal võimalik Soomes õppida ning farmaatsia vallas puudusid Soomes teadusliku enesetäiendamise võimalused. Tartu ülikoolis oli nende erialade õppe- ja teadustöö kõrgel tasemel, niisiis andis Tartu ülikoolil sel moel märgatava panuse Soomele vajalike spetsialistide koolitamiselle. Humanitaarteaduste üliõpilastele pakkus Tartu aga väga hea võimaluse tutvuda Eesti keele, maa, kultuuri ja rahvaga ning tugevdada seeläbi Eesti-Soome hõimusuhteid.

Eelnimetatud kommunikatsioonikanalite kõrval olid teabevahetuse seisukohast olulised ka teadlaste kirjavahetus ja uurimismaterjalide jagamine ning artiklite ja väljaannete vahetamine. Kõige tihedamalt suhtlesid üksteisega rahvaluule- ja keeleteadlased, sest nendes valdkondades kattusid uurimismaterjalid ja -teemad keelesuguluse tõttu kõige paremini. Elavamalt suhtlesid ka geograafid, bioloogid ja metsateadlased, kuid teiste erialade teadlaste vahel oli kirjavahetus praegu teadaolevate andmete põhjal tagasihoidlik ja vähe tähtis. Ent siinses käesolevas töös ilmnev pilt ei ole täielik, sest kasutatud on ainult osa Eesti ja Soome mäluasutustes hoiul olevatest kirjavahetustest, ning võib oletada, et osa maailmasõdadevahelise aja kirjadest on hävinud. Kui vaadelda lisakorrespondentse, võib pilt aga muutuda. Uurimistööde puhul paistab silma, et kõige rohkem teist maad, selle loodust või kultuuri käsitlenud töid on ilmunud keeleteaduses, rahvaluules, ajaloo ja etnoloogias. Nende erialade puhul on ka selgelt näha kindlad uurimisteed, mille ümber koondus mitme Eesti või Soome teadlase tähelepanu ning mille kohta on avaldatud arvukalt töid mõlemal pool Soome lahte. Üpris palju on naabermaaga seotud töid ilmunud ka loodusteadustes, kuid näiteks arsti- või usuteaduse valdkonnas on neid väga vähe. Teadusseltside väljaannete vahetamise analüüs kinnitab, et enim olid esindatud humanitaar-, loodus-, põllumajandus- ja arstiteadused, vähem aga usu-, õigus-, sotsiaal- ning tehnika-teadused.

Koostööviiside ja kommunikatsioonikanalite võrdlusest selgub, et Eestil ja Soomel oli teaduslikke sidemeid paljudes valdkondades: humanitaar-, loodus-, põllumajandus-, arsti-, loomaarsti- ja usuteadustes. Samamoodi kui varasemates uuringutes olid esikohal humanitaarteadused. Samas tõestab sinne väitekiri, et sidemed olid tihedad ka loodusteadustes, eriti bioloogias, geograafias ja hüdroloogias, täppisteadustest aga geodeesias. Rakenduslikuma suunitlusega põllumajandus-, arsti-, loomaarsti- ja usuteaduses oli suhtlust märgatavalt vähem, kui välja arvata metsateadus. Ent sotsiaal-, majandus-, õigus- ja tehnilistes teadustes koostöö sisuliselt puudus. Seda tööka võib ühest küljest seletada nende valdkondade Eesti teadlaste raskustega. Eesti riik ei olnud nendele erialadele pikka aega suuremat tähelepanu pööranud ja tegi seda alles 1930. aastate teisel poolel, kui asutati näiteks Tallinna tehnikaülikool (1938) ning Tartu ülikoolis iseseisev majandusteaduskond (1938). Samuti pidid kõnealuste erialade teadlased sageli

tegelema muudegi kohustustega, näiteks looma eestikeelseid õigusakte või töötama riigiametites. Teisest küljest võib väita, et nendel erialadel oli Eesti ja Soome teadlastel märksa vähem ühist, lootuses omandada uut teavet ja oskusi vaadati seetõttu teiste, ennekõike Kesk- ja Lääne-Euroopa riikide poole.

Koostööviiside ja kommunikatsioonikanalite kronoloogiline analüüs näitab, et 1920. aastate esimesel poolel domineerisid Eesti ja Soome teadussuhetes Tartu ülikooli soome õppejõud. Kui suur osa soome õppejõududest oli kümnendi keskpaigas Soome naasnud, kahanes ka nende otsene mõju Eesti teadusele, kuid see jäi siiski kestma nii ülikooli teaduslike stipendiaatide vahendusel kui ka õppejõudude teadusliku tööna. Kümnendi teisel poolel hakkas Eesti ja Soome teadussuhetes suurenema rahvusvaheliste konverentside ning töö- ja uurimisreiside osatähtsus. Ülemaailmse majanduskriisi tõttu vähenes ajutiselt nii konverentside kui ka reiside arv, kuid 1930. aastate teist poolt, mis kulges majanduskasvu tähe all, võib pidada Eesti ja Soome teadussuhtluse poolest kõige edukamaks ja mitmekülsemaks perioodiks. Rekordilise taseme saavutasid nii töö- ja uurimisreisid kui ka ühisürituste arv. Soodsa arengu katkestasid aga Teise maailmasõja ning Talvesõja puhkemine. 1940. aastaks olid Eesti ja Soome teaduslikud kokkupuuted sisuliselt katkenud.

Mis puutub teadusliku koostöö poolte aktiivsusesse ja sidemetest saadud kasusse ehk eri kommunikatsioonikanalite kaudu vahetatud teabesse, oskustesse ja kogemustesse, siis ei saa väita, et see oleks 1920. ja 1930. aastatel jagunenud võrdselt Eesti ja Soome vahel. 1920. aastatel, eriti kümnendi esimesel poolel, sai rohkem kasu Eesti tänu soome õppejõudude tööle Tartu ülikoolis, ülikooli teaduslike stipendiaatide õpingutele Soomes ning Eesti teadlaste Soome tehtud töö- ja uurimisreisidele. 1920. aastate teine pool oli suhete tasakaalustumise aeg. Tartu ülikooli soome õppejõudude kodumaale naasmise tõttu vähenes nende kui oskusteabe edasiandjate osakaal maadevahelistes teaduslikes kokkupuudetes. Samal ajal hakkasid soome teadlased tegema Eestisse üha enam uurimisreise ja ekskursioone ning Tartu ülikoolis õppis arvukalt Soomest pärit veterinaaria- ja farmaatsiaüliõpilasi. 1930. aastatel said teadussidemetest kasu mõlemad pooled, kuid nii teaduslikes seltsides peetud ettekannete kui ka teadlaste töö- ja uurimisreiside analüüs näitavad, et oskusteave liikus ka 1930. aastatel rohkem Eesti poole. Kogu vaadeldavat perioodi silmas pidades on aga selge, et maadevahelistest teadussidemetest sai rohkem kasu Eesti ja Eesti teadus.

Lõpetuseks võib nentida, et Eesti ja Soome teadussuhted 1920. ja 1930. aastatel on osutunud mõlema maa arhiiviallikatele tuginedes palju mitmetahulisemaks ja sügavamaks, kui see on seni on ajalookirjanduse põhjal ilmnunud. Riikidevahelised teaduslikud kokkupuuted ja koostöö hõlmasid paljusid, valdkondi: humanitaar-, loodus-, põllumajandus-, arsti-, loomaarsti-, usu-, majandus- ja sotsiaalteadusi. Seda tõestab väitekirja lisadena esitatud andmebaas, mis ei pretendeeri täiuslikkusele, kuid näitab siiski, et Eesti ja Soome teadussilda uurides leidub endiselt uut teavet ning et selles vallas on võimalik püstitada uusi uurimisküsimusi.

SUMMARY

A 'bridge of science' across the Gulf of Finland. Scientific relations between Estonia and Finland from 1918 to 1940

The aim of this dissertation is to analyze the means of scientific communication and cooperation between Estonia and Finland during the interwar period. There has been considerable research into the academic and cultural cooperation between Estonia and Finland, but while humanities and some natural sciences have received a lot of attention, connections in other fields, such as agricultural or medical sciences, have so far received much less attention. This dissertation sets out to examine scientific contacts in as broad a spectrum of fields of research as possible and find answers to the following questions:

- What were the channels of communication, the ways that Estonian and Finnish scientists used to share knowledge and experiences and develop further cooperation?
- How did the activity of said channels of communication change over time?
- In which fields of research were there more connections and communication between Estonian and Finnish scientists?
- Which party benefited more from the scientific ties, i.e., which party received more knowledge, skills, and experience exchanged through the channels of communication?

The goal of the dissertation is to demonstrate that the scientific connections between Estonia and Finland during the interwar period were considerably more diverse than previous historiography suggests and that examples of scientific cooperation can be found not only in humanities and some natural sciences, but also in, e.g., medical, agricultural sciences, and theology.

Archival documents stored in national and private archives in Estonia and Finland have served as the primary sources for this dissertation. From Estonia, materials of the University of Tartu in the Estonian National Archives have proven to be the most important ones, supplemented by materials of different Estonian scientific societies stored in the Estonian National Archives, the Estonian Literary Museum, and the University of Tartu Library. From Finland, materials of different Finnish scientific societies and scientists, managed by the National Archives of Finland, the National Library of Finland, the Finnish Literature Society, the Finnish Heritage Agency, and the societies themselves have been used in this dissertation, with many of the materials being used for the first time in the context of scientific relations between Estonia and Finland during the interwar period. A wide range of published sources, previous studies and overviews, and journalistic articles have been used to complement the primary sources. The main method of examining the subject at hand has been the comparative method, alongside which descriptive statistics have been implemented to analyze the quantifiable data used in the dissertation.

The theory of diffusion of innovations, championed by American sociologist Everett M. Rogers, has been used as the theoretical foundation for this dissertation. However, instead of analyzing the diffusion of innovations in social system, the focus has been on channels of communication used to spread innovations, and innovations have been interpreted as all possible forms of information that Estonian and Finnish scientists could share with each other. More specifically, this dissertation draws influence from the work of Finnish historian Marjatta Hietala who has studied the diffusion of innovation in the context of urbanization and development of services in Finland in the late 19th and early 20th centuries. Hietala's research has shown that five main channels of communication were used in the diffusion of innovations:

- employment of foreign experts
- studying abroad and personal contacts
- work and research trips abroad
- exchange of research papers, literature, journals, etc.
- international congresses and exhibitions.

The aforementioned channels of communication can also be found in international scientific relations, both before World War I and during the interwar period. Demonstrating that the same channels of communication can be found in the context of Estonian-Finnish scientific relations can be seen as one of the goals of this dissertation.

The thesis is comprised of three chapters. The first chapter concentrates on the work of Finnish professors and teachers employed by the University of Tartu during the 1920s and 1930s. It explores why and how the Finnish scientists were hired and what were their motivations for accepting the positions in Tartu, outlines their primary contributions to both teaching and doing research at the university, describes their other scientific activities, e.g., work in connection to scientific societies, reveals the reasons why the Finnish scientists returned to Finland and shows how the scientists remained in contact with both their students and Estonia in general. The second chapter deals with a number of different forms of communication and cooperation between Estonian and Finnish scientists. It looks into the main characteristics and themes of the correspondence between individual scientists, analyses the numerous work and research trips abroad undertaken by Estonian and Finnish scientists, and gives an overview of the most important published works and topics of research from the point of view of scientific connections between Estonia and Finland. It also looks into two forms of studying abroad: the Estonian students who were given scholarships by the University of Tartu to work and study in Finland with the goal of completing their doctoral theses, and the Finnish students who spent a semester or more studying and working at the University of Tartu. The third chapter is comprised of two sections. The first one analyses the international scientific congresses where both Estonian and Finnish scientists were present. The second section concentrates on the learned and scientific societies of both countries and reveals how a number of channels of communication can be seen in the activities of said societies.

Scientific connections between Estonia and Finland during the interwar period

When the University of Tartu was reopened in 1919 as an Estonian university, it was faced with a number of problems, one of them being that there were not enough competent Estonians to fill all the academic positions. As the university started to look for possible candidates from foreign countries, Finnish scientists were seen as the best possible candidates because it was assumed that they would easily learn the Estonian language and they would understand the necessity for a national Estonian university better than many other nationalities. The university approached numerous Finnish scientists from different fields of research, but, eventually, 11 Finnish scientists ended up working at the University of Tartu during the 1920s and 1930s: Arno Rafael Cederberg (Estonian and Nordic history), Johannes Gabriel Granö (geography), Yrjö Kauko (anorganic and physical chemistry), Hilja Kettunen (Finnish language and literature), Lauri Kettunen (Baltic Finnic linguistics), Eino Akseli Kuusi (practical political economy), Ilmari Manninen (ethnology), Aino Suits (Finnish language and literature), Aarne Michaël Tallgren (Estonian and Nordic archaeology), Kaarlo Teräsvuori (plant growing and breeding), Kalle Väisälä (pure mathematics). The main reason that motivated most of them to move to Tartu was the lack of employment and opportunities for scientific research in Finland.

The main objective of Finnish teachers at the University of Tartu was to educate and train the first generation of scientists and specialists for the Republic of Estonia. They organized numerous series of lectures, seminars, practical and laboratory assignments. In the case of teachers working in the humanities, emphasis was put on studying not only domestic history and culture, but the history and culture of neighboring nations as well. They introduced Estonian students to research previously conducted in Finland and tried to provide them with additional means of acquiring new skills and experiences in their respective fields. To support their students' studies, the Finnish teachers established several institutes, libraries, museums, laboratories, and research stations within the university and used their connections in Finland to acquire equipment and literature for their institutions. All Finnish teachers continued pursuing their own scientific interests, with Manninen, Tallgren, Granö, Cederberg, and Kettunen going on to publish numerous influential studies dealing with Estonia. Most of the Finnish teachers were active in other areas as well: they were crucial in founding or reinvigorating the work of a number of scientific societies, Manninen was the director of the Estonian National Museum, Cederberg spearheaded the development of Estonian archives, and some of the teachers also participated in public discussions concerning higher education in Estonia.

As the economic situation of Finland improved and more positions became available in Finnish universities, the Finnish teachers started to return to Finland, with most of them having left by 1928. Their work was, in a sense, left incomplete as most of their students had not yet reached the level of competency needed to succeed them at the university. Nevertheless, many teachers remained in contact

with their students and continued advising them. In the cases of Cederberg, Manninen, Tallgren, and Granö, their students can be seen as having formed certain ‘schools’ which continued to nurture, develop, and pass on the knowledge and skills learned from their Finnish teachers. All in all, the time spent at the University of Tartu by the Finnish scientists was beneficial for both Estonian science and the Finnish teachers themselves. Through their students, who later became professors and teachers on their own right, the influence of Finnish scientists has continued to reverberate in Estonian science to this day.

Scientists working in modern-day Estonia and Finland had been in correspondence with each other at least since the 19th century, with many of them exchanging thoughts, ideas, and materials in the fields of linguistics, folkloristics, and history. After both Estonia and Finland became independent, the number of scientists corresponding with each other increased substantially as young researchers made contact with each other and former teachers and students continued their relationships via mail. Examples can be found from many fields spanning humanities, natural, agricultural, medical sciences, and theology. One of the primary reasons for conducting a correspondence was the wish to acquire different kinds of materials for one’s scientific studies. Estonian and Finnish folklorists were especially active in sharing with each other copies and originals of folklore material stored in archives in Estonia and Finland. Scientists’ own research was another main topic visible in their correspondence, as people shared details about what they had been working on, where they had gathered materials from, and whether there had been successes, setbacks, or changes in their undertakings. Exchanging ideas, advice, feedback, and opinions was the third main reason for scientists to correspond with each other. In addition to these three, a number of other themes arise from scientists’ correspondences, such as bringing each other up to date on events in their personal lives, expressing opinions on received criticisms, criticizing colleagues, and comments on ongoing developments in domestic and international politics.

Studying abroad was one of the ways in which Estonian and Finnish students could gather knowledge and experience from the neighboring country. In the case of Estonian students, the University of Tartu, intent on filling its academic positions with Estonian scientists, handed out scholarships for gifted students to continue their studies either in Estonia or abroad. The aim was that these students would reach a level of scientific and pedagogical competence necessary to start working at the University of Tartu. Out of the 110 scholarship students during the interwar period, 15 people studied in Finland at least partially, with 11 of them representing humanities – linguistics, history, folkloristics, archaeology, and literature studies – and the remaining four representing agricultural sciences, geography, and forestry. More than half of them had been students of the Finnish teachers at the University of Tartu, while some previous connections to Finland were present in all cases. This, combined with the fact that most of the students travelled to Finland soon after the Finnish teachers had departed, shows that many of these scholarships were given so that the Estonian students could complete their training under the tutorship of their former teachers. As for Finnish students

in Tartu, 99 Finnish citizens studied there in the 1920s and 1930s. In the 1920s, many of them studied veterinary sciences, as it was not possible at that time to train as a veterinarian in Finland. In the 1930s, humanities became the dominant subjects for Finnish exchange students. An additional phenomenon worth mentioning was that a number of Finnish pharmacists studied and worked for some time at the Institute of Pharmacognosy at the University of Tartu.

Travelling abroad to study the local nature and culture was already prevalent during the 19th century and the Finnish scientists were especially active in journeying to Estonia. This trend continued into the interwar period, with scientists from both countries now actively making research and work trips to the other country. 257 different trips made by Estonian and Finnish scientists between 1918 and 1940 have been analyzed in this dissertation. The number of trips made in a year fluctuated considerably from the early 1920s to the mid-1930s, ranging from 4 to 17, and reached its zenith in the second half of the 1930s with a maximum of 21 trips a year. Estonian scientists were now far more active in making research trips than their Finnish colleagues (167 to 90), highlighting the Estonians' wish to accumulate new information and experiences for personal scientific studies and developing domestic research institutions. Trips were made in many fields of research, but the most popular ones were linguistics, medicine, folkloristics, biology, and agriculture. In cases where the reason for or the aim of a trip is explicitly known, scientific work was the most important reason for travelling abroad, followed by the wish to familiarize oneself with the local universities, scientific, and industrial facilities. In addition to research and work trips by individual scientists, excursions with a bigger number of participants were also undertaken. Here, most of the trips were organized in the fields of forestry, pharmacy, and technology, with other subjects, such as commerce, agriculture, biology, and medicine, trailing.

During the interwar period, both Estonian and Finnish scientists published a trove of studies that at least partially dealt with the nature or culture of the other country. Examples are found from a broad selection of fields, but linguistics, folkloristics, history, biology, and forestry can be considered the most prolific areas. The impressive amount of studies done in linguistics and folkloristics can be explained by the continuation of existing traditions, successive generations of scientists working along similar lines of research, and numerous research and work trips made abroad. In fields of humanities, certain topics emerged as more fruitful in terms of Estonian-Finnish relations, such as Estonia under Swedish rule and the economic relations in the Baltic region during the 16th and 17th centuries in history, and etymological questions and the mutual influences between Estonian and Finnish languages in linguistics. In folkloristics, the main method employed in studying folk songs and tales – the 'Finnish method' developed by Julius and Kaarle Krohn – meant that comparing each other's materials to uncover the origin, metamorphosis, and spread of certain songs or tales was essential to the majority of works in said field. This gravitation of works by several scientists in both countries toward certain topics in their fields of research is not as visible in natural, agricultural, and other sciences, where it seems that the

objects of interest of most researchers diverged significantly from each other. A notable exception is forestry where the theory of forest types developed by Aimo Kaarlo Cajander proved fruitful for both Estonian and Finnish researchers. In some cases, the driving influence of certain researchers, e.g., Arno Rafael Cederberg in history, Lauri Kettunen and Emil Nestor Setälä in linguistics, and Johannes Gabriel Granö in geography, can also be seen.

International congresses held in different countries provided another opportunity for Estonian and Finnish scientists to, among other things, meet each other and learn more about both their countries and the science being done there. At least 64 different congresses and conferences where there were participants from both Estonia and Finland were organized during the interwar period in different countries around the Baltic Sea. Most of them had participants not only from Estonia and Finland, but from other countries as well. The greatest number of conferences (10) was organized in geodesy, followed by agronomy (8) and plant geography (6). Other fields where there was more than one event organized include hydrology, history, theology, archaeology, medicine, pharmacy, ornithology, and veterinary science. The number of congresses per year exhibits a clear growing trend starting from 1923, which can be explained by events being organized in a widening array of fields of research, repeated congresses in some sciences, and Estonian scientists being invited to congresses previously open to Nordic scientists only. The conferences organized by the geodesists and hydrologists from countries around the Baltic Sea can be considered the most resultative ones because, in both cases, a central organization was formed to organize the events and coordinate extensive joint research efforts. A central organization was also established during the conferences of both the agronomes and the plant geographers of Finland and the Baltic countries. Congresses in other fields resulted in, for instance, establishing a new journal for Scandinavian and Baltic ethnologists, making progress in the phonetic transcription of Finno-Ugric languages, or resolutions aimed at deepening international scientific cooperation.

The numerous learned and scientific societies in Estonia and Finland served as hubs of scientific connections and communication between the two countries. Societies from Estonia and Finland had eagerly exchanged publications with each other since the 19th century and at least 22 new agreements on the exchange of scientific publications were made during the interwar period. This made it possible for members of said societies to familiarize themselves with the latest developments in science across the Gulf of Finland. Societies also organized excursions that allowed members of said societies to explore the other country and visit many sites and objects of interest, with societies dealing with agricultural sciences, forestry, and geology being the most active in arranging excursions. The anniversaries of scientific societies could also serve as venues for scientists from Estonia and Finland to meet and catch up with each other. In two cases, friendship agreements were signed between Estonian and Finnish scientific societies. It can be argued that corresponding and honorary memberships as accolades bestowed by the societies on foreign scientists can also be seen as a

form of encouraging further contacts and cooperation between the societies of both countries, members of these societies, and scientists in general.

A separate way of sharing information about the neighboring country were lectures given during the meetings of societies, either by members of said societies or foreign researchers visiting the meetings. In this dissertation, 216 lectures by Estonian and Finnish scientists, dealing with the nature or culture of the other country, have been analyzed. The number of lectures in a year was at its greatest during the early 1920s, owing largely to the activity of Finnish professors and teachers at the University of Tartu. The second and third periods of heightened activity were in the 1930s and were mainly caused by Estonian scientists becoming more active in giving lectures about Finland and visiting Finnish scientific societies. More than two thirds of the lectures analyzed were given in Estonian scientific societies and when it comes to fields of research, 155 lectures out of 216 dealt with humanities, with linguistics, folkloristics, and history being the most popular fields.

Conclusions

The analysis of scientific contacts and connections between Estonia and Finland during the interwar period confirms that all the different channels of communication featured in Marjatta Hietala's model were, to greater or lesser extent, functioning between Estonian and Finnish scientists:

- Employment of foreign experts
 - The University of Tartu employed Finnish scientists as professors and teachers to organize both teaching and research in their respective fields and share their knowledge and experience with the Estonian students.
- Study abroad and personal contacts
 - A number of Estonian and Finnish students studied for a shorter or longer periods of time at the universities of Helsinki and Tartu.
 - Scientists of both countries were in written correspondence with each other and shared with each other information valuable for their scientific studies.
- Work and research trips abroad
 - Estonian and Finnish scientists made numerous work and research trips to the other country and gathered many kinds of materials for their studies.
 - Additionally, excursions with several participants were also organized, both privately and by scientific societies.
- Publication and exchange of research papers, literature, journals
 - Estonian and Finnish scientists exchanged with each other works related to the other country.
 - Research papers, literature, and journals were also exchanged between scientific societies which also provided means of publishing scientific studies related to the other country.

- International congresses and exhibitions
 - Estonian and Finnish scientists participated in international congresses that were organized in different fields of research and had a varying geographical scope.

The comparison of channels of communications shows that there were connections and forms of cooperation between Estonian and Finnish scientists in many different fields of research. The widest number and range of different connections can be found in humanities, primarily linguistics, folklore research, ethnology, and history. A considerable, but slightly lesser amount of relations also existed in natural sciences, from which biology, geography, geodesy, hydrology, and forestry can be highlighted. Connections in agricultural, medical, veterinary sciences, and theology were scarcer, while in social, economic, technical sciences, and legal studies the relations were minimal. In terms of how many fields of research were featured, work and research trips abroad can be seen as the most multifaceted channel of communication, as examples can be found from a wide variety of sciences and there was no clear dominance of a certain field of research over others. International congresses were also organized in a number of different sciences but, in this case, the dominant fields of research were natural and exact sciences, followed by agricultural and veterinary sciences. In employment of foreign experts, humanities held dominance once again, but natural, agricultural and economic sciences were also represented. A somewhat similar picture emerges from studies abroad, albeit with veterinary and medical sciences as two of the most popular fields for Finnish students at the University of Tartu. In correspondences, exchange of publications, and works of research, humanities again take precedence, followed by natural sciences, with other fields of research trailing.

Analysis of the temporal dynamics of channels of communications shows that in the early 1920s the main factor driving the relations was the multifaceted work of Finnish teachers at the University of Tartu. As their direct influence on Estonian science started to wane with their departure from Tartu, the role of international congresses and research and work trips started to increase. Although there was a temporary setback in the amount of scientific connections during the early 1930s, caused by the Great Depression, the late 1930s were the most successful and diverse era for Estonian-Finnish cooperation, with economic growth providing more means and opportunities for work trips and international congresses. As for who benefited the most from the scientific connections between Estonia and Finland, i.e., received a larger portion of the information, skills, and experiences exchanged between the two countries, it was strongly in favor of Estonia during the early 1920s, became more balanced during the late 1920s, and evidence hints at the possibility that Estonians started to benefit more once again during the 1930s. All in all, it can be said that Estonian science derived more benefit from these relations.

This dissertation demonstrates that the scientific relations between Estonia and Finland during the interwar period were considerably more diverse than has

been previously known. There were numerous examples of scientific connections and cooperation in a wide range of fields of research, including humanities, natural, agricultural, medical, veterinary, economic, social sciences, and theology. At the same time, the dissertation confirms the existing paradigm that relations and cooperation were the strongest and most diverse in humanities. The aforementioned statements are supported by materials and information that can be found both in Estonian and Finnish archives and previously published research, some of which has not been previously used in the context of scientific relations between Estonia and Finland. The information and materials gathered for this dissertation comprise a database that, although incomplete, demonstrates that this is a subject that continues to offer new information and pose new questions for historians.

LÜHENDID

ABS	<i>Agronomverband der Baltischen Staaten</i> (Balti agronoomide ühing)
AAS	Akadeemiline Ajaloo-Selts
AES	Akadeemiline Emakeele Selts
AHK	Akadeemiline Hõimuklubi
AKS	Akadeemiline Keemia Selts
AKÜ	Akadeemiline Kirjandusühing
AMtS	Akadeemiline Majandusteaduse Selts
AMS	Akadeemiline Metsaselts
APS	Akadeemiline Põllumajanduslik Selts
ARS	Akadeemiline Rahvaluule Selts
AUS	Akadeemiline Usuteadlaste Selts
AGP	<i>Altertumsforschende Gesellschaft zu Pernau</i> (Muinasuurijate selts Pärnus)
CGB	<i>Commission Géodésique Baltique</i> (Balti (Läänemere) geodeetiline komisjon)
EASL	Eesti Arstideseltside Liit
EKeS	Eesti Keemikute Selts
EKmS	Eesti Kirjameeste Selts
EKS	Eesti Kirjanduse Selts
ERA	Eesti Rahvaluule Arhiiv
ERM	Eesti Rahva Muuseum
ESURÜ	Eesti-Soome-Ungari Rohuteadlaste Ühing
EÜS	Eesti Üliõpilaste Selts
ELG	<i>Estländische Literarische Gesellschaft</i> (Eestimaa kirjanduse ühing)
FLG	<i>Felliner Literarische Gesellschaft</i> (Viljandi kirjanduslik ühing)
HY	<i>Helsingin yliopisto</i> (Helsingi ülikool)
KS	<i>Kalevalaseura</i> (Kalevala selts)
KY	<i>Kansantaloudellinen Yhdistys</i> (Rahvamajanduslik ühing)
KK	<i>Kauppakorkeakoulu</i> (Helsingi kaubanduskõrgkool)
LGÖS	<i>Livländische Gemeinnützige und Ökonomische Sozietät</i> (Liivimaa üldkasulik ja ökonoomiline sotsieteet)
LUS	Loodusuurijate Selts (hiljem Eesti Looduseuurijate Selts)
SFFF	<i>Societas pro Fauna et Flora Fennica</i>
SSF	<i>Societas Scientiarum Fennica</i> (Soome teadusselts)
SELL	Soome-Eesti-Läti-Leedu üliõpilaskondade liit
SLS	<i>Suomalainen Lääkärisseura Duodecim</i> (Soome arstide selts Duodecim)
STA	<i>Suomalainen Tiedeakatemia</i> (Soome teadusakadeemia)
SUS	<i>Suomalais-ugrilainen Seura</i> (Soome-ugri selts)
SKS	<i>Suomalaisen Kirjallisuuden Seura</i> (Soome kirjanduse selts)
SKeS	<i>Suomalaisten Kemistien Seura</i> (Soome keemikute selts)

SESV	<i>Suomen Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura Vanamo</i> (Soome zooloogiline ja bioloogiline selts Vanamo)
SGS	<i>Suomen Geologian Seura</i> (Soome geoloogia selts)
SHIS	<i>Suomen Hammaslääkäri-seura</i> (Soome hambaarstide selts)
SHS	<i>Suomen Historiallinen Seura</i> (Soome ajaloo selts)
SHtS	<i>Suomen Hyönteistieteellinen Seura</i> (Soome entomoloogiaselts)
SKY	<i>Suomen Kasvatusopillinen Yhdistys</i> (Soome pedagoogiline ühing)
SKHS	<i>Suomen Kirkkohistoriallinen Seura</i> (Soome kirikuajalooline selts)
SLSY	<i>Suomen Luonnonsuojeluyhdistys</i> (Soome looduskaitseühing)
SMS	<i>Suomen Maantieteellinen Seura</i> (Soome geograafiaselts)
SMtS	<i>Suomen Maataloustieteellinen Seura</i> (Soome põllumajandusteaduslik selts)
SMeS	<i>Suomen Metsätieteellinen Seura</i> (Soome metsateaduslik selts)
SMY	<i>Suomen Muinaismuistoyhdistys</i> (Soome muinasmälestiste selts)
SYMY	<i>Suomen Ylioppilaiden Maataloudellinen Yhdistys Sampsa</i> (Soome üliõpilaste põllumajanduslik ühendus <i>Sampsa</i>)
SLSF	<i>Svenska Litteratursällskapet i Finland</i> (Rootsi kirjanduse selts Soomes)
TTÜ	Tallinna Tehnikaülikool
TEAS	Tartu Eesti Arstide Selts
TÜ	Tartu ülikool
TKK	<i>Teknillinen Korkeakoulu</i> (Tehniline kõrgkool)
TY	<i>Turun (Suomalainen) Yliopisto</i> (Turu ülikool)
VBP	<i>Verband (Fenno-)Baltischer Pflanzengeographen</i> (Soome-Balti taimegeograafide ühing)
ÕES	Õpetatud Eesti Selts
ÅA	<i>Åbo Akademi</i>

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

Arhiiviallikad

Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto, Helsinki

Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Kultuurilooline Arhiiv, Tartu (KM EKLA)

Arhiiv: 16. Eesti Kirjanduse Selts

Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahvaluule Arhiiv, Tartu (KM ERA)

Arhiiv: EFAM, ARS Akadeemiline Rahvaluule Selts

Helsingin Yliopiston Keskusarkisto, Helsinki (HYKA)

Arhiiv: Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto

Kansallisarkisto, Helsinki (KA)

Arhiiv: Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto
Arno Rafael Cederbergin arkisto
Emil Nestor Setälän arkisto
Finska Kemistsamfundet rf:s arkiv
Gustaf Kompan arkisto
Helsingin hyönteistieteellisen yhdistyksen arkisto
Kaarlo Teräsvuoren arkisto
Kalle Väisälän arkisto
Kansantaloudellisen yhdistyksen arkisto
Suomalaisen Tiedeakatemian arkisto
Suomen Geologisen Seuran arkisto
Suomen Historiallisen Seuran arkisto
Suomen Kasvatusopillisen Yhdistyksen arkisto
Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen arkisto
Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto
Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto
Suomen Tiedeseuran arkisto
Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto
Tieteellisten seurain valtuuskunnan arkisto

Kansalliskirjasto, Helsinki (KK)

Arhiiv: 73. Kaarlo Hildén
132. Kaarlo Linkola
143. Viljo Johannes Mansikka
146. Kurt Reinhold Melander
230. Aarne Michaël Tallgren
1162. Societas pro Fauna et Flora Fennica

Museovirasto, Helsinki (MV)

Arhiiv: Suomen Muinaismuistoyhdistys

Rahvusrhiiv (RA)

Arhiiv: ERA.957 Välisministeerium
ERA.1837 Tallinna Tehnikaülikool
ERA.R-2362 Emakeele Selts
EAA.2100 Eesti Vabariigi Tartu Ülikool
EAA.2492 Akadeemiline Ajaloo-Selts
EAA.2569 Õpetatud Eesti Selts
EAA.5214 Akadeemiline Keemia Selts
EAA.5309 Eesti Looduseuurijate Selts

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto, kirjallisuuden ja kulttuurihistorian
kokoelma, Helsinki (SKS KIA)

Arhiiv: Johannes Gabriel Granön arkisto
Kaarle Krohnin arkisto
Lauri Hakulisen arkisto
Lauri Kettusen arkisto
Martti Haavion arkisto
Sulo Haltosen arkisto
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto

Suomalaisten Kemistien Seuran arkisto, Helsinki

Suomen kansallismuseon kokoelmat, Helsinki

Tartu Ülikooli Raamatukogu, käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond, Tartu
(TÜR KHO)

Arhiiv: 39. Ludvig Puusepp
52. Julius Mägiste
55. Tartu Ülikool
56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts
92. Valter Hiie

Publitseeritud allikad

762. Monattsitzung vom 7. April 1920. – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1912–1920*. Dorpat: Gelehrte Estnische Gesellschaft, 1921, lk 117–121.
- Akadeemiline Metsa Selts. 10. veebr. 1926. a. – 26. veebr. 1927. a. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat II*. Tartu: Akadeemiline Metsa Selts, 1927, lk 330–333.
- Akadeemilise Metsa Seltsi tegevuse ülevaade 1. veebr. 1922 – 10. veebr. 1926. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat I*. Tartu: Akadeemiline Metsa Selts, 1926, lk 133–142.
- Akadeemilise Metsaseltsi 1937./38. tegevusaasta aruanne. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat IX*. Toim Kaarel Veermets. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1939, lk 379–381.
- Akadeemilise Metsaseltsi tegevus 1932.–35. a. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat VII*. Toim Karl Verberg. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1935, lk 655–658.
- Akadeemilise Metsaseltsi tegevus 1935/36. ja 1936./37. aastal. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat VIII*. Toim Kaarel Veermets. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1937, lk 249–252.
- Ariste, Paul. 1932. aasta kevadsemestril Helsingis. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised = Ученые записки Тартуского государственного университета = Acta et commentationes Universitatis Tartuensis*. 690. *Fenno-ugristica* 12. Paul Ariste ja tema tegevus. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1985, lk 6–10.
- Arstiliste organisatsioonide tegevus. Eesti Arstideseltside Liidu peakoosoleku protokoll. – *Eesti Arst*, 1940, nr 7, lk 652–673.
- Aruanne E. Rahvaluule Arhiivi tegevusest 1. IV 29–31. III 30. – *Rahvapärimeste Selgitaja*, 1937, nr 3, lk 70–72.
- Balti riikide II veterinaarpäevluse protokollid 8.–11. augustini 1935. a. Tartus ja Tallinnas*. Tartu: Eesti Loomaarestide Ühing, 1935.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la cinquième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Copenhague du 13 au 18 octobre 1930*. Helsinki: Weilin & Göös, 1931.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la deuxième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Stockholm du 10 au 14 août 1926*. Helsinki: Sana, 1927.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la dixième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Kaunas du 14 au 17 juin 1938*. Helsinki: Weilin & Göös, 1938.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la huitième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Tallinn et Tartu du 20 au 23 août 1935*. Helsinki: Weilin & Göös, 1936.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la neuvième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Helsinki du 21 au 25 juillet 1936*. Helsinki: Weilin & Göös, 1937.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la quatrième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Berlin du 24. au 28. septembre 1928*. Helsinki: Sana, 1929.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la septième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Léningrad et Moscou du 12 au 19 septembre 1934. Ie partie: Procès-verbaux et rapports*. Helsinki: Weilin & Göös, 1935.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la septième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Léningrad et Moscou du 12 au 19 septembre 1934. Iie partie: Communications*. Helsinki: Weilin & Göös, 1935.

- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la sixième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Varsovie du 14 au 18 juin 1932*. Helsinki: Weilin & Göös, 1933.
- Bonsdorff, Ilmari (toim.). *Comptes rendus de la troisième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Riga du 20. au 23. mai 1927*. Helsinki: Sana, 1928.
- Compte rendu des travaux de la IIIème Conférence Hydrologique des états Baltiques tenue à Warszawa en mai 1930*. Warszawa, 1931.
- Congressus secundus archaeologorum Balticorum Rigae, 19.–23. VIII. 1930*. Riga, 1931.
- Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921–1927*. Tartu: Tartu Ülikool, 1921–1927.
- Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928–1940*. Tartu: Tartu Ülikool, 1928–1940.
- Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1919–1920*. Tartu: Tartu Ülikool, 1919–1920.
- E., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1934, nr 3, lk 84–96.
- E., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1937, nr 3, lk 95–96.
- E., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1937, nr 4, lk 124–127.
- Elisto, Elmar. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1937, nr 6, lk 185–193.
- Fenno-Ugrica. III. suomalais-ugrilainen kulttuurikongressi*. Budapest, 1931.
- Fenno-Ugrica. IV. Suomalais-ugrilainen kulttuurikongressi*. Helsinki: Osakeyhtiö Suomenmaan Kirjapaino, 1931.
- Fenno-Ugrica. V A. V Soome-Ugri Kultuurkongress*. Tallinn, 1936.
- Fenno-Ugrica. V B. V Soome-Ugri Kultuurkongress*. Tallinn, 1936.
- Styrelsens extra möte den 22 maj 1933. – *Förhandlingar. Ny Följd. 10. Mars 1933–Februari 1934 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCXL*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1934, lk 40–43.
- Styrelsens möte den 27 januari 1938. – *Förhandlingar. Ny Följd. 14. Mars 1937–Februari 1938 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCLXVI*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1938, lk 46–81.
- Styrelsens sammanträde den 14 december 1933. – *Förhandlingar. Ny Följd. 10. Mars 1933–Februari 1934 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCXL*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1934, lk 71–76.
- Styrelsens sammanträde den 20 april 1933. – *Förhandlingar. Ny Följd. 10. Mars 1933–Februari 1934 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCXL*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1934, lk 21–32.
- II Riigikogu. 6. istungjärk. Protokoll nr. 141 (17)*. Tallinn: Riigikogu, 1924.
- Jotuni, Alfred (kokouksen yleissihteeri). *Yhteissuomalainen Koulukokous 20–22 p:nä kesäkuuta 1921*. Helsinki: Yhteissuomalainen koulukokous, 1922.
- Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuosina 1923–1953*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1924–1954.
- Kertomus metsämiesten toiminnasta v. 1937. – Metsäylioppilas. 1938*. Helsinki: Ylioppilasyhdistys Metsämiehet, 1938, lk 5–6.
- Kettunen, Lauri. *Laadogast Balatonini. Mälestusi 1918–1924*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999.
- Kirjallisuutta. – *Suomen Kemistilehti = Acta Chemica Fennica*, 1933, nr 9–10, lk 114.
- Komppa, Gustaf (toim.). *Suomalainen Tiedeakatemia. Esitelmät ja pöytäkirjat. 1934*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1935.

- Koosolekute protokollid 1923. – *Akad. Emakeele Seltsi Aastaraamat IV. 1923*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1924, lk 11–35.
- Kroonika. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi kutsutud üldkoosolek. – *Agronoomia*, 1935, nr 5, lk 229.
- Kroonika. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi tegevusest 1933. a. II semestril. – *Agronoomia*, 1934, nr 1, lk 39–40.
- Kroonika. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi tegevusest 1935. aastal. – *Agronoomia*, 1936, nr 1, lk 43–44.
- Kyrölä, Väinö. Pöytäkirja suomalais-estiläisen kansallisten tieteiden tutkijain kongressin kokouksista Helsingissä kesäkuun 1.–3. päivinä. – *Virittäjä*, 1939, nr 3, lk 411–424.
- Loodusuurijate Seltsi 1931. aasta aruanne. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. XXXIX (1, 2)*. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1933, III–VII.
- Loodusuurijate Seltsi 1932. aasta tegevuse aruanne. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. XL*. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1934, III–IX.
- Lüüs, Aadu. *Tartus ja Rootsis. Ehuradadel nähtut, kuuldu, meelespeetut*. Stockholm: EMP, 1959.
- M., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1926, nr 7–8, lk 187–190.
- M., E.; T., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1927, nr 5–6, lk 148–157.
- Niilus, Valter. Akadeemilise Emakeele Seltsi üldaruanne 20. tegevusaasta (1939.) kohta. – *Eesti Keel*, 1940, nr 1–2, lk 49–51.
- Palgi, Daniel. Eesti Kirjanduse Selts 1936. aastal. – *Eesti Kirjanduse Seltsi aastaraamat XX (1936)*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1937, lk 5–11.
- Palgi, Daniel. Ülevaade ja aruanded EKS-i tegevusest 1932. a. Eesti Kirjanduse Selts 1932. aastal. – *Eesti Kirjanduse Seltsi aastaraamat XVI (1932)*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1933, lk 3–8.
- Piirimäe, Helmut (koost.). *Eesti ülikooli algus. Tartu Ülikooli uuestisünd rahvusülikoolina 1919. I*. Tartu: Tartu Ülikool, 1994.
- Protokolle der I. Kuratoren- und Interessenten-Versammlung in der Universität Lettlands zu Riga am 16. und 17. Juli und auf dem Dämpfer „Hydrografs“ am 19. Juli 1934*. Riga: Ständigen Bureau der Hydrologischen Konferenzen der baltischen Staaten, 1934.
- Protokolle der II. ordentlichen Kuratoren- und Intressenten-Versammlung in Riga vom 2. bis zum 4. Juni 1937*. Riga: Ständigen Bureau der baltischen hydrologischen Konferenzen, 1937.
- Puksov, Arthur. *Läbi segaste aegade. Mälestusi*. Toronto: Eesti Üliõpilaste Seltsi Vanematekogu kirjastus, 1980.
- Pöld, Peeter; Ernits, Willem (koost.). *Bericht über den XVIII. Internationalen Kongress gegen den Alkoholismus. Tartu (Dorpat) vom 21. bis zum 29. Juli 1926*. Tartu, 1927.
- Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1937, nr 11, lk 139–140.
- Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1937, nr 12, lk 156.
- Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1938, nr 3, lk 41.
- Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1939, nr 4, lk 76–77.
- Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1940, nr 1–4, lk 19–20.

- Pöytäkirjat. – *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja. XXV. 1935.* Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1936, lk 173–203.
- Pöytäkirjat. 1928. – *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja. XV–XVIII. 1925–1928.* Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1936, lk 404–425.
- Pöytäkirjoja. – *Suomen Kemistilehti = Acta Chemica Fennica*, 1930, nr 3, lk 49–52.
- Pöytäkirjoja. – *Suomen Kemistilehti = Acta Chemica Fennica*, 1931, nr 2–4, lk 39–43.
- Relations littéraires de Societas Scientiarum Fennica au 1er Janvier 1938. – *Commentationes Humanarum Litterarum. Tomus X.* Societas Scientiarum Fennica: Helsinki, 1938, lk 1–19.
- Riigi Teataja. Nr. 26. 20. weebruaril 1923 a.* Tallinn: Eesti Kirjastus-Ühisuse Trükikoda, 1923.
- Riigi Teataja. Nr. 86. 26. novembril 1926 a.* Tallinn: Kohtuministeerium, 1926.
- Salmi, Martti. Stipendiaadina Tartus. Mälestuskilde 1930. aastate Tartu Ülikoolist. – *Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat. 30. köide.* Tallinn: Teaduste Akadeemia kirjastus, 1997, lk 49–56.
- Sihtasutis Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1931/32. a. eest. – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat VIII. 1932.* Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 181–192.
- Sihtasutis Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1932./33. a. eest. – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat IX–X. 1933/34.* Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 255–267.
- Sihtasutis Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1935./1936. a. kohta. (1. IV 35 – 31. III 36). – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat XI. 1935.* Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1937, lk 178–197.
- Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1912–1920.* Dorpat: Gelehrte Estnische Gesellschaft, 1921.
- Soom, Arnold. *Mälestusi. Artikleid.* Tartu: Eesti Ajalooarhiiv, 1996.
- Suits, Aino. *Päevaraamat 1901–1964.* Tallinn: Varrak, 2014.
- Suomalais-ugrilaisen Seuran säännöt. – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja XL.* Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1924, lk 27–32.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1905–1938.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1906–1938.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Pöytäkirjat v. 1938–1940.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1939–1940.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 1931–32.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1932.
- Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja. XIX–XX. 1929–1930.* Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1936.
- Suomen Maataloustieteellisen Seuran kokouksien pöytäkirjat toimintavuodelta 1930–1931. – *Maataloustieteellinen Aikakauskirja*, 1931, nr 1, lk 17–27.
- Suomen Maataloustieteellisen Seuran pöytäkirjat toimintavuodelta 1932–1933. – *Maataloustieteellinen Aikakauskirja*, 1933, nr 4, lk 200–214.
- Suomen Maataloustieteellisen Seuran pöytäkirjat toimintavuonna 1937–1938. – *Maataloustieteellinen Aikakauskirja*, 1938, nr 4, lk 326–342.
- Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi 1935. aasta tegevuse aruanne. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Annales Societatis rebus naturae investigandis in Universitate Tartuensi constitutae. XLIII (1–2).* Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1937, I–VII.
- Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi põhikiri. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft*

- bei der Universität Tartu. XXXVIII (1–2).* Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1931, VIII–XI.
- Verhandlungen und Beschlüsse. II Baltische hydrologische und hydrometrische Konferenz. Tallinn, 17–22 Juni 1928.* Tallinn: Verkehrsministerium Estlands, 1928.
- Vuosikertomus Ylioppilasyhdistys Metsämiehet r.y:n toiminasta v. 1938. – *Metsäylioppilas. 1939.* Helsinki: Ylioppilasyhdistys Metsämiehet, 1939, lk 5–7.
- Väljavõtteid Akad. Emakeele Seltsi protokollidest 1924–1925. – *Akadeemiline Emakeele Selts. Aastaraamat. V. 1924–1925.* Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1926, lk 12–32.
- Väljavõtteid kirjavahetusest Aliise Moora ja Aarne M. Tallgreniga. – *Meie rahvuskultuuri küsimusi.* Koost Harri Moora, Hando Runnel, Ann Marksoo. Tartu: Ilmamaa, 2002, lk 427–470.
- Aasta-aruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1928.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1929, lk 5–6.
- Aastaaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1931.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1932, lk 375–376.
- Aastaaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1932.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1935, lk 306–307.
- Aastaaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Annales Litterarum Societatis Esthonicae. 1936.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 306–307.
- Aastaaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Annales Litterarum Societatis Esthonicae = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1937. II.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1939, lk 263–264.
- XIV Metsateadlaste Päev. Päeva avamine. – *Eesti Metsanduse Aastaraamat IX.* Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1939, lk 6–10.

Ajakirjandus

- 27 Eesti arsti ja üliõpilast Soomes. – *Postimees*, nr 147, 03.06.1937, lk 4.
- Agronomikongressi Kaunasissa antoi valaisevan kuvan Liettuan maataloudesta. – *Suomenmaa*, nr 152, 07.07.1933, lk 3.
- Balti folkloristid saavad häälekandja. – *Postimees*, nr 315, 18.11.1935, lk 5.
- Balti geodeesia eriteadlased Berliinis. – *Postimees*, nr 280, 14.10.1928, lk 5.
- Balti geodeesia-konverents Leningradis. – *Kaja*, nr 216, 13.09.1934, lk 5.
- Balti geodeeside konverents. – *Virulane*, nr 85, 21.06.1932, lk 5.
- Balti hüdroloogide konverents Riias. – *Päewaleht*, nr 146, 03.06.1926, lk 2.
- „Balti jäänädal.“ Kõigis Läänemeriikides uuritakse jääolusid. – *Waba Maa*, nr 34, 10.02.1938, lk 6.
- Baltimere uurimise konverentsi resolutsioonid. – *Waba Maa*, nr 286, 27.10.1921, lk 3.
- Balto-Skandio noored majandusteadlased Tallinnas. – *Päewaleht*, nr 256, 21.09.1938, lk 4.
- Cederberg, Arno Rafael. Ajaloolise uurimistöo korraldamisest. – *Postimees*, nr 83, 27.03.1920, lk 1–2.
- Cederberg, Arno Rafael. Ajaloolise uurimistöo korraldamisest II. – *Postimees: hommikuväljaanne*, nr 58, 28.03.1920, lk 2–3.
- Cederberg, Arno Rafael. Rahwamuseumi, rahvaraamatukogu ja riigiarhiivi küsimus. – *Postimees: hommikuväljaanne*, nr 61, 07.03.1920, lk 3–4.
- Eesti austas Soomet. – *Postimees*, nr. 332, 07.12.1937, lk 7.
- Eesti esitajad põhjamaade metsakongressilt tagasi. – *Päewaleht*, nr 188, 14.07.1927, lk 3.

Eesti metsateadlaste õppereis Soome. – *Kaja*, nr 197, 13.08.1925, lk 4.
 Eesti muinasasulaid külastamas. – *Uus Sõna*, nr 101, 20.08.1935, lk 3.
 Eesti põlewkiwi Soomes. – *Päewaleht*, nr 83, 01.04.1921, lk 3.
 Eesti rahwa muuseumi riigistamise küsimus. – *Postimees*, nr 249, 27. oktoober 1921, lk 6.
 Eesti rohuteadlased Soomest tagasi. – *Päewaleht*, nr 266, 27.09.1934, lk 6.
 Eesti-Soome koostötamine geodeesia alal. – *Päewaleht*, nr 142, 30.05.1926, lk 4.
 Eesti-Soome rahvateaduste uurijate kongress lõppes. – *Uus Eesti*, nr 149, 04.06.1939, lk 5.
 Eesti üliõpilaste õppereis Soomes. – *Kaja*, nr 178, 06.08.1922, lk 8–9; nr 179, 08.08.1922, lk 6; nr 180, 09.08.1922, lk 6.
 Eläinlääketieteetõn opinnot pyritään keskittämään määrättyihin korkeakouluihin. – *Satakunnan Kansa*, nr 190, 17.08.1928, lk 1.
 Emakeele Selts walis 4 auliiget. – *Postimees*, nr 72, 14.03.1938, lk 2.
 Etnologikongressissa keskusteltiin yhteisen pohjoismaisen järjestön perustamisesta. – *Uusi Suomi*, nr 157, 14.06.1934, lk 5.
 Ettekande koosolek Ak. Majandusteaduse Seltsis. – *Päewaleht*, nr 48, 18.02.1930, lk 6.
 Folkloristide kongress Rootsis. – *Uus Sõna*, nr 217, 18.09.1935, lk 3.
 Geodeetiline komisjoni konwerents töööl. – *Postimees*, nr 225, 20.08.1935, lk 4.
 Helsingi ülikooli dotsent Tartus uurimistöödel. – *Postimees*, nr 58, 01.03.1936, lk 1.
 Helsingi ülikooli raamatukogu juhataja Narwas. – *Postimees*, nr 191, 17.07.1935, lk 6.
 Jõgever, Jaan. Tartu ülikooli professorite asjus. – *Tallinna Teataja*, nr 266, 04.12.1919, lk 3.
 Järgmine Eesti-Soome teadusmeeste kongress peetakse Eestis. – *Uus Eesti*, nr 150, 05.06.1939, lk 5.
 Kansanrunoudentutkijat olleet koolla Lundissa. – *Helsingin Sanomat*, nr 305, 11.11.1935, lk 1, 3.
 Kauko, Yrjö. Tehnilisest õpetusest. – *Postimees*, nr 53, 23.02.1924, lk 2; nr 54, 24.02.1924, lk 3; nr 57, 27.02.1924, lk 1; nr 58, 28.02.1924, lk 1; nr 59, 29.02.1924, lk 1.
 Kettunen, Lauri. Ulkoministeriön äskenen aloite. – *Suomenmaa*, nr 93, 24.04.1930, lk 6.
 Kodumaa ringwaade. Ülikooli asjus. Professorid J. Bergmann, K. Väisälä, A. Cederberg. – *Postimees*, nr 224, 15.10.1919, lk 3.
 Kohalikud teated. Tartu Ülikooli õpejõud. – *Postimees*, nr 202, 19.09.1919, lk 3.
 Kuidas Soome kuningriigist sai wabariik. – *Postimees*, nr 322, 24.11.1934, lk 4.
 Kuues põhjamaade etnoloogide konwerents Turus. – *Päewaleht*, nr 165, 18.06.1934, lk 3.
 Kuusi, Eino. Kõrgema majandusteadusliku õpetuse korraldus Eestis. – *Postimees*, nr 272, 07.10.1931, lk 2, 4; nr 273, 08.10.1931, lk 2.
 Kuusi, Eino. Majanduselu uuemate nähtuste mõistmiseks. – *Postimees*, nr 9, 12.01.1933, lk 4.
 Köpp, Johan. Eesti-Soome ühine töö teaduste alal. – *Postimees*, nr 12, 16.10.1919, lk 2.
 Liiv, Otto. Põhjamaade ajaloolaste päevadel. – *Päewaleht*, nr 235, 26.08.1935, lk 4.
 Lätis Wene mõju suurem kui Eestis. – *Põhja Kodu*, nr 58, 31.05.1928, lk 2.
 Läänemere randmaade geodeesia konwerents. – *Postimees*, nr 184, 12.07.1924, lk 5.
 Manninen, Ilmari. Eesti rahwa muuseumi rahvateadusliste kogude korraldamine. – *Päewaleht*, nr 264, 29.10.1922, lk 6.
 Manninen, Ilmari. Kas tuleb wanawara korjamist lõpetada. – *Päewaleht*, nr 9, 11.01.1924, lk 2.

Manninen, Ilmari. Meie kohused Eesti rahwakultuuri päästmiseks. – *Postimees*, nr 95, 12.04.1923, lk 4.

Merede uurimise kongress. – *Kaja*, nr. 253, 26.10.1921, lk 7.

Metsaüliõpilaste õppereis Soome. – *Postimees*, nr 237, 03.09.1925, lk 4.

Omalt maalt. – *Sakala*, nr 109, 08.10.1919, lk 4

Onu Oku. Reisikirju Soomest. – *Vaba Sõna*, nr 137, 21.07.1934, lk 6.

Pisuhänd ajas keelemehed riidu. – *Waba Maa*, nr. 106, 06.05.1935, lk 6.

Poom, Eduard. Prof. dr. Einu Kuusi †. – *Postimees*, nr 143, 28.05.1936, lk 5.

Preemiate süsteem on õige. – *Tallinna Teataja*, nr 21, 23.05.1931, lk 4.

Prof. Cajander Tartus. Pidas peale pikemat reisi Eesti metsades loengu ülikoolis. – *Kaja*, nr 223, 26.09.1926, lk 5.

Prof. E. Kuusi 50-a. – *Postimees*, nr 50, 21.02.1930, lk 6.

Prof. Puusepa edu Helsingis. – *Postimees*, nr 240, 13.10.1932, lk 5.

Prof. V. J. Mansikka lahkus Tartust. – *Postimees*, nr 112, 27.04.1936, lk 7.

Rektor K. R. Brotherus ülikooli asutistega tutvumas. – *Postimees*, nr 322, 24.11.1934, lk 7.

Setälä, Emil Nestor. Tieteellisiä voimia Suomesta Viroon. – *Uusi Suomi*, nr 202, 04.09.1919, lk 4.

Soome-Eesti rahvuslike teaduste uurijate kongress. – *Uus Eesti*, nr 142, 26.05.1939, lk 6.

Soome loomaarst leiti Emajõe kaldalt surnult. – *Postimees*, nr 122, 07.05.1936, lk 6.

Soome metsaametnikud tutvuvad Viru metsadega. – *Uus Eesti*, nr 232, 25.08.1938, lk 3.

Soome metsameeste õppereis Eestis. – *Postimees*, nr 202, 28.07.1928, lk 2.

Soome metsamehed Narwas. – *Uus Eesti*, nr 245, 07.09.1938, lk 9.

Soome metsateadlased Eestis. – *Postimees*, nr 139, 26.05.1929, lk 1.

Soome metsateadlaste muljed Eestist. – *Kaja*, nr 252, 20.09.1924, lk 3.

Soome metsateadlaste õppereis Eestisse. – *Kaja*, nr 245, 13.09.1924, lk 3.

Soome politehnikumi üliõpilased ennast Eesti keemiatööstusega tutvustamas. – *Päevaleht*, nr 104, 22.04.1921, lk 3.

Soome põllumehed Lõuna-Eestis. – *Postimees*, nr 247, 12.09.1926, lk 9.

Soome rahvaluulekogujad lahkusid Eesti-Ingerist. – *Postimees*, nr 180, 08.07.1936, lk 2.

Soome sõja-ajaloolane Tartus. – *Postimees*, nr 310, 15.11.1938, lk 9.

Soome teadlased sõidavad Narwa ja Eesti-Ingerisse. – *Postimees*, nr 161, 17.06.1936, lk 4.

Soome teadusemehed Tartu ülikooli õpejõududeks. – *Tallinna Teataja*, nr 191, 06.09.1919, lk 7.

Soome teadusemehed Tartus. – *Postimees*, nr 203, 29.07.1928, lk 5.

Soome tehnikaülikooli üliõpilased Tartus. – *Postimees*, nr 253, 18.09.1930, lk 5.

Soome usuteadlase huwitavad loengud. – *Postimees*, nr 277, 25.11.1933, lk 7.

Soome õpetlane Tartus. – *Postimees*, nr. 301, 03.11.1934, lk 7.

Soome üliõpilased Eestis õppereisil. – *Kaja*, nr 124, 11.05.1924, lk 4.

Soome üliõpilaste külaskäigust. – *Põhja Kodu*, nr 127, 04.11.1920, lk 2.

Soomlased hakkavad õpetama mäeinsenere. – *Postimees*, nr 138, 22.05.1935, lk 4.

Soomlased tulid tutvuma Sillamäe wabrikuga. – *Kaja*, nr 142, 19.06.1935, lk 3.

Suits, Aino. Kes nad on? Mõningaid jooni Soome külalistest. – *Postimees*, nr 143, 31.05.1931, lk 5.

Suits, Aino. Soome kunsti käänukohtadest. Soome kunstinäituse sissejuhatauseks. – *Postimees*, nr 5, 06.01.1931, lk 5.

Suits, Aino. Soome kümme wiimast aastat. – *Postimees*, nr 138, 23.05.1925, lk 4.

- Suomalaiset tiedemiehet ja Tarton yliopisto. – *Uuden Suomen Iltalehti*, nr 200, 03.09.1919, lk 1.
- Suomalaisten tiedemiesten kiinnittäminen Tarton yliopistoon. – *Helsingin Sanomat*, nr 239, 05.09.1919, lk 5.
- Tarton virolainen yliopisto. – *Uusi Suomi*, nr 197, 29.08.1919, lk 5.
- Tarton Yliopisto. Miten ensimmäinen virolainen korkeakoulu aiotaan järjestää. – *Uusi Suomi*, nr 161, 18.07.1919, lk 1.
- Tarton yliopisto ja suomalaiset tiedemiehet. – *Uusi Suomi*, nr 202, 04.09.1919, lk 1.
- Tartu ülikool. – *Postimees*, nr 188, 03.09.1919, lk 2.
- Tartu ülikool Soome walgustusel. – *Postimees*, nr 194, 10.09.1919, lk 2.
- Tartu ülikooli professorite asjus. – *Tallinna Teataja*, nr 258, 25.11.1919, lk 6.
- Tartu ülikooli õpejoud. – *Postimees*, nr 201, 18.09.1919, lk 5.
- Tartu ülikooli õpejoud. – *Tallinna Teataja*, nr 216, 06.10.1919, lk 4.
- Taul, Jaak. Soome ja inglise kirikute lähendamisest. – *Eesti Kirik*, nr 24, 16.06.1938, lk 3–4; nr 25, 22.06.1938, lk 3–4, 7.
- Teräsvuori, Kaarlo. Taimebioloogia ja katsejaama küsimus. – *Postimees*, nr 195, 28.08.1922, lk 3.
- Tolari. Kirje Helsingistä. – *Helsingin Sanomat*, nr 240, 06.09.1919, lk 6.
- Tähtsad otsused. – *Postimees*, nr 180, 06.07.1928, lk 7.
- Tärkeä suomalainen kulttuuritehtävä. – *Uuden Suomen Iltalehti*, nr 194, 27.08.1919, lk 3.
- Valtioneuvoston äskeiset määräykset eläinlääkärien laillistamistutkinnoista. – *Uusi Aura*, nr 150, 04.06.1929, lk 1.
- Wadjakeele sõnastik koostamisel. Soome teadlaste töö. – *Postimees*, nr 138, 23.05.1931, lk 1.
- Õppereis Soome metsadesse. – *Päewaleht*, nr 219, 15.08.1926, lk

Kirjandus

- II Eesti-Soome ornitoloogidepäevad Tartus 2.–5. juunil 1939. – *Eesti Loodus*, 1940, nr 1, lk 42–45.
- VII Eesti Rohuteadlaste Päev Tartus. – *Pharmacia*, 1926, nr 1, lk 50–53.
- A. K. Sõprusleping Akadeemilise Metsaseltsi ja Helsingi metsateaduse üliõpilaste ühingu „Metsämiehet“ vahel. – *Eesti Mets*, 1993, nr 2, lk 71–72.
- Aalto, Osmo. Apsilaisten opintoretki Suomeen kesällä 1932. – *Sampsa. Juhlajulkaisu 25-vuotisjuhlaan*. Helsinki, 1932, lk 97–102.
- Aalto, Pentti. *Oriental Studies in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1971.
- Aarne, Antti. *Estnische Märchen- und Sagenvarianten. Verzeichniss der zu den Hurt'schen Handschriftsammlungen gehörenden Aufzeichnungen. = Folklore Fellows' Communications 25*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1918.
- Aartolahti, Toive. A. Tammekannu geograafiline uurimistö Soomes. – *Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat. 30. köide*. Tallinn: Teaduste Akadeemia kirjastus, 1997, lk 42–45.
- Agronomikongressi Kaunasissa. – *Maatalous*, 1933, nr 7–8, lk 222.
- Agronomikongressi Latviassa. – *Maatalous*, 1939, nr 8, lk 208–211.
- Agronomikongressi Virossa. – *Maatalous*, 1937, nr 7, lk 176–178.
- Ahvenainen, Jorma; Vartiainen, Henri J. Itsenäisen Suomen talouspolitiikka. – *Suomen taloushistoria 2. Teollistuva Suomi*. Toim Jorma Ahvenainen, Erkki Pihkala, Viljo Rasila. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 1982, lk 175–191.

- Alenius, Kari. Veljeskansojen kahdet kasvot. Naapurimaa-kuva. – *Virallista politiikkaa, epävirallista kanssakäymistä. Suomen ja Viron suhteiden käännekohtia 1860–1991*. Toim Heikki Roiko-Jokela. Helsinki: Atena, 1997, lk 13–61.
- Allardt, Erik. Yhteiskuntatieteet. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 478–535.
- Alvre, Paul. Julius Mägiste sünnist 100 aastat. – *Keel ja Kirjandus*, 2000, nr 12, lk 884–886.
- Alvre, Paul. Lauri Kettunen eesti ja sugulaskeelte uurijana. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 127–138.
- Alvre, Paul. Mihkel Veske fennougristina. – *Keel ja Kirjandus*, 1993, nr 1, lk 1–10.
- Alvre, Paul. Professor Alo Raun Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kõrgkoolide õppejõuna ning soome-ugri ja türki-tatari keelte uurijana. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXV. Tartu Ülikool läbi kolme okupatsiooni*. Tartu: Tartu Ülikool, 1991, lk 120–128.
- Alvre, Paul. Professor Julius Mark õppejõuna ja teadustöö organiseerijana. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXV. Tartu Ülikool läbi kolme okupatsiooni*. Tartu: Tartu Ülikool, 1991, lk 110–119.
- Andersson, Otto. *Tal vid Åbo akademi. 1929–1936*. Åbo: Förlaget Bro, 1940.
- Andresen, Andres. 1686. aasta Rootsi kirikuseadus Eesti- ja Liivimaa õiguskorralduses. – *Ajalooline Ajakiri*, 1998, nr 3, lk 65–75.
- Anni, August (toim.). *Koidula ja Almbergi kirjavahetus*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1925.
- Annist, August. Võrdlev meetod eesti ja soome kirjandusloos. – *Looming*, 1939, nr 10, lk 769–779.
- Ant, Jüri; Hiio, Toomas. Tartu Ülikool esimese Nõukogude Liidu okupatsiooni ajal 1940–1941. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 419–452.
- Ariste, Paul. Lauri Kettuneni tegevusest Tartus. – *Keel ja Kirjandus*, 1983, nr 6, lk 314–316.
- Ariste, Paul. Transkriptsiooniküsimusi. – *Eesti Keel*, 1937, nr 1–2, lk 50–52.
- Arstiliste organisatsioonide tegevus. Akadeemilise Arstiteaduse Seltsi teaduslikud koosolekud 1936/1937. – *Eesti Arst*, 1940, nr 2, lk 127–131.
- Aru, Krista. Eesti Rahva Muuseum läbi saja aasta. – *Keel ja Kirjandus*, 2009, nr 4, lk 269–273.
- Arumäe, Heino. *Eesti ja Soome. Sõjast sõjani*. Tallinn: Argo, 2018
- Balti Agronoomide Liidu VI kongress. – *Agronoomia*, 1937, nr 9, lk 646–657.
- Balti Agronoomide Liidu VII kongress. – *Agronoomia*, 1939, nr 7, lk 533.
- Bekker, Hendrik. Reisist Fennoskandiasse. – *Loodus*, 1923, nr 8, lk 494–499.
- Bell, Marjatta; Hietala, Marjatta. *Helsinki – Finland's Innovative Capital*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2017.
- Berg, Diana. Eesti Rahvaluule Arhiivi saamislugu. – *Kogumisest uurimiseni. Artikleid Eesti Rahvaluule Arhiivi 75. aastapäevaks. Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused 20*. Koost Mall Hiemäe. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2002, lk 9–28.
- Blumfeldt, Evald. Põhjamaade ajaloolaste kongress Stokholmis ja Upsalas 9.–12. aug. 1935. – *Ajalooline Ajakiri*, 1936, nr 1, lk 45–47.
- Blumfeldt, Evald. Teised Eesti-Soome ajaloolaste päevad Helsingis 30. V – 1. VI 1936. – *Ajalooline Ajakiri*, 1936, nr 2, lk 90–94.

- Bonsdorff, Bertel von. *The History of Medicine in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1975.
- Bringéus, Nils-Arvid. The Predecessors of „Ethnologia Europaea“. – *Ethnologia Europaea. Volume 13*. Göttingen: Schwartz, 1983, lk 228–233.
- Cederberg, Arno Rafael. Artturi H. Wirkkunen †. – *Ajalooline Ajakiri*, 1924, nr 4, lk 121–125.
- Cederberg, Arno Rafael. Die Erstlinge der estländischen Zeitungslitteratur. – *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused = Acta et Commentationes Universitatis Dorpatensis. B. Humaniora. III*. Tartu: Tartu Ülikool, 1922, lk 1–16.
- Cederberg, Arno Rafael. Johan Ehrenströmi poliitiline missioon Eesti- ja Liivimaale aastail 1787–1788. – *Ajalooline Ajakiri*, 1924, nr 2, lk 41–55.
- Cederberg, Arno Rafael. Mõningaid jooni Tartu-Pärnu ülikooli ajaloo. – *Ajalooline Ajakiri*, 1927, nr 1, 2, lk 1–11, 65–80.
- Cederberg, Arno Rafael. Saaremaa kiriku- ja konsistoriaalseaduse kava aastast 1650. – *Ajalooline Ajakiri*, 1925, nr 3, lk 98–102.
- Cederberg, Arno Rafael. Suomalainen aines Baltian kirkon ja koulun palveluksessa vuoden 1561:n jälkeen. – *Suomen Sukututkimusseuran Vuosikirja. 21*. Helsinki: Suomen Sukututkimusseura, 1937, lk 110–149.
- Cederberg, Arno Rafael. *Suomalaiset ja inkeriläiset ylioppilaat Tarton ja Tarton-Pärnun yliopistossa v. 1632–1710*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1939.
- Cederberg, Arno Rafael; Saareste, Albert (toim.). *Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi a. 1524–1739*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1925–1931.
- Collander, Runar. *The History of Botany in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1965.
- Crawford, Elisabeth T. *Nationalism and internationalism in science, 1880–1939. Four studies of the Nobel population*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Crawford, Elisabeth T. The Universe of International Science, 1880–1939. – *Solomon's House Revisited. The Organization and Institutionalization of Science*. Toim Tore Frängsmyr. Canton, Massachusetts: Science History Publications, 1990, lk 251–269.
- Daniel, Oskar. II Põhjamaade metsakongress Helsingis. – *Eesti Mets*, 1927, nr 9, lk 189–196.
- Daniel, Oskar. Eesti metsatüübid Soome teadlase käsitamisel. – *Eesti Mets*, 1929, nr 7, 8, lk 149–153, 174–176.
- Daniel, Oskar. Metsandusliisi uudiseid Soomest. – *Eesti Mets*, 1929, nr 6, lk 121–125.
- Daniel, Oskar. Soome metsateadlaste ringreis Eestis. – *Eesti Mets*, 1924, nr 21/22, lk 210–211.
- Douglas, Ottomar. Läänemeremaade Geodeetilise Komisjoni VIII konverents 20.–23. aug. Tallinnas ja Tartus. – *Geodeet*, 1935, nr 5/6, lk 23–26.
- E. R. Baltimaade Agronoomide Liidu II kongress Eestis 14.–16. juulil 1929. a. – *Agro- noomia*, 1929, nr 8, lk 301–311.
- E. R. Baltimaade Agronoomide Ühingu I. kongress. Soomes 20.–23. juunil 1927. – *Agro- noomia*, 1927, nr 6, lk 205–212.
- Eelmäe, August. Kaks maad – ühtviisi lähedased mõlemad. Friedebert Tuglas ja Soome. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 279–300.
- Eesti rohuteaduse professori austamine Soome poolt Tartu ülikooli juubeli puhul. – *Phar- macia*, 1932, nr 7, lk 197–198.
- Eichwald, Karl. V Eesti, Leedu, Läti ja Soome taimegeograafide kongress Kuussaares, 12.–19. juunini 1935. – *Eesti Loodus*, 1935, nr 4, lk 110–115.

- Ekrem, Carola; Gustavsson, Pamela; Hakala, Petra; Korhonen, Mikael. *Arkiv, minne, glömska. Arkiven vid Svenska litteratursällskapet i Finland 1885 – 2010*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 2014.
- Elfving, Fredrik. *Societas pro Fauna et Flora Fennica 1821–1921*. = *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 50*. Helsingfors: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1921.
- Elfving, Fredrik. *Suomen Tiedeseuran historia 1838–1938*. – *Commentationes Humanarum Litterarum. Tomus X*. Societas Scientiarum Fennica: Helsinki, 1938, lk 1–312.
- Eläinlääkintäylioppilaiden opintokysymyksessä. – *Suomen Eläinlääkärilehti = Finsk Veterinärtidskrift*, 1928, nr 9, lk 185–186.
- Ernits, Enn. Latvian-Estonian veterinary contacts between two world wars. – *Latvijas Universitātes raksti = Acta Universitatis Latviensis. 661. sējums. Zinātņu vēsture un muzejniecība = History of Sciences and Museology*. Koost Arnis Vīksna. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004, lk 142–146.
- Eskola, Seikko. State policies concerning higher education and research in the 20th Century. – *Research in Finland – A History*. Toim Päiviö Tommila, Aura Korppi-Tommola. Helsinki: Gaudeamus, 2009, lk 71–105.
- Fox, Robert. *Science without Frontiers. Cosmopolitanism and National Interests in the World of Learning*. Corvallis, Oregon: Oregon State University Press, 2016.
- Granö, Johannes Gabriel. *Altai. Vaellusvuosina nähtyä ja elettyä. I-II*. Porvoo, WSOY, 1919–1921.
- Granö, Johannes Gabriel. *Geograafia kui teadus ja ülikooli aine*. Tartu: Postimees, 1920.
- Granö, Johannes Gabriel. Eesti maastikulised üksused. – *Loodus*, 1922, nr 2, 4, 5, lk 105–123, 193–214, 258–281.
- Granö, Johannes Gabriel. *Reine Geographie. Eine methodologische Studie beleuchtet mit Beispielen aus Finnland und Estland*. Helsinki: Turun yliopiston maantieteellinen laitos, 1929.
- Granö, Olavi. Regionaaluurimise ja regionaalse arendamise traditsioone Turu ja Tartu Ülikoolis. – *Akadeemia*, 1996, nr 11, lk 2297–2303.
- Granqvist, Gunnar. Den baltiska isveckan 12.–18. febr. 1938. – *Terra*, 1938, nr 4, lk 385–390.
- Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1933*. = *Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 95*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1934.
- Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1936*. = *Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 111*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1937.
- Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1937*. = *Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 119*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1938.
- Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1938*. = *Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 125*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1939.
- Greenaway, Frank. *Science International. A history of the International Council of Scientific Unions*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1996.
- Grönberg, Artur. *Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu II*. Montreal: Eesti Üliõpilaste Seltsi Vanematekogu Kirjastus, 1985.
- Grünthal, Riho. Lauri Kettunen – eesti keele eestkostja Soomes. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 52 (2006)*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2007, lk 197–213.
- Grünthal, Riho. Villem Grünthal-Ridala – keeleõpetaja ja kultuuri tutvustaja. Helsingi Ülikooli eesti keele lektori tegevus maailmasõdade vahel. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 251–277.
- Grünthal, Riho. Viron kielen lehtoraatin perustaminen. – *Virittäjä*, 1999, nr 1, lk 63–67.

- Gustavson, Heino. Suomen ja Viron farmasian siteistä vuosina 1920–1940 virolaisesta näkökulmasta katsottuna. – *Hippokrates. Suomen Lääketieteen Historian Seuran vuosikirja*. 1989. Helsinki: Suomen Lääketieteen Historian Seura, 1989, lk 177–182.
- H. M. Soome apteekrite külaskäik Tartus 29. ja 30. septembril s. a. – *Pharmacia*, 1924, nr 5, lk 247.
- Haanpää, Eeva-Liisa (toim.). *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisut 1834–2008*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2009.
- Haapasaaari, Matti. *Kirjeitä pastori Kyyhkyselle. „... ja sitten me otettaisiin ja kerättäisiin.“* Kuopio: Kuopion luonnontieteellinen museo, 1998.
- Haavio, Martti. Kustaa Vilkuna. – *Virittäjä*, 1962, nr 3, lk 197–207.
- Hakulinen, Lauri. Eesti keks, käks, köks, sm. keksi jne. ‘bootshaken’. – *Eesti Keel*, 1932, nr 3, lk 76–80.
- Hakulinen, Lauri. Eesti kuju ja soome koje. – *Eesti Keel*, 1934, nr 2, lk 48–49.
- Hakulinen, Lauri. Über finn. k a a s u ‘Gas’. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. I*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 166–172.
- Haltsonen, Sulo. V. J. Mansikka 60-vuotias. – *Virittäjä*, 1944, nr 3, lk 289–291.
- Harjula, Kalervo. Eesti-Suomi-Unkari farmaseuttisen yhdistyksen perustava kokous. – *Farmaseuttinen Aikakauslehti = Farmaceutiskt Notisblad*, 1934, nr 10, lk 152–159.
- Haupt, Heinz-Gerhard. Comparative history – a contested method. – *Historisk tidskrift*, 2007, nr 4 (127), lk 697–716.
- Hautala, Jouko. Elsa Enäjärvi-Haavio. – *Ritvalan helkajuhla*. Toim Elsa Enäjärvi-Haavio, Martti Haavio. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1953, lk 5–11.
- Hautala, Jouko. *Finnish Folklore Research 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1968.
- Hautala, Jouko. *Suomalainen kansanrunoudentutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1954.
- Hautala, Jouko. Virolaisen kansanrunouden kopiokokoelmat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa. – *Virittäjä*, 1939, nr 1–2, lk 239–248.
- Heikel, Ivar August. *Helsingin yliopisto 1640–1940*. Helsinki: Otava, 1940.
- Heikkilä, Hannu. Tieteelliset seurat, julkaisutoiminta ja tieteen popularisointi. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 564–601.
- Heikkilä, Markku. Tutkimuksen voimavarojen lisääntyminen. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 438–497.
- Herlin, Ilkka. *Kivijalasta harjahirteen. Kustaa Vilkun yhteiskunnallinen ajattelu ja toiminta*. Helsinki: Otava, 1993.
- Herlin, Ilkka. Kulttuurintutkimus. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 142–175.
- Hietala, Marjatta. Finnische Wissenschaftler in Deutschland 1860–1950. Allgemeine Bemerkungen mit besonderer Berücksichtigung medizinischer Kontakte. – *Deutschland und Finnland im 20. Jahrhundert*. Koost Edgar Hösch, Jorma Kalela, Hermann Beyer-Thoma. Wiesbaden: Harrassowitz, 1999, lk 373–394.
- Hietala, Marjatta. Kansainväliset yhteydet. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 525–561.

- Hietala, Marjatta. *Services and Urbanization at the Turn of the Century. The Diffusion of Innovations*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1987.
- Hietala, Marjatta. The Development of International Contacts in the 20th Century. – *Research in Finland – A History*. Toim Päiviö Tommila, Aura Korppi-Tommola. Helsinki: Gaudeamus, 2009, lk 131–146.
- Hietala, Marjatta. *Tietoa, taitoa, asiatusuntemusta. Helsinki eurooppalaisessa kehityksessä 1875–1917. 1. Innovaatioiden ja kansainvälistymisen vuosikymmenet*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, Helsingin kaupungin tietokeskus, 1992.
- Hiio, Toomas; Piirimäe, Helmut (toim.). *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.
- Hildén, Ilmari. Lisang Ruhnu saare taimestiku ja loomastiku tundmiseks. – *Loodus*, 1923, nr 1, lk 17–30.
- Hildén, Ilmari. Piirteitä kasvillisuudesta Runön lentohiekkakentillä. – *Luonnon Ystävä*, 1922, nr 1, lk 5–7.
- Hindrikson, Erich. AUS-i tegevuse üksikasjaline ülevaade 1931–1936. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1936, nr 2, lk 60–68.
- Holmberg, Peter. *The History of Physics in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1992.
- Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung der Pflanzengeographen in Dorpat (Tartu) vom 24.–27. August 1929. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 6 (1929–1930)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1929–1931, lk 83–94.
- Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung des Verbandes baltischer Pflanzengeographen in Helsingfors Anfang Juni 1930. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 7 (1930–1931)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1931–1932, lk 53–85.
- Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung der fenno-baltischer Pflanzengeographen in Finnland im Juni 1938. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 15 (1938–1939)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1939–1940, lk 186–234.
- Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Kuressaare (Arensburg) im Juni 1935. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 12 (1935–1936)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1936–193, lk 150–180.
- I. V. A. L:n V. kongressi. – *Maatalous*, 1935, nr 7–8, lk 178–181.
- IV Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi otsused (Leningradis, sept. 6.–20., 1933). – *Tehnika Ajakiri*, 1933, nr 11/12 ja 1934, nr 1/2, lk 174–177, 25–28.
- Ignatius, Jaakko. *Suomalainen Lääkäriseura Duodecim 1881–2006. I-II*. Helsinki: Duodecim, 2012.
- Ilomets, Tullio (koost.). *Karl Ernst von Baer*. Tallinn: Eesti Raamat, 1976.
- Ilomäki, Henni. Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 71–109.
- Isakar, Mare. Armin Öpik – Eesti geoloog muutuv asjas. – *Eesti teadlased paguluses*. Koost Vahur Mägi, Anne Valmas. Tallinn: Tallinna Ülikool, 2009, lk 25–40.
- Isomäki, Antti. Tsaarien perintö elää yhä Karjalan kannaksella. – *Metsätieteen aikakauskirja*, 1997, nr 4, lk 537–542.
- Itkonen, Terho. E. A. Tunkelon syntymästä 125 vuotta. – *Virittäjä*, 1995, nr 4, lk 566–582.
- Itkonen, Terho. Pitkän virkotien kokija. Aineksia 75-vuotiaan Lauri Postin tutkijan-kuvaan. – *Virittäjä*, 1983, nr 1, lk 1–20.
- J. N-n. Metsateadlaste õppereis Soome 1926 a. – *Eesti Mets*, 1926, nr 9, lk 191–195.

- Jaanits, Lembit. Muinasteadus Tartu Ülikoolis 1920–1940. – *Muinasaja teadus 3. Eesti arheoloogia historiograafilisi, teoreetilisi ja kultuuriajaloolisi aspekte*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1995, lk 9–49.
- Jansen, Ea. Teadus ja eesti rahvuskultuuri kujunemisprotsess. – *Vaateid eesti rahvusluse sünniaegadesse*. Koost Ea Jansen. Tartu: Ilmamaa, 2004, lk 374–394.
- Jauhiainen, Jussi. Edgar Kant and the Rise of Modern Urban Geography. – *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 2005, nr 3, lk 193–203.
- Joh-oh-aka. Soome metsameeste õppereis Eesti metsadesse 12.–17. juulini 1928. a. – *Eesti Mets*, 1928, nr 9, lk 194–196.
- Juujärvi, Eija. Historian uupumaton työmies A. R. Cederberg – historiantutkija, arkistomatkaaja ja isänmaanystävä. – *Arno Rafael Cederberg – kansainvälinen historiantutkija ja organisaattori*. Toim Ari Vallius. Joensuu: Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys, 1997, lk 8–112.
- Juvas, Maija; Vilkuna, Kustaa. Über die kinderreime vom marienkäfer und dessen benennung im finnischen und estnischen. – *Finnisch-Ugrische Forschungen. Band XXIV. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1937, lk 154–231.
- Jõgever, Jaan. Prof. Dr. Emil Nestor Setälä 60-aastane. – *Eesti Kirjandus*, 1924, nr 2, lk 56–62.
- Jõgi, Ahto; Rootsmäe, Lemming. Viiskümmend aastat Loodusuurijate Seltsi ornitoloogiasektsiooni. – *Ornitoloogia ajaloost Baltikumis. Ornitoloogiline kogumik VII*. Toim Eerik Kumari. Tallinn: Valgus, 1974, lk 18–27.
- Järv, Ants. Friedebert Tuglas ja rahvaluule. – *Tartu Ülikooli Toimetised. 943. Eesti rahvaluule käsitusi. Töid eesti filoloogia alalt*. Tartu: Tartu Ülikool, 1992, lk 99–108.
- Järvesoo, Elmar. Eesti agronoomkonna kujunemisest enne Eesti iseseisvumist. – *Agraar-teadus*, 1994, nr 2, lk 210–216.
- Järvinen, Irma-Riitta. Perspectives to the Relations between the Estonian Folklore Archives and the Folklore Archives of the Finnish Literature Society. – *Journal of Ethnology and Folkloristics*, 2008, nr 2, lk 57–67.
- Kaarde, Johannes. III Balti riikide veterinaar-kongress Kaunases 12.–14. augustini 1937. Ülevaade ja reisumärkmeid. – *Eesti Loomaarstlik Ringvaade*, 1937, nr 5, lk 175–182.
- Kaarninen, Mervi. Suomen Historiallisen Seuran kansainväliset yhteydet. – *Tiede ja yhteiskunta. Suomen Historiallinen Seura ja historiantutkimus 1800-luvulta 2010-luvulle*. Toim Petri Karonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2019, lk 399–474.
- Kaavere, Vello. Alexander von Schrenk – geoloog, botaanik, luuletaja. – *Eesti Loodus*, 1990, nr 6, lk 400–403.
- Kaila, Karin. Prüfung und Wertbestimmung verschiedener Safranproben. – *Pharmacia*, 1932, nr 10, lk 286–288 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1932, nr 10, lk 145–148).
- Kajava, Yrjö. Karl Ernst v. Baer. – *Duodecim*, 1926, nr 11, lk 835–841.
- Kajava, Yrjö. Soome arstiteaduslised ühised. – *Eesti Arst*, 1922, nr 7, lk 341–343.
- Kajava, Yrjö. Tietoja virolaisen miehen pituudesta 120–150 vuotta sitten. – *Duodecim*, 1926, nr 11, lk 864–869.
- Kalleinen, Kristiina. *Kansallisen tieteen ja taiteen puolesta. Kalevalaseura 1911–2011*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2011.
- Kalling, Ken. Eesti teadus Rockefelleri fondi pilgu läbi. – *Ajalooline Ajakiri*, 1999, nr 2, lk 103–121.
- Kallio, Heikki Olavi. *Suomen ja Viron tiedesuhteet erityisesti Viron miehitysaikana vuosina 1940–1991*. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 2004.

- Kallio, Kati. Tulkintoja kerääjän kokemuksista: Armas Launis, runosävelmät ja Inkeri. – *Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused. 29. Regilaulu müüdid ja ideoloogiad*. Toim Mari Sarv. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2012, lk 147–177.
- Kangro, Bernard. *Universitas Tartuensis. Eesti Vabariigi Tartu Ülikool ja üliõpilaskond sõnas ja pildis*. Lund: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1970.
- Kant, Edgar. Johannes G. Granö. – *Linnad ja maastikud*. Koost Edgar Kant, Ott Kurs. Tartu: Ilmamaa, 1999, lk 351–362.
- Karjahärm, Toomas; Sirk, Väino. *Eesti haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917*. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1997.
- Karlson, Johannes. I Balti riikide veterinaärarstide kongress Riias 4.–6. septembrini 1931. a. – *Eesti Loomaarstlik Ringvaade*, 1931, vihk 7, lk 261–265.
- Karlsson, Fred; Enkvist, Nils Erik. Kielitieteet. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 226–295.
- Kasik, Reet. *Stahli mantlipärijad. Eesti keele uurimise lugu*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2011.
- Kask, Arnold. Ülevaade AES-i kahekümneaastasest tegevusest – *Eesti Keel*, 1940, nr 1–2, lk 34–49.
- Kask, Arnold. Ülevaade Akadeemilise Emakeele Seltsi kümneaastasest tegevusest. – *Eesti Keel*, 1930, nr 4–5, 6, lk 114–116, 135–143.
- Kauhanen, Jouni. *Baltiasta ajopuuhun. Professori Arvi Korhonen (1890–1967)*. Rovaniemi: Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, 2018.
- Kauri, Hans. Reisumärkmeid Soome ja Norra Lapimaalt. – *Eesti Loodus*, 1939, nr 4/5, lk 147–157.
- Keckskeméti, Outi; Nurminen, Hanna. *Kustaa Vilkunan kirjallinen tuotanto 1921 – 1983*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1984.
- Kerberg, Karl. Soome metsateadlaste ekskursioon Eestis 3.–6. okt. s. a. – *Eesti Mets*, 1933, nr 10, lk 316–318.
- Kerkkonen, Martti. Suomen nykyisten tieteellisten seurojen edeltäjästä. – *Historiallinen Aikakauskirja 1955*, lk 351–368.
- Keränen, Jaakko; Odelsjö, Helge. *Magnetic Measurements in the Baltic Sea. South Quarken and Northern Coast of the Baltic Sea. Second Report. Maamagneettisia tutkimuksia n:o 16*. Helsinki: Meteorologinen Keskuslaitos, 1927.
- Keränen, Jaakko; Odelsjö, Helge. *Magnetic work. – Magnetic Measurements in the Baltic Sea. South Quarken. First Report. Maamagneettisia tutkimuksia n:o 14*. Helsinki: Meteorologinen Keskuslaitos, 1926, lk 10–40.
- Ketonen, Oiva. *Suomalainen Tiedeakatemia 1908–1958*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1959.
- Kettunen, Lauri. *Arvustavad märkused keeleuendusnõuete puhul*. Tallinn: Rahvaülikool, 1919.
- Kettunen, Lauri. *Lauseliikmed eesti keeles*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1924.
- Kettunen, Lauri. *Lõunavepsa häälik-ajalugu. I. Konsonandid. II. Vokaalid*. Tartu, 1922.
- Kettunen, Lauri. *Näytteitä etelävepsästä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1920–1925.
- Kettunen, Lauri. *Untersuchung über die livische Sprache. I. Phonetische Einführung. Sprachproben*. Tartu, 1925.
- Killinen, Kalervo. Über den Gehalt der Nadeln verschiedener Abietineen an ätherischem Öl, ermittelt nach der Methode von Stamm. – *Pharmacia*, 1930, nr 3, lk 65–69 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1930, nr 4, lk 62–66).

- Killinen, Kalervo. Über die Chlorzahl verschiedener Drogen. – *Pharmacia*, 1930, nr 1, lk 5–10 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1930, nr 2, lk 25–30).
- Kingisepp, Valve-Liivi. Dietrich Heinrich Jürgenson – esimene eestlasest eesti keele lektor. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 88–126.
- Kingisepp, Valve-Liivi. Eesti keele professuuri algusaastad Tartu Ülikoolis. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIX. 75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Tartu: Tartu Ülikool, 1997, lk 86–93.
- Kivikoski, Ella. *Tehty työ elää. A. M. Tallgren 1885–1945*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1960.
- Kivimäe, Jüri; Rosenberg, Tiit. Akadeemilise Ajaloo Seltsi tegevusest (1920 – 1941). – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XVI. Tartu Ülikooli teaduslikud sidemed*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1985, lk 134–143.
- Kleitsman, Reinhold. Günekoloogi täheldusi Soomest ja Rootsist. – *Eesti Arst*, 1937, nr 8, lk 626–630.
- Klinge, Matti. Vallankumouksesta talvisotaan. – *Helsingin yliopisto 1640–1990. Kolmas osa. Helsingin yliopisto 1917–1990*. Kirj Matti Klinge, Rainer Knapas, Anto Leikola, John Strömberg. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1990, lk 9–120.
- Klinge, Matti; Leikola, Anto. Opettajat ja virkamiehet. – *Helsingin yliopisto 1640–1990. Kolmas osa. Helsingin yliopisto 1917–1990*. Kirj Matti Klinge, Rainer Knapas, Anto Leikola, John Strömberg. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1990, lk 350–458.
- Klinge, Matti; Sarantola, Minna. Promootiot. – *Helsingin yliopisto 1640–1990. Kolmas osa. Helsingin yliopisto 1917–1990*. Kirj Matti Klinge, Rainer Knapas, Anto Leikola, John Strömberg. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1990, lk 739–746.
- Kokkonen, Jyri. Aarne Michaël Tallgren and Eurasia Septentrionalis Antiqua. – *Fennoscandia Archaeologica. II (1985)*. Helsinki: Suomen Arkeologinen Seura, 1985, lk 3–10.
- Koljo, Bernhard. Soome Metsateadusliku Seltsi 25 a. juubel. – *Eesti Mets*, 1934, nr 7, lk 238.
- Kongo, Linda. *Eesti Looduseuurijate Seltsi 150 tegevusaastat 1853–2003*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2003.
- Konks, Jaan. Humanitaarteadused. Ajalugu. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 93–97.
- Kontkanen, Paavo. Kolmas Pohjoismainen hyönteistieteilijäkokous Helsingissä 5–7. VIII. 1930. – *Luonnon Ystävä*, 1930, nr 6, lk 215–221.
- Korhonen, Arvi. *Vakkalaitos. Yhteiskuntahistoriallinen tutkimus*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1923.
- Korhonen, Arvi. Viron historian tutkimuksen tehtävistä. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1919, nr 2&3, lk 78–94.
- Korhonen, Mikko. *Finno-Ugrian Language Studies in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1986.
- Koski, Mauno. Lauri Hakulinen semantikkona. – *Virittäjä*, 1999, nr 4, lk 580–585.
- Kotilainen, Mauno Johannes. Exkursion nach Ladoga-Karelien (Laatokan Karjala) 8.–14. Juni 1930. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 7 (1930–1931)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1931–1932, lk 85–92.
- Kriiska, Aivar. Aarne Michaël Tallgren. – *Kleio. Ajaloo Ajakiri*, 1995, nr 1, lk 32–35.
- Krinal, Valner. *Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999.

- Kroonika. Akadeemilisest Põllumajanduslikust Seltsist. – *Agronomia*, 1930, nr 11, lk 463–465
- Kroonika. Baltimaade Agronomide Ühing. – *Agronomia*, 1926, nr 6, lk 233–235.
- Kruus, Hans. Arno Rafael Cederberg ja Eesti ajalooteadus. – *Eesti küsimus*. Koost Hans Kruus, Toomas Karjahärm, Hando Runnel. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 249–254.
- Kruus, Hans; Treiberg, Peeter (toim.). *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*. Tartu: Tartu Ülikool, 1929.
- Kujala, Viljo. Bericht über die vierte Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Kaunas 12.–18. Juni 1933. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 11 (1934–1935)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1935–1936, lk 135–154.
- Kukk, Erich. Tartu Ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonid aastail 1919–1944. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIX. 75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Tartu: Tartu Ülikool, 1997, lk 205–209.
- Kukk, Erich; Pekkarinen, Antti. Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat. – *Akadeemia*, 2008, nr 11, lk 2461–2491.
- Kukk, Kalev. *Eesti majanduse 100 aastat*. Tallinn: Post Factum, 2019.
- Kuldsepp, Toivo; Seilenthal, Tõnu. *Tarton yliopisto ja Suomi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1982.
- Kurs, Ott. August Tammekann teaduses ja kultuuris. – *Akadeemia*, 1994, nr 8, lk 1720–1737.
- Kurs, Ott. Johannes Gabriel Granö Eestis. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 403–421.
- Kurs, Ott. Maateaduse professor August Ferdinand Tammekann. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist. XI. Geograafia ajaloost Eestis*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1995, lk 140–153.
- Kurs, Ott. *Maateadusest Eestis. Geograafiast ja geograafidest 20. sajandil*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 2007.
- Kurs, Ott. Mõnda Kaarlo Teräsvuorist ja eesti põllumajandusteaduse algusest. – *Akadeemia*, 2004, nr 9, lk 1942–1949.
- Kuum, Jüri. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts (1920 – 1940). – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi V*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1977, lk 150–158.
- Kuum, Jüri (koost.). *Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos. I osa (kuni 1918. aastani)*. Tartu: Akadeemiline Põllumajanduse Selts, 1998.
- Köpp, Juhani. *Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu I*. Uppsala: Eesti Üliõpilaste Seltsi Kirjastus, 1955.
- Käbin, Ilo. *Die medizinische Forschung und Lehre an der Universität Dorpat/Tartu 1802 – 1940. Ergebnisse und Bedeutung für die Entwicklung der Medizin*. Lüneburg: Nordostdeutsches Kulturwerk, 1986.
- Kööp, Arne-Lembit. Bernhard Jürgens – ortopeedia rajaja Eestis. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXXIV. 200 aastat Vana Anatoomikumi*. Tartu: Tartu Ülikool, 2005, lk 124–134.
- Künnap, Ago. Humanitaarteadused. Filoloogias. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 100–104.
- L. S. Viron maatalousylioppilaiden retki Suomeen kesällä 1922. – *Sampsa. Juhlajulkaisu Ylioppilaiden Maataloudellisen Yhdistyksen Sampsan 15-vuotisjuhlaan*. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1922, lk 89–92.

- Laak, Marin; Ojasaar, Krista. *Sada aastat ajalugu: Eesti Kirjanduse Selts 1907–2007*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 2007.
- Laar, Mart; Saukas, Rein; Tedre, Ülo (koost.). *Jakob Hurt 1839–1907*. Tallinn: Eesti Raamat, 1989.
- Laasimer, Liivia; Hiemäe, Mall; Peterson, Aleksei; Ahven, Heino. Gustav Vilbaste elu ja tegevus. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist X. Botaanika ajaloost Eestis*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1994, lk 43–57.
- Laine, Päivi. *Suutarinpojasta Venäjän tiedeakatemiaan akateemikoksi. A. J. Sjögrenin ura Pietarissa 1820–1855*. Tampere: Tampereen yliopisto, 2020.
- Laitinen, Kai. Soome ja Eesti kirjanduslikest kontaktidest 1920. ja 1930. aastatel. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 53–69.
- Lahtinen, Anu; Issakainen, Touko. *Fiat lege artis. Sata vuotta opetusta Helsingin yliopiston farmasian laitoksessa*. Helsinki: Suomen farmaseuttinen yhdistys, 1997.
- Laugaste, Eduard. Alexander Heinrich Neusi osa eesti rahvaluuleteaduse ajaloos. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised = Ученые записки Тартуского государственного университета = Transactions of the Tartu State University*. 259. *Töid eesti filoloogia alalt. III*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1970, lk 95–146.
- Laugaste, Eduard. *Eesti rahvaluule. Kolmas, parandatud ja täiendatud trükk*. Tallinn: Valgus, 1986.
- Laugaste, Eduard. Professor Walter Andersoni tööst Tartus. – *Keel ja Kirjandus*, 1985, nr 10, lk 605–613.
- Laugaste, Eduard. Walter Andersoni teaduslikust pärandist. – *Keel ja Kirjandus*, 1964, nr 7, lk 412–420
- Laur, Ants. Akadeemilise Keemia Seltsi kümne aasta tegevusest. – *Keemia Teated*, 1933, nr 1, lk 83–93.
- Lauranto, Yrjö. Silmäys Martti Airilan tuotantoon. – *Virittäjä*, 1998, nr 1, lk 104–119.
- Lehti, Raimo; Markkanen, Tapio. *History of Astronomy in Finland 1828–1918*. Sastamala: Societas Scientiarum Fennica, 2010.
- Lehto, Olli. Matemaattiset tieteet. – *Suomen tieteen historia 3. Luonnontieteet, lääketieteet ja tekniset tieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 20–79.
- Lehto, Olli. *Oman tien kulkijat. Veljekset Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälä*. Helsinki: Otava, 2004.
- Leikola, Anto. *History of Zoology in Finland 1828–1918*. Sastamala: Societas Scientiarum Fennica, 2011.
- Leinbock, Ferdinand. Eesti Rahva Muuseum 1909–1934. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat IX–X. 1933/34*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 1–48.
- Lepik, Elmar. Verzeichnis der im Sommer 1932 in Lappland gesammelten Pilze. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. XL (3–4)*. Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1934, lk 225–232.
- Lepiksaar, Johannes. Soome-Eesti ornitoloogide ühised tööpäevad Helsingis 16.-18. mail 1937. – *Eesti Loodus*, 1937, nr 4, lk 176–177.
- Leppik, Egon. V. Läänemere maade hüdroloogide konverents Helsingis 9.–13. juunil 1933. – *Tehnika Ajakiri*, 1936, nr 9/10, lk 207–208.
- Leppik, Lea. Teadusasutused Eesti Vabariigis 1918–1940. – *Ajalooline Ajakiri*, 2008, nr 4, lk 333–362.

- Liiv, Otto. Die Benutzung des Staatlichen Zentralarchivs. – *Eesti Riigi Keskarhiivi Toimetised*. 2. *Eesti Riigi Keskarhiivi tegevuse ülevaade 1921–1932 ja arhiivide loend*. Tartu: Eesti Riigi Keskarhiiv, 1932, lk 39–55.
- Liiv, Otto. Iseloomustisi Tallinna-Soome vahelisele kaubandusele peamiselt XVII sajandi lõpul ja Eesti koloniidest Soomes. – *Ajalooline Ajakiri*, 1929, nr 1, 2, lk 1–15, 61–75.
- Liiv, Otto. Varia. – *Ajalooline Ajakiri*, 1930, nr 3, lk 172–173.
- Liiv, Otu. Põhjamaade arhivaaride-päev Stokholmis 8. aug. 1935. – *Ajalooline Ajakiri*, 1935, nr 3, lk 143.
- Lilja, Johanna. *Kansallisten tieteiden kansainvälist verkostot: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Suomen Muinaismuistoyhdistyksen julkaisuvaihto 1831–1914*. Tampere: Tampereen yliopisto, 2007.
- Lind, Siegfried. I Soome-Balti Arstidepäev. – *Eesti Arst*, 1938, nr 9, lk 717–721.
- Linkola, Kaarlo. Bericht über die Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Lettland Anfang Juni 1931. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica*. 8 (1931–1932). Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1932–1933, lk 222–237.
- Linkola, Kaarlo. Zur Kenntnis der Waldtypen Estis. – *Acta Forestalia Fennica*. 34. Helsinki: Suomen Metsätieteellinen Seura, 1929, lk 3–73.
- Linkola, Kaarlo. Über die Halbhainwälder in Esti. – *Acta Forestalia Fennica*. 36. Helsinki: Suomen Metsätieteellinen Seura, 1930, lk 3–30.
- Linkrus, Elle. Pärissaare poolsaare geomorfoloogiast. – *Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat 1967/1968*. Tallinn: Valgus, 1969, lk 24–45.
- Linnus, Ferdinand. *Eesti vanem mesindus I. Metsamesindus*. = *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat XII–XIII. 1936–1937*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1939.
- Linnus, Jüri. Etnograafia ja museoloogia Tartu Ülikoolis aastatel 1919–1940. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXII (I). 70 aastat eesti ülikooli*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 50–62.
- Linnus, Jüri. Ilmari Manninen. – *Kleio. Ajaloo Ajakiri*, 1994, nr 10, lk 49–53.
- Lippmaa, Teodor. Pflanzenökologische Untersuchungen aus Norwegisch- und Finnisch-Lappland unter besonderer Berücksichtigung der Lichtfrage. – *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetused = Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis)*. A XV. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 1–195.
- Lippmaa, Teodor. Taimeühingute uurimise meetodika ja Eesti taimeühingute klassifikatsiooni põhijooni. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded = Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu*. XL (1–2). Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1933, lk 1–169.
- Loorits, Oskar. Eesti Akadeemiline Emakeele Selts. – *Virittäjä*, 1921, nr 1–3, lk 14–16.
- Loorits, Oskar. Eesti-liivi kalurite sõnakeeld ja salakeel. – *Virittäjä*, 1931, nr 4, lk 447–468.
- Loorits, Oskar. Koit ja Hämarik. – *Virittäjä*, 1935, nr 1, lk 45–47.
- Loorits, Oskar. Rahvaluulelisest tegevusest naabermais. – *Rahvapärimeste Selgitaja*, 1937, nr 3, lk 105–106.
- Loorits, Oskar. Sotarosvojen nimityksiä Viron kansantietoudessa. – *Virittäjä*, 1930, nr 2, lk 228–233.
- Loorits, Oskar. Suomalais-virolaisen kulttuuriperinnön merkitys. – *Kalevalaseuran vuosikirja*, 1936, lk 182–184.
- Loorits, Oskar. Uku. – *Virittäjä*, 1936, nr 3, lk 256–267.
- Loorits, Oskar. Ülevaade II tegevusaastast 1921. – *Akadeemilise Emakeele Seltsi aastaraamat II. 1921*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1922, lk 5–8.

- Loorits, Oskar. Ülevaade Emakeele Seltsi I. tegevusaastast 1920. – *Akadeemilise Emakeele Seltsi aastaraamat I*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1921, lk 19–22.
- Luha, Artur; Blumfeldt, Evald; Tammekann, August (toim.). *Saaremaa. Maadeteaduslik, majanduslik ja ajalooline kirjeldus*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1934.
- Lucht, Aime. Estnische Sammlungen im Volkskundearchiv der Finnischen Literaturgesellschaft. – *Finnisch-Ugrische Forschungen. Band XXXIV. Heft 2–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1962, lk 174–199.
- Lumiste, Ülo; Tamme, Enn. Eestikeelse matemaatilise kõrghariduse algaastad. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIII. 70 aastat eesti ülikooli*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 72–87.
- Luts, Arved. Ilmari Manninen Tartu Ülikooli õppejõuna. – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat XLI*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1996, lk 25–37.
- Luts, Arved. The teaching of ethnography at the University of Tartu. – *Pioneers. The History of Finnish Ethnology*. Toim Matti Räsänen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1992, lk 77–84.
- Lüüs, Aadu. Mõnda Helsingi arstlikest asutisist. – *Eesti Arst*, 1932, nr 9, lk 494–498.
- Lüüs, Aadu. Philipp Karell. Hänen 120:nnen syntymäpäivänsä muistoksi. – *Duodecim*, 1926, nr 11, lk 842–844.
- Långfors, Arthur. Oiva Johannes Tuulio (Tallgren). In memoriam. – *Neuphilologische Mitteilungen*, 1941, nr 3, lk 97–103.
- M. P.-L. Sampsaalaisten Eestinmatka kesällä 1931. – *Sampsa. Juhlajulkaisu 25-vuotisjuhlaan*. Helsinki, 1932, lk 140–148.
- Maasik, Voldemar. Gravimeetriste uurimiste ajaloost Eestis. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist II*. Tallinn: Valgus, 1976, lk 118–135.
- Madisson, Julius. Esimene Balti ajaloolaste kongress Riias 15.–20. VIII 1937. – *Ajalooline Ajakiri*, 1937, nr 3, lk 140–144.
- Majamaa, Raija. Martti Haavio-P. Mustapäa: maailmaseletaja ja luuletaja. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 345–357.
- Mankki, Raija (toim.). *Suomen tieteelliset seurat – Finlands vetenskapliga samfund 1999*. Helsinki: Tieteellisten seurain valtuuskunta, 1999.
- Manninen, Ilmari. *Die Sachkultur Estlands I-II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1931–1933.
- Manninen, Ilmari. Eesti etnograafilist vanavara välismaa muuseumites. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat V. 1929*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1929, lk 141–153.
- Manninen, Ilmari. Eesti rahvariiete ajalugu. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat III*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1927, lk 5–514.
- Manninen, Ilmari. Eesti rahvariiete pildistised välismaa kirjanduses möödunud sajandeil. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat VII. 1932*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1932, lk 76–92.
- Manninen, Ilmari. Etnograafia tegevuspiiridest ja sihtidest Eestis. – *Eesti Kirjandus*, 1924, nr 12, lk 527–537.
- Manninen, Ilmari. Etnograafilisi märkmeid Eesti Ingerist. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat IV*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1928, lk 39–56.
- Manninen, Ilmari. Käänivõrgupüügist Võrtsjärvel. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat VI. 1931*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1931, lk 41–46.
- Manninen, Ilmari. Paulaharju pildistised Vene-Ingeri eestlaste ehitistest. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat VIII. 1934*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 90–99.

- Manninen, Ilmari. Übersicht der ethnographischen Sammelarbeit in Eesti in den Jahren 1923–1926. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft*. 1927. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1928, lk 31–47.
- Manninen, Ilmari. Zur Ethnologie des Einbaumes. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua I*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1927, lk 4–17.
- Mansikka, Viljo Johannes. Opfergebräuche in der Volksmedizin. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. I*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 442–446.
- Mantere, Meri-Helga. *Vapauden taju. Kertomus Maija Juvaksesta ja Astrid Reposesta*. Helsinki: Books on Demand, 2014.
- Mardiste, Heino. Eesti rannikumere hüdroloogiline uurimine aastail 1918–1940. – *Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat. 32. köide*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1999, lk 80–89.
- Margus, Malev. Eesti metsateadlasest, metsakasutuse ja -kaubanduse asjatundjast N. Kütisest. – *Eesti Mets*, 1990, nr 4, lk 4–6.
- Mark, Julius. Einige mythische Gestalten bei den Utsjoki-Lappen. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXVI*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1932, lk 201–231.
- Mark, Julius. Etymologische Beiträge. – *Finnisch-Ugrische Forschungen. Band XVIII. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1927, lk 159–172.
- Mark, Julius. Prof. E. N. Setälä 60-ne aastase sünnipäeva puhul 27.II.1924. – *Eesti Keel*, 1924, nr 5, 6, lk 129–133.
- Martinson, Helle; Martinson, Karl. *Akadeemik Paul Kogerman – põlevkivikeemia rajaja Eestis*. Tallinn: Valgus, 1981.
- Martinson, Karl. *Teadustegevuse institutsionaliseerumise Eestis XVII sajandist 1917. aastani*. Tallinn: Eesti NSV TA Ajaloo Instituut, 1988.
- Martinson, Karl; Toom, Uku. Akadeemilistest seltsidest Tartu Ülikoolis 1920–1940 ja nende liikmeskonnast. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist IV. Teadusorganisatsioonide arengust Eestis*. Tallinn: Valgus, 1983, lk 60–68.
- Masing, Viktor. Metsatüpoloogia areng Eestis. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist XII. Metsateaduse ajaloost Eestis*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1998, lk 101–121.
- Mathiesen, Andrei. Reisimuljeid Soome ekskursioonilt. (26. juunist – 30. juunini 1925 a.). – *Eesti Mets*, 1925, nr 9/10, lk 186–200.
- Mattila, Riitta. *Intohimona tiede ja opetus. Yrjö Kaukon elämänvaiheita Kuopiosta Patagoniaan*. Helsinki: Tekniikan Historian Seura, Tekniikan Akatemia -säätio, 2011.
- Meikar, Toivo. Paul Reim – metsanduse suurkuju. – *Eesti Mets*, 1991, nr 5, lk 11–16.
- Meikar, Toivo. Tartu Ülikooli Akadeemilise Metsaseltsi loomine ja selle osa rahvusliku metsateaduse organiseerijana. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XIV. Reaalteaduste arengust Tartu Ülikoolis*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1983, lk 18–27.
- Meikar, Toivo. Tartu Ülikooli metsaosakonna teadussidemeist (1920–1951). – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XVII. Reaalteaduste arengust ja sidemetest Tartu Ülikoolis*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1985, lk 132–139.
- Meinander, Henrik. *Tasavallan tiellä. Suomi kansalaissodasta 2000-luvulle*. Helsinki: Schildts ja Söderströms, 2012.
- Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu III. kongress 5.–8. juulini s. a. Lätis. – *Agronoomia*, 1931, nr 7/8, lk 297.
- Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu III. kongressilt. – *Agronoomia*, 1931, nr 9, lk 325–332.
- Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu IV. kongressist ja Leedu põllumajandusest. – *Agronoomia*, 1933, nr 8, lk 272–275.

- Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu V kongressilt. – *Agronomia*, 1935, nr 8, lk 369–371.
- Metslaid, Marleen. Gustav Ränga tee Tartu Ülikooli professoriks. Eesti etnoloogia 1930. aastatel. – *Tuna*, 2016, nr 1, lk 50–67.
- Michelsen, Karl-Erik. Tiede rauhan ja sodan vuosina. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 148–219.
- Mickwitz, Gunnar. *Aus Revaler Handelsbücher. Zur Technik des Ostseehandels in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts*. Helsingfors: Societas Scientiarum Fennica, 1938.
- Mickwitz, Gunnar. Uusi andmeid eesti vanima raamatu ajaloo kohta. – *Ajalooline Ajakiri*, 1936, nr 2, lk 62–65.
- Mikkola, Jooseppi Julius. I balttilainen historiakongressi Riiasa elok. 15–20 p:nä. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1937, nr 4, lk 326–327.
- Moora, Harri. Balti muinasteadlaste kongress Riias 19.–23. aug. 1930. – *Ajalooline Ajakiri*, 1930, nr 3, lk 138–145.
- Moora, Harri. Wotische Altertümer aus Estland. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. IV*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1929, lk 272–283.
- Muru, Karl. Rahvaluuleprofessor Eduard Laugaste. – *Eduard Laugaste tööde bibliograafia*. Koost Ants Järv, Tiiu Roll. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 3–10.
- Mägiste, Julius. Soome keele osa eesti kirjakeele arenemisel. – *Tervitus lahe tagant. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 'le tema saajaastaseks juubelpäevaks Eesti Kirjanduse Seltsilt*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1931, lk 116–171.
- Niini, Aarno. Prof. Kogermanin vierailu. – *Suomen Kemistilehti A*, 1938, nr 2, lk 22.
- Niinistö, Lauri. *75 vuotta toimintaa kemian hyväksi – Suomalaisten Kemistien Seura 1919–1994*. Helsinki: Suomalaisten Kemistien Seura, 1994.
- Nordman, Carl Axel. *Archaeology in Finland before 1920*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1968.
- Nordman, Carl Axel. Nordiska Arkeologmötet i Helsingfors 1925. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXXVI*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1927, lk 1–138.
- Normann, Herbert. Kronoloogiat ja statistikat I–XV Eesti Arstidepäeva ning I ja II Eesti Arstide Kongressi kohta 1920–1937. – *Eesti Arst*, 1937, nr 12, lk 1066–1132.
- Nömmela, Marleen. Gustav Ränk 1928. aasta suvel Karjalas: etnograafilise praktika analüüs. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat 50*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 2007, lk 43–73.
- Nylander, Hannes. Karja- ja hevosrotukysymys Baltian maissa. – *Maatalous*, 1923, nr 2 ja 3, lk 45–48, 80–83.
- Oja, Aulis. Toiset Eestin-Suomen historiapäivät Helsingissä helluntaina 1936. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1936, nr 3, lk 257–258.
- Ojansuu, Heikki. Eesti etümoloogiad. – *Eesti Keel*, 1922, nr 5–6, lk 137–139.
- Ojansuu, Heikki. Lisandus sõna reede etümoloogia juurde. – *Eesti Keel*, 1923, nr 5, 6, lk 167–168.
- Ojaveer, Evald. *Eesti mereteaduse ajalugu*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2012.
- Olesk, Sirje. Kultuurisaadikud Elsa Enäjärvi-Haavio ja August Annist. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 323–344.

- Olesk, Sirje. Suomi ja Viro Viron kansallisen heräämisen aikana. – *Suomi ja Viro. Yhdessä ja erikseen*. Toim Kari Immonen, Tapio Onnela. Turku: Turun yliopisto, 1998, lk 76–83.
- Olesk, Sirje. Vironkielinen Kalevala. August Annistin elämä ja työ. – *Kalevala maailmalla. Kansalliseepoksen kääntämisen kulttuurihistoriaa*. Toim Petja Aarnipuu. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kalevalaseura, 2012, lk 233–243.
- Olesk, Sirje (toim.). *Kulttuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005.
- Paaskoski, Jyrki. *Oppineiden yhteisö. Suomalainen Tiedeakatemia 1908–2008*. Helsinki: Otava, 2008.
- Pajur, Ago. Autoritaarne Eesti. – *Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni*. Peatoim Sulev Vahre, tegevtoim Ago Pajur, Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 92–106.
- Pajur, Ago. Demokraatlik Eesti. – *Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni*. Peatoim Sulev Vahre, tegevtoim Ago Pajur, Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 65–80.
- Pajur, Ago. Suur kriis. – *Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni*. Peatoim Sulev Vahre, tegevtoim Ago Pajur, Tõnu Tannberg. Tartu: Ilmamaa, 2005, lk 81–91.
- Pakarinen, Elvi. Kertomus matkastani Liiviin ja Viroom v. 1929. – *Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. XLV*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura, 1932, lk 52–54.
- Palamets, Hillar. Tartu Riiklik Ülikool fašistliku okupatsiooni aastail. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 171–178.
- Paldrock, Aleksander. Leprakysymyksestä. – *Duodecim*, 1926, nr 5, lk 377–394.
- Palm, August. Eesti Kirjanduse Selts 1907–1932. – *Eesti Kirjandus*, 1932, nr 7, 8, 9, 10, lk 305–327, 376–401, 417–435, 493–514.
- Pals, Aleksander. Kõrgema metsaõpetuse arengust ja selle teostamisest Soomes. – *Eesti Mets*, 1936, nr 7, lk 235–237.
- Pals, Aleksander. Tselluloosist ja selle toodangust Soomes. – *Eesti Mets*, 1936, nr 4, lk 118–119.
- Past, Vello. Keemiaosakonna töö algus rahvuslikus Tartu Ülikoolis. August Parise tegevus. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIII. 70 aastat eesti ülikooli*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1989, lk 36–48.
- Past, Vello. Tartu Ülikooli keemiaosakonna õppe- ja teadustöö arenguhooni käesoleval sajandil. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XX. Reaalteaduste koolkondade, ideede ja teooriate areng Tartu Ülikoolis*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1987, lk 34–44.
- Penttilä, Aarni. Eesti keele 'kassi koera' (=kass ja koer) vahekorra selgituseks. – *Eesti Keel*, 1922, nr 3–4, lk 77–78.
- Penttilä, Aarni. Eesti ümmardaja ja selle läänemere-soome vastete tähendusarengust. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 499–507.
- Penttilä, Kyllikki; Penttilä, Marikki. *Aarni Penttilän kirjallinen toiminta (bibliografia)*. Helsinki: Kyllikki Penttilä, 1980.
- Perälä, Tauno. *Turun yliopisto 1920–1939*. Turku: Turun yliopisto, 1970.
- Pesonen, Niilo. Balttilaiset teologikonferenssit kirkko- ja kansallisuuspoliittisten ristiriitujen keskellä 1927–1937. – *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikirja 87–88. 1997–1998*. Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1999, lk 369–395.
- Pihkala, Kaarlo Uolevi. Suomen ja Baltian maiden kotieläntalouden riippuvaisuus vientimarkkinoista. – *Maatalous*, 1935, nr 7–8, lk 191–195.

- Piiri, Reet. Eesti Rahva Muuseum Ilmari Mannineni ajal. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat XLI*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1996, lk 11–19.
- Piirimäe, Helmut. Rahvusteadused ja teised humanitaarteadused. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 336–350.
- Piirimäe, Helmut. Rahvusülikooli eelduste kujunemine. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 273–284.
- Piirimäe, Helmut. Tartu Ülikooli avamine Eesti rahvusülikoolina. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 285–306.
- Piirimäe, Helmut. Tartu Ülikooli juhtimine, majanduslik olukord ja struktuur. Õppejõudude koosseisu komplekteerimine. – *Universitas Tartuensis 1632–2007*. Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 316–317.
- Piirimäe, Helmut. Ülikool 1632–1798. – *Tartu Ülikooli ajalugu I. 1632–1798*. Koost Helmut Piirimäe. Tallinn: Valgus, 1982, lk 9–178.
- Pill, Mihkel. Kasvinjalostustüöstä Virossa. – *Maatalous*, 1927, nr 6, lk 190–194.
- Pohjola, Raimo. Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse süünd. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 373–401.
- Pohjola, Raimo. Professori rekrytointi Tarton yliopistoon Suomen lehdistössä syyskesällä 1919. – *Pitkät jäljet. Historioita kahdelta mantereelta. Professori Reino Kerolle hänen täyttäessään 60 vuotta 2.3.1999*. Toim Eero Kuparinen. Turku: Turun yliopisto, 1999, lk 301–310.
- Posti, Lauri. Ein sprachatlas Estlands. – *Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen. Band XXVI. Heft 2–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1939–1940, lk 33–37.
- Potter, Heiki; Treikelder, Ivar. Maamagnetismi mõõtmistest Eesti kaitseväes. – *Kaitse Kodu! Kaitseleidu ajakiri*, 2009, nr 5, lk 28–30.
- Printits, Olaf; Tamme, Enn. Kalle Väisälä ja Tartu Ülikool. – *Matemaatika ja kaasaeg XV. Abimaterjale matemaatika õpetajatele ja õppijatele*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1968, lk 116–119.
- Punga, Leili. Eesti ja Soome akadeemilisest karskusliikumisest. – *Helsingi Ülikool 350. Sümpoosioni ettekandeid*. Vast toim Rein Saukas. Tartu: Tartu Ülikool, 1990, lk 21–29.
- Puolakka, Jenni. *Kieli ja kulttuuri heimoveljeyden perustana. Kielitieteilijä Lauri Kettusen heimoaateen synty ja ilmenemismuodot vuoteen 1924 saakka*. Oulu: Oulun yliopisto, 2013.
- Puukko, Antti Filemon. Baltilaisten teoloogisten tiedekuntain kokoukset. – *Teologinen Aikakauskirja*, 1929, nr 3, lk 200–203.
- Puukko, Antti Filemon. Baltilaisten teologisten tiedekuntain kokoukset. – *Teologinen Aikakauskirja*, 1932, nr 5, lk 327–330.
- Puukko, Antti Filemon. Baltilaisten teologisten tiedekuntain kokoukset. – *Teologinen Aikakauskirja*, 1938, nr 1, lk 38–41.
- Puusepp, Karl. V Soome-Ugri kultuurkongressi rohuteadlaste harrastusringi tööst ja tegevusest. – *Eesti Rohuteadlane*, 1936, nr 6, lk 161–169.
- Põld, Peeter. Tartu Ülikool 1918–1929. – *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*. Toim Hans Kruus, Peeter Treiberg. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 1–106.
- Põldmäe, Rudolf. Eesti ja soome kirjanduslikest suhetest 1920–1930-ndail aastail. – *Looming*, 1970, nr 8, lk 1229–1236.

- Põldmäe, Rudolf. M. J. Eiseni suhted soome kultuuri ja teadusega. – *Keel ja Kirjandus*, 1977, nr 3, lk 148–159.
- Päss, Elmar. Akadeemilise Rahvaluule Seltsi tegevusest 1925 – 1940. – *Keel ja Kirjandus*, 1969, nr 1, lk 36–39.
- Päss, Elmar. Eesti-aineline osa prof. Kaarle Krohn'i teaduslikus töös. – *Eesti Kirjandus*, 1933, nr 4, lk 161–163.
- Päss, Elmar. M. J. Eiseni õppetööst Tartu Ülikoolis. – *M. J. Eiseni elu ja töö*. Toim Friedrich Ederberg, Elmar Päss. Tartu: Noor-Eesti, 1938, lk 87–92.
- Päss, Elmar. The Estonian-Finnish Text of the Calendar of Anniversaries. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat. 1937. I*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 397–420.
- Rahamägi, Hugo Bernhard. III balti teoloogide konverents. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1933, nr 1, lk 29–31.
- Rand, Mare; Saukas, Rein (toim.). *Helsingi ja Tartu ülikooli sidemed aastail 1900–1940. Näitus Tartu Ülikooli Raamatukogus 1.10. – 15.12.1990, Helsingi Ülikooli Raamatukogus 4.12.1990 – 15.1.1991*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1990.
- Rapola, Martti. Kertomus matkastani Viroon kesällä v. 1928. – *Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. XLIV*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura, 1930, lk 37–40.
- Rasila, Viljo. *Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925–1966*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1973.
- Raukas, Anto. Hans Hauseni mälestuseks. – *Eesti Loodus*, 1984, nr 9, lk 613–615.
- Raun, Alo. Prof. E. A. Tunkelo 70-aastane. – *Eesti Keel*, 1940, nr 5, lk 85–86.
- Raun, Alo. Soome ja eesti keele vastastikest suhetest. – *Eesti Keel*, 1939, nr 6, lk 139–160.
- Reier, Ülle. Balti Taimogeograafide Ühing ja Teodor Lippmaa. – *Schola Biotheoretica XLV. Biogeograafia*. Tartu: Eesti Looduseuurijate Selts, 2019, lk 163–170.
- Remes, Hannu. August Ahlqvist ja viron kieli. – *Lähivertailuja 18*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen laitos ja Suomalais-Ugrilainen Seura, 2008, lk 176–189.
- Remes, Hannu. Viron kielen opetuksen ja tutkimuksen alkuvaiheita Suomessa. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 64 (2018)*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2019, lk 168–191.
- Retkeily Eestiin. – *Suomen Kemistilehti A*, 1939, nr 7–8, lk 114.
- Retkeily Outokummulle ja Ylävuokselle. – *Suomen Kemistilehti A*, 1938, nr 5–6, lk 69–72.
- Riismaa, Kädi; Siilivask, Karl. Teadustegevuse ümberkorraldused Eestis aastail 1940–1941. – *50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Teaduslugu ja nüüdisaeg. V vabariikliku teaduskonverentsi (2.-3. novembril 1988) materjalid*. Peatoim Arno Kõörna. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1989, lk 30–38.
- Roger, Elmar. Mõningaid märkmeid APS-i teisist eluavaldusist. – *Akadeemiline Põllumajanduslik Selts 1920–1930*. Tartu: Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi Kirjastus, 1930, lk 24–30.
- Rogers, Everett M. *Diffusion of Innovations. Third Edition*. New York: The Free Press, 1983.
- Roos, John E. VI pohjoismaainen historianutkijain kokous Tukholmassa ja Upsalassa elok. 9–12 p. 1935. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1935, nr 3, lk 247–251.
- Roots, Elmar; Perandi, Adolf. Õppejõudude ettevalmistuse küsimus Tartu Ülikoolis Eesti iseseisvuse kestel. – *Varamu*, 1939, nr 2, lk 187–194.

- Rosenberg, Tiit. Ajaloolane Otto Liiv Tartu Ülikooli teadusliku stipendiaadina. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XVI. Tartu Ülikooli teaduslikud sidemed*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool 1985, lk 112–121.
- Rosenberg, Tiit. Akadeemik Hendrik Sepp (1888–1943), sõja- ja majandusajaloolane. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXXVII*. Tartu: Tartu Ülikool, 2009, lk 108–123.
- Rosenberg, Tiit. Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 111–132.
- Rosenberg, Tiit. Eesti Kirjanduse Seltsi ajalootoimkonna tegevusest 1908–1940. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 2008*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 2009, lk 9–36.
- Rosenberg, Tiit. Professor Arno Rafael Cederberg – Eesti ajaloo uurimise koolkonna rajaja Tartu Ülikoolis. – *Ajalooline Ajakiri*, 1999, nr 2, lk 79–90.
- Rui, Timo. Eesti ja Põhjamaade ajaloo professor A. R. Cederberg. – *Arno Rafael Cederberg – kansainvälinen historiantutkija ja organisaattori*. Toim Ari Vallius. Joensuu: Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys, 1997, lk 113–144.
- Rui, Timo. *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*. Joensuu: Joensuun yliopisto, 2001.
- Röömusoks, Arvo. Professor Armin Öpik ja tema osa Eesti aluspõhja kivististe ning geoloogia uurimisel. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist VII. Geoloogia arengust Eestis*. Tallinn: Valgus, 1989, lk 90–107.
- Rämmer, Algo. *Haritlased ja Balti kultuurikoostöö 1920.–1930. aastatel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2016.
- Ränk, Gustav. Tähelepanekuid ühe soome üliõpilaskonna etnograafilise-keeleteaduslikult uurimisretkelt. – *Eesti Keel*, 1932, nr 3, lk 90–92.
- Räsänen, Veli. *Die Flechten Estlands. Mit einer Bestimmungstabelle der wichtigsten nord- und mitteleuropäischen Flechtenarten und Varietäten. I*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1931.
- Rätsep, Huno. Akadeemik Lauri Posti elutööst. – *Keel ja Kirjandus*, 1988, nr 9, lk 567–568.
- Rätsep, Huno. *Akadeemik Paul Ariste*. Tallinn: Periodika, 1980.
- Rätsep, Huno. Andrus Saareste Tartu ülikoolis. – *Keel ja Kirjandus*, 1982, nr 9, lk 464–473.
- Rätsep, Huno. Tartu Ülikooli Eesti Keele Arhiivi saamisloost ja saatusest. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 153–170.
- Rühl, Arthur. Cajander'i metsatüüpide metsanduslikust tähendusest. – *Eesti Metsanduse aastaraamat III*. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1928, lk 184–192.
- S. Kroonika. Soome-ugri keelte uurijate koosolek. – *Eesti Keel*, 1931, nr 6, lk 190.
- Saalas, Uunio. *Puoli vuosisataa suomalaista luonnontiedettä. Suomalaisen eläin- ja kasvitieteellisen seuran Vanamon toiminta 1896–1946*. Helsinki: Otava, 1946.
- Saareste, Andrus. Kumb eesti murdeist soomele on lähem: põhjaeesti või lõunaeesti? – *Eesti Kirjandus*, 1931, nr 1, lk 29–44.
- Saareste, Albert; Cederberg, Arno Rafael (toim.). *Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi. I vihk*. Tartu: Akadeemilise Emakeele Seltsi Kirjastus, 1927.
- Salminen, Timo. Aarne Michaël Tallgren, Estonia, and Tartu in 1920: The image of a country in correspondence. – *Ajalooline Ajakiri*, 2019, nr 2, lk 195–226.
- Salminen, Timo. *Aatteen tiede. Suomalais-Ugrilainen Seura 1883–2008*. Helsinki: Suomalainen Kirjallisuuden Seura, 2008.

- Salminen, Timo. Finland and Estonia in each other's images of prehistory: building national myths. – *Estonian Journal of Archaeology*, 2009, nr 1, lk 3–20.
- Salminen, Timo. *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri. Suomalais-ugrilaisen Kulttuurirahaston säätiön historia*. Helsinki: Karjalan Sivistysseura, 2019.
- Salminen, Timo. In Search of a Nordic Idea? The first five Nordic Meetings of Archaeologists 1916–27. – *Fennoscandia archaeologica XXXIII*. Helsinki: Suomen Arkeologinen Seura, 2016, lk 189–213.
- Salminen, Timo. Itä-Baltia? Yhden käsitteen arkeologisesta merkityshistoriasta. – *Suomen Museo 117 (2010)*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 2011, lk 5–30.
- Salminen, Timo. *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit. Suomalaisten arkeologien kansainväliset yhteydet 1870–1950*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 2014.
- Salve, Kristi. Muude rahvaste folkloor Eesti Rahvaluule Arhiivis. – *Kogumisest uurimiseni. Artikleid Eesti Rahvaluule Arhiivi 75. aastapäevaks. Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused 20*. Koost Mall Hiimäe, Kanni Labi. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2002, lk 29–52.
- Sarkkila, Armo. Baltianmaiden II eläinlääkärikongressista. – *Suomen Eläinlääkärilehti*, 1936, nr 1, lk 3–11.
- Saukas, Rein (vast. toim.). *Helsingi Ülikool 350. Sümpoosioni ettekandeid*. Tartu: Tartu Ülikool, 1990.
- Sauramo, Matti. Eräistä Viron muinaismuistoista. – *Suomen Museo. XXXII*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1925, lk 8–11.
- Schmiedehelm, Marta. Der Fund von Kirimäe in Estland. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXXV. I*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1924, lk 1–36.
- Schmiedehelm, Marta. Ein Grabfeld der älteren Eisenzeit in Lügänuuse (Estland). – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. III*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1928, lk 93–121.
- Schmiedehelm, Marta. Ein Depotfund aus Tartu. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. IV*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1929, lk 263–271.
- Schroeder-Gudehus, Brigitte. Nationalism and Internationalism. – *Companion to the History of Modern Science*. Toim R. C. Olby, G. N. Cantor, J. R. R. Christie, M. J. S. Hodge. London, New York: Routledge, 1989, lk 909–919.
- Schroeder-Gudehus, Brigitte. Probing the Master Narrative of Scientific Internationalism. – *Neutrality in Twentieth-Century Europe: Intersections of Science, Culture, and Politics after the First World War*. Toim Rebecka Lettevall, Geert Somsen, Sven Widmalm. London: Routledge, 2012, lk 19–42.
- Schumann, Richard. Bericht über die VII. Tagung der Baltischen Geodätischen Konferenz September 1934 in Leningrad-Moskau. – *Österreichische Zeitschrift für Vermessungswesen*, 1935, nr 4, lk 83–89.
- Selliöv, Johannes. Akadeemiline Usuteadlaste Selts. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1933, nr 2, lk 56–62.
- Sepp, Helena. Kultuurisild või kaitseliin? Üks vaatenurk Soome-Eesti üliõpilassuhete arengule 1920.–1930. aastatel. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 133–247.
- Sepp, Helena. Soome üliõpilased Tartu Ülikoolis 1920. ja 1930. aastatel. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIX. 75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Tartu: Tartu Ülikool, 1997, lk 137–147.

- Sepp, Hendrik. Soome osast Eesti eest võitlemises. – *Tervitus lahe tagant. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura'le tema sajaastaseks juubelpäevaks Eesti Kirjanduse Seltsilt*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1931, lk 209–214.
- Sewell, William H. Jr. Marc Bloch and the Logic of Comparative History. – *History and Theory*, 1967, nr 2 (6), lk 208–218.
- Sievänen-Allen, Ritva. *Tyttö venheessä. Elsa Enäjärvi-Haavion elämä 1901–1951*. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1993.
- Sihvonen, Väinö. V Eesti keemikute päev. – *Suomen Kemistilehti A*, 1937, nr 10, lk 113–114.
- Siilivask, Karl; Palamets, Hillar (koost.). *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Tallinn: Eesti Raamat, 1982.
- Simojoki, Heikki. *The History of Geophysics in Finland 1828–1918*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica, 1978.
- Sinka, Robert. Tartu Eesti Arstide Selts 1919–1937. – *Eesti Arst*, 1937, nr 11, lk 920–993.
- Siro, Paavo. Martti Airila †. – *Virittäjä*, 1953, nr 3, lk 295–297.
- Skocpol, Theda; Somers, Margaret. The Uses of Comparative History in Macrosocial Inquiry. – *Comparative Studies in Society and History*, 1980, nr 2 (22), lk 174–197.
- Somsen, Geert. Universalism in Action: Ideals and Practices of International Scientific Cooperation. – *European Encounters. Intellectual Exchange and the Rethinking of Europe 1914–1945*. Toim Carlos Reijnen, Marleen Rensen. Amsterdam, New York: Rodopy, 2014, lk 123–137.
- Soome-ugri II. hariduskongress. Tallinnas 19.–21. juunini 1924*. Tallinn: Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, 1924.
- Sorgsep, Martha. I Soome-Eesti ajaloolaste päev. – *Ajalooline Ajakiri*, 1933, nr 3, lk 165–168.
- Sotavalta, Arvo. Ehdotuksia suomalais-ugrilaisen kielitieteellisen transskriptiojärjestelmän kehittämiseksi. – *Virittäjä*, 1936, nr 3, lk 340–359.
- Stamm, Johannes. Über den gegenwärtigen Stand der Filixfrage. – *Pharmacia*, 1931, nr 12, lk 429–437 (ilmunud ka *Suomen Apteekkariyhdistyksen Aikakauslehti*, 1932, nr 1, lk 1–12).
- Stamm, Johannes; Killinen, Kalervo. Zur Frage des Vorkommens von Drüsen an den Spreuschuppen von *Rhizoma Filicis maris*. – *Pharmacia*, 1932, nr 11, lk 310–315 (ilmunud ka *Suomen Apteekkariyhdistyksen Aikakauslehti*, 1933, nr 1, lk 3–9).
- Stamm, Johannes; Willner, Elin. Über den Verlauf des Wirkstoffabbaues der Filixextrakte. – *Pharmacia*, 1934, nr 7, lk 169–174 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1934, nr 7, lk 91–97).
- Stummann Hansen, Steffen. The Wandering Congress. The Sixth Nordic Archaeological Meeting in Denmark 1937. – *Acta Archaeologica*, 2003, nr 1 (74), lk 293–305.
- Suhonen, Seppo. Andrus Saareste kirjad Lauri Kettusele 1917–1941. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 301–321.
- Suhonen, Seppo. F. J. Wiedemann ja Heikki Ojansuu leivun murteen tutkijoina. – *Castrenianumin toimitteita 31. Ferdinand Johann Wiedemannin muisto*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1989, lk 39–51.
- Suhonen, Seppo. Heikki Ojansuu eteläviron merkitsijänä. – *Lähivertailuja 10. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Tampereella 14. toukokuuta 1998*. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos, 1999, lk 83–87.

- Suhonen, Seppo. Lauri Kettunen itämerensuomalaisten kielten tutkijana ja Tarton yliopiston opettajana. – *Palava henki ja kieli. Professori Lauri Kettunen, murteiden tutkija ja Eestin kansallisen kulttuurin esitaistelija*. Toim Osmo Hänninen, Lauri Koponen. Kuopio: Snellman-instituutti, 1991, lk 40–53.
- Suhonen, Seppo. Lauri Posti 1908–1988. – *Virittäjä*, 1988, nr 2, lk 253–260.
- Suits, Aino. Eino Leino. – *Noorusmaa*, 1926, nr 2, lk 36–39.
- Suits, Aino. Virolainen kirja. – *Kansanvalistus ja Kirjastolehti*, 1936, nr 2, lk 33–38.
- Suits, Gustav. Soome ja eesti kirjandusuurimise ligidamisest. – *Eesti Kirjandus*, 1931, nr 6, lk 330–334.
- Sulkunen, Irma. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1831–1892*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2004.
- Suomalainen, Paavo. Vanamolaiset Viroon tutustumassa. – *Luonnon ystävä. Eläin- ja kasvitieteellinen aikakauslehti*, 1926, nr 6, lk 171–180.
- Sõmermaa, Anne-Liis. Alma Martin – 100. – *Agraarteadus*, 1994, nr 1, lk 130.
- Sörlin, Sverker. Hägerstrand as historian: innovation, diffusion and the processural landscape. – *Landscape Research*, 2020, nr 6, lk 712–723.
- Süvalep, Ele. Virolaisen kirjallisuuden opetus ja esittely Helsingin yliopistossa. – *Castrenianumin toimitteita 56. 75 vuotta viroa Helsingin yliopistossa. Viron kielen ja kulttuurin opettaminen Suomessa -seminaari 23.11.1998*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1999, lk 64–71.
- Zetterberg, Seppo. *Kultuurisillad ja revolutsioonituuled. Helsingi eesti kogukond 20. sajandi alguses*. Tallinn: Tänapäev, 2013.
- Zetterberg, Seppo. *Suomen sillan kulkijoita. Yhteyksiä yli Suomenlahden 1800-luvulla*. Helsinki: Siltala, 2015.
- Taal, Kersti. *Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu*. Tallinn: Argo, 2018.
- Taev, Karl. Gustav Suitsu kirjandusteaduslikust tegevusest. – *Keel ja Kirjandus*, 1983, nr 11, lk 602–610.
- Tallgren, Arne Michaël. Archäologische Forschungen in Eesti im Jahr 1921. – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1921*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1922, lk 51–70.
- Tallgren, Arne Michaël. Der gegenwärtige stand der archäologie in Estland. – *Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen. Band XVI. Heft 1–3*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1923–1924, lk 1–13.
- Tallgren, Arne Michaël. Die Denkmalpflege in Estland. – *Eurasia Septentrionalis Antiqua. I*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1927, lk 130–138.
- Tallgren, Arne Michaël. Eesti eelajaloolised liikumata muinasjäänused. – *Ajalooline Ajakiri*, 1922, nr 4, lk 121–130.
- Tallgren, Arne Michaël. Eesti muuseum ja soome-ugri teaduse alad. – *Odamees*, 1923, nr 2, lk 41–43.
- Tallgren, Arne Michaël. Ein wichtiger eisenzeitlicher Fund aus Kunilepa Ksp. Juuru (Jörden). – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1923*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1924, lk 50–56.
- Tallgren, Arne Michaël. *Euroopa muinasaeg pronksiaja algusest ajaloolise ajani*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1927.
- Tallgren, Arne Michaël. Richard Hausmann arheoloogina. – *Ajalooline Ajakiri*, 1922, nr 2, lk 53–57.
- Tallgren, Arne Michaël. Viron keskisestä rautakaudesta. – *Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia LII. Kieli- ja kansatieteellisiä tutkielmia. Juhlakirja professori E. N.*

- Setälän kuusikymmenvuotispäiväksi 27/II 1924.* Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura, 1924, lk 287–293.
- Tallgren, Aarne Michaël. Übersicht über die Vorzeit der Inseln Ösel und Moon. – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1923.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1924, lk 57–75.
- Tallgren, Aarne Michaël. *Zur Archäologie Eestis. I. Vom Anfang der Besiedelung bis etwa 500 n. Chr.* Tartu: Tartu Ülikool, 1922.
- Tallgren, Aarne Michaël. *Zur Archäologie Eestis. II. Von 500 bis etwa 1250 n. Chr.* Tartu: Tartu Ülikool, 1926.
- Talts, Silvia. T. Lippmaa uurimused taimepigmentide alalt. – *Botaanilised uurimused I.* Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, 1961, lk 195–206.
- Talve, Ilmar. Eestlasi Soome põllutöökoolides enne I maailmasõda. – *Tulimuld*, 1956, nr 4, lk 161–164.
- Talve, Ilmar. Ilmari Manninen in Finland and Estonia. – *Pioneers. The History of Finnish Ethnology.* Toim Matti Räsänen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1992, lk 50–76.
- Talvik, Siegfried. I Eesti Arstide Kongress Tartus, 2–4 dets. 1921 a. – *Eesti Arst*, 1922, nr 10, lk 438–464.
- Tammekann, August. Eesti maastikutüübid. – *Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi Aruanded. XXXIX (1, 2).* Tartu: Tartu Ülikooli juures olev Loodusuurijate Selts, 1933, lk 3–21.
- Tammekann, August. Koillis-Viron rannikkolaakioseutukunnan rajat. – *Terra*, 1926, nr 1, lk 101–107.
- Tammekann, August. Koillis-Viron rannikkomaa. – *Terra*, 1924, nr 1, lk 258–268.
- Tammekann, August. Prof. J. G. Granö maastiku- ja ümbruseteaduslised uurimised Valosaarel, Soomes. – *Loodus*, 1923, nr 11, lk 641–649.
- Tammekann, August. Über die Petrographie des Grubenfeldes von Sillböle bei Helsinki. – *Fennia. 45 (10).* Helsinki: Societas geographica Fenniae, 1925, lk 1–26.
- Tammiksaar, Erki. *Eestikeelse Tartu ülikooli esimene aastasada.* Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2023.
- Tampere, Herbert. Esimene soome-estli rahvuslike teaduste uurijate kongress. – *Rahvapärimate selgitaja*, 1939, nr 7, lk 246.
- Tamul, Sirje. *Landesuniversität Tartus 1918. aastal.* – *Universitas Tartuensis 1632–2007.* Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 261–269.
- Tamul, Villu. Ülikooli teadusorientatsioon ja selle muutumine. – *Universitas Tartuensis 1632–2007.* Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 172–175.
- Tamul, Villu; Hiio, Toomas. Keiserliku Tartu Ülikooli tähtsus Venemaa ning Eesti-, Liivi- ja Kuramaa vaimuelus. – *Universitas Tartuensis 1632–2007.* Toim Toomas Hiio, Helmut Piirimäe. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007, lk 211–215.
- Tankler, Hain; Rämmer, Algo. *Tartu University and Latvia: with an Emphasis on Relations in the 1920s and 1930s.* Tartu: Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2004.
- Tarkiainen, Kari. *Viljo Tarkiainen. Suomalainen humanisti.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1987.
- Tarkiainen, Ülle. Soome Metsateadusliku Seltsi sidemetest Eesti metsateadlastega enne Teist maailmasõda. – *Tuna*, 2002, nr 1, lk 156–157.
- Tartu Ülikooli 20 aastat arvudes. – *Üliõpilasleht*, 1939, nr 11–12, lk 211–213.

- Tartu Ülikooli praktilise poliitilise ökonomia seminar. – *Majandusteaduslik Ajakiri*. I. Tartu: Akadeemiline Majandusteaduse Selts, 1931, lk 150.
- Tawaststjerna, Werner. *Kaarle IX:n ja Sigismundin taistelu Viron ja Liivinmaan omistamisesta*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1935.
- Tedre, Ülo. Akadeemik Oskar Loorits. – *50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Teaduslugu ja nüüdisaeg. V vabariikliku teaduskonverentsi (2.-3. novembril 1988) materjalid*. Koost Karl Martinson. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1989, lk 147–151.
- Tedre, Ülo. Oskar Kallas folkloristina. – *Oskar Kallas. Artikleid Oskar Kallase elust ja tööst*. Koost Krista Aru. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 1998, lk 131–184.
- Tehver, Gabriele. Akadeemilise Loomaarstiteadusliku Seltsi kümne aasta tegevusest. – *Eesti Loomaarstlik Ringvaade*, 1932, nr 2, lk 36–45.
- Teistre, Urve. Soome põllutöökoolid XX sajandi algul ja nende mõju Eesti põllumajanduskaadri kasvatamisele. – *Eesti Aleksandrikool ja põllumajanduslik haridus. 100 aastat kooli asutamisest*. Koost Meinhard Karelson. Tallinn: Valgus, 1988, lk 93–100.
- Tennmann, Eduard. Baltimaade usuteaduskondade konverents. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1927, nr 2, lk 95.
- Teräsvuori, Kaarlo. Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnast 1920. aastate alguses. – *Akadeemia*, 2004, nr 9, lk 1930–1941.
- Teräsvuori, Kaarlo. Toimenpiteet ylemmän ja ylimmän maatalousopetuksen järjestämiseksi Virossa. – *Maatalous*, 1923, nr 21 ja 22, lk 637–640, 671–674.
- Thomson, Paul William. Beitrag zur Waldgeschichte der Fischerhalbinsel in Lappland. – *Beiträge zur Kunde Estlands. Naturwissenschaftliche Reihe, Band 1, Heft ½*. Tallinn: Estländische Literärische Gesellschaft, 1939, lk 39–41.
- Thomson, Paul William. Zur Genesis der Dryastone (Beobachtungen im Petsamogebiet in Finnisch-Lappland). – *Beiträge zur Kunde Estlands. XVIII, 3*. Reval: Franz Kluge, 1933, lk 183–184.
- Tiitta, Allan. *Sinisten maisemien mies. J. G. Granön tutkijantie 1882–1956*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2011.
- Tiitta, Allan. *The History of Geographical Studies in Finland 1809–1921*. Sastamala: Societas Scientiarum Fennica, 2015.
- Timonen, Tarja. *Suomen tieteelliset seurat. Perustaminen ja kehitys*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1978.
- Tohver, Liis. *Kreutzwaldi väliskirjanduslikust eruditsioonist*. Tartu: Akadeemiline Kirjandusühing, 1932.
- Tohver, Liis. Ülevaade Akadeemilise Kirjandusühingu kümneaastasest tegevusest. – *Eesti Kirjandus*, 1934, nr 4, lk 145–154.
- Tohvri, Epi. Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi esimene põhikiri ning selle ideelised allikad. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XLI. Teadusinnovatsiooni tee praktikasse*. Tartu: Tartu Ülikooli ajaloo muuseum, 2013, lk 11–30.
- Toivonen, Yrjö Henrik. Ein Beitrag zur Geschichte der geistigen Kultur der finnisch-ugrischen Völker. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 735–743.
- Toivonen, Yrjö Henrik. Paar märkust. – *Eesti Keel*, 1922, nr 2, lk 42–44.
- Tommila, Päiviö. Historia. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 66–139.

- Tommila, Päiviö. Kansallisen tiedeyliopiston alku. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 276–435.
- Tommila, Päiviö. Research and the origins of research policies (1809–1917). – *Research in Finland – A History*. Toim Päiviö Tommila, Aura Korppi-Tommola. Helsinki: Gaudeamus, 2009, lk 47–69.
- Tommila, Päiviö. Suomalaisen tieteen voimakkaan kasvun kausi. – *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2002, lk 30–145.
- Toom, Uku. Abiõppeasutused ja ülikooli juures tegutsevad akadeemilised seltsid. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 78–86.
- Treiberg, Peeter. Akadeemiline Ajaloo-Selts aastail 1920–1930. – *Ajalooline Ajakiri*, 1930, nr 1/2, lk 1–10.
- Truman, Mihkel. Arno Rafael Cederberg Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli õppejõuna. – *Ajalooline Ajakiri*, 2019, nr 2, lk 153–193.
- Truman, Mihkel. Arno Rafael Cederberg ja Eesti arhiivinduse areng 1922–1928. – *Tuna*, 2020 ja 2021, nr 4 ja 1, lk 40–59, 54–65.
- Trummal, Vilma. Humanitaarteadused. Arheoloogia. – *Tartu Ülikooli ajalugu III. 1918–1982*. Koost Karl Siilivask, Hillar Palamets. Tallinn: Eesti Raamat, 1982, lk 97–98.
- Tunkelo, Eemil Aukusti. † Prof. Heikki Ojansuu. – *Virittäjä*, 1923, nr 1–3, lk 2–7.
- Tuominen, Uno. *Suomen Historiallinen Seura 1875–1975 = Historiallisia Tutkimuksia 97*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1975.
- Tvauri, Andres. The Conservation of Archaeological Heritage in Estonia. – *Archaeological Research in Estonia 1865–2005. Estonian Archaeology 1*. Toim Valter Lang, Margot Laneman. Tartu: Tartu Ülikool, 2006, lk 247–266.
- Urpilainen, Erkki. Hyödyn ja uushumanismin kausi. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 170–273.
- Urpilainen, Erkki. Suomen Talousseura. – *Suomen tieteen historia 1. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulle*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2001, lk 302–303.
- Usuteaduskonna elust. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1934, nr 3, lk 108–109.
- Uudelt, Jaan. Üldbalti Oftalmoloogidepäevadest (Ü. B. O. P.). – *Eesti Arst*, 1939, nr 2, lk 153–154.
- V Üldbalti Oftalmoloogidepäev. – *Eesti Arst*. 1939, nr 2, lk 161–174.
- Vaga, August. Soome-Eesti-Läti-Leedu taimegeograafide VI kongress Helsingis ja Ahvenamaal 11.–21. juunini 1938. – *Eesti Loodus*, 1938, nr 4, lk 184–187.
- Valge, Jüri. Lauri Kettuse viis tulemist. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 51*. Tallinn: Emakeele Selts, 2006, lk 288–303.
- Vallinkoski, Jorma; Schauman, Henrik. *Suomen historiallinen bibliografia 1926–1950. I*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1955.
- Vallinkoski, Jorma; Schauman, Henrik. *Suomen historiallinen bibliografia 1926–1950. II*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1956.
- Vallner, Rudolf. V Soome-Ugri Kultuurkongressi rohuteadlaste harrastusringi resolutsioonid. – *Eesti Rohuteadlane*, 1936, nr 6, lk 169–170.
- Valt, Maie. Mõnda Baeri kokkupuuteist fennougristikaga. – *Folia Baeriana II*. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, 1976, lk 33–38.

- Vasar, Juhan. Soome asustusest Eestis XVII sajandi keskel. – *Eesti Kirjandus*, 1931, nr 11, 12, lk 549–567 ja 639–652.
- Vassar, Artur. Soomlaste Soome siirdumise lähteruumist. – *Ajalooline Ajakiri*, 1938, nr 2, lk 49–68.
- Veiderma, Mihkel. Teadusseltsid kultuuri järjepidevuse kandjana. – *Eesti Teaduste Akadeemia 1938–1998. Ülevaateid ja meenutusi. Kronoloogia*. Peatoim Jüri Engelbrecht. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1998, lk 45–48.
- Velner, August. Eesti delegatsiooni osavõtt IV Läänemeremaade hüdroloogide konverentsist Leningradis, 6–20. sept 1933. – *Tehnika Ajakiri*, 1933, nr 10, lk 150.
- Velner, August. VI-da läänemeremaade hüdroloogide konverentsi töötulemusi. – *Tehnika Ajakiri*, 1938, nr 12, lk 273–277.
- Vellner, August. III Läänemeremaade hüdroloogide konverents. – *Tehnika Ajakiri*, 1930, nr 5, lk 75–77.
- Vellner, August. Läänemere vesikonna uurimise ja IV Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi tööde ülevaade. – *Eesti Loodus*, 1934, nr 3, lk 67–68.
- Vellner, August. V Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi tööde ülevaade. – *Eesti Loodus*, 1937, nr 1, lk 20–24.
- Vester, Edgar. Soome metsateadlaste ekskursioon Eestis 3.–7. sept. s. a. – *Eesti Mets*, 1938, nr 10, lk 355–358.
- Vesterinen, Emil. Eestin satotulokset ja uusi maareformi. – *Maatalous*, 1925, nr 3, lk 57.
- Vesterinen, Emil. Viron fosforiitti. – *Maatalous*, 1927, nr 7, lk 216.
- Vesterinen, Emil. Viron maareformi. – *Maatalous*, 1924, nr 1, lk 18.
- Vesterinen, Emil. Viron pellava. – *Maatalous*, 1924, nr 2–3, lk 60.
- Vickery, Brian C. *Scientific Communication in History*. Lanham, Maryland: Scarecrow Press, 2000.
- Vihma, Helgi. Johannes Aavik Tartu Ülikoolis. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 139–152.
- Viidalepp, Richard. Elmar Päss. – *Keel ja Kirjandus*, 1970, nr 7, lk 443.
- Viidalepp, Richard. Kaarle Krohn ja eesti rahvaluuleteadus. – *Keel ja Kirjandus*, 1963, nr 5, lk 280–288.
- Viires, Ants. 75 aastat Ferdinand Linnuse sünnist. – *Etnograafiamuuseumi Aastaraamat XXIV*. Tallinn: Valgus, 1969, lk 377–382.
- Viires, Ants. August Ahlqvist ja Jakob Hurt. – *Keel ja Kirjandus*, 1990, nr 3, lk 152–155.
- Viires, Ants. Toivo Vuorela. Niilo Valonen. In memoriam. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 28. 1982. Läänemeresoome keeltest*. Tallinn: Eesti Raamat, 1984, lk 125–129.
- Viitso, Tiit-Rein. Soome keel ja läänemeresoome keelte professor Tartu Ülikoolis. – *200 aastat eesti keele ülikooliõpet. 1803 eesti ja soome keele lektoraat Tartu Ülikoolis. Juubelikogumik*. Koost Valve-Liivi Kingisepp. Tartu: Tartu Ülikool, 2003, lk 281–305.
- Vilbaste, Gustav. Minu esimesi tutvusi Soome botaanikutega. – *Loodusevaatleja*, 1938, nr 3, lk 84–88.
- Vilbaste, Gustav. Prof. dr. Kaarlo Linkola 50-aastane. – *Loodusevaatleja*, 1938, nr 3, lk 65–68.
- Vilberg, Gustav. Teadusliku keele soetamisest loodusteaduste alal. 25 aastat püsivat tööd toimkondades. – *Loodusevaatleja*, 1932, nr 6, lk 161–166.
- Vilberg, Gustav. Turu ülikooli taimeteaduslikust ekskursioonist Sortavalas 12.–19. juunini 1923. – *Loodus*, 1923, nr 9, lk 549–555.

- Vilkuna, Janne. Teorioita Suomen kansan alkuperästä. – *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Peatoim Päiviö Tommila. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö, 2000, lk 126–127.
- Vilkuna, Kustaa. Eesti Kadrina Soomes ja Karjalas. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 846–853.
- Vilkuna, Kustaa. Eesti-soome sauna arengust. – *Fenno-Ugrica. V B. V Soome-Ugri Kultuurkongress*. Tallinn, 1936, lk 352–355.
- Vilkuna, Kustaa. Muinaisrunojen tarvas. – *Kalevalaseuran Vuosikirja 19*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1939, lk 66–97.
- Vilkuna, Kustaa. Ühe rahvariide kujunemislugu. – *Jäämereltä Emajoen rannoille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapaino, 1940, lk 168–178.
- Virkkunen, Artturi Heikki. Itämeren suomalaiset saksalaisen valloituksen aikana 1159–1229: historiallinen tutkimus. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XIX*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1907, lk 1–167.
- Virtaranta, Pertti. Julius Mägiste 60-vuotias. – *Virittäjä*, 1960, nr 4, lk 233–244.
- Virtaranta, Pertti. Lähisukuisten kielten tutkijoita. – *Sata vuotta suomen sukua tutkimassa. 100-vuotias Suomalais-ugrilainen Seura*. Koost Mikko Korhonen, Seppo Suhonen, Pertti Virtaranta. Espoo: Weilin + Göös, 1983, lk 175–254.
- Volmer, Charles. E. S. U. – *Eesti Rohuteadlane*, 1934, nr 9, lk 179–182.
- Väisänen, Armas Otto. Die Melodien der Helkaliaeder von Ritvala und des „Tuljak“. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. II*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 860–864.
- Vääri, Reet. Soome ja ungari keele lektoraat Tartu Ülikoolis 1918.–1940. aastal. – *Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. 259. Töid eesti filoloogia alalt. III*. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, 1970, lk 302–311.
- Wallner, Rudolf. Die pharmazeutische Sektion des V Fennougrischen Kulturkongresses. – *Arbeiten der pharmazeutischen Sektion des V fennougrischen Kulturkongresses*. Koost Rudolf Wallner. *Mitteilungen der estnisch-finnisch-ungarischen pharmazeutischen Gesellschaften E.S.U.*, 4, lk 5–25.
- Wallner, Rudolf. Eesti apteekrite vastukülaskäigust Soome apteekritele. – *Pharmacia*, 1925, nr 3, lk 99–116; nr 4, lk 152–168.
- Wichmann, Alexis Rafael. Eesti-Suomi-Unkari farmaseuttinen yhdistys. – *Farmaceutinen Aikakauslehti*, 1933, nr 5, lk 95–96.
- Willner, Elin. Über den Gehalt der Nadeln verschiedener Abietineen an ätherischem Öl zu verschiedenen Jahreszeiten. – *Pharmacia*, 1932, nr 10, lk 281–286 (ilmunud ka *Farmaceutiskt Notisblad*, 1932, nr 11, lk 159–167).
- Winter, Helmer. Ensimmäiset Suomen-Eestin historioitsijain päivät Tartossa kesäk. 4–5 pp. 1933. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1933, nr 3, lk 279–280.
- Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1921. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 14*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1922.
- Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1922. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 25*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1923.
- Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1923. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 31*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1924.
- Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1924. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 35*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1925. Lk 13.
- Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1930. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 77*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1931.

Österlund-Pöttsch, Susanne; Ekrem, Carola. *Swedish Folklore Studies in Finland 1828–1918*. Vammala: Societas Scientiarum Fennica, 2008.

Yrjölä, Jukka. *Uskon silta Suomenlahden yli. Suomalaisten kirkolliset suhteet Viroon vuosina 1918–1939*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2016.

LISAD

Lisa 1. Tartu ülikooli soome õppejõudude aastatel 1919–1940 peetud loengu- ja seminarikursused

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. R. Cederberg	1920-I	Soome ajalugu; Rootsi ajalugu pärast 1617. aastat (pidades silmas Eesti ajalugu) ³⁸⁷
A. R. Cederberg	1920-II	Ülevaade Soome ajaloost; vanade allikate harjutused ³⁸⁸
A. R. Cederberg	1921-I	Soome ajaloo üldkursus, sissejuhatus Rootsi ajalukku; harjutused vanade allikate lugemises ³⁸⁹
A. R. Cederberg	1921-II	Eesti ajaloo üldkursus, Rootsi ajalugu; seminariharjutused Läti Henriku kroonikast; vanade allikate lugemise kursus ³⁹⁰
A. R. Cederberg	1922-I	Baltimaade ajalugu orduaja lõpul, Soome uuem ajalugu; seminariharjutused Baltimaade ajaloo uurijatest enne Russowit ³⁹¹
A. R. Cederberg	1922-II	Soome keskaja ajalugu, Rootsi uuem ajalugu 1809. aastast alates; proseminar Balthasar Russowist ³⁹²
A. R. Cederberg	1923-I	Ülevaade Taani ajaloost, Venemaa ajalugu Katariina II ajal; proseminar Balthasar Russowi „Liivimaa kroonikast“ (järg); seminar Euroopa poliitilistest oludest 1780. aastatel ³⁹³
A. R. Cederberg	1923-II	Soome ajalugu 1523–1721, ülevaade Rootsi ajaloost; seminariharjutused valitud osadest Russowi „Liivimaa kroonikast“ ³⁹⁴
A. R. Cederberg	1924-I	Soome ajalugu 1617–1721, Rootsi ja Venemaa suhted 18. sajandi esimesel poolel; proseminar Eesti- ja Liivimaa ajaloost 18. sajandil; seminariharjutused Balthasar Russowist ja tema ajast ³⁹⁵

³⁸⁷ *Eesti Wabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. I. poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1920, lk 13.

³⁸⁸ *Eesti Wabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1920, lk 16.

³⁸⁹ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1921, lk 12.

³⁹⁰ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1921, lk 14.

³⁹¹ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1922, lk 16–17.

³⁹² *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta II poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1922, lk 15.

³⁹³ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1923, lk 19.

³⁹⁴ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta II poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1923, lk 14.

³⁹⁵ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1924, lk 18.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. R. Cederberg	1924-II	Eesti- ja Liivimaa ajalugu 1783–1796, Soome ajalugu 1721–1809; seminariharjutused Baltimaade ajaloost 17. ja 18. sajandi vahetusel; Friedrich Suure ajajärk Euroopa ajaloos, seminariharjutused (üldajaloo õppetool) ³⁹⁶
A. R. Cederberg	1925-I	Väljavalitud küsimused Eesti vanemast ajaloost (edasijõudnutele), ülevaade Taani ajaloost; seminariharjutused Eesti vanemast ajaloost ³⁹⁷
A. R. Cederberg	1925-II	Valitud küsimused Soome keskaja ajaloost, ülevaade Rootsi ajaloost; proseminar Christian Kelchi kroonika põhjal ³⁹⁸
A. R. Cederberg	1926-I	Ülevaade Rootsi ajaloost alates 1560. aastast, hilisema keskaja ajalugu; seminariharjutused valitud küsimustest Eesti ja Põhjamaade ajaloost 12. ja 13. sajandil; seminar valitud küsimustest 18. sajandi poliitilises ajaloos (üldajaloo õppetool) ³⁹⁹
A. R. Cederberg	1926-II	Rootsi uuem ajalugu alates 1809. aastast; harjutused Eesti ajaloost 13. sajandil; Euroopa ajalugu 18. sajandi alguses; harjutused valitud küsimustest 18. sajandi teisel poolel (üldajaloo õppetool) ⁴⁰⁰
A. R. Cederberg	1927-I	Soome historiograafia peajooned; seminariharjutused Baltimaade ajaloo alalt 16. sajandi teisel poolel; <i>cum laude</i> harjutused Eesti ja Põhjamaade ning üldajaloos; valitud küsimused Hohenstaufenite dünastia ajajärgust (üldajaloo õppetool) ⁴⁰¹
A. R. Cederberg	1927-II	Ülevaade Soome ajaloost; seminariharjutused Baltimaade ajaloost 16. sajandi teisel poolel; valitud küsimused üldajaloost Louis XIV ajal, <i>cum laude</i> harjutused valitud küsimustest 17. sajandi ajaloos (üldajaloo õppetool) ⁴⁰²

³⁹⁶ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta II poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1924, lk 14–15.

³⁹⁷ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta I poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1925, lk 18.

³⁹⁸ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta II poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1925, lk 15.

³⁹⁹ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1926. aasta I poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1926, lk 18.

⁴⁰⁰ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1926. aasta II poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1926. Lk 15.

⁴⁰¹ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1927. aasta I poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1927, lk 21.

⁴⁰² *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1927. aasta II poolaastal*. Tartu: Tartu Ülikool, 1927, lk 12–13.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. R. Cederberg	1928-I	Valitud küsimused Eesti vanemast ajaloost, Eesti- ja Liivimaa ajalugu 1558–1582; <i>laudatur</i> harjutused vastureformatsioonist Baltimaades 1582–1600; Skandinaavia ajalugu Kieli rahu järel, <i>cum laude</i> harjutused valitud küsimustest 18. sajandi alguses ⁴⁰³
A. R. Cederberg	1928-II	Seminariharjutused ⁴⁰⁴
J. G. Granö	1919-II	Kartograafia põhikursus ⁴⁰⁵
J. G. Granö	1920-I	Kartograafia põhikursus, Maastikuteaduse põhikursus ⁴⁰⁶
J. G. Granö	1920-II	Maastikuteaduse põhikursus II; seminariharjutused; geograafia praktikum ⁴⁰⁷
J. G. Granö	1921-I	Üldine geograafia, Fennoskandia maateadus; seminariharjutused; geograafia praktikum ⁴⁰⁸
J. G. Granö	1921-II	Üldine geograafia, antropogeograafia; seminariharjutused; geograafia praktikum ⁴⁰⁹
J. G. Granö	1922-I	Üldine geograafia, antropogeograafia II; seminariharjutused; geograafia praktikum ⁴¹⁰
J. G. Granö	1922-II	Seminaritööd ⁴¹¹
J. G. Granö	1923-I	Seminaritööd ⁴¹²
Y. Kauko	1922-II	Anorgaaniline tehnoloogia, põlemisõpetus; tehnoloogia laboratoorium ⁴¹³
Y. Kauko	1923-I	Anorgaaniline tehnoloogia, sissejuhatus tehniliste gaasireaktsioonide termodünaamikasse; anorgaanilise tehnoloogia laboratoorium ⁴¹⁴
Y. Kauko	1923-II	Üldine anorgaanilise tehnoloogia, füüsikaline keemia anorgaanilises tehnoloogias; seminar anorgaanilises tehnoloogias; kollokvium anorgaanilise tehnoloogia uute edusammude üle; anorgaanilise tehnoloogia laboratoorium ⁴¹⁵

⁴⁰³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1928, lk 16.

⁴⁰⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1928, lk 13.

⁴⁰⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1919. II. poolaastal, lk 11.

⁴⁰⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. I. poolaastal, lk 16.

⁴⁰⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal, lk 17.

⁴⁰⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal, lk 15.

⁴⁰⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal, lk 20.

⁴¹⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴¹¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta II poolaastal, lk 18.

⁴¹² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal, lk 23.

⁴¹³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta II poolaastal, lk 17.

⁴¹⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal, lk 21.

⁴¹⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta II poolaastal, lk 17.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
Y. Kauko	1924-I	Üldine anorgaaniline tehnoloogia, füüsikaline keemia anorgaanilises tehnoloogias (elektrokeemia); seminar anorgaanilises tehnoloogias; kollokvium anorgaanilise tehnoloogia uute edusammude üle; anorgaanilise tehnoloogia laboratoorium ⁴¹⁶
Y. Kauko	1924-II	Üldine anorgaaniline tehnoloogia, kolloidkeemia tehnikas; seminar; kollokvium anorgaanilise tehnoloogia uute edusammude üle; anorgaanilise tehnoloogia laboratoorium ⁴¹⁷
Y. Kauko	1925-I	Füüsikaline keemia; seminar füüsikalises keemias; kollokvium füüsikalises keemias; füüsikalise keemia laboratooriumi praktilised tööd ⁴¹⁸
H. Kettunen	1920-II	Soome keele praktiline õpetus (algajatele ja edasijõudnutele) ⁴¹⁹
H. Kettunen	1921-I	Soome keele algkursus (kaks rühma), soome keele kursus edasijõudnutele ⁴²⁰
H. Kettunen	1921-II	Soome keele algkursus, soome keele kursus edasijõudnutele, soome kirjanduse peajooned ⁴²¹
H. Kettunen	1922-I	Soome keele algkursus, soome keele kursus edasijõudnutele, soome keele kursus kaubandusteadlastele, soome kirjanduse põhijooned ⁴²²
H. Kettunen	1922-II	Soome keele algkursus, soome keele kursus edasijõudnutele, soome kirjanduse põhijooned ⁴²³
H. Kettunen	1923-I	Soome keele algkursus, soome keele kursus edasijõudnutele, soome kirjanduse põhijooned ⁴²⁴
H. Kettunen	1923-II	Soome keele algkursus, soome keele kursus edasijõudnutele, soome kirjanduse põhijooned ⁴²⁵
H. Kettunen	1924-I	Soome keele algkursus, soome keele kursus edasijõudnutele, soome kirjanduse põhijooned ⁴²⁶
L. Kettunen	1919-II	Vepsa keel (häälikute ajalugu), soome keele algkursus harjutustega ⁴²⁷
L. Kettunen	1920-I	Vepsa keel, vadsa keel; läänemeresoome keelte harjutused, soome keele proseminariharjutused ⁴²⁸

⁴¹⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta I poolaastal, lk 21.

⁴¹⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta II poolaastal, lk 17–18.

⁴¹⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta I poolaastal, lk 21.

⁴¹⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal, lk 12.

⁴²⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal, lk 9.

⁴²¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal, lk 10.

⁴²² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal, lk 13.

⁴²³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta II poolaastal, lk 11.

⁴²⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal, lk 15.

⁴²⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta II poolaastal, lk 11.

⁴²⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta I poolaastal, lk 15.

⁴²⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1919. II. poolaastal, lk 7.

⁴²⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. I. poolaastal, lk 10–11.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
L. Kettunen	1920-II	Liivi keele häälikuajalugu (konsonantism), vepsa keel, karjala-aunuse keel ⁴²⁹
L. Kettunen	1921-I	Liivi keel, vepsa keel, üldine foneetika; seminariharjutused; instrumentaalfoneetika tööd ⁴³⁰
L. Kettunen	1921-II	Liivi keel, vadja keel, vepsa keel, lauseliikmed (harjutustega); juhatus instrumentaalfoneetika tööd ⁴³¹
L. Kettunen	1922-I	Liivi keel, karjala keele põhijooned, tekstiseletused soome vanemast kirjakeelest; seminariharjutused; juhatus eksperimentaalfoneetikasse ⁴³²
L. Kettunen	1922-II	Soome vanem kirjakeel, vadja ja vepsa keel (tekstide abil); seminariharjutused ⁴³³
L. Kettunen	1923-I	Karjala keel, vepsa keel, üldfoneetika transkriptsiooniharjutustega ⁴³⁴
L. Kettunen	1923-II	Liivi keel, vadja keel, soome keele ajalooline grammatika (edasijõudnutele); seminariharjutused ⁴³⁵
L. Kettunen	1924-I	Vepsa keel, soome murded; seminari- ja foneetilised harjutused ⁴³⁶
E. A. Kuusi	1929-I	Praktiline poliitiline ökonomia; praktilised tööd praktilises poliitilises ökonomias ⁴³⁷
E. A. Kuusi	1929-II	Praktiline poliitiline ökonomia; praktilised tööd praktilises poliitilises ökonomias ⁴³⁸
E. A. Kuusi	1930-I	Praktiline poliitiline ökonomia; praktilised tööd praktilises poliitilises ökonomias ⁴³⁹
E. A. Kuusi	1930-II	Praktiline poliitiline ökonomia; praktilised tööd praktilises poliitilises ökonomias ⁴⁴⁰
E. A. Kuusi	1931-I	Praktiline poliitiline ökonomia; praktilised tööd praktilises poliitilises ökonomias ⁴⁴¹

⁴²⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal, lk 12.

⁴³⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal, lk 9.

⁴³¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal, lk 10.

⁴³² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal, lk 13.

⁴³³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta II poolaastal, lk 11.

⁴³⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal, lk 15.

⁴³⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta II poolaastal, lk 11.

⁴³⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta I poolaastal, lk 15.

⁴³⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1929. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 8.

⁴³⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1929. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1929, lk 5.

⁴³⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1930. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1930, lk 8.

⁴⁴⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1930. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1930, lk 4.

⁴⁴¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1931. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1931, lk 9.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
I. Manninen	1923-I	Eesti rahvariided ja nende ajalugu ⁴⁴²
I. Manninen	1923-II	Soome-ugri rahvusteadus ⁴⁴³
I. Manninen	1924-I	Üldine rahvateadus ⁴⁴⁴
I. Manninen	1924-II	Eesti aineiline rahvateadus, ülevaade Soome hõimurahvaste etnograafiasse; proseminariharjutused ⁴⁴⁵
I. Manninen	1925-I	Eesti etnograafia, kalapüüdmine ja jahipidamine soome-ugri rahvastel; seminariharjutused Eesti etnograafiast ⁴⁴⁶
I. Manninen	1925-II	Ülevaade soome hõimurahvaste etnograafiast, üldine rahvateadus; seminariharjutused Eesti etnograafiast ⁴⁴⁷
I. Manninen	1926-I	Seminariharjutused ⁴⁴⁸
I. Manninen	1926-II	Eesti rahvariided, Soome hõimurahvaste etnograafia ülevaade; proseminar ⁴⁴⁹
I. Manninen	1927-I	Üldine rahvateadus; praktilised harjutused; seminar ⁴⁵⁰
I. Manninen	1927-II	Üldine rahvateadus (jätkukursus), soome rahvaste etnograafia; proseminar ⁴⁵¹
I. Manninen	1928-II	Eesti etnograafia, kalastus ja jahipidamine soome-ugri rahvastel; proseminar ⁴⁵²
A. Suits	1925-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, uuema soome kirjanduse põhijooned ⁴⁵³
A. Suits	1925-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, ülevaade uuemast soome kirjandusest alates Aleksis Kivist ⁴⁵⁴
A. Suits	1926-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, ülevaade uuemast soome kirjandusest (jätkukursus) ⁴⁵⁵
A. Suits	1926-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, ülevaade uuemast soome kirjandusest alates Juhani Ahost ⁴⁵⁶
A. Suits	1927-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, ülevaade uuemast soome kirjandusest (jätkukursus) ⁴⁵⁷

⁴⁴² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁴³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta II poolaastal, lk 13.

⁴⁴⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁴⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1924. aasta II poolaastal, lk 14.

⁴⁴⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁴⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta II poolaastal, lk 14.

⁴⁴⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1926. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁴⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1926. aasta II poolaastal, lk 15.

⁴⁵⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1927. aasta I poolaastal, lk 21.

⁴⁵¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1927. aasta II poolaastal, lk 12.

⁴⁵² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928. aasta I poolaastal, lk 16.

⁴⁵³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta I poolaastal, lk 14.

⁴⁵⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1925. aasta II poolaastal, lk 11.

⁴⁵⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1926. aasta I poolaastal, lk 14–15.

⁴⁵⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1926. aasta II poolaastal, lk 12.

⁴⁵⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1927. aasta I poolaastal, lk 17.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. Suits	1927-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele ⁴⁵⁸
A. Suits	1928-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele ⁴⁵⁹
A. Suits	1928-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele ⁴⁶⁰
A. Suits	1929-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele ⁴⁶¹
A. Suits	1929-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjandus 1880. aastatest alates ⁴⁶²
A. Suits	1930-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjandus 1880. aastatest alates ⁴⁶³
A. Suits	1930-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjandus, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele) ⁴⁶⁴
A. Suits	1931-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, uuem soome kirjandus, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele) ⁴⁶⁵
A. Suits	1931-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, uuem soome kirjandus, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele); sissejuhatus diktsiooni ja deklamatsiooni õpingutesse (rõhuga harjutustel) ⁴⁶⁶
A. Suits	1932-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, uuem soome kirjandus, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele); sissejuhatus diktsiooni ja deklamatsiooni õpingutesse (rõhuga harjutustel) ⁴⁶⁷
A. Suits	1932-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjandusloo põhijooned, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele); sissejuhatus diktsiooni ja deklamatsiooni õpingutesse (rõhuga harjutustel) ⁴⁶⁸

⁴⁵⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1927. aasta II poolaastal, lk 14.

⁴⁵⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁶⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1928. aasta II poolaastal, lk 15.

⁴⁶¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1929. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁶² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1929. aasta II poolaastal, lk 14.

⁴⁶³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1930. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁶⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1930. aasta II poolaastal, lk 14.

⁴⁶⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1931. aasta I poolaastal, lk 19.

⁴⁶⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1931. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1931, lk 14.

⁴⁶⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1932. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1932, lk 20.

⁴⁶⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1932. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1932, lk 14.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. Suits	1933-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjandusloo põhijooned, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele); diktsiooni ja deklamatsiooni küsimused (koos harjutustega) ⁴⁶⁹
A. Suits	1933-II	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjandusloo põhijooned, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele) ⁴⁷⁰
A. Suits	1934-I	Soome keele algkursus, soome keel edasijõudnutele, soome kirjanduse tähtsamad nähted 1880. aastate realismist alates, praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele) ⁴⁷¹
A. Suits	1934-II	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), soome kirjandus alates <i>Päivälehti</i> asutamisest; diktsiooni ja deklamatsiooni algkursus (kõnelemise selgus ja ilmekus), eesti proosa ja luuletekstide analüüs ettekande otstarbel ⁴⁷²
A. Suits	1935-I	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), uusromantiline vool soome kirjanduses; kõnetehnika, eesti proosa ja luuletekstide analüüs ettekande otstarbel ⁴⁷³
A. Suits	1935-II	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), soome kirjanduse uuemad nähted; kõnetehnika, eesti proosa ja luuletekstide analüüs ettekande otstarbel ⁴⁷⁴

⁴⁶⁹ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1933. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1933, lk 20.

⁴⁷⁰ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1933. aasta II poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1933, lk 15.

⁴⁷¹ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1934. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1934, lk 21.

⁴⁷² *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1934. aasta II poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1934, lk 15.

⁴⁷³ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1935. aasta I poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1935, lk 20–21.

⁴⁷⁴ *Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1935. aasta II poolaastal.* Tartu: Tartu Ülikool, 1935, lk 15.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. Suits	1936-I	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), soome kirjanduse arengujooned; kõnetehnika (diktsioon ja rõhutamine), eesti proosa ja luuletekstide analüüs ⁴⁷⁵
A. Suits	1936-II	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), soome kirjanduse areng „Kalevala“ ilmumisest alates; kõnetehnika elementide üldkursus (diktsioon ja deklamatsioon), praktilised harjutused ⁴⁷⁶
A. Suits	1937-I	Soome keele algkursus (morfoloogia ja tõlkimine), soome keel edasijõudnutele (süntaks ja kirjutamisharjutused), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), soome hilisem rahvusromantika; kõnetehnika elementide üldkursus (diktsioon ja deklamatsioon), praktilised harjutused ⁴⁷⁷
A. Suits	1937-II	Soome keele algkursus (morfoloogia ja tõlkimine), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), rahvusromantikale järgnenud soome kirjanduse voolud; hääldamine ja selle ravi, proosa- ja luuletekstide ettekandmine ⁴⁷⁸
A. Suits	1938-I	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), praktiline soome keel (ka mittefiloloogidele, tõlkimine ja vestlemine), soome kirjandusloo üldkursus alates Jaakko Juteinist; kõnetehnika, diktsioon ja deklamatsioon (koos harjutustega) ⁴⁷⁹
A. Suits	1938-II	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks) ⁴⁸⁰

⁴⁷⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1936. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1936, lk 22.

⁴⁷⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1936. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1936, lk 14–15.

⁴⁷⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1937. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1937, lk 25.

⁴⁷⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1937. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1937, lk 16–17.

⁴⁷⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1938. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1938, lk 23–24.

⁴⁸⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1938. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1938, lk 15.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
A. Suits	1939-I	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), rahvuslikule ärkamisele järgnenud kirjandus (August Ahlqvistist ja teistest isamaalistest idealistidest, ajast enne realismi, soome keele vestlemiskursus (ka mittefiloloogidele) ⁴⁸¹
A. Suits	1939-II	Soome keele algkursus (morfoloogia), soome keel edasijõudnutele (süntaks), vestlemiskursus ⁴⁸²
A. Suits	1940-I	Soome keele algkursus (morfoloogia ja tõlkimine), soome keel edasijõudnutele (süntaks), ülevaade uuema soome kirjanduse arengust alates 19. ja 20. sajandi vahetusest ⁴⁸³
A. M. Tallgren	1920-II	Sissejuhatus muinasteadusesse ⁴⁸⁴
A. M. Tallgren	1921-I	Eestimaa ajaloolised mälestised, muuseumide korraldamine ja antikvaarsete harrastuste ajalugu Põhjamaades; seminariharjutused ⁴⁸⁵
A. M. Tallgren	1921-II	Eelajalooline aeg Läänemeremaades (algajatele), Eestisse ja soome-ugri rahvastesse puutuvad teated ajaloo alguses, Eestimaa antikvaariline topograafia; seminariharjutused Eesti rauaaja mälestistest ⁴⁸⁶
A. M. Tallgren	1922-I	Sküütia muinasjäänused; seminariharjutused Eestimaa hilisemast rauaajast (edasijõudnutele), Eestimaa antikvaarilisest topograafiast; praktiline juhendamine ⁴⁸⁷
A. M. Tallgren	1922-II	Eestimaa eelajaloolised muinasjäänused (algajatele), vana Eel-Aasia muinasleiud uuemate kaevamiste valguses; seminariharjutused Uurali-Altai arheoloogiast (edasijõudnutele), Eestimaa rauaajast (II aasta üliõpilastele) ⁴⁸⁸
A. M. Tallgren	1923-I	Soome arheoloogia, Skandinaavia arheoloogiline kirjandus; seminariharjutused Soome kiviajast, Vana-Idamaade muinasleidudest ⁴⁸⁹
K. Teräsvoori	1920-II	Taimikasvatus ja sordiparandus; praktilised tööd ⁴⁹⁰
K. Teräsvoori	1921-I	Taimikasvatus ja sordiparandus; praktilised tööd ⁴⁹¹

⁴⁸¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1939. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1939, lk 22.

⁴⁸² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1939. aasta II poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1939, lk 15.

⁴⁸³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli loengute ja praktiliste tööde kava 1940. aasta I poolaastal. Tartu: Tartu Ülikool, 1940, lk 23.

⁴⁸⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal, lk 16.

⁴⁸⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal, lk 11.

⁴⁸⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal, lk 13.

⁴⁸⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal, lk 16.

⁴⁸⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta II poolaastal, lk 14.

⁴⁸⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1923. aasta I poolaastal, lk 18.

⁴⁹⁰ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal, lk 22.

⁴⁹¹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal, lk 16.

Õppejõud	Semester	Ained (loengukursused; seminariharjutused; muud)
K. Teräsвуori	1921-II	Üldine taimekasvatus, sordiparandus; praktilised harjutused ⁴⁹²
K. Teräsвуori	1922-I	Üldine taimekasvatus (järg) ja eritaimekasvatus, sordiparandus ja katseasjandus; seminariharjutused; praktilised harjutused seemnekontrollis ⁴⁹³
K. Väisälä	1920-I	Kõrgem algebra; kõrgema algebra harjutused ⁴⁹⁴
K. Väisälä	1920-II	Funktsiooniteooria, arvuteooria; harjutused funktsiooniteoorias ⁴⁹⁵
K. Väisälä	1921-I	Valitud peatükid uuemast funktsiooniteooriast ja analüütilisest arvuteooriast; harjutused ⁴⁹⁶
K. Väisälä	1921-II	Kõrgem algebra, elementaarne matemaatika kõrgemalt vaatekohalt; seminariharjutused kõrgemast algebrast ⁴⁹⁷
K. Väisälä	1922-I	Diferentsiaalvõrrandid, elliptilised funktsioonid; harjutused diferentsiaalvõrrandites; esperanto keel (filosoofiateaduskonnas) ⁴⁹⁸

⁴⁹² Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal, lk 18.

⁴⁹³ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal, lk 21.

⁴⁹⁴ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. I. poolaastal, lk 14.

⁴⁹⁵ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1920. II. poolaastal, lk 20.

⁴⁹⁶ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta I poolaastal, lk 12.

⁴⁹⁷ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1921. aasta II poolaastal, lk 14–15.

⁴⁹⁸ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli ettelugemiste kava 1922. aasta I poolaastal, lk 17.

Lisa 2. Tartu ja Helsingi ülikoolis aastatel 1918–1940 audoktoriteks valitud Soome ja Eesti teadlased

Tartu ülikooli poolt aastatel 1918–1940 audoktoriteks valitud Soome teadlased

Isik	Amet, ülikool	Kraad	Kuupäev
R. Tigerstedt	Füsioloogia professor, HY	<i>Dr. med. h. c.</i> ⁴⁹⁹	16.02.1923
K. Krohn	Soome ja võrdleva rahvaluule professor, HY	<i>Dr. phil. h. c.</i> ⁵⁰⁰	09.03.1923
E. N. Setälä	Soome keele ja kirjanduse professor, HY	<i>Dr. phil. h. c.</i> ⁵⁰¹	14.12.1923
A. Tulenheimo	Kriminaalõiguse professor, rektor, HY	<i>Dr. jur. h. c.</i> ⁵⁰²	19.11.1929
V. A. Koskenniemi	Kirjanduse ja kirjandusajaloo professor, rektor, TY	<i>Dr. phil. h. c.</i> ⁵⁰³	19.11.1929
J. G. Granö	Geograafia professor, rektor, TY	<i>Dr. phil. nat. h. c.</i> ⁵⁰⁴	02.06.1932
A. M. Tallgren	Soome ja Põhjamaade arheoloogia professor, HY	<i>Dr. phil. h. c.</i> ⁵⁰⁵	02.06.1932
A. L. Hjelmmann	Matemaatika professor, rektor, TKK	<i>Dr. phil. nat. h. c.</i> ⁵⁰⁶	02.06.1932
K. R. Brotherus	Riigiteaduse professor, rektor, HY	<i>Dr. iur. h. c.</i> ⁵⁰⁷	02.06.1932
V. Bonsdorff	Keemia professor, rektor, KK	<i>Dr. rer. oec. h. c.</i> ⁵⁰⁸	02.06.1932
G. O. Rosenquist	Praktilise teoloogia professor, rektor, ÅA	<i>Dr. theol. h. c.</i> ⁵⁰⁹	02.06.1932
A. K. Cajander	Metsahoolde professor, HY; peaminister	<i>Dr. rer. for. h. c.</i> ⁵¹⁰	25.04.1939

Helsingi ülikooli poolt aastatel 1918–1940 audoktoriteks valitud Eesti teadlased

M. J. Eisen	Rahvaluule erakorraline professor, TÜ	<i>Dr. phil. h. c.</i> ⁵¹¹	31.05.1927
-------------	---------------------------------------	---------------------------------------	------------

⁴⁹⁹ RA, EAA.2100.4.10, l. 35p, 37. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 16.02.1923. §13.

⁵⁰⁰ RA, EAA.2100.4.10, l. 69p–70. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 09.03.1923. §41.

⁵⁰¹ RA, EAA.2100.4.10, l. 400p–401. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 14.12.1923. §50.

⁵⁰² RA, EAA.2100.4.18, l. 115. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 19.11.1929. §10.

⁵⁰³ Samas.

⁵⁰⁴ RA, EAA.2100.4.22, l. 113. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 02.06.1932. §1.

⁵⁰⁵ Samas.

⁵⁰⁶ Samas.

⁵⁰⁷ Samas.

⁵⁰⁸ Samas.

⁵⁰⁹ Samas.

⁵¹⁰ RA, EAA.2100.4.32, l. 60. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 25.04.1939. §3.

⁵¹¹ Klinge, Matti: Sarantola, Minna. Promootiot. – *Helsingin yliopisto 1640–1990. Kolmas osa. Helsingin yliopisto 1917–1990*. Kirj Matti Klinge, Rainer Knapas, Antto Leikola, John Strömberg. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1990, lk 743; *Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuonna 1926–1927*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1929, lk 65.

Lisa 3. Doktoritöös käsitletud Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreisid aastatel 1919–1940

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
S. Aaslava	Usuteadus	1938	Tutvumine mh HY usuteaduskonna ja selle õppekorraldusega, kiriku- ja usuõpetajate koolitamisega seotud probleemidega ⁵¹²
J. Ailio	Arheoloogia	1923	Uurimistööd Jägala Jõesuu kiviaegses asulakohas ⁵¹³
M. Airila	Keeleteadus	1928	Eesti keele õppimine ⁵¹⁴
W. Anderson	Rahvaluule	1924	Teadmata ⁵¹⁵
P. Ariste	Keeleteadus	1936	Eesti keele loengute pidamine TYs ⁵¹⁶
P. Ariste	Keeleteadus	1938	Töö Jyväskylä pedagoogilise ülikooli eesti keele lektorina ⁵¹⁷
P. Ariste	Keeleteadus	1939	Töö Jyväskylä pedagoogilise ülikooli eesti keele lektorina ⁵¹⁸
A. Arrak	Arstiteadus	1935	Tutvumine Soome tuberkuloosiraviasutustega ⁵¹⁹
E. Aunap	Arstiteadus	1923	Teadmata ⁵²⁰
H. Bekker	Geoloogia	1923	Tutvumine Soome geoloogiakomisjoni kogude, viirsavide uurimise ja Soome geoloogidega ⁵²¹
I. Bonsdorff	Geodeesia	1926	Osalemine Soome geodeetilisel ekspeditsioonil Põhja-Eestis ⁵²²

⁵¹² RA, EAA.2100.4.104, l. 10. Siegfried Aaslava tegevuse aruanne aja kohta 1.IV.38 – 1.IV.39. 13.05.1939.

⁵¹³ Tvauri, Andres. The Conservation of Archaeological Heritage in Estonia. – *Archaeological Research in Estonia 1865–2005. Estonian Archaeology 1*. Toim Valter Lang, Margot Laneman. Tartu: Tartu Ülikool, 2006, lk 271.

⁵¹⁴ Soome teadusemehed Tartus. – *Postimees*, nr 203, 29.07.1928, lk 5.

⁵¹⁵ RA, EAA.2100.4.78, l. 221. Filosoofiateaduskonna aruanne 1924 a.

⁵¹⁶ RA, EAA.2100.2.34, l. 97, 104. Paul Ariste palve Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnale. Tartu, 28.08.1936. Paul Ariste õppetegevuse aruanne. Tartu, 07.12.1936.

⁵¹⁷ RA, EAA.2100.4.104, l. 185. Paul Ariste aruanne teaduslikust tööst 1938–39. Tartu, 31.04.1939; RA, EAA.2100.2.34, l. 197. Paul Ariste *curriculum vitae*. Tartu, 01.11.1939.

⁵¹⁸ RA, EAA.2100.2.34, l. 197. Paul Ariste *curriculum vitae*. Tartu, 01.11.1939.

⁵¹⁹ RA, EAA.2100.4.99, l. 99. August Arraku aruanne arstiteaduskonna dekaanile. 03.06.1936.

⁵²⁰ RA, EAA.2100.4.10, l. 191p–192. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 15.06.1923. §20.

⁵²¹ RA, EAA.2100.2.57, l. 110. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 03.05.1923; Kukk, Tartu Ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonid aastail 1919–1944, lk 205. Bekker, Reisist Fennoskandiasse, lk 494–495.

⁵²² Bonsdorff, *Comptes rendus de la deuxième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Stockholm du 10 au 14 août 1926*, lk 36–38; Eesti-Soome koostöötamine geodeesia alal. – *Päevaleht*, nr 142, 30.05.1926, lk 4.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
A. Borkvell	Matemaatika	1937	Teaduslik otstarve, osalemine õpetajate kongressil ⁵²³
A. Brehmer	Arstiteadus	1932	Antropoloogilised uurimistööd Pakri saartel ja muudes eestirootslaste piirkondades ⁵²⁴
K. R. Brotherus	Riigiteadus	1934	Tutvumine ülikooli asutuste, ERMi, Riigi Keskarhiiviga, loeng TÜs ⁵²⁵
F. Bucholtz	Bioloogia	1920	Tutvumine Helsingi botaanikaaiaga ⁵²⁶
A. K. Cajander	Metsatead.	1926	Tutvumine Eesti metsade, põlevkivi-kaevanduste ja TÜ katsemetskonnaga, avalikud loengud TÜs ⁵²⁷
O. Daniel	Metsatead.	1925	Teadmata ⁵²⁸
O. Daniel	Metsatead.	1932	Osalemine Soome ülemaalisel põllumajandusnäitusel Viiburis ⁵²⁹
E. Ein	Õigusteadus	1936	Tutvumine Soome ülikoolide õigusteaduskondade korraldusega ⁵³⁰
M. J. Eisen	Rahvaluule	1922	Teadmata ⁵³¹
M. J. Eisen	Rahvaluule	1924	Tutvumine Soome arhiivide rahvaluulekogudega ⁵³²
E. Enäjärvi-Haavio	Rahvaluule	1921	Teadmata ⁵³³
E. Enäjärvi-Haavio	Rahvaluule	1925	Tutvumine ERMi materjalidega väitekirja tarvis, osalemine prof. W. Andersoni loengutel ⁵³⁴

⁵²³ RA, ERA.1837.1.47, l. 122. Albert Borkvelli tegevuse aruanne Tallinna Tehnikaülikooli rektorile. 27.05.1938.

⁵²⁴ Komppa, Gustaf (toim.). *Suomalainen Tiedeakatemia. Esitelmät ja pöytäkirjat. 1934*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1935, lk 16. Vuosikokous 09.04.1934. Kertomus Suomalaisen Tiedeakatemia Antropologisen Toimikunnan johdolla suoritetuista tutkimuksista v. 1933.

⁵²⁵ Kuidas Soome kuningriigist sai wabariik. – *Postimees*, nr 322, 24.11.1934, lk 4; Rektor K. R. Brotherus ülikooli asutistega tutvumas. – *Postimees*, nr 322, 24.11.1934, lk 7.

⁵²⁶ RA, EAA.2100.4.74, l. 95. Matemaatika-loodusteaduskonna aruanne 1919-1-XII – 1920-15-XI. Tartu, 22.11.1920.

⁵²⁷ Rühl, Arthur. Cajander'i metsatüüpide metsanduslikust tähendusest. – *Eesti Metsanduse aastaraamat III*. Tartu: Akadeemiline Metsaselts, 1928, lk 184; Prof. Cajander Tartus. Pidas peale pikemat reisi Eesti metsades loengu ülikoolis. – *Kaja*, nr 223, 26.09.1926, lk 5.

⁵²⁸ RA, EAA.2100.4.81, l. 231. Põllumajandus-teaduskonna aruanne tegevuse üle 1. novembrist 1925 kuni 1. novembrini 1925.

⁵²⁹ Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 261–262.

⁵³⁰ RA, EAA.2100.4.101, l. 25. Ernst Eini aruanne teadusliku tegevuse kohta 1936/37 õppeaastal. Tartu, mai 1937.

⁵³¹ RA, EAA.2100.4.8, l. 129p–130. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 19.04.1922. §8.

⁵³² RA, EAA.2100.4.78, l. 236. M. J. Eiseni aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 15.11.1924.

⁵³³ Hautala, Elsa Enäjärvi-Haavio, lk 6.

⁵³⁴ Olesk, Sirje. Kultuurisaadikud Elsa Enäjärvi-Haavio ja August Annist. – *Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918–1944*. Toim Sirje Olesk.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
E. Enäjärvi-Haavio	Rahvaluule	1936	Uurimisreis Eesti Ingerisse ⁵³⁵
H. Grönroos	Ajalugu	1935	Tutvumine Narva linna arhiivi materjalidega ⁵³⁶
E. Gulin	Usuteadus	1935	Avalikud loengud teaduslikest usuelu käsitlustest ⁵³⁷
M. Haavio	Rahvaluule	1921	Õppereis Läänemaal ja Setumaal, tutvumine eesti keele ja luulega ⁵³⁸
M. Haavio	Rahvaluule	1923	Külaskäik Tartusse uurimistöö tarvis ⁵³⁹
M. Haavio	Rahvaluule	1936	Uurimisreis Eesti Ingerisse ⁵⁴⁰
L. Hakulinen	Keeleteadus	1928	Materjalide kogumine väitekirja tarvis ⁵⁴¹
L. Hakulinen	Keeleteadus	1938	Uurimisreis Eesti Ingerisse jäädvustamiseks kohalikke kombeid ⁵⁴²
J. Haldre	Arstiteadus	1938	Tutvumine Soome raviasutuste röntgeninstituutidega ⁵⁴³
S. Haltsonen	Rahvaluule	1934	Materjalide kogumine uurimistööde tarvis ⁵⁴⁴
K. Happich	Veterinaaria	1919	Tutvumine Helsingis töötava Pasteur'i instituudi töö ja sisseseadega, materjalide kogumine Tartus töötava jaama tarvis ⁵⁴⁵
O. Heikinheimo	Metsatead.	1929	Tutvumine TÜ õppe- ja katsemetskonnaga ⁵⁴⁶
V. A. Heiskanen	Geodeesia	1938	Ettekanne Soome maamõõtjate ettevalmistamisest ⁵⁴⁷

Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2005, lk 327–328. Vt ka Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 81.

⁵³⁵ Soome teadlased sõidavad Narwa ja Eesti-Ingerisse. – *Postimees*, nr 161, 17.06.1936, lk 4; Soome rahvaluulekogujad lahkusid Eesti-Ingerist. – *Postimees*, nr 180, 08.07.1936, lk 2. Vt ka Majamaa, Martti Haavio-P. Mustapäa: maailmaseletaja ja luuletaja, lk 356.

⁵³⁶ Helsingi ülikooli raamatukogu juhataja Narwas. – *Postimees*, nr 191, 17.07.1935, lk 6.

⁵³⁷ Soome usuteadlase huwitavad loengud. – *Postimees*, nr 277, 25.11.1933, lk 7.

⁵³⁸ Majamaa, Martti Haavio-P. Mustapäa: maailmaseletaja ja luuletaja, lk 348.

⁵³⁹ Samas.

⁵⁴⁰ Soome teadlased sõidavad Narwa ja Eesti-Ingerisse. – *Postimees*, nr 161, 17.06.1936, lk 4; Soome rahvaluulekogujad lahkusid Eesti-Ingerist. – *Postimees*, nr 180, 08.07.1936, lk 2. Vt ka Majamaa, Martti Haavio-P. Mustapäa: maailmaseletaja ja luuletaja, lk 356.

⁵⁴¹ Soome teadusemehed Tartus. – *Postimees*, nr 203, 29.07.1928, lk 5.

⁵⁴² SKS KIA, Martti Haavio arkisto. Kirjekokoelma 759. Kirjeitä 1930-luvulta. 24:22:2. Lauri Hakulinen postkaart Martti Haaviole. Munkkiniemi, 13.07.1938.

⁵⁴³ RA, EAA.2100.4.70, l. 10p–11. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 15.07.1938. §8.

⁵⁴⁴ Soome õpetlane Tartus. – *Postimees*, nr. 301, 03.11.1934, lk 7.

⁵⁴⁵ RA, EAA.2100.2.184, l. 20. Tartu Ülikooli tunnistus. 07.08.1919; Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 257.

⁵⁴⁶ RA, EAA.2100.4.89, l. 341. Õppemetskonna tegevuse aruanne 1.IV.29 – 1.IV.30.

⁵⁴⁷ RA, ERA.1837.1.47, 368. Robert Livländeri aruanne Tallinna Tehnikaülikooli rektorile. Tallinn, 13.08.1940.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
H. Helminen	Rahvaluule	1929	Töö ERAs eesti rahvaluulega, materjalide kogumine väitekirja tarvis ⁵⁴⁸
V. Hiie	Arstiteadus	1937	Teaduslik otstarve ⁵⁴⁹
I. Hildén	Bioloogia	1921	Uurimisreis Ruhnu saarele ⁵⁵⁰
K. Hildén	Geograafia	1920	Arutelu prof. J. G. Granöga oma uurimistöö teemal ⁵⁵¹
K. Hildén	Geograafia	1921	Uurimisreis Ruhnu saarele ⁵⁵²
R. Horm	Keemia	1935	Tutvumine Sillamäe õlivabrikuga ⁵⁵³
L. Ilvessalo	Metsatead.	1924	Tutvumine TÜ õppe- ja katsemetskonnaga ⁵⁵⁴
Y. Ilvessalo	Metsatead.	1935	Tutvumine TÜ õppe- ja katsemetskonnaga ⁵⁵⁵
R. Indreko	Arheoloogia	1929	Arutelu A. M. Tallgreni ja A. Äyräpääga oma uurimistöö teemadel ⁵⁵⁶
M. Juvas	Rahvaluule	1929	Töö ERAs eesti rahvaluulega ⁵⁵⁷

⁵⁴⁸ Aruanne E. Rahvaluule Arhiivi tegevusest 1. IV 29–31. III 30. – *Rahvapärimeste Selgitaja*, 1937, nr 3, lk 70; Mantere, Meri-Helga. *Vapauden taju. Kertomus Maija Juvaksesta ja Astrid Reposesta*. Helsinki: Books on Demand, 2014, lk 133–134.

⁵⁴⁹ RA, EAA.2100.2.193, l. 105–106. Valter Hiie kiri arstiteaduskonna dekaanile. Tartu, 27.05.1937. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Valter Hiiele.

⁵⁵⁰ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2468; Hildén, Piirteitä kasvillisuudesta Runön lentohiekkakentillä, lk 5–7; Hildén, Lisang Ruhnu saare taimestiku ja loomastiku tundmiseks, lk 17–30.

⁵⁵¹ KK, coll. 73. Kaarlo Hildén. 1. Johannes Gabriel Granö kiri Kaarlo Hildénile. Tartu, 19.12.1919; SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Yksikkö B. Kirjeenvaihto. Ba. Saapuneet kirjeet. G-H. Kaarlo Hildéni kirjad Johannes Gabriel Granöle. Helsinki, 30.12.1919, 02.01.1920, 07.02.1920. Kaarlo Hildéni postkaart Johannes Gabriel Granöle. Helsinki, 21.01.1920.

⁵⁵² KK, coll. 73. Kaarlo Hildén. 1. Johannes Gabriel Granö kiri Kaarlo Hildénile. Tartu, 14.11.1920. Johannes Gabriel Granö kiri Kaarlo Hildénile. Luua, s.d. SKS KIA. Johannes Gabriel Granön arkisto. Yksikkö B. Kirjeenvaihto. Ba. Saapuneet kirjeet. G-H. Kaarlo Hildéni kirjad Johannes Gabriel Granöle. Helsinki, 13.12.1920, 13.04.1921, 14.05.1921, 27.06.1921. Kaarlo Hildéni postkaardid Johannes Gabriel Granöle. Haapsalu, 31.05.1921; Vormsi, 02.06.1921; Kuessaare, 05.06.1921, 23.06.1921.

⁵⁵³ Soomlased tulid tutvuma Sillamäe wabrikuga. – *Kaja*, nr 142, 19.06.1935, lk 3.

⁵⁵⁴ KA, Aimo Kaarlo Cajanderin arkisto. Kotelo 5. Saapuneita kirjeitä I-Kat. Lauri Ilvessalo kiri Aimo Kaarlo Cajanderile. Königsberg, 04.09.1924.

⁵⁵⁵ RA, EAA.2100.4.98, l. 81. Aruanne põllumajandusteaduskonna tegevuse kohta 1. nov. 1934. a. kuni 1. nov. 1935. a.

⁵⁵⁶ KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 4. Richard Indreko kirjad Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 02.05.1922, 19.03.1927, 15.06.1929, 05.02.1933, 09.08.1934, 01.12.1934, 13.12.1934; Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 82.

⁵⁵⁷ Aruanne E. Rahvaluule Arhiivi tegevusest 1. IV 29–31. III 30, lk 70. Mantere, *Vapauden taju*, lk 133–134.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
M. Juvas	Rahvaluule	1931	Tutvumine ERAs leiduvate surma puudutavate rahvapärimuste ja -kommetega ⁵⁵⁸
E. Järvesoo	Põllumaj.	1934	Tutvumine põllumaj. tööuurimise küsimuse, tööviljakuse edendamise ⁵⁵⁹
E. Järvesoo	Põllumaj.	1936	Teaduslik otstarve ⁵⁶⁰
M. Järvik	Põllumaj.	1935	Tutvumine Edela-, Lõuna- ja Ida-Soome meiereide ning piimandusega tegelevate uurimisasutustega ⁵⁶¹
E. Kaila	Usuteadus	1935	Osalemine 2. soome-eesti kirikuõpetajate koosolekul ⁵⁶²
A. Kalamees	Arstiteadus	1938	Teadmata ⁵⁶³
A. Kannisto	Keeleteadus	1938	Nõupidamine O. Looritsaga uurimistöös ⁵⁶⁴
E. Kant	Geograafia	1929	Töö geograafia metoodikaga Soome ülikoolides, materjalide kogumine, tutvumine majandusgeograafiaalase õppekorraldusega, kontaktide otsimine kohalike asutustega ⁵⁶⁵
U. Karell	Arstiteadus	1935	Külaskäik HY haiglatesse ⁵⁶⁶

⁵⁵⁸ Sihtasutus Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1931/32. a. eest. – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat VIII. 1932*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 190; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 10.05.1931. §5; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. Ulkomaiset tutkijat (Indreko-Peuckert). 12:53:15. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 25.11.1931; Mantere, *Vapauden taju*, lk 133–134.

⁵⁵⁹ RA, EAA.2100.2.250, l. 12, 31. Elmar Gerbersoni elulookirjeldus. Tartu, 15.10.1934. Elmar Järvesoo elulugu. Tallinn, 22.03.1941.

⁵⁶⁰ RA, EAA.2100.2.250, l. 20, 31. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Elmar Järvesoole. Tartu, 16.05.1936. Elmar Järvesoo elulugu. Tallinn, 22.03.1941.

⁵⁶¹ RA, EAA.2100.2.252, l. 181, 208. Mart Järviku aruanne põllumajandusteaduskonnale. Põhjendusi adjunktprof. Dr. M. Järviku edutamiseks. Tartu, 28.11.1938; RA, EAA.2100.4.99, l. 294. Piimanduse kabineti tegevus 1 apr. 1935 kuni 1 apr. 1936. Tartu, 19.05.1936.

⁵⁶² Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 206.

⁵⁶³ RA, EAA.2100.4.103, l. 90. Arstiteaduskonna tegevusaruanne 1. nov. 1937 – 1. nov. 1938.

⁵⁶⁴ KA. Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 19.02.1938. §2.

⁵⁶⁵ RA, EAA.2100.4.89, l. 51–53. Aruanne Majandusgeograafia Seminari tegevusest 1.IV.1929.–1.IV.1930.a. Tartu, 20.05.1930.

⁵⁶⁶ RA, EAA.2100.4.99, l. 100. Ulrich Karelli aruanne arstiteaduskonna dekaanile. 20.05.1936.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
H. Kauri	Bioloogia	1930	Osalemine III Põhjamaade entomoloogiakongressil, uurimisretk Lääne-Uusimaal ja Karjalas, uurimisretk Petsamosse uurimaks ämblikulisi ja linde ⁵⁶⁷
L. Kettunen	Keeleteadus	1928	Uurimisreis lõunaesti murdepiirkondadesse ⁵⁶⁸
K. Kirde	Meteorol.	1922	Osalemine Soome mereinstituudi töödes ⁵⁶⁹
K. Kirde	Meteorol.	1932	Tutvumine Soome mereinstituudi ja HY asutustega ⁵⁷⁰
R. Kleitsman	Arstiteadus	1937	Külaskäik mitmetesse haiglatesse, ämmaemandate kooli ja „Orioni“ ravimivabrikusse ⁵⁷¹
P. Kogerman	Keemia	1925	Tutvumine HY, TY ja TKK laboratooriumite ja õppetöö korraldamisega ning Helsingi linna laboratooriumiga ⁵⁷²
P. Kogerman	Keemia	1938	Osalemine SKeSi aastakoosolekul, loeng TKKs ⁵⁷³
T. Koilo	Rahvaluule	1937	Materjalikogumisreis Eesti Ingerisse ⁵⁷⁴
G. Komppa	Keemia	1935	Tutvumine Sillamäe õlivabrikuga ⁵⁷⁵

⁵⁶⁷ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2476; Kukk, Tartu Ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonid aastail 1919–1944, lk 206. Vt ka Kauri, Hans. Reisumärkmeid Soome ja Norra Lapimaalt. – *Eesti Loodus*, 1939, nr 4/5, lk 147–157.

⁵⁶⁸ KA. Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 18.11.1928. §3.

⁵⁶⁹ RA, EAA.2100.2.341, l. 129. Karl-August Frischi curriculum vitae. Tartu, 07.03.1930; Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1922. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 25*. Helsingi: Merentutkimuslaitos, 1923, lk 78.

⁵⁷⁰ RA, EAA.2100.4.95, l. 266. Karl Frischi aruanne matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Tartu, 19.05.1933; RA, EAA.2100.2.341, l. 165. Karl Frischi aruanne matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Tartu, 14.10.1932.

⁵⁷¹ RA, EAA.2100.2.356, l. 177–178, 181. Reinhold Kleitsmani kiri arstiteaduskonna kogule. Tartu, 04.05.1937. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Reinhold Kleitsmanile. Tartu, 15.05.1937. Reinhold Kleitsmani aruanne arstiteaduskonna kogule. 20.11.1937; Kleitsman, Reinhold. Günekoloogi täheldusi Soomest ja Rootsist. – *Eesti Arst*, 1937, nr 8, lk 626–628.

⁵⁷² RA, EAA.2100.4.81, l. 177. Aruanne Orgaanilise keemia laboratooriumi tegevuse kohta I.XI.1924 – I.XI.1925 a; RA, EAA.2100.2.364, l. 58. Paul Kogermani aruanne Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonnale. Tartu, 08.09.1925; Martinson, Helle; Martinson, Karl. *Akadeemik Paul Kogerman – põlevkivikeemia rajaja Eestis*. Tallinn: Valgus, 1981. Lk 26.

⁵⁷³ RA, ERA.1837.1.47, l. 94. Tallinna Tehnikaülikooli tegevuse ülevaade I.IV 1937.a. – 31.III 1938.a. 14.04.1938. Vt ka Niini, Aarno. Prof. Kogermanin vierailu. – *Suomen Kemisti-lehti A*, 1938, nr 2, lk 22.

⁵⁷⁴ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1937–1938*, lk 14, 17. Kokous 02.06.1937. §8. Kertomus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toiminnasta v. 1937.

⁵⁷⁵ Soomlased tulid tutvuma Sillamäe wabrikuga. – *Kaja*, nr 142, 19.06.1935, lk 3.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
K. Konik	Arstiteadus	1926	Tutvumine Soome kehalise kasvatuse asutustega ⁵⁷⁶
T. Kontuniemi	Bioloogia	1937	Tutvumine Eesti kõrgsoode, sootüüpide ja -taimedega ⁵⁷⁷
J. Kranig	Geoloogia	1929	Petrograafilis-geoloogiline uurimisreis Soome ⁵⁷⁸
K. Krohn	Rahvaluule	1919	Teadmata ⁵⁷⁹
K. Krohn	Rahvaluule	1923	Avalikud loengud TÜs ⁵⁸⁰
K. Krohn	Rahvaluule	1930	Teadmata ⁵⁸¹
J. Kõpp	Usuteadus	1920	Osalemine <i>Suomen Kirkon Pappisliitto</i> (Soome kirikuõpetajate liit) koosolekul ⁵⁸²
J. Kõpp	Usuteadus	1925	Töö HY raamatukogus ja Jakob Hurda vanavarakogude kallal, tutvumine Soome usuelu ja kirikutegelastega ⁵⁸³
J. Kõpp	Usuteadus	1930	Loeng HYS TÜ arengust Eesti iseseisvuse vältel ⁵⁸⁴
P. Kõpp	Põllumaj.	1921	Töö HY raamatukogus ⁵⁸⁵
P. Kõpp	Põllumaj.	1926	Töö Helsingi raamatukogudes ⁵⁸⁶
P. Kõpp	Põllumaj.	1932	Töö HY raamatukogus, tutvumine mitme katsejaama, instituudi, ühistegevusasutuse ja majapidamisega, osalemine Viiburi üleriiklikul põllumajandusnäitusel ⁵⁸⁷
A. Laasi	Geoloogia	1936	Tutvumine Lõuna- ja Kesk-Soomega ⁵⁸⁸

⁵⁷⁶ Kõpp, Arne-Lembit. Bernhard Jürgens – ortopeedia rajaja Eestis. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXXIV. 200 aastat Vana Anatoomikumi*. Tartu: Tartu Ülikool, 2005, lk 127.

⁵⁷⁷ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 8. Ilmari Paasio kiri Kaarlo Linkolale. Viipuri, 23.04.1936.

⁵⁷⁸ RA, EAA.2100.4.89, l. 250. Eradotsent dr.es.sc. Jaan Kranig'i aruanne aja kohta 1 aprillist 1929 a. – 1 aprillini 1930 a. Tartu, 09.05.1930.

⁵⁷⁹ Päss, Eesti-aineline osa prof. Kaarle Krohn'i teaduslikus töös, lk 162.

⁵⁸⁰ Samas, lk 162–163.

⁵⁸¹ Samas, lk 162.

⁵⁸² Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 64.

⁵⁸³ RA, EAA.2100.2.461, l. 15p. Johan Kõpu aruanne usuteaduskonna dekaanile. Tartu, 19.11.1925; RA, EAA.2100.2.462, l. 47. Johan Kõpu aruanne usuteaduskonnale. 08.10.1925; RA, EAA.2100.4.81, l. 46. Usuteaduskonna dekaani aruanne Usuteaduskonna tegevusest, arvates 1 nov. 1924 kuni 1 nov. 1925. Tartu, 20.11.1925.

⁵⁸⁴ RA, EAA.2100.2.462, l. 118. Väljavõte ülikooli valitsuse koosoleku protokollist 04.04.1930; RA, EAA.2100.4.90, l. 26. Johan Kõpu aruanne teaduslikust tegevusest 1.IV.1930–1.IV.1931. 20.05.1931.

⁵⁸⁵ RA, EAA.2100.4.5, l. 129p–130. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 15.04.1921. §11; RA, EAA.2100.2.463, l. 22. Peeter Kõpu kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 27.04.1921.

⁵⁸⁶ RA, EAA.2100.2.463, l. 61. Teadusliku stipendiumi tarvitamise aruanne 1926/1927. a.

⁵⁸⁷ RA, EAA.2100.2.463, l. 146. Peeter Kõpu aruanne reisistipendiumi kasutamise kohta. 10.10.1932.

⁵⁸⁸ RA, EAA.2100.2.487, l. 5. Ants Laasi teadusliku tegevuse kirjeldus. Tartu, 06.05.1939.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
A. Laasi	Geoloogia	1938	Uurimisreisid Lapimaale ja Lõuna-Soomesse, töötamine HY mineraloogia-geoloogia instituudis ⁵⁸⁹
E. Laid	Arheoloogia	1923	Tutvumine Helsingi teaduslike asutuste kogude ja kirjandusega ⁵⁹⁰
E. Laid	Arheoloogia	1935	Ettekanne SMYs, kohtumine mh A. M. Tallgreni ja A. Äyräpääga ⁵⁹¹
A. Laiho	Rahvaluule	1937	Materjalikogumisreis Eesti Ingerisse ⁵⁹²
L. Laiho	Rahvaluule	1937	Materjalikogumisreis Eesti Ingerisse ⁵⁹³
L. Laiho	Rahvaluule	1938	Materjalikogumisreis Eesti Ingerisse ⁵⁹⁴
A. Laitakari	Geoloogia	1927	Teadmata ⁵⁹⁵
A. Laitakari	Geoloogia	1929	Teadmata ⁵⁹⁶
A. Laitakari	Geoloogia	1935	Tutvumine TÜ geoloogiakabineti ja -muuseumiga ⁵⁹⁷
T. Laitinen	Arstiteadus	1926	Osalemine ja esinimine XVIII ülemaailmsel karskuskongressil Tartus ⁵⁹⁸
R. Laube	Arstiteadus	1939	Enesetäiendus ⁵⁹⁹
A. Laur	Keemia	1935	Töö kohtukeemilistes ja toitainete uurimisega tegelevates laboratooriumites ⁶⁰⁰

⁵⁸⁹ RA, EAA.2100.2.487, l. 5, 24, 27. Ants Laasi teadusliku tegevuse kirjeldus. Tartu, 06.05.1939. Ants Laasi aruanne 1938/39. a. talvepöolaastal tehtud tööst. Tartu, 03.04.1939. Matti Sauramo tunnistus Ants Laasi tegevuse kohta.

⁵⁹⁰ Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 82–83.

⁵⁹¹ Samas, lk 184–185.

⁵⁹² *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1937–1938*, lk 17. Kertomus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toiminnasta v. 1937. Vt ka lk 30–35, 39–41. Kokous 06.10.1937. §17, §18. Kokous 03.11.1937. §9.

⁵⁹³ Samas.

⁵⁹⁴ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Pöytäkirjat v. 1938–1939*, lk 18. Kertomus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toiminnasta v. 1938.

⁵⁹⁵ Soomlased hakkavad õpetama mäeinsenere. – *Postimees*, nr 138, 22.05.1935, lk 4.

⁵⁹⁶ Samas.

⁵⁹⁷ RA, EAA.2100.4.99, l. 214. Geoloogiakabineti ja -muuseumi tegevuse aruanne 1.IV 35 – 1.IV 36. Tartu, 23.05.1936; Soomlased hakkavad õpetama mäeinsenere. – *Postimees*, nr 138, 22.05.1935, lk 4.

⁵⁹⁸ Punga, Leili. Eesti ja Soome akadeemilisest karskusliikumisest. – *Helsingi Ülikool 350. Sümpoosioni ettekandeid*. Vast toim Rein Saukas. Tartu: Tartu Ülikool, 1990, lk 227; Pöld, Peeter; Ernits, Willem (koost.). *Bericht über den XVIII. Internationalen Kongress gegen den Alkoholismus. Tartu (Dorpat) vom 21. bis zum 29. Juli 1926*. Tartu, 1927. Lk 403–408, 417–422, 451–452.

⁵⁹⁹ RA, EAA.2100.4.104, l. 144. Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi tegevuse aruanne 1.apr.1938.a. kuni 1.apr.1939.a.; RA, EAA.2100.4.72, l. 19p–20. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 27.01.1939. §7.

⁶⁰⁰ RA, EAA.2100.4.92, l. 221. Ants Lauri aruanne tegevusest 1.4.31. – 1.4.32. 30.04.1932; RA, EAA.2100.4.99, l. 245. Ants Lauri aruanne tegevusest 1.4.1935 – 1.4.1936. Tallinn, 20.05.1936.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
E. Laurila	Hüdroloogia	1936	Vaatlused Eestis ⁶⁰¹
E. Laurila	Hüdroloogia	1937	Vaatlused Eestis ⁶⁰²
A. Lehtonen	Usuteadus	1925	Tutvumine kohalike soome koguduste tööga ⁶⁰³
E. Lepik	Bioloogia	1927	Uurimisreis Soome ja Norra Lapimaale ⁶⁰⁴
E. Lepik	Bioloogia	1932	Botaanilis-geograafiline uurimisreis Lapimaale ⁶⁰⁵
F. Lepp	Arstiteadus	1938	Ringreis Soome sanatooriumitesse ⁶⁰⁶
K. Linkola	Bioloogia	1924	Tutvumine Eesti taimede kasvutingimustega ⁶⁰⁷
K. Linkola	Bioloogia	1925	Ekskursioon Harju-, Viru-, Tartu- ja Saaremaale ⁶⁰⁸
K. Linkola	Bioloogia	1928	Uurimistöo Harju-, Viru- ja Tartumaal ⁶⁰⁹
F. Linnus	Etnoloogia	1929	Töö Soome rahvusmuuseumis ja muudes Helsingi teaduslikes asutustes ⁶¹⁰
T. Lippmaa	Bioloogia	1927	Uurimisreis Soome ja Norra Lapimaale ⁶¹¹
R. Livländer	Geodeesia	1934	Tutvumine HY geodeesia õppetegevuse korraldusega ⁶¹²

⁶⁰¹ Granqvist, Gunnar. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1936.* = *Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 111.* Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1937, lk 5–6.

⁶⁰² Granqvist, *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1937*, lk 9.

⁶⁰³ Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 108–109, 116.

⁶⁰⁴ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2471.

⁶⁰⁵ RA, EAA.2100.4.97, l. 335. Elmar Lepiku 1934. aastal avaldatud teaduslikud ja populaarteaduslikud trükiteosed; Lepik, Verzeichnis der im Sommer 1932 in Lappland gesammelten Pilze, lk 225–232.

⁶⁰⁶ RA, EAA.2100.4.104, l. 64. Feliks Lepa aruanne arstiteaduskonna dekaanile. 18.05.1939.

⁶⁰⁷ Vilbaste, Gustav. Prof. dr. Kaarlo Linkola 50-aastane. – *Loodusevaatleja*, 1938, nr 3, lk 66–67.

⁶⁰⁸ Samas, lk 67.

⁶⁰⁹ Samas.

⁶¹⁰ RA, EAA.2100.4.49, l. 28, 31. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 25.01.1929. §17; Viires, Ants. 75 aastat Ferdinand Linnuse sünnist. – *Etnograafiamuuseumi Aastaraamat XXIV.* Tallinn: Valgus, 1969, lk 378.

⁶¹¹ RA, EAA.2100.2.566, l. 44–45. Teodor Lippmaa aruanne matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Tartu, 07.12.1927; Lippmaa, Pflanzenökologische Untersuchungen aus Norwegisch- und Finnisch-Lappland unter besonderer Berücksichtigung der Lichtfrage, lk 1–195. Vt ka Talts, T. Lippmaa uurimused taimepigmentide alalt, lk 202–204.

⁶¹² RA, EAA.2100.4.97, l. 215. Robert Livländeri aruanne matemaatika-loodusteaduskonna dekaanile. Tartu, 16.05.1935.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
R. Livländer	Geodeesia	1937	Osalemine <i>Maanmittauslaitos</i> 'e (Soome maamõõduvalitsus) ekspeditsioonil Lapimaale ⁶¹³
R. Livländer	Geodeesia	1939	TTÜ geodeesia laboratooriumi baasimõõdutraatide etalonnerimine Nummela baasjoonel ⁶¹⁴
O. Loorits	Rahvaluule	1927	J. Hurda kogude toomine Eestisse ⁶¹⁵
O. Loorits	Rahvaluule	1930	Töö <i>Sanakirjasäätiö</i> , SKSi ja SUSi arhiivides ⁶¹⁶
O. Loorits	Rahvaluule	1935	Töö Helsingi arhiivides, osalemine „ <i>Kalevala</i> “ 100. juubelil ⁶¹⁷
O. Loorits	Rahvaluule	1935	Pidukõne hõimupäeva puhul korraldatud aktusel Helsingis ⁶¹⁸
O. Loorits	Rahvaluule	1937	Töö Soome rahvaluulearhiivides ⁶¹⁹
O. Loorits	Rahvaluule	1938	Töö Helsingi arhiivides ja raamatukogudes ⁶²⁰
A. Luksepp	Põllumaj.	1920	Osalemine põllumeeste õppereisil, Mustialas korraldatud traktorikursustel ⁶²¹
H. Madisson	Arstiteadus	1923	Tutvumine uuemate antropomeetriliste meetoditega ⁶²²
I. Manninen	Etnoloogia	1930	Uurimisreis Võrtsjärve äärde süvenemaks eestlaste kalastusse ⁶²³

⁶¹³ RA, ERA.1837.1.47, l. 118. Robert Livländeri aruanne Tallinna Tehnikaülikooli rektorile. Tallinn, 31.05.1938.

⁶¹⁴ RA, ERA.1837.1.47, l. 267, 304. Aruanne Geodeesia laboratooriumi tegevuse kohta 1.7.38 – 1.7.39. Tallinn, 20.10.1939; Robert Livländeri aruanne Tallinna Tehnikaülikooli rektorile. Tallinn, 20.10.1939.

⁶¹⁵ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1927–1928*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1928, lk 34–35. Kokous 02.06.1927. §13; Tedre, Ülo. Akadeemik Oskar Loorits. – *50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Teaduslugu ja nüüdisaeg. V vabariikliku teaduskonverentsi (2.–3. novembril 1988) materjalid*. Koost Karl Martinson. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1989, lk 147.

⁶¹⁶ RA, EAA.2100.4.90, l. 160. Oskar Looritsa aruanne teaduslikust tööst 1930/1 a. Tartu, 11.05.1931.

⁶¹⁷ RA, EAA.2100.4.97, l. 179. Oskar Looritsa aruanne teaduslikust tegevusest 1934/5 a. Tartu, 16.05.1935.

⁶¹⁸ RA, EAA.2100.4.99, l. 156–157. Oskar Looritsa aruanne teaduslikust tegevusest 1935/6 a. Tartu, 15.05.1936.

⁶¹⁹ Loorits, Oskar. Rahvaluulelisest tegevusest naabermais. – *Rahvapärimumuste Selgitaja*, 1937, nr 3, lk 105–106.

⁶²⁰ RA, EAA.2100.4.104, l. 211. Oskar Looritsa aruanne teaduslikust tegevusest 1938/39. 14.05.1939.

⁶²¹ RA, EAA.2100.4.2, l. 149p–150. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 10.05.1921. §11.

⁶²² RA, EAA.2100.4.77, l. 347. Aruanne kohtuliku arstiteaduse instituudi tegevusest 1923 a. Tartu, 15.11.1923.

⁶²³ Talve, Ilmari Manninen in Finland and Estonia, lk 62, 66.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
I. Manninen	Etnoloogia	1934	Osalemine ERMi 25. aastapäeval ⁶²⁴
V. J. Mansikka	Rahvaluule	1933	Uurimistöö ERMis ⁶²⁵
V. J. Mansikka	Rahvaluule	1936	Uurimistöö Tartus ⁶²⁶
J. Mark	Keeleteadus	1923	Uurimistöö HY arhiivis M. A. Castréni käsikirjadega ⁶²⁷
J. Mark	Keeleteadus	1925	Uurimistöö HY arhiivis M. A. Castréni käsikirjadega, lapi keele uurimine F. Äimä juhendamisel ⁶²⁸
J. Mark	Keeleteadus	1925	Keeleuurimisreis Utsjokisse ⁶²⁹
J. Mark	Keeleteadus	1926	Keeleuurimisreis Utsjokisse ⁶³⁰
J. Mark	Keeleteadus	1927	Teaduslik otstarve ⁶³¹
J. Mark	Keeleteadus	1931	Töö HY arhiivis ja muudes arhiivides ⁶³²
J. Mark	Keeleteadus	1935	Avalik loeng HY aulas ⁶³³
J. Mark	Keeleteadus	1938	Töö Turu suveülikooli eesti keele lektorina ⁶³⁴
R. Mark	Majandust.	1930	Tutvumine kohalike kaubandusülikoolide korralduse ning kaubateaduse ja keemia õpetamisega ⁶³⁵
A. Martin	Põllumaj.	1928	Tutvumine naiskutsehariduse ja kodumajanduskoolidega ⁶³⁶

⁶²⁴ Samas, lk 72.

⁶²⁵ Sihtasutus Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1932./33. a. eest. – *Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat IX–X. 1933/34*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 1934, lk 264.

⁶²⁶ SKS KIA, Sulo Haltosen arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2009:6. 1166:43:38. Oskar Looritsa kiri Sulo Haltsonenile. Tartu, 16.01.1936. 1166:43:40. Oskar Looritsa kiri Sulo Haltsonenile. Tartu, 08.04.1936; Prof. V. J. Mansikka lahkus Tartust. – *Postimees*, nr 112, 27.04.1936, lk 7. Mansikka, Viljo Johannes. Opfergebräuche in der Volksmedizin. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX. Litterarum Societas Esthonica 1838–1938. Liber Saecularis. I*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 442–446. Vt ka Ilomäki, Eesti ja Soome rahvaluulealased teaduskontaktid, lk 87.

⁶²⁷ RA, EAA.2100.4.78, l. 247. Julius Marki aruanne. Tartu, 17.11.1924

⁶²⁸ RA, EAA.2100.2b.46, l. 51. Julius Marki aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 15.05.1925.

⁶²⁹ RA, EAA.2100.4.82, l. 100. Julius Marki aruanne. Tartu, 09.11.1926.

⁶³⁰ Samas. Vt ka Mark, Julius. Einige mythische Gestalten bei den Utsjoki-Lappen. – *Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXVI*. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1932, lk 201–231.

⁶³¹ RA, EAA.2100.4.43, l. 140p–141. Tartu Ülikooli walitsuse koosolek 13.05.1927. §14.

⁶³² RA, EAA.2100.4.92, l. 139. Julius Marki aruanne filosoofiateaduskonnale. 20.04.1932.

⁶³³ RA, EAA.2100.4.97, l. 160. Julius Marki aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 20.05.1935.

⁶³⁴ RA, EAA.2100.4.104, l. 213. Julius Marki aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 18.06.1939.

⁶³⁵ RA, EAA.2100.4.90, l. 34. Reinhold Marki aruanne õigusteaduskonnale. Tartu, 20.05.1931; RA, EAA.2100.4.50, l. 125p–126. Tartu Ülikooli walitsuse koosolek 02.05.1930. §27.

⁶³⁶ Sõmermaa, Anne-Liis. Alma Martin – 100. – *Agraarteadus*, 1994, nr 1, lk 130.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
A. Martin	Põllumaj.	1935	Tutvumine naiskutsehariduse ja kodumajanduskoolidega ⁶³⁷
A. Mathiesen	Metsatead.	1925	Osalemine Eesti metsameeste ekskursioonil ⁶³⁸
A. Mathiesen	Metsatead.	1929	Teaduslik otstarve ⁶³⁹
A. Mathiesen	Metsatead.	1932	Tutvumine mitme Soome metsateadusliku asutuse ja tööstusettevõttega ⁶⁴⁰
G. Mickwitz	Ajalugu	1936	Uurimistöö Tallinna linnaarhiivis, Riigi Keskarhiivis ja Tartu ülikooli raamatukogus, ettekanne TÜ saalis ⁶⁴¹
H. Moora	Arheoloogia	1928	Teadmata ⁶⁴²
H. Moora	Arheoloogia	1931	Kohtumine A. M. Tallgreniga ⁶⁴³
J. Mägi	Põllumaj.	1919	Tutvumine soome veisetõu, selle tüüpide ja nende arendamise, Soome karjaparandamise ja karjapidamisega ⁶⁴⁴
J. Mägi	Põllumaj.	1921	Teaduslik otstarve ⁶⁴⁵
J. Mägi	Põllumaj.	1924	Teaduslik otstarve ⁶⁴⁶
J. Mägi	Põllumaj.	1925	Õppereis ⁶⁴⁷
J. Mägi	Põllumaj.	1930	Tutvumine karjakasvatuse edendamise korraldustööde, põllumajandusvalitsuse, tõuseltside ja Tikkurila katsejaamaga ⁶⁴⁸

⁶³⁷ Samas.

⁶³⁸ RA, EAA.2100.2.624, l. 97. Andres Mathiesenilt trükitis avaldatud tööde nimekirj; RA, EAA.2100.4.81, l. 247. Metsakorralduse kabineti aruanne. Tartu, 18.11.1925. II. Vt ka Mathiesen, Reisimuljeid Soome ekskursioonilt, lk 186–200.

⁶³⁹ RA, EAA.2100.2.624, l. 104. Ülikooli valitsuse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 03.07.1929.

⁶⁴⁰ RA, EAA.2100.12.609, l. 49. Metsakorralduse kabineti juhataja professor Andres Mathiesen'i aruanne reisistipendiumi kasutamise kohta 1932. aasta suvel.

⁶⁴¹ Helsingi ülikooli dotsent Tartus uurimistöödel. – *Postimees*, nr 58, 01.03.1936, lk 1. Vt ka Mickwitz, Uusi andmeid eesti vanima raamatu ajaloo kohta, lk 62–65.

⁶⁴² RA, EAA.2100.4.84, l. 110. Arheoloogia kabineti aruanne. Tartu, 24.05.1929.

⁶⁴³ Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 191.

⁶⁴⁴ RA, EAA.2100.2.684, l. 2, 41. Jaan Mägi eluloo kirjeldus. 25.08.1919. Jaan Mägi eluloo kirjeldus. 22.01.1923.

⁶⁴⁵ RA, EAA.2100.2.684, l. 25. Tartu Ülikooli valitsuse tunnistus. 23.06.1921.

⁶⁴⁶ RA, EAA.2100.2.684, l. 53. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 14.06.1924; RA, EAA.2100.4.78, l. 329. Põllumajandusteaduskonna aruanne tegevuse üle 1. novembrist 1923 kuni 1. novembrini 1924.

⁶⁴⁷ RA, EAA.2100.4.81, l. 231. Põllumajandus-teaduskonna aruanne tegevuse üle 1. novembrist 1924 kuni 1. novembrini 1925.

⁶⁴⁸ RA, EAA.2100.2.684, l. 172, 174, 179. Jaan Mägi palve Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 27.05.1930. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 07.06.1930. Jaan Mägi aruanne põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 02.11.1930.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
J. Mägi	Põllumaj.	1931	Teaduslik otstarve ⁶⁴⁹
J. Mägiste	Keeleteadus	1923	Teaduslik otstarve ⁶⁵⁰
J. Mägiste	Keeleteadus	1925	Õpingud HYS, töö erinevates arhiivides, materjalide kogumine ⁶⁵¹
J. Mägiste	Keeleteadus	1927	Tutvumine käsikirjaliste materjalidega väitekirja tarvis ⁶⁵²
B. Nikander	Etnoloogia	1933	Tutvumine Noarootsi kohalike ehitistega ⁶⁵³
I. Paasio	Bioloogia	1937	Tutvumine Eesti kõrgsoode, sootüüpide ja -taimedega ⁶⁵⁴
E. Pakarinen	Keeleteadus	1929	Eesti-, liivi- ja vadjakeelsete taimenimede kogumine, töö AESi ja ERMi materjalidega ⁶⁵⁵
A. Paldrock	Arstiteadus	1919	Nõupidamine võimalike TÜ arstiteaduskonna õppetoolide kandidaatidega ⁶⁵⁶
A. Paldrock	Arstiteadus	1928	Ringreis ⁶⁵⁷
A. Paldrock	Arstiteadus	1932	Avalikud loengud HY aulas ⁶⁵⁸
E. Palmén	Hüdroloogia	1936	Vaatlused Eestis ⁶⁵⁹

⁶⁴⁹ RA, EAA.2100.2.684, l. 188–189. Jaan Mägi palve Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu 03.07.1931. Tartu Ülikooli tunnistus. Tartu, 06.07.1931.

⁶⁵⁰ RA, EAA.2100.2b.50, l. 3. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Julius Mägistele. Tartu, 07.05.1923.

⁶⁵¹ RA, EAA.2100.2b.50, l. 12. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Julius Mägistele. Tartu, 01.12.1924; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 113; Virtaranta, Julius Mägiste 60-vuotias, lk 235–236.

⁶⁵² RA, EAA.2100.4.86, l. 55. Julius Mägiste aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 25.03.1928.

⁶⁵³ Styrelsens sammanträde den 20 april 1933. – *Förhandlingar. Ny Följd. 10. Mars 1933–Februari 1934 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCXL*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1934, lk 22. §8; Styrelsens extra möte den 22 maj 1933. – *Förhandlingar. Ny Följd. 10. Mars 1933–Februari 1934 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCXL*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1934, lk 41–42. §2; Styrelsens sammanträde den 14 december 1933. – *Förhandlingar. Ny Följd. 10. Mars 1933–Februari 1934 = Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CCXL*. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1934, lk 72–74. §7, 8.

⁶⁵⁴ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 8. Ilmari Paasio kiri Kaarlo Linkolale. Viipuri, 23.04.1936.

⁶⁵⁵ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 25.05.1929. §6. SUS:n kokous 19.10.1929. §6; Pakarinen, Elvi. Kertomus matkastani Liiviin ja Vieroon v. 1929. – *Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. XLV*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura, 1932, lk 52–54.

⁶⁵⁶ Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 151–152.

⁶⁵⁷ RA, EAA.2100.2.787, l. 116. Tartu Ülikooli valitsuse tunnistus. Tartu, 15.05.1928.

⁶⁵⁸ RA, EAA.2100.4.95, l. 93. Aleksander Paldrocki aruanne arstiteaduskonnale. Tartu, 28.04.1933.

⁶⁵⁹ Granqvist, *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1936*, lk 5–6.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
E. Palmén	Hüdroloogia	1937	Vaatlused Eestis ⁶⁶⁰
E. Pastak	Bioloogia	1938	Välitööd Tvärminne zooloogiajaamas ⁶⁶¹
A. Peepre	Arstiteadus	1939	Osalemine Soome spordikooli suusaõpetajate kursusel ning suusatreenerite kursustel Kolis ⁶⁶²
A. Penttilä	Keeleteadus	1921	Õppereis Läänemaal ja Setumaal ⁶⁶³
H. Perlitz	Füüsika	1925	Tutvumine HY, TY ja ÅA füüsika ja keemia instituutide sisseseade ning töötingimustega ⁶⁶⁴
H. Perlitz	Füüsika	1939	Külaskäik HY füüsika ja mineraloogia laboratooriumitesse ⁶⁶⁵
E. Poom	Majandust.	1926	Tutvumine kohaliku majanduseluga, praktika Imatra ühispangas ⁶⁶⁶
E. Poom	Majandust.	1936	Tutvumine kõrgema majandusteadusliku hariduse korraldusega, materjalide kogumine väitekirja tarvis ⁶⁶⁷
E. Poom	Majandust.	1937	Kõne Eesti-Soome majanduslikest suhetest Soome Vabariigi 20. aastapäeval Helsingis ⁶⁶⁸
L. Posti	Keeleteadus	1931	Uurimisreis Kiviõlisse ja Narva kogumaks materjale vadja keele ja selle Kukkusi murde kohta ⁶⁶⁹
L. Posti	Keeleteadus	1932	Uurimisreis Kiviõlisse ja Narva kogumaks materjale vadja keele ja selle Kukkusi murde kohta ⁶⁷⁰

⁶⁶⁰ Granqvist, *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1937*, lk 9.

⁶⁶¹ Kukk, Tartu Ülikooli loodusteadlaste ekspeditsioonid aastail 1919–1944, lk 207.

⁶⁶² RA, EAA.2100.4.104, l. 72. Aleksander Peepre aruanne. Tallinn, 15.05.1939.

⁶⁶³ Majamaa, Martti Haavio-P. Mustapää: maailmaseletaja ja luuletaja, lk 348.

⁶⁶⁴ RA, EAA.2100.2.825, l. 51, 53, 55. Harald Perlitzi kiri matemaatika-loodusteaduskonnale. Tartu, 13.05.1925. Tartu Ülikooli valituse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 16.06.1925. Harald Perlitzi aruanne matemaatika-loodusteaduskonnale. Tartu, 17.07.1925.

⁶⁶⁵ RA, EAA.2100.2.825, l. 251, 257. Harald Perlitzi palve Tartu Ülikooli rektorile. 21.07.1939. Harald Perlitzi aruanne Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 25.08.1939.

⁶⁶⁶ RA, EAA.2100.1.1135, l. 13, 14. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Haridusministeeriumile. Tartu, 21.06.1926. Eduard Poomi palve Tartu Ülikooli prorektorile. Tallinn, 18.06.1926.

⁶⁶⁷ RA, EAA.2100.4.101, l. 31. Eduard Poomi aruanne 1. apr. 1936. – 1. apr. 1937. Tartu, 28.06.1937. Vt ka Kruus & Treiberg, *Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929*, lk 153.

⁶⁶⁸ Eesti austas Soomet. – *Postimees*, nr. 332, 07.12.1937, lk 7.

⁶⁶⁹ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 10.05.1931. §4. SUS:n kokous 19.11.1931. §5. SUS:n kokous 21.05.1931. §10; SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Kirjekokoelma. MF 2007:35. 1098:48:1. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Narva, 30.05.1931; Rätsep, Akadeemik Lauri Posti elutööst, lk 567–568.

⁶⁷⁰ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 19.05.1932. §3. Vt ka Itkonen, Terho. Pitkän virkotien kokija. Aineksia 75-vuotiaan Lauri Postin tutkijankuvaan. – *Virittäjä*, 1983, nr 1, lk 1.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
L. Posti	Keeleteadus	1933	Kukkusi vadja keele uurimine ⁶⁷¹
L. Posti	Keeleteadus	1936	Töö Tartu arhiivides ⁶⁷²
L. Posti	Keeleteadus	1937	Töö Tartu arhiivides ⁶⁷³
A. Puksov	Keemia	1937	Tutvumine mitmete Soome sulfaattselluloositehastega ⁶⁷⁴
A. Puksov	Keemia	1937	Tutvumine Oulu uue sulfaattselluloositehasega ⁶⁷⁵
L. Puusepp	Arstiteadus	1921	Teaduslik otstarve ⁶⁷⁶
L. Puusepp	Arstiteadus	1932	Kaks avalikku ettekannet TÜ närvikliiniku tegevusest ⁶⁷⁷
E. Päss	Rahvaluule	1925	Materjalide kogumine HY raamatukogust ja SKSist ⁶⁷⁸
H. B. Rahamägi	Usuteadus	1925	Osalemine <i>Suomen Kirkon Pappisliitto</i> (Soome kirikuõpetajate liit) koosolekul ⁶⁷⁹
H. B. Rahamägi	Usuteadus	1926	Kontaktide otsimine Soome usuteadlastega, tutvumine erinevate kirikuelu voolude ja püüdlustega ⁶⁸⁰
H. B. Rahamägi	Usuteadus	1931	Osalemine 1. Soome ja Eesti kirikuõpetajate koosolekul ⁶⁸¹
A. Rainesalo	Geodeesia	1938	Tutvumine TTÜ geodeesia laboratooriumiga ⁶⁸²
W. Ramsay	Geoloogia	1925	Uurimisreis Harju- ja Virumaal ⁶⁸³
W. Ramsay	Geoloogia	1926	Ranniku-uuringud Eestis ⁶⁸⁴

⁶⁷¹ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 19.11.1932. §9. Vt ka Itkonen, Pitkän virkotien kokija, lk 1.

⁶⁷² SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2007:35. 1098:48:25. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 27.01.1937; Itkonen, Pitkän virkotien kokija, lk 3.

⁶⁷³ Samas.

⁶⁷⁴ Puksov, Arthur. *Läbi segaste aegade. Mälestusi*. Toronto: Eesti Üliõpilaste Seltsi Vanematekogu kirjastus, 1980. Lk 134–138.

⁶⁷⁵ Puksov, *Läbi segaste aegade*, lk 134–138.

⁶⁷⁶ RA, EAA.2100.4.5, l. 97p–98, 107p–108. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 15.04.1921. §3. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 22.04.1921. §6.

⁶⁷⁷ RA, EAA.2100.4.95, l. 87. Ludvig Puusepa aruanne arstiteaduskonna dekaanile. Tartu, 20.05.1933. Vt ka Prof. Puusepa edu Helsingis. – *Postimees*, nr 240, 13.10.1932, lk 5.

⁶⁷⁸ RA, EAA.2100.2.913, l.30. Elmar Päss *curriculum vitae*. Tartu, 14.11.1932.

⁶⁷⁹ Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 65.

⁶⁸⁰ RA, EAA.2100.4.40, l. 148p–149. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 03.06.1926. §1; RA, EAA.2100.2.922, l. 108. Hugo Bernhard Rahamägi aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 20.09.1926.

⁶⁸¹ Yrjölä, *Uskon silta Suomenlahden yli*, lk 143.

⁶⁸² RA, ERA.1837.1.47, 334. Aruanne Geodeesia laboratooriumi tegevuse kohta 1.7.39 – 1.7.40. Tallinn, 14.08.1940.

⁶⁸³ SKS KIA, Johannes Gabriel Granön arkisto. Yksikkö B. Kirjeenvaihto. Ba. Saapuneeet kirjeet. T. August Tammekannu kiri Johannes Gabriel Granöle. 17.07.1925.

⁶⁸⁴ KA, Suomen Tiedeseuran arkisto. Kotelo 12. Ankomna skrivelser 1924–1929. Kertomus Sohlbergin delegation toiminnasta v. 1926.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
E. Rannak	Keemia	1937	Tutvumine Soome tööstusettevõtete ja tööstusega ⁶⁸⁵
E. Rannaste	Arstiteadus	1929	Teaduslik otstarve ⁶⁸⁶
M. Rapola	Keeleteadus	1928	Uurimisreis hankimaks uurimistöode tarvis võrdlusmaterjali ⁶⁸⁷
M. Rapola	Keeleteadus	1931	Teadmata ⁶⁸⁸
A. Raun	Keeleteadus	1937	Tutvumine Soomes tehtud murdekogumistöödega ⁶⁸⁹
A. Raun	Keeleteadus	1938	Töö TY eesti keele lektorina ⁶⁹⁰
A. Raun	Keeleteadus	1939	Töö TY eesti keele lektorina ⁶⁹¹
J. Rebane	Bioloogia	1927	Uurimisreis Soome ja Norra Lapimaale ⁶⁹²
K. Regel	Põllumaj.	1920	Teaduslik otstarve ⁶⁹³
A. Reponen-Juvas	Rahvaluule	1929	Töö ERAs eesti rahvaluulega ⁶⁹⁴
A. Reponen-Juvas	Rahvaluule	1931	Töö ERAs ⁶⁹⁵
H. Richter	Veterinaaria	1926	Ekspeditsioon Lapimaale põhjapõtrade uurimiseks ⁶⁹⁶

⁶⁸⁵ RA, ERA.1837.1.47, l. 103. Eero Rannaku aruanne tegevuse kohta 1. juulist 1937 kuni 1. juulini 1938. Tallinn-Kopli, 02.06.1938.

⁶⁸⁶ RA, EAA.2100.4.49, l. 255p–256. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 07.06.1929. §92.

⁶⁸⁷ KA. Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 20.10.1928. §4; Rapola, Martti. Kertomus matkastani Viroon kesällä v. 1928. – *Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. XLIV*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura, 1930, lk 37–40.

⁶⁸⁸ SKS KIA. Lauri Hakulisen arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2007:35. 1098:48:3. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 15.07.1931.

⁶⁸⁹ Kasik, *Stahli mantlipärijad*, lk 125.

⁶⁹⁰ Alvre, Paul. Professor Alo Raun Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kõrgkoolide õppejõuna ning soome-ugri ja türki-tatari keelte uurijana. – *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXV. Tartu Ülikool läbi kolme okupatsiooni*. Tartu: Tartu Ülikool, 1991, lk 120–125.

⁶⁹¹ Samas.

⁶⁹² Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2471.

⁶⁹³ RA, EAA.2100.4.74, l. 130. Ülevaade Tartu Ülikooli Põllumajanduse Teaduskonna tegevusest 1.XII.1919 – 15.XI.20.

⁶⁹⁴ Aruanne E. Rahvaluule Arhiivi tegevusest 1. IV 29–31. III 30, lk 70. Mantere, *Vapauden taju*, lk 133–134.

⁶⁹⁵ Sihtasutus Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1931/32. a. eest, lk 190; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 10.05.1931. §5; SKS KIA, Martti Haavion arkisto. Kirjekokoelma 743. Ulkomaiset tutkijat (Indreko-Peuckert). 12:53:15. Oskar Looritsa kiri Martti Haaviole. Tartu, 25.11.1931; Mantere, *Vapauden taju*, lk 133–134.

⁶⁹⁶ RA, EAA.2100.4.82, l. 179. Aruanne Tartu Ülikooli Loomaarsti-teaduskonna Zootoomia Instituudi kohta 1. nov. 1925. a. kuni 1. nov. 1926. a.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
H. Riikoja	Bioloogia	1921	Uurimistöö Tvärminne katsejaamas, HY ja Soome mereinstituudi raamatukogudes ⁶⁹⁷
H. Riikoja	Bioloogia	1922	Osalemine Soome ja Rootsi ühisel hüdrobioloogilisel ekspeditsioonil Ahvenamerel ⁶⁹⁸
H. Riikoja	Bioloogia	1928	Teadmata ⁶⁹⁹
L. Rinne	Põllumaj.	1924	Külaskäik Leteensuo sookatsejaama ⁷⁰⁰
L. Rinne	Põllumaj.	1929	Tutvumine Soome sookultuuriga ⁷⁰¹
L. Rinne	Põllumaj.	1936	Tutvumine Soome sooparandusseltsi ja selle katsetegevusega ⁷⁰²
G. Rooks	Arstiteadus	1938	Tutvumine kohalike kohtuarstiteaduse alal töötavate instituutide töökorralduse ja -viisidega ⁷⁰³
G. Rägo	Matemaatika	1931	Teaduslik otstarve ⁷⁰⁴
A. Rängel	Veterinaaria	1924	Tutvumine Soome hobusekasvatusega ⁷⁰⁵
G. Ränk	Etnoloogia	1928	Reis Karjalasse kogumaks rahvakultuuriga seonduvaid esemeid ⁷⁰⁶
G. Ränk	Etnoloogia	1931	Osalemine teaduslikul uurimisretkel ⁷⁰⁷

⁶⁹⁷ RA, EAA.2100.2.974, l. 37–38, 40. Heinrich Reichenbachi kiri matemaatika-loodusteaduskonda. Tartu, 30.05.1921. Tartu Ülikooli valitsuse tunnistus. Tartu, 17.06.1921. Heinrich Reichenbachi aruanne. 14.09.1921.

⁶⁹⁸ RA, EAA.2100.2.974, l. 43, 45. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Heinrich Reichenbachile. Tartu, 07.06.1922. Heinrich Reichenbachi kiri matemaatika-loodusteaduskonda. 27.05.1922.

⁶⁹⁹ RA, EAA.2100.2.974, l. 116. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Heinrich Riikojale. Tartu, 21.07.1928.

⁷⁰⁰ RA, EAA.2100.2.978, l. 34. Põllumajandus-teaduskonnakogu poolt dots. k. t. Leo Rinne ametiastmes töstmise kohta ettepaneku tegemiseks walitud komisjoni koosolek 14.I.1926 a.

⁷⁰¹ RA, EAA.2100.4.89, l. 323. Kultuuritehnika ja geodeesia kabineti tegevuse ülevaade aja kohta 1. apr. 1929 a. – 1. apr. 1930 a. Tartu, 09.05.1930.

⁷⁰² RA, EAA.2100.4.101, l. 318–319. Maaparanduse ja Geodeesia Kabineti tegevuse aruanne 1. apr. 1936 – 1. apr. 1937. Tartu, 20.05.1937.

⁷⁰³ RA, EAA.2100.4.104, l. 144. Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi tegevuse aruanne 1.apr. 1938.a. kuni 1.apr.1939.a.

⁷⁰⁴ RA, EAA.2100.4.54, l. 121p–122. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 16.04.1931. §14.

⁷⁰⁵ RA, EAA.2100.4.78, l. 322. Hobusekasvatuse kabineti ja õppesepikoja tegevus 1. novembrist 1923 1. novembrini 1924. Tartu, 05.11.1924; RA, EAA.2100.4.81, l. 204. Õppesepikoja tegevus I.XI 1924 – I.XI 1925. Tartu, 11.11.1925.

⁷⁰⁶ Nõmmela, Marleen. Gustav Ränk 1928. aasta suvel Karjalas: etnograafilise praktika analüüs. – *Eesti Rahva Muuseumi Aastaraamat 50*. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 2007, lk 43–73.

⁷⁰⁷ Ränk, Tähelepanekuid ühe soome üliõpilaskonna etnograafilis-keeleteaduslikult uurimisretkelt, lk 90–92.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
G. Ränk	Etnoloogia	1936	Ettekanne Helsingis <i>Pohjois-Pohjalainen Osakunta</i> koosviibimisel ⁷⁰⁸
G. Ränk	Etnoloogia	1937	Tutvumine taluelamute ja Soome ehitisteuurijate töödega ⁷⁰⁹
V. Räsänen	Bioloogia	1927	Uurimisreis samblike kogumiseks ⁷¹⁰
V. Räsänen	Bioloogia	1929	Uurimisreis samblike kogumiseks ⁷¹¹
A. Saareste	Keeleteadus	1922	Tutvumine SKSi murdekogudega, töö Jyväskylä suveülikooli eesti keele lektorina ⁷¹²
E. Saareste	Arstiteadus	1933	Külaskäik Helsingi kõrvakliinikusse ⁷¹³
K. Saral	Veterinaaria	1922	Tutvumine Soome loomatervishoiuga üleriiklikul näitusel ⁷¹⁴
J. Sarv	Matemaatika	1920	Külaskäik HY raamatukogu varumaks materjale kirjatööde tarvis ⁷¹⁵
M. Sauramo	Geoloogia	1924	Tutvumine Narva, Ilmatsalu ja Tatra oru viirsavialadega ⁷¹⁶
M. Sauramo	Geoloogia	1928	Tutvumine Eesti fossiilidega ⁷¹⁷
M. Sauramo	Geoloogia	1929	Tutvumine arheoloogiliste vaatamisväärsustega ⁷¹⁸
K. Schlossmann	Arstiteadus	1935	Tutvumine HY arstiteaduskonna haiglate, laboratooriumite ja õppetegevusega ⁷¹⁹

⁷⁰⁸ RA, EAA.2100.4.99, l. 164. Gustav Ränga aruanne teadusliku tegevuse kohta 1. apr. 1935 – 1. apr. 1936. Tartu, 19.05.1936.

⁷⁰⁹ Metslaid, Gustav Ränga tee Tartu Ülikooli professoriks, lk 53, 57.

⁷¹⁰ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb2. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1921–1932. Kokous 23.11.1928. Liite F

⁷¹¹ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 10. Veli Räsäneni kirjad Kaarlo Linkolale. Kurkijoki, 21.05.1929, 12.01.1930, 29.12.1930.

⁷¹² Rätsep, Andrus Saareste Tartu ülikoolis, lk 465, 468.

⁷¹³ RA, EAA.2100.2.1037, l. 116. Ernst Saareste *curriculum vitae*.

⁷¹⁴ RA, EAA.2100.4.76, l. 196. Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonna dekaani aruanne teaduskonna tegewusest 1 novembrist 1921 kuni 1 nov. 1922 a. Tartu, 28.11.1922.

⁷¹⁵ RA, EAA.2100.4.74, l. 95. Matemaatika-loodusteaduskonna aruanne 1919-1-XII – 1920-15-XI. Tartu, 22.11.1920.

⁷¹⁶ RA, EAA.2100.2.57, l. 138. Hendrik Bekkeri aruanne matemaatika-loodusteaduskonnale. Tartu, 15.10.1924.

⁷¹⁷ Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2472. Vt ka Isakar, Mare. Armin Öpik – Eesti geoloog muutuv asjas. – *Eesti teadlased paguluses*. Koost Vahur Mägi, Anne Valmas. Tallinn: Tallinna Ülikool, 2009, lk 29.

⁷¹⁸ Sauramo, Matti. Eräistä Viron muinaismuistoista. – *Suomen Museo. XXXII*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1925, lk 8–11.

⁷¹⁹ RA, EAA.2100.4.99, l. 95. Karl Schlossmanni aruanne arstiteaduskonnale. Tartu, 30.05.1936

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
M. Schmiedehelm	Arheoloogia	1928	Kohtumine Soome arheoloogidega, arutelu väitekirja teemal ⁷²⁰
H. Sepp	Ajalugu	1921	Uurimistöö Helsingi teaduslikes raamatukogudes ⁷²¹
H. Sepp	Ajalugu	1936	Uurimistöö Soome riigiarhiivis ja HY raamatukogus ⁷²²
E. N. Setälä	Keeleteadus	1931	Loeng TÜ aulas, tutvumine Narvas ja Eesti Ingeris elavate vadjalastega ⁷²³
A. Sildnik	Ajalugu	1924	Teadmata ⁷²⁴
E. Spohr	Bioloogia	1928	Teaduslik otstarve ⁷²⁵
J. Stamm	Farmaatsia	1924	Ettekanne Soome apteekrite seltsi aastakoosolekul ⁷²⁶
J. Stamm	Farmaatsia	1931	Ettekanne Soome apteekrite seltsi aastakoosolekul ⁷²⁷
J. Stamm	Farmaatsia	1935	Uurimisreis Põhja-Soomes uurimaks sõnajalaliikide levikut Soomes ⁷²⁸
J. Stamm	Farmaatsia	1936	Teaduslik otstarve ⁷²⁹
J. Stamm	Farmaatsia	1937	Ettekanne ESURÜ Soome osakonna koosolekul ⁷³⁰
G. Suits	Kirjandust.	1920	Teaduslikud tööd ⁷³¹

⁷²⁰ RA, EAA.2100.4.84, l. 110. Arheoloogia kabineti aruanne. Tartu, 24.05.1929. Vt ka Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 82.

⁷²¹ RA, EAA.2100.4.75, l. 191. Hendrik Sepa aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. 15.11.1921.

⁷²² RA, EAA.2100.4.101, l. 189. Hendrik Sepa aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 30.05.1937.

⁷²³ RA, EAA.2100.4.91, l. 43. Ülikooli nõukogu ja valitsuse tegevus 1. nov. 1930. a. – 1. nov. 1931. a.; KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 23.04.1931. §6. Vt ka Wadjakeele sõnastik koostamisel. Soome teadlaste töö. – *Postimees*, nr 138, 23.05.1931, lk 1.

⁷²⁴ RA, EAA.2100.4.78, l. 221. Filosoofiateaduskonna aruanne 1924 a.

⁷²⁵ RA, EAA.2100.4.45, l. 429p–430. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 21.12.1928. §69.

⁷²⁶ RA, EAA.2100.2.1136, l. 60. Johannes Stammi kiri arstiteaduskonnale. 09.10.1924.

⁷²⁷ RA, EAA.2100.2.1136, l. 136. Johannes Stammi kiri Tartu Ülikooli rektorile. 10.10.1931; RA, EAA.2100.4.92, l. 70. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1931.a. kuni 1. aprillini 1932.a. Tartu, 10.05.1932.

⁷²⁸ RA, EAA.2100.4.99, l. 67. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1935 a. kuni 1. aprillini 1936 a. Tartu, 19.05.1936.

⁷²⁹ RA, EAA.2100.2.1136, l. 167. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Johannes Stammile. Tartu, 11.12.1936.

⁷³⁰ RA, EAA.2100.4.101, l. 81, 115. Aruanne Tartu Ülikooli Farmakognoosia instituudi tegevusest 1. aprillist 1936 a. kuni 1. aprillini 1937 a. Tartu, 19.05.1937. Aruanne Farmakognoosia instituudis tehtud töödest. Tartu, 19.05.1937.

⁷³¹ RA, EAA.2100.4.74, l. 81. Filosoofia teaduskond 1920 a.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
G. Suits	Kirjandust.	1921	Tutvumine kirjandusajaloo seminariraamatukogu jaoks vajalike materjalidega ⁷³²
G. Suits	Kirjandust.	1922	Teaduslikud tööd ⁷³³
G. Suits	Kirjandust.	1924	Teaduslikud tööd ⁷³⁴
J. Suurküla	Arstiteadus	1939	Ettekanne Soome silmaarstide ülemaalisel teaduslikul koosolekul ⁷³⁵
R. Säre	Veterinaaria	1938	Tutvumine Soome hobuserautamise olukorra ja viisidega ⁷³⁶
S. Talvik	Arstiteadus	1921	Tutvumine HY kohtuliku arstiteaduse instituudi jt asutuste tegevusega ⁷³⁷
S. Talvik	Arstiteadus	1924	Tutvumine Soome riikliku leprosooriumi tööga Orivesil ⁷³⁸
A. Tammekann	Geograafia	1932	Tutvumine HY ja TY geograafiainstituutidega ⁷³⁹
A. Tammekann	Geograafia	1934	Esinemised SMSis ja Soome ringhäälingus ⁷⁴⁰
A. Tammekann	Geograafia	1936	Tutvumine Soome ja Skandinaavia uuema geograafia-alase kirjanduse ning kaardimaterjalidega ⁷⁴¹
A. Tammekann	Geograafia	1936	Läbirääkimised M. Sauramoga geograafiatudengitele suviste harjutustööde võimaldamiseks Soomes ⁷⁴²
P. W. Thomson	Geoloogia	1933	Uurimisreis Lapimaale uurimaks soode subfossiilseid taimejäänuseid ja Läänemere ajalugu ⁷⁴³

⁷³² RA, EAA.2100.4.2, l. 198p–199. Tartu Ülikooli ajutise nõukogu koosolek 02.09.1920. §3; RA, EAA.2100.4.75, l. 192. Gustav Suitsu aruanne filosoofiateaduskonnale. 17.11.1921.

⁷³³ RA, EAA.2100.4.76, l. 130. Gustav Suitsu aruanne.

⁷³⁴ RA, EAA.2100.4.12, l. 133p–134. Tartu Ülikooli nõukogu koosolek 09.05.1924. §43.

⁷³⁵ RA, EAA.2100.4.104, l. 126. Silmakliiniku tegevuse aruanne aja kohta I.IV.38–I.IV.39a.

⁷³⁶ RA, EAA.2100.4.104, l. 264. Rudolf Säre aruanne loomaarstiteaduskonnale. Tartu, 06.05.1939.

⁷³⁷ RA, EAA.2100.4.75, l. 100. Aruanne Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi tegevuse kohta 1921. aastal.

⁷³⁸ RA, EAA.2100.4.78, l. 208. Aruanne Kohtuliku arstiteaduse instituudi tegevusest 1924 a. II.

⁷³⁹ RA, EAA.2100.2.1190, l. 138–139. August Tammekannu aruanne matemaatika-loodus-teaduskonnale.

⁷⁴⁰ RA, EAA.2100.2.1190, l. 173. August Tammekannu kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 28.11.1934.

⁷⁴¹ RA, EAA.2100.2.1190, l. 178. August Tammekannu kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 15.01.1936.

⁷⁴² RA, EAA.2100.2.1190, l. 182. August Tammekannu kiri Tartu Ülikooli rektorile. Tartu, 07.05.1936.

⁷⁴³ RA, EAA.2100.2.1217, l. 62–63. Paul William Thomsoni palve matemaatika-loodus-teaduskonnale. Tallinn, 21.05.1933. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Paul William Thomsonile.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
P. W. Thomson	Geoloogia	1935	Uurimisreis Lapimaale uurimaks soode subfossiilseid taimejäänuseid ja Läänemere ajalugu ⁷⁴⁴
Y. H. Toivonen	Keeleteadus	1931	Teadmata ⁷⁴⁵
E. A. Tunkelo	Keeleteadus	1922	Õppereis ⁷⁴⁶
J. Uudelt	Arstiteadus	1928	Teaduslik otstarve ⁷⁴⁷
J. Uudelt	Arstiteadus	1936	Teaduslik otstarve ⁷⁴⁸
J. Uudelt	Arstiteadus	1937	Teaduslik otstarve ⁷⁴⁹
J. Uudelt	Arstiteadus	1938	Teaduslik otstarve ⁷⁵⁰
M. Vannas	Arstiteadus	1931	Materjalide kogumine TÜ silmakliiniku raamatukogus ⁷⁵¹
K. Veermets	Metsatead.	1922	Tutvumine HY metsaosakonna, Soome metsatööstusettevõtete ja raamatukogudega ⁷⁵²
K. Veermets	Metsatead.	1936	Tutvumine Soome metsatööstusettevõtete, metsamaterjalide parvetamise, TKK metsatööstuslaboratooriumitega ⁷⁵³
R. Viidik	Farmaatsia	1938	Osalemine Soome loomaarstide ühingu 40. aastakoosolekul, tutvumine veterinaarala korraldusega ⁷⁵⁴
G. Vilbaste	Bioloogia	1923	Osalemine TY taimeteaduslikul ekskursioonil Sortavalasse ⁷⁵⁵

Tartu, 03.06.1933; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2476.

⁷⁴⁴ RA, EAA.2100.2.1217, l. 73–74. Paul William Thomsoni palve matemaatika-loodusteaduskonnale. Tallinn, 15.10.1935. Tartu Ülikooli valitsuse tunnistus. Tartu, 21.10.1935; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2476.

⁷⁴⁵ SKS KIA. Lauri Hakuliseni arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2007:35. 1098:48:3. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 15.07.1931.

⁷⁴⁶ Raun, Alo. Prof. E. A. Tunkelo 70-aastane. – *Eesti Keel*, 1940, nr 5, lk 85.

⁷⁴⁷ RA, EAA.2100.2.1282, l. 40–41. Jaan Uudelti palve Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 25.06.1928. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Jaan Uudeltile. Tartu, 30.06.1928.

⁷⁴⁸ RA, EAA.2100.2.1282, l. 123. Tartu Ülikooli tunnistus. Tartu, 16.06.1936.

⁷⁴⁹ RA, EAA.2100.2.1282, l. 126. Jaan Uudelti palve Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 25.06.1928. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Jaan Uudeltile. Tartu, 30.06.1928.

⁷⁵⁰ RA, EAA.2100.2.1282, l. 139. Jaan Uudelti palve Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 25.06.1928. Tartu Ülikooli valitsuse kiri Jaan Uudeltile. Tartu, 30.06.1928.

⁷⁵¹ RA, EAA.2100.4.92, l. 77. Jaan Uudelti ja silmakliiniku aruanne tegevuse kohta.

⁷⁵² RA, EAA.2100.2.1320, l. 24–26, 72. Karl Werbergi kokkuvõtte komandeerimise üle Soome ja Rootsisse. Alused õpetaja Karl Werbergi magistri väärseks tunnistamise kohta.

⁷⁵³ RA, EAA.2100.2.1320, l. 153. Karl Werbergi aruanne põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 02.09.1936.

⁷⁵⁴ RA, EAA.2100.4.104, l. 254. Lihahügieeni instituudi aruanne loomaarstiteaduskonna dekaanile.

⁷⁵⁵ Vilberg, Gustav. Turu ülikooli taimeteaduslikust ekskursioonist Sortavalas 12.–19. juunini 1923. – *Loodus*, 1923, nr 9, lk 549–555; Vilbaste, Gustav. Minu esimesi tutvusi Soome botaanikutega. – *Loodusevaatleja*, 1938, nr 3, lk 84–88.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
G. Vilbaste	Bioloogia	1925	Tutvumine Soome rahvaülikoolidega ⁷⁵⁶
G. Vilbaste	Bioloogia	1929	Tutvumine Helsingi herbaariumitega, osalemine prof. K. Linkola loengutel ⁷⁵⁷
K. Vilkuna	Rahvaluule	1931	Teadmata ⁷⁵⁸
A. R. Wichmann	Farmaatsia	1929	Tutvumine Eesti tervishoiu- ja hoolekandevalitsusega ⁷⁵⁹
A. R. Wichmann	Farmaatsia	1931	Ettekanne Eesti Apteekrite Seltsi 10. aastapäeval ⁷⁶⁰
A. Äyräpää	Arheoloogia	1924	Külaskäik Tartusse, tutvumine Pärnu kiviajaleidudega ⁷⁶¹
A. Äyräpää	Arheoloogia	1925	Venekirveid puudutavate materjalide kogumine ⁷⁶²
A. Äyräpää	Arheoloogia	1926	Teadmata ⁷⁶³
A. Äyräpää	Arheoloogia	1936	Tutvumine Eesti venekirveste kultuuriga ⁷⁶⁴
A. Öpik	Geoloogia	1926	Tutvumine Helsingi linna geoloogia, Turu linna ümbruse, Sillböle magnetiidikaevanduse, Orijärvi ja Paraineni saare mineraalidega ⁷⁶⁵
A. Öpik	Geoloogia	1927	Tutvumine kohalike muuseumide, geoloogiaga tegelevate asutuste, kambriumi ja ordoviitsiumi kivimite ja fossiilidega ⁷⁶⁶

⁷⁵⁶ KK, coll. 132. Kaarlo Linkola. 13. Gustav Vilbergi kiri Kaarlo Linkolale. Tartu, 24.02.1925. Gustav Vilbergi postkaart Kaarlo Linkolale. Helsinki, 05.03.1925.

⁷⁵⁷ RA, EAA.2100.2.1352, l. 41p. Gustav Vilbergi aruanne tegevuse üle 27.XI.28 – 27.V.29. Tartu, 27.05.1929; Laasimer, Liivia; Hiimäe, Mall; Peterson, Aleksei; Ahven, Heino. Gustav Vilbaste elu ja tegevus. – *Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist X. Botaanika ajaloost Eestis*. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1994, lk 45.

⁷⁵⁸ SKS KIA, Lauri Hakulisen arkisto. Kirjekokoelma. Mf 2007:35. 1098:48:3. Lauri Posti kiri Lauri Hakulinenile. Tartu, 15.07.1931.

⁷⁵⁹ Gustavson, Suomen ja Viron farmasian siteistä vuosina 1920–1940 virolaisesta näkökulmasta katsottuna, lk 178.

⁷⁶⁰ Samas.

⁷⁶¹ Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 77.

⁷⁶² Samas, lk 64, 185.

⁷⁶³ Samas, lk 185.

⁷⁶⁴ Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 185.

⁷⁶⁵ RA, EAA.2100.1.18761, l. 38. Armin Öpiku *curriculum vitae*; RA, EAA.2100.2.1398, l. 17. Armin Öpiku aruanne õppereisi kohta. Tartu, 04.12.1926; Rõõmusoks, Professor Armin Öpik ja tema osa Eesti aluspõhja kivististe ning geoloogia uurimisel, lk 94–95. Vt ka Isakar, Armin Öpik – Eesti geoloog muutuv asjas, lk 28–29.

⁷⁶⁶ RA, EAA.2100.1.18761, l. 38. Armin Öpiku *curriculum vitae*; RA, EAA.2100.2.1398, l. 43. Armin Öpiku aruanne 1927. a. II poolaasta eest. Tartu, 08.12.1927; Rõõmusoks, Professor Armin Öpik ja tema osa Eesti aluspõhja kivististe ning geoloogia uurimisel, lk 94–95. Vt ka Isakar, Armin Öpik – Eesti geoloog muutuv asjas, lk 28–29.

Isik	Valdkond	Aasta	Põhjus/eesmärk
A. Öpik	Geoloogia	1935	Tutvumine Lõuna-Soome ranniku, Soome lahe saarte ning Turu linna ja Porkkala poolsaare vahelise saarestiku kivimite ja mineraalidega ⁷⁶⁷
A. Öpik	Geoloogia	1936	Tutvumine Lõuna-Soome ranniku, Soome lahe saarte ning Turu linna ja Porkkala poolsaare vahelise saarestiku kivimite ja mineraalidega ⁷⁶⁸
V. Üprus	Arstiteadus	1938	Teaduslik otstarve ⁷⁶⁹

⁷⁶⁷ RA, EAA.2100.4.99, l. 213. Mineraloogia-kabineti tegevuse aruanne 1.4.35 – 1.4.36. 22.05.1936.

⁷⁶⁸ Samas.

⁷⁶⁹ RA, EAA.2100.4.70, l. 29p–30. Tartu Ülikooli valitsuse koosolek 26.08.1938. §3.

Lisa 4. Aastatel 1919–1940 peetud rahvusvahelised kongressid, konverentsid ja tööpäevad, kus osalesid nii Eesti kui ka Soome teadlased

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Ajalugu	I Eesti-Soome ajaloolaste päevad ⁷⁷⁰	04.–05.06.1933	Tallinn, Tartu	Eesti (50), Soome (25)
	II Eesti-Soome ajaloolaste päevad ⁷⁷¹	30.05.–01.06.1936	Helsingi	Eesti (26), Soome (61)
	I Balti ajaloolaste kongress ⁷⁷²	15.–20.08.1937	Riia	Eesti (14), Soome (7), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Saksamaa, Norra, Prantsusmaa, Itaalia, Ungari, Poola
	I Põhjamaade arhivaaride päev ⁷⁷³	08.08.1935	Stockholm	Eesti (1), Soome, Rootsi, Taani, Norra
	VI Põhjamaade ajaloolaste kongress ⁷⁷⁴	09.–12.08.1935	Stockholm	Eesti (3), Soome (?), Rootsi, Taani, Norra, Läti

⁷⁷⁰ RA, EAA.2492.1.8, l. 10–11. Juhatuse koosolek 07.04.1933. §3; RA, EAA.2492.1.9, l. 10–11. I Soome-Eesti ajalooteadlaste päev Tartus, 4. ja 5. juunil 1933. Ensimmäiset Suomen-Eestin historioitsijoiden päivät Tartossa kesäkuun 4 ja 5 p:nä 1933; Sorgsep, I Soome-Eesti ajaloolaste päev, lk 165–168; Winter, Helmer. Ensimmäiset Suomen-Eestin historioitsijain päivät Tartossa kesäk. 4–5 pp. 1933. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1933, nr 3, lk 279–280.

⁷⁷¹ RA, EAA.2492.1.8, l. 44. Juhatuse koosolek 25.03.1935. §4; RA, EAA.2492.1.10, l. 2, 3–4, 8. II Soome-Eesti ajaloolaste päevast osavõtjate nimestik. Toiset Eestin-Suomen historia-päivät Helsingissä. II Eesti-Soome ajalooteadlaste päevad Helsingis. 30.5–1.6 1936. Suomalaiset osanottajat toisilla Eestin-Suomen historiapäivillä Helsingissä 30/5 – 1/6 1936; Blumfeldt, Evald. Teised Eesti-Soome ajaloolaste päevad Helsingis 30. V – 1. VI 1936. – *Ajalooline Ajakiri*, 1936, nr 2, lk 90–94; Oja, Aulis. Toiset Eestin-Suomen historiapäivät Helsingissä helluntaina 1936. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1936, nr 3, lk 257–258.

⁷⁷² RA, EAA.2569.1.180, l. 20–25. Première conférence des historiens baltiques à Riga; Madisson, Esimene Balti ajaloolaste kongress Riias 15.–20. VIII 1937, lk 140–144; Mikkola, Jooseppi Julius. I balttilainen historiakongressi Riiasa elok. 15–20 p:nä. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1937, nr 4, lk 326–327.

⁷⁷³ Liiv, Otu. Põhjamaade arhivaaride-päev Stokholmis 8. aug. 1935. – *Ajalooline Ajakiri*, 1935, nr 3, lk 143.

⁷⁷⁴ Blumfeldt, Põhjamaade ajaloolaste kongress Stokholmis ja Upsalas 9.–12. aug. 1935, lk 45–47; Liiv, Otto. Põhjamaade ajaloolaste päevadel. – *Päevaleht*, nr 235, 26.08.1935, lk 4; Roos, John E. VI pohjoismainen historiantutkijain kokous Tukholmassa ja Upsalassa elok. 9–12 p. 1935. – *Historiallinen Aikakauskirja*, 1935, nr 3, lk 247–251; Rosenberg, Eesti ja Soome ajaloolaste sidemetest enne 1940. aastat, lk 126.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Arheoloogia	IV Põhjamaade arheoloogide kongress ⁷⁷⁵	02.–05.07. 1925	Helsingi	Eesti (3), Soome (36), Rootsi, Taani, Norra, Island
	VI Põhjamaade arheoloogide kongress ⁷⁷⁶	14.–18.06. 1937	Kopenhaagen	Eesti (1), Soome (11), Rootsi, Norra, Taani, Island
	II Balti arheoloogide konverents ⁷⁷⁷	19.–23.08. 1930	Riia	Eesti (10), Soome (9), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Norra, Saksamaa, Poola, Danzig
Keeleteadus	Soome-ugri keeleuurijate koosolek ⁷⁷⁸	19.–22.09. 1931	Helsingi	Eesti, Soome, Ungari, Norra
Etnoloogia	VI Põhjamaade etnoloogide kongress ⁷⁷⁹	13.–15.06. 1934	Turu	Eesti (2), Soome (>30), Rootsi, Norra, Taani
Rahvaluule	Rahvusvaheline folkloristide kongress ⁷⁸⁰	06.–08.11. 1935	Lund	Eesti (3), Soome, Rootsi, Taani, Norra, Saksamaa, Iirimaa, Suurbritannia, USA

⁷⁷⁵ Nordman, Carl Axel. Nordiska Arkeologmötet i Helsingfors 1925. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXXVI*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1927, lk 3–6, 21, 137. Vt ka Salminen, In Search of a Nordic Idea?, lk 191, 195–197.

⁷⁷⁶ Stummann Hansen, Steffen. The Wandring Congress. The Sixth Nordic Archaeological Meeting in Denmark 1937. – *Acta Archaeologica*, 2003, nr 1 (74), lk 296, 303.

⁷⁷⁷ Moora, Harri. Balti muinasteadlaste kongress Riias 19.–23. aug. 1930. – *Ajalooline Ajakiri*, 1930, nr 3, lk 138–145; *Congressus secundus archaeologorum Balticorum Rigae, 19.–23. VIII. 1930*. Riga, 1931. Lk 7–40. Vt ka Salminen, *Kollegat, ystävät ja kiistakumppanit*, lk 177–179.

⁷⁷⁸ KA, Suomalais-Ugrilaisen Seuran arkisto. Fa:7. Kirjeenvaihto (1929–1931). Akadeemilise Emakeele Seltsi kiri Soome-Ugri Seltsi juhatusale. Tartu, 17.02.1930; KA, Suomalais-Ugrilaisen Seuran arkisto. C:12 Pöytäkirja- ja muita konsepteja sekä liitteitä (1883 – 1978). Suomalais-ugrialaisten kielten tutkijain kokous Helsingissä syyskuun 19 – 22 p:nä 1931. Järjestänyt Suomalais-Ugrilainen Seura; S, Kroonika. Soome-ugri keelte uurijate koosolek, lk 190.

⁷⁷⁹ Kuues põhjamaade etnoloogide konverents Turus. – *Päewaleht*, nr 165, 18.06.1934, lk 3; Onu Oku. Reisikirju Soomest. – *Vaba Sõna*, nr 137, 21.07.1934, lk 6; Etnologikongressissa keskusteltiin yhteisen pohjoismaisen järjestön perustamisesta. – *Uusi Suomi*, nr 157, 14.06.1934, lk 5. Vt ka Andersson, Otto. *Tal vid Åbo akademi. 1929–1936*. Åbo: Förlaget Bro, 1940. Lk 141–142.

⁷⁸⁰ Sihtasutus Eesti Rahva Muuseumi tegevuse aruanne 1935./1936. a. kohta, lk 193–194; Folkloristide kongress Rootsis. – *Uus Sõna*, nr 217, 18.09.1935, lk 3; Balti folkloristid saavad

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Rahv. teadused	Rahvuslike teaduste uurijate kongress ⁷⁸¹	01.–04.06. 1939	Helsingi	Eesti (31), Soome (55), Ungari
Taime-geograafia	I Balti taimegeograafide kongress ⁷⁸²	24.–27.08. 1929	Tartu	Eesti, Soome, Läti, Leedu
	II Balti taimegeograafide kongress ⁷⁸³	06.–14.06. 1930	Helsingi	Eesti, Soome, Läti, Leedu
	III Balti taimegeograafide kongress ⁷⁸⁴	03.–09.06. 1931	Riia	Eesti (8), Soome (14), Läti, Leedu, Saksamaa
	IV Balti taimegeograafide kongress ⁷⁸⁵	12.–18.06. 1933	Kaunas	Eesti, Soome, Läti, Leedu
	V Balti taimegeograafide kongress ⁷⁸⁶	12.–19.06. 1935	Kuressaare	Eesti (16), Soome (22), Läti, Leedu, Poola, Rootsi

häälekandja. – *Postimees*, nr 315, 18.11.1935, lk 5; Kansanrunoudentutkijat olleet koolla Lunnissa. – *Helsingin Sanomat*, nr 305, 11.11.1935, lk 1, 3; Bringéus, The Predecessors of „Ethnologia Europaea“, lk 229–230. Vt ka Järvinen, Perspectives to the Relations between the Estonian Folklore Archives and the Folklore Archives of the Finnish Literature Society, lk 59, 67.

⁷⁸¹ KK, coll. 230. Aarne Michaël Tallgren. 1. Pärtel Haliste kiri Aarne Michaël Tallgrenile. Tartu, 15.06.1933; *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Pöytäkirjat v. 1939–1940*, lk 5. Kertomus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toiminnasta 1939; KA, Suomalais-Ugrilaisen Seuran arkisto. C:4. Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 28.05.1938. §6; Tampere, Herbert. Esimene soome-estli rahvuslike teaduste uurijate kongress. – *Rahvapärimeste selgitaja*, 1939, nr 7, lk 246; Kyrölä, Pöytäkirja suomalais-eestiläisen kansallisten tieteiden tutkijain kongressin kokouksista Helsingissä kesäkuun 1.–3. päivinä, lk 411–424; Soome-Eesti rahvuslike teaduste uurijate kongress. – *Uus Eesti*, nr 142, 26.05.1939, lk 6; Eesti-Soome rahvateaduste uurijate kongress lõppes. – *Uus Eesti*, nr 149, 04.06.1939, lk 5; Järgmine Eesti-Soome teaduste kongress peetakse Eestis. – *Uus Eesti*, nr 150, 05.06.1939, lk 5.

⁷⁸² Häyrén, Bericht über die Tagung der Pflanzengeographen in Dorpat (Tartu) vom 24.–27. August 1929, lk 83–94.

⁷⁸³ Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung des Verbandes baltischer Pflanzengeographen in Helsingfors Anfang Juni 1930. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 7 (1930–1931)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1931–1932, lk 53–85; Kotilainen, Mauno Johannes. Exkursion nach Ladoga-Karelien (Laatokan Karjala) 8.–14. Juni 1930. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica. 7 (1930–1931)*. Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1931–1932, lk 85–92.

⁷⁸⁴ Linkola, Bericht über die Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Lettland Anfang Juni 1931, lk 222–237.

⁷⁸⁵ Kujala, Bericht über die vierte Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Kaunas 12.–18. Juni 1933, lk 135–154.

⁷⁸⁶ Eichwald, V Eesti, Leedu, Läti ja Soome taimegeograafide kongress Kuressaares, 12.–19. juunini 1935, lk 110–115; Häyrén, Bericht über die Tagung des Verbandes fenno-baltischer Pflanzengeographen in Kuressaare (Arensburg) im Juni 1935, lk 150–180.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Taimegeogr.	VI Balti taimegeograafide kongress ⁷⁸⁷	11.–21.06.1938	Helsingi	Eesti, Soome, Läti, Leedu
Ornitoloogia	I Eesti-Soome ornitoloogide päevad ⁷⁸⁸	16.–18.05.1937	Helsingi	Eesti, Soome
	II Eesti-Soome ornitoloogide päevad ⁷⁸⁹	02.–05.06.1939	Tartu	Eesti, Soome
Metsateadus	II Põhjamaade metsakongress ⁷⁹⁰	05.–09.07.1927	Helsingi	Eesti (2), Soome, Rootsi, Norra, Taani
Entomoloogia	III Põhjamaade entomoloogiakongress ⁷⁹¹	05.–07.08.1930	Helsingi	Eesti (2), Soome (10), Rootsi, Taani, Norra
Agronoomia	ABS asutamiskoosolek ⁷⁹²	27.05.1926	Tartu	Eesti (3), Soome (2), Läti
	I Balti agronoomide kongress ⁷⁹³	20.–23.06.1927	Lahti	Eesti (16), Soome, Läti, Leedu
	II Balti agronoomide kongress ⁷⁹⁴	14.–16.07.1929	Tartu	Eesti (70), Soome (60), Läti, Leedu

⁷⁸⁷ Vaga, Soome-Eesti-Läti-Leedu taimegeograafide VI kongress Helsingis ja Ahvenamaal 11.–21. juunil 1938, lk 184–187; Häyrén, Ernst. Bericht über die Tagung der fenno-baltischer Pflanzengeographen in Finnland im Juni 1938. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica*. 15 (1938–1939). Helsinki: Societas pro Fauna et Flora Fennica, 1939–1940, lk 186–234.

⁷⁸⁸ Lepiksaar, Soome-Eesti ornitoloogide ühised tööpäevad Helsingis 16.–18. mail 1937, lk 176–177; Jõgi, Ahto; Rootsmäe, Lemming. Viiskümmend aastat Loodusuurijate Seltsi ornitoloogiasektsiooni. – *Ornitoloogia ajaloost Baltikumis. Ornitoloogiline kogumik VII*. Toim Eerik Kumari. Tallinn: Valgus, 1974, lk 22.

⁷⁸⁹ RA, EAA.5309.2.4b, l. 61–62, 64–65. 774. koosolek 09.03.1939. §2, 5. 778. koosolek 03.06.1939; II Eesti-Soome ornitoloogidepäevad Tartus 2.–5. juunil 1939, lk 42–45.

⁷⁹⁰ Daniel, II Põhjamaade metsakongress Helsingis, lk 189–196; Eesti esitajad põhjamaade metsakongressilt tagasi. – *Päewaleht*, nr 188, 14.07.1927, lk 3.

⁷⁹¹ Kontkanen, Paavo. Kolmas Pohjoismaiden hyönteistieteilijäkokous Helsingissä 5–7. VIII. 1930. – *Luonnon Ystävä*, 1930, nr 6, lk 215–221; Kukk & Pekkarinen, Eesti ja Soome loodusuurijate sidemetest enne 1940. aastat, lk 2475–2476.

⁷⁹² Kroonika. Baltimaade Agronoomide Ühing, lk 233–235.

⁷⁹³ E. R. Baltimaade Agronoomide Ühingu I. kongress, lk 205–212; Kroonika. Baltimaade Agronoomide Ühing, lk 233–235.

⁷⁹⁴ E. R. Baltimaade Agronoomide Liidu II kongress Eestis 14.–16. juulil 1929. a. – *Agronoomia*, 1929, nr 8, lk 301–311.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Agronoomia	III Balti agronoomide kongress ⁷⁹⁵	05.–08.07.1931	Riia	Eesti (12), Soome (11), Läti, Leedu
	IV Balti agronoomide kongress ⁷⁹⁶	03.–05.07.1933	Kaunas	Eesti (10), Soome (1), Läti, Leedu
	V Balti agronoomide kongress ⁷⁹⁷	25.–28.06.1935	Helsingi	Eesti (24), Soome (66), Läti, Leedu
	VI Balti agronoomide kongress ⁷⁹⁸	26.–29.06.1937	Tallinn, Tartu	Eesti (130), Soome (46), Läti, Leedu
	VII Balti agronoomide kongress ⁷⁹⁹	07.–09.07.1939	Riia	Eesti (73), Soome (36), Läti, Leedu
Arstiteadus	I Eesti arstide kongress ⁸⁰⁰	02.–04.12.1921	Tartu	Eesti, Soome, Läti, Leedu, USA, Prantsusmaa
	II Eesti arstide kongress ⁸⁰¹	24.–25.09.1932	Tartu	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Hispaania
	Soome-Balti arstide päev ⁸⁰²	26.–27.06.1938	Helsingi	Eesti (20), Soome (82), Läti, Leedu

⁷⁹⁵ Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu III. kongress 5.–8. juulini s. a. Lätis. – *Agronoomia*, 1931, nr 7/8, lk 297; Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu III. kongressilt. – *Agronoomia*, 1931, nr 9, lk 325–332.

⁷⁹⁶ Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu IV. kongressist ja Leedu põllumajandusest. – *Agronoomia*, 1933, nr 8, lk 272–275; Agronomikongressi Kaunasissa. – *Maatalous*, 1933, nr 7–8, lk 222; Agronomikongressi Kaunasissa antoi valaisevan kuvan Liettuun maataloudesta. – *Suomenmaa*, nr 152, 07.07.1933, lk 3.

⁷⁹⁷ Mets, Jaan. Balti Agronoomide Liidu V kongressilt. – *Agronoomia*, 1935, nr 8, lk 369–371; I. V. A. L:n V. kongressi. – *Maatalous*, 1935, nr 7–8, lk 178–181.

⁷⁹⁸ Balti Agronoomide Liidu VI kongress, lk 646–657; Agronomikongressi Virossa. – *Maatalous*, 1937, nr 7, lk 176–178.

⁷⁹⁹ Balti Agronoomide Liidu VII kongress. – *Agronoomia*, 1939, nr 7, lk 533; Agronomikongressi Latviassa, lk 208–211.

⁸⁰⁰ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Aa 4. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1917- 1921. Kokous 29.09.1921. §2. Liite 1. Tartu Eesti Arstide Seltsi kiri Suomalainen Lääkäriseura Duodecimile. Tartu, 10.09.1921. Kokous 08.12.1921. §14. Liite IV; Normann, Kronoloogiat ja statistikat I–XV Eesti Arstidepäeva ning I ja II Eesti Arstide Kongressi kohta 1920–1937, lk 1066, 1076–1086; Talvik, Siegfried. I Eesti Arstide Kongress Tartus, 2–4 dets. 1921 a. – *Eesti Arst*, 1922, nr 10, lk 462.

⁸⁰¹ Normann, Kronoloogiat ja statistikat I–XV Eesti Arstidepäeva ning I ja II Eesti Arstide Kongressi kohta 1920–1937, lk 1110.

⁸⁰² Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1936–1938. Kokous 10.02.1938. §5; Lind, I Soome-Balti Arstidepäev,

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Oftalmoloogia	V Üldbalti oftalmoloogide päev ⁸⁰³	03.–04.09.1938	Tartu	Eesti (14), Soome (1), Läti, Leedu
Farmaatsia	VII Eesti rohuteadlaste päev ⁸⁰⁴	06.12.1925	Tartu	Eesti, Soome (2), Läti
	ESURÜ asutamiskoosolek ⁸⁰⁵	21.–22.09.1934	Helsingi	Eesti (20), Soome (37), Ungari
	ESURÜ üldkoosolek (IV soome-ugri kultuurikongressi käigus) ⁸⁰⁶	25.–28.06.1936	Tallinn	Eesti, Soome, Ungari
Veterinaaria	II Balti riikide veterinaariakongress ⁸⁰⁷	08.–11.08.1935	Tallinn, Tartu	Eesti (124), Soome (3), Läti, Leedu, Rootsi
	III Balti riikide veterinaariakongress ⁸⁰⁸	12.–14.08.1937	Kaunas	Eesti (26), Soome (1), Läti, Leedu, Rootsi

lk 717–721; Ignatius, *Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim 1881–2006. I*, lk 295–297. Vt ka Lüüs, *Tartus ja Rootsis*, lk 72.

⁸⁰³ V Üldbalti Oftalmoloogidepäev. – *Eesti Arst*. 1939, nr 2, lk 170.; Uudelt, Üldbalti Oftalmoloogidepäevadest (Ü. B. O. P.), lk 153–154.

⁸⁰⁴ VII Eesti Rohuteadlaste Päev Tartus, lk 50–53.

⁸⁰⁵ Wichmann, Alexis Rafael. Eesti-Suomi-Unkari farmaseutiline yhdistys. – *Farmaseutinen Aikakauslehti*, 1933, nr 5, lk 95–96; Volmer, Charles. E. S. U. – *Eesti Rohuteadlane*, 1934, nr 9, lk 179–182; Harjula, Eesti-Suomi-Unkari farmaseutitise yhdistyksen perustava kokous, lk 152–159; Eesti rohuteadlased Soomest tagasi. – *Päewaleht*, nr 266, 27.09.1934, lk 6.

⁸⁰⁶ Wallner, Die pharmazeutische Sektion des V Fennougrischen Kulturkongresses, lk 5–21; Puusepp, V Soome-Ugri kultuurkongressi rohuteadlaste harrastusringi tööst ja tegevusest, lk 161–169; Vallner, V Soome-Ugri Kultuurkongressi rohuteadlaste harrastusringi resolutsioonid, lk 169–170; *Fenno-Ugrica. V B*, lk 219–275.

⁸⁰⁷ RA, EAA.2100.4.99, l. 252. Aruanne loomaarstiteaduskonna tegevuse kohta 1. aprillist 1935. a. kuni 1. aprillini 1936. a. Tartu, 22.05.1936; *Balti riikide II veterinaarpäevluse protokollid 8.–11. augustini 1935. a. Tartus ja Tallinnas*, lk 3–23, 42–43, 63–67, 73–74; Sarkkila, Armo. Baltianmaiden II eläinlääkärikongressista. – *Suomen Eläinlääkäri-lehti*, 1936, nr 1, lk 3–11.

⁸⁰⁸ Kaarde, Johannes. III Balti riikide veterinaar-kongress Kaunases 12.–14. augustini 1937. Ülevaade ja reisumärkmeid. – *Eesti Loomaarstlik Ringvaade*, 1937, nr 5, lk 175–182; Ernits, Enn. Latvian-Estonian veterinary contacts between two world wars. – *Latvijas Universitātes raksti = Acta Universitatis Latviensis. 661. sējums. Zinātņu vēsture un muzejniecība = History of Sciences and Museology*. Koost Arnis Vīksna. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. Lk 143, 145.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Usuteadus	I Balti usuteaduskondade kongress ⁸⁰⁹	26.–31.05.1927	Helsingi	Eesti (2), Soome (11), Läti, Leedu
	II Balti usuteaduskondade kongress ⁸¹⁰	02.–04.06.1929	Riia	Eesti (2), Soome (4), Läti, Rootsi, Saksamaa
	III Balti usuteaduskondade kongress ⁸¹¹	27.–29.06.1932	Tartu	Eesti, Soome (7), Läti, Rootsi, Saksamaa
	V Balti usuteaduskondade kongress (teoloogide päevad) ⁸¹²	02.–04.06.1937	Turu	Eesti (1), Soome (11), Läti, Rootsi, Saksamaa
Geodeesia	I Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹³	28.06.–03.07.1924	Helsingi	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Rootsi
	II Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹⁴	10.–14.08.1926	Stockholm	Eesti (2), Soome (3), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Saksamaa, Poola, Danzig

⁸⁰⁹ Tennmann, Eduard. Baltimaade usuteaduskondade konverents. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1927, nr 2, lk 95; Pesonen, Balttilaiset teologikonferenssit kirkko- ja kansallisuuspoliittisten ristiriitojen keskellä 1927–1937, lk 370–374.

⁸¹⁰ Puukko, Antti Filemon. Baltilaisten teoloogisten tiedekuntain kokoukset. – *Teologinen Aikakauskirja*, 1929, nr 3, lk 200–203; Pesonen, Balttilaiset teologikonferenssit kirkko- ja kansallisuuspoliittisten ristiriitojen keskellä 1927–1937, lk 374–376.

⁸¹¹ Rahamägi, Hugo Bernhard. III balti teoloogide konverents. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1933, nr 1, lk 30–31; Puukko, Antti Filemon. Baltilaisten teologisten tiedekuntain kokoukset. – *Teologinen Aikakauskirja*, 1932, nr 5, lk 327–330; Usuteaduskonna elust. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1934, nr 3, lk 108; Pesonen, Balttilaiset teologikonferenssit kirkko- ja kansallisuuspoliittisten ristiriitojen keskellä 1927–1937, lk 372, 376–386.

⁸¹² Puukko, Antti Filemon. Baltilaisten teologisten tiedekuntain kokoukset. – *Teologinen Aikakauskirja*, 1938, nr 1, lk 38–41; Pesonen, Balttilaiset teologikonferenssit kirkko- ja kansallisuuspoliittisten ristiriitojen keskellä 1927–1937, lk 386–393.

⁸¹³ RA, EAA.2100.2.1002, l. 44–45. Daniel Rootsmanni aruanne Tartu Ülikooli valitsusele. Tartu, 08.07.1924; Läänemere randmaade geodeesia konverents. – *Postimees*, nr 184, 12.07.1924, lk 5.

⁸¹⁴ Bonsdorff, *Comptes rendus de la deuxième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Stockholm du 10 au 14 août 1926*, lk 1–2, 6–13, 36–38. Vt ka Maasik., Gravimeetri-liste uurimiste ajaloost Eestis, lk 125, 128.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Geodeesia	III Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹⁵	20.–23.05.1927	Riia	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Saksamaa, Poola, Danzig
	IV Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹⁶	24.–28.09.1928	Berliin	Eesti (3), Soome (3), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, Danzig
	V Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹⁷	13.–18.10.1930	Kopenhaagen	Eesti (2), Soome (2), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, Norra, Austria
	VI Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹⁸	14.–18.06.1932	Varssavi	Eesti (2), Soome (1), Läti, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, NSVL
	VII Läänemere maade geodeetide konverents ⁸¹⁹	12.–19.09.1934	Leningrad, Moskva	Eesti, Soome, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, NSVL

⁸¹⁵ Bonsdorff, *Comptes rendus de la troisième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Riga du 20. au 23. mai 1927*, lk 4–17; Maasik, Gravimeetriste uurimiste ajaloost Eestis, lk 125–129; Balti geodeesia eriteadlased Berliinis. – *Postimees*, nr. 280, 14.10.1928, lk 5.

⁸¹⁶ Bonsdorff, *Comptes rendus de la quatrième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Berlin du 24. au 28. septembre 1928*, lk 1–11.

⁸¹⁷ Bonsdorff, *Comptes rendus de la cinquième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Copenhague du 13 au 18 octobre 1930*, lk 5–36, 67–70, 115–124.

⁸¹⁸ Bonsdorff, *Comptes rendus de la sixième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Varsovie du 14 au 18 juin 1932*, lk 9–24. Balti geodeeside konverents. – *Virulane*, nr 85, 21.06.1932, lk 5.

⁸¹⁹ Schumann, Richard. Bericht über die VII. Tagung der Baltischen Geodätischen Konferenz September 1934 in Leningrad-Moskau. – *Österreichische Zeitschrift für Vermessungswesen*, 1935, nr 4, lk 83–89; Bonsdorff, *Comptes rendus de la septième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Léningrad et Moscou du 12 au 19 septembre 1934. Ie partie: Procès-verbaux et rapports*, lk 4–39. Balti geodeesia-konverents Leningradis. – *Kaja*, nr 216, 13.09.1934, lk 5.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Geodeesia	VIII Läänemere maade geodeetide konverents ⁸²⁰	20.–23.08.1935	Tallinn, Tartu	Eesti (6), Soome (3), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, NSVL
	IX Läänemere maade geodeetide konverents ⁸²¹	21.–25.07.1936	Helsinki	Eesti (2), Soome (6), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Saksamaa, NSVL, Belgia, Suurbritannia
	X Läänemere maade geodeetide konverents ⁸²²	14.–17.06.1938	Kaunas	Eesti (2), Soome (5), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, Prantsusmaa, Norra, Suurbritannia
Hüdroloogia, hüdrograafia, hüdrobioloogia	Rahvusvaheline mere- ja kalandusajatundjate kohtumine ⁸²³	25.–26.10.1921	Tallinn	Eesti (13), Soome (3), Läti
Hüdroloogia	II Läänemere maade hüdroloogide konverents ⁸²⁴	17.–22.06.1928	Tallinn, Tartu	Eesti (17), Soome (2), Läti, Leedu, Rootsi, Poola, Saksamaa, NSVL

⁸²⁰ Bonsdorff, *Comptes rendus de la huitième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Tallinn et Tartu du 20 au 23 août 1935*, lk 5–10, 72–81; Douglas, Läänemeremaade Geodeetilise Komisjoni VIII konverents 20.–23. aug. Tallinnas ja Tartus, lk 25; Geodeetiline komisjoni konverents töötl. – *Postimees*, nr 225, 20.08.1935, lk 4.

⁸²¹ Bonsdorff, *Comptes rendus de la neuvième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Helsinki du 21 au 25 juillet 1936*, lk 82–94.

⁸²² Bonsdorff, *Comptes rendus de la dixième séance de la Commission Géodésique Baltique réunie à Kaunas du 14 au 17 juin 1938*, lk 2–6, 59–64.

⁸²³ Ojaveer, *Eesti mereteaduse ajalugu*, lk 23; Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1921. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 14*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1922, lk 2; Merede uurimise kongress. – *Kaja*, nr. 253, 26.10.1921, lk 7; Baltimere uurimise konverentsi resolutsioonid. – *Waba Maa*, nr. 286, 27.10.1921, lk 3.

⁸²⁴ Balti hüdroloogide konverents Riias. – *Päewaleht*, nr 146, 03.06.1926, lk 2; *Verhandlungen und Beschlüsse. II Baltische hydrologische und hydrometrische Konferenz. Tallinn, 17–22 Juni 1928*. Tallinn: Verkehrsministerium Estlands, 1928, lk 1, 7. Tausta kohta vt Vellner, August. Läänemere vesikonna uurimise ja IV Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi tööde ülevaade. – *Eesti Loodus*, 1934, nr 3, lk 67–68.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
Hüdroloogia	III Läänemere maade hüdroloogide konverents ⁸²⁵	14.–23.05. 1930	Varssavi	Eesti (2), Soome (2), Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, NSVL, Danzig
	IV Läänemere maade hüdroloogide konverents ⁸²⁶	06.–20.09. 1933	Leningrad	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Saksamaa, Poola, NSVL, Danzig
	V Läänemere maade hüdroloogide konverents ⁸²⁷	09.–13.06. 1936	Helsingi	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Poola, Saksamaa, NSVL
	VI Läänemere maade hüdroloogide konverents ⁸²⁸	15.–20.08. 1938	Berliin, Lübeck, Travemünde	Eesti, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Norra, Saksamaa, Poola, Danzig
Erinevad teadused	Ühissoome koolikongress ⁸²⁹	20.–22.06. 1921	Helsingi	Eesti, Soome, Ungari

⁸²⁵ *Verhandlungen und Beschlüsse. II Baltische hydrologische und hydrometrische Konferenz*, lk 1–26; Tähtsad otsused. – *Postimees*, nr 180, 06.07.1928, lk 7.

⁸²⁶ *Compte rendu des travaux de la IIIème Conférence Hydrologique des états Baltiques tenue à Warszawa en mai 1930*. Warszawa, 1931, lk 16–19, 89–94; Witting, Rolf. *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1930. Merentutkimuslaitoksen julkaisu n:o 77*. Helsinki: Merentutkimuslaitos, 1931, lk 1; Vellner, August. III Läänemeremaade hüdroloogide konverents. – *Tehnika Ajakiri*, 1930, nr 5, lk 75–77.

⁸²⁷ Granqvist, *Merentutkimuslaitoksen toiminta vuonna 1933*, lk 1; Vellner, Eesti delegatsiooni osavõtt IV Läänemeremaade hüdroloogide konverentsist Leningradis, 6–20. sept 1933, lk 150; IV Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi otsused (Leningradis, sept. 6.–20., 1933), lk 174–177, 25–28. Vt ka *Protokolle der I. Kuratoren- und Interessenten-Versammlung in der Universität Lettlands zu Riga am 16. und 17. Juli und auf dem Dämpfer „Hidrografs“ am 19. Juli 1934*, lk 4. Erste Sitzung 16.07.1934.

⁸²⁸ Leppik, Egon. V Läänemeremaade hüdroloogide konverents Helsingis 9.–13. juunil 1933. – *Tehnika Ajakiri*, 1936, nr 9/10, lk 207–208; Vellner, August. V Läänemeremaade hüdroloogide konverentsi tööde ülevaade. – *Eesti Loodus*, 1937, nr 1, lk 20–24.

⁸²⁹ Jotuni, *Yhteissuomalainen Koulukokous 20–22 p:nä kesäkuuta 1921*, lk 5–7, 22–32, 71, 107–116, 161–176, 234–248. Vt ka Salminen, Timo. *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri. Suomalais-ugrilaisen Kulttuurirahaston säätiön historia*. Helsinki: Karjalan Sivistysseura, 2019. Lk 14–16.

Valdkond	Üritus	Aeg	Koht	Osalejad
	II soome-ugri hariduskongress ⁸³⁰	19.–21.06. 1924	Tallinn	Eesti, Soome, Ungari
	III soome-ugri kultuurikongress ⁸³¹	10.–13.06. 1928	Budapest	Eesti, Soome, Ungari
	IV soome-ugri kultuurikongress ⁸³²	16.–18.06. 1931	Helsingi	Eesti, Soome, Ungari
	V soome-ugri kultuurikongress ⁸³³	25.–28.06. 1936	Tallinn	Eesti, Soome, Ungari

⁸³⁰ *Soome-ugri II. hariduskongress*, lk 5, 36–52, 157–170, 179. Vt ka Salminen, *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri*, lk 16–19.

⁸³¹ *Fenno-Ugrica. III. suomalais-ugrilainen kulttuurikongressi*, lk 10–13. Vt ka Salminen, *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri*, lk 20–23.

⁸³² *Fenno-Ugrica. IV. Suomalais-ugrilainen kulttuurikongressi*, lk 16–36, 123–145, 146–185, 186–213, 330–338, 347–350. Vt ka Salminen, *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri*, lk 29–35.

⁸³³ *Fenno-Ugrica. V B*, lk 31, 134–219, 219–275, 333–351, 351–372. Vt ka Salminen, *Heimoustunne, kieli ja kulttuuri*, lk 53–56; KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Cc:4 Pöytäkirjojen liitteitä (1934–37). Kutsu V suomalais-ugrilaiseen kulttuurikongressiin Tallinnassa kesäkuun 26–28. päivinä 1936.

Lisa 5. Doktoritöös käsitletud Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud ettekanded aastatel 1919–1940

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
28.02.1921	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	TÜ esimene ajaloo professor Friedrich Menius ⁸³⁴
02.05.1921	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Kaks rootsiaegset eestikeelset kirja Rootsi arhiividest ⁸³⁵
28.11.1921	W. Ederberg	AAS	Ajalugu	Rüdiger von der Goltzi teos „ <i>Meine Sendung in Finnland und in Baltikum</i> “ ⁸³⁶
05.12.1921	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Esimene trükitud eestikeelne poliitiline dokument ⁸³⁷
06.02.1922	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Otto von Bismarck ja Saksa riigi kokkuvarisemine ⁸³⁸
10.05.1922	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Ülevaade Soome ajalookirjutusest ⁸³⁹
12.02.1923	I. Manninen	AAS	Etnoloogia	Etnograafilise uurimistöö ülesanded Eestis ⁸⁴⁰
01.10.1923	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Põhjamaade ajaloolaste kongress 1923. aasta suvel Göteborgis ⁸⁴¹
18.02.1924	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Ülevaade Arvi Korhoneni teosest „Balti tööorjuse süsteemi algupärast“ ⁸⁴²
23.11.1924	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Osaline ära kiri Jürgen Helmsi kroonikast ⁸⁴³
22.03.1925	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Kriitiline ülevaade Paul Nieborowski teosest „ <i>Der Deutsche Orden und Polen</i> “ ⁸⁴⁴
22.11.1925	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Püha Michaeli kloostris asutamine 1093. a. ⁸⁴⁵
07.11.1926	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Hiljuti lahkunud Põhjamaade ajaloolased ⁸⁴⁶
12.02.1928	A. R. Cederberg	AAS	Ajalugu	Eesti esimene misjonär Fulco ⁸⁴⁷

⁸³⁴ RA, EAA.2492.1.2, l. 13–14. Koosolek 28.02.1921. §2.

⁸³⁵ RA, EAA.2492.1.2, l. 22. Koosolek 02.05.1921. §5.

⁸³⁶ RA, EAA.2492.1.2, l. 27. Koosolek 28.11.1921. §2.

⁸³⁷ RA, EAA.2492.1.2, l. 29. Koosolek 05.12.1921. §4.

⁸³⁸ RA, EAA.2492.1.2, l. 31. Koosolek 06.02.1922. §2.

⁸³⁹ RA, EAA.2492.1.2, l. 43–44. Koosolek 10.05.1922. §2.

⁸⁴⁰ RA, EAA.2492.1.2, l. 59. Koosolek 12.02.1923. §2.

⁸⁴¹ RA, EAA.2492.1.2, l. 69p–70. Koosolek 01.10.1923. §5.

⁸⁴² RA, EAA.2492.1.2, l. 81p–82. Koosolek 18.02.1924. §4.

⁸⁴³ RA, EAA.2492.1.2, l. 99. Koosolek 23.11.1924. §4.

⁸⁴⁴ RA, EAA.2492.1.2, l. 112. Koosolek 22.03.1925. §4.

⁸⁴⁵ RA, EAA.2492.1.2, l. 126–128. Koosolek 22.11.1925. §1.

⁸⁴⁶ RA, EAA.2492.1.3, l. 11. Koosolek 07.11.1926. §5.

⁸⁴⁷ RA, EAA.2492.1.3, l. 46–48. Koosolek 12.02.1928. §3.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
03.03.1920	L. Kettunen	ÕES	Keeleteadus	„Varrud“/“varud“ tähendus ja etümoloogia ⁸⁴⁸
07.04.1920	L. Kettunen	ÕES	Keeleteadus	Narva linna nime algupära ⁸⁴⁹
08.12.1920	A. M. Tallgren	ÕES	Arheoloogia	Eestlaste ränne ⁸⁵⁰
02.02.1921	L. Kettunen ja M. Vasmer	ÕES	Keeleteadus	Kuralaste keel ⁸⁵¹
06.04.1921	A. M. Tallgren	ÕES	Arheoloogia	Saaremaa esiaeg ⁸⁵²
06.04.1921	L. Kettunen	ÕES	Keeleteadus	-were-lõpulised kohanimed ⁸⁵³
04.05.1921	A. R. Cederberg	ÕES	Ajalugu	Läti Henriku kroonika ⁸⁵⁴
09.11.1921	A. M. Tallgren	ÕES	Arheoloogia	Arheoloogilised uurimistööd 1921. a. suvel ⁸⁵⁵
09.11.1921	A. R. Cederberg	ÕES	Ajalugu	Lisandused Adrian Virginiuse eluloole ⁸⁵⁶
18.01.1922	A. M. Tallgren	ÕES	Arheoloogia	Richard Hausmanni tegevus arheoloogina ⁸⁵⁷
07.03.1922	A. R. Cederberg	ÕES	Ajalugu	Eesti ajakirjanduse algus ⁸⁵⁸
07.03.1922	L. Kettunen	ÕES	Rahvaluule	Liivlaste veejumalus Nora ⁸⁵⁹
06.12.1922	A. R. Cederberg	ÕES	Ajalugu	Teadaandeid Saaremaa kiriklikest oludest aastatel 1645–1650 ⁸⁶⁰
06.12.1922	A. M. Tallgren	ÕES	Arheoloogia	Eesti antikvaarilise kirjeldamise tagajärjed ⁸⁶¹
07.03.1923	A. M. Tallgren	ÕES	Arheoloogia	Rahvasterändamise aeg Eestis ⁸⁶²
05.12.1923	L. Kettunen	ÕES	Keeleteadus	Läänemeresoome keelte grammofoonilised keelenäited ⁸⁶³

⁸⁴⁸ *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1912–1920*, lk 116–117. 761. Monatssitzung am 3. März 1920. Kõnealuse koosoleku kohta on ÕESi 1000. koosolekul 6. märtsil 1940. aastal märgitud, et tegu oli esimese korraga, mil Seltsi koosolekul kasutati ettekandekelena eesti keelt. Esimesteks eesti keeles kõnelenuteks olid professor Lauri Kettunen ja tollal üliõpilane, hilisem eesti keele professor Albert Saaber (Andrus Saareste). Vt RA, EAA.2569.2.1, l. 101. 1000. koosolek 06.03.1940.

⁸⁴⁹ *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1912–1920*, lk 121. 762. Monats-sitzung vom 7. April 1920.

⁸⁵⁰ Samas, lk 135. 767. Monatssitzung vom 8. Dezember 1920.

⁸⁵¹ RA, EAA.2569.2.1, l. 1. 769. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 02.02.1921. §8.

⁸⁵² RA, EAA.2569.2.1, l. 2. 771. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 06.04.1921. §7.

⁸⁵³ RA, EAA.2569.2.1, l. 2. 771. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 06.04.1921. §8.

⁸⁵⁴ RA, EAA.2569.2.1, l. 3. 773. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 04.05.1921. §7.

⁸⁵⁵ RA, EAA.2569.2.1, l. 4. 775. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 09.11.1921. §6..

⁸⁵⁶ RA, EAA.2569.2.1, l. 4. 775. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 09.11.1921. §7.

⁸⁵⁷ RA, EAA.2569.2.1, l. 5. 779. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 18.01.1922. §3.

⁸⁵⁸ RA, EAA.2569.2.1, l. 5. 781. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 07.03.1922. §2.

⁸⁵⁹ RA, EAA.2569.2.1, l. 5. 781. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 07.03.1922. §3.

⁸⁶⁰ RA, EAA.2569.2.1, l. 7. 787. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 06.12.1922. §6.

⁸⁶¹ RA, EAA.2569.2.1, l. 7. 787. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 06.12.1922. §7.

⁸⁶² RA, EAA.2569.2.1, l. 8. 790. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 07.03.1923. §4.

⁸⁶³ RA, EAA.2569.2.1, l. 9. 795. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 05.12.1923. §5.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
07.05.1924	I. Manninen	ÕES	Rahvaluule	Setude esitused ⁸⁶⁴
02.12.1925	A. R. Cederberg	ÕES	Ajalugu	Eestlased „Püha Olavi passioonis“ ⁸⁶⁵
04.05.1927	I. Manninen	ÕES	Etnoloogia	Etnograafilised tööd Eestis 1923–1926 ⁸⁶⁶
08.02.1928	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Isikulised asesõnad ja järelliited soome-ugri keeltes ⁸⁶⁷
03.10.1928	H. Moora	ÕES	Arheoloogia	Uuem ülevaade Läänemeremaade celajaloost ⁸⁶⁸
10.04.1929	J. Mägiste	ÕES	Keeleteadus	Naissugu tuletuslõppude jäljed läänemeresoome keeltes ⁸⁶⁹
18.01.1930	J. Mark	ÕES	Ajalugu	Lisandusi soome-ugri rahvaste muistsele kaubandusloole ⁸⁷⁰
04.11.1931	H. Sepp	ÕES	Ajalugu	Peeter I sõjategevuse kava Liivi- ja Eestimaa ning Soome vastu aastal 1704 ⁸⁷¹
18.11.1931	M. Juvas	ÕES	Etnoloogia	Kesk-Skandinaavia metsasoomlased ⁸⁷²
18.11.1931	A. Reponen	ÕES	Rahvaluule	Mikael Agricola jumalate loend ⁸⁷³
18.01.1932	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Substantiivne verb läänemeresoome keeltes ⁸⁷⁴
03.02.1932	H. Moora	ÕES	Arheoloogia	Kaubanduslikud ja kultuurilised ühendused Eesti ja naabermaade vahel muistisel iseseisvusajal ⁸⁷⁵
06.04.1932	E. Laid	ÕES	Aj./ etnol.	Soome-ugri muinasteaduse ja etnograafia kokkupuuted ning ülesanded ⁸⁷⁶
05.10.1932	J. Mägiste	ÕES	Keeleteadus	Vaieldavad küsimused eesti ja lähemate sugulaskeelte laenude uurimise alal ⁸⁷⁷

⁸⁶⁴ RA, EAA.2569.2.1, l. 10. 800. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 07.05.1924. §4.

⁸⁶⁵ RA, EAA.2569.2.1, l. 12. 811. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 02.12.1925. §3.

⁸⁶⁶ RA, EAA.2569.2.1, l. 14. 884. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 04.05.1927. §2.

⁸⁶⁷ Aasta-aruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1928.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1929, lk 5.

⁸⁶⁸ Aasta-aruanne (1929), lk 5.

⁸⁶⁹ RA, EAA.2569.2.1, l. 24. 901. koosolek 10.04.1929. §5.

⁸⁷⁰ RA, EAA.2569.2.1, l. 33. 907. koosolek 18.01.1930. §4.

⁸⁷¹ RA, EAA.2569.2.1, l. 43. 923. koosolek 04.11.1931. §4.

⁸⁷² Aastaaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1931.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1932, lk 375.

⁸⁷³ Samas.

⁸⁷⁴ Aastaaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 1932.* Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1935, lk 306.

⁸⁷⁵ RA, EAA.2569.2.1, l. 45. 927. koosolek 03.02.1932. §3.

⁸⁷⁶ RA, EAA.2569.2.1, l. 46. 929. koosolek 06.04.1932. §2.

⁸⁷⁷ Aastaaruanne (1932), lk 306.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
01.02.1933	J. Mägiste	ÕES	Keeleteadus	Hääliku δ kao juhtumid läänemeresoome murretes ⁸⁷⁸
01.03.1933	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Arvsõnad kaks ja kolm soome-ugri keeltes ⁸⁷⁹
05.04.1933	H. Moora	ÕES	Arheoloogia	Dr. Julius Ailio mälestuseks ⁸⁸⁰
01.11.1933	O. Loorits	ÕES	Rahvaluule	Prof. dr. Kaarle Krohni mälestuseks ⁸⁸¹
06.12.1933	M. J. Eisen	ÕES	Rahvaluule	Turja ⁸⁸²
28.02.1934	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Morfoloogilised uudisküsimused soome-ugri keelte alal ⁸⁸³
18.01.1935	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Objektiivne konjugatsioon soome-ugri keeltes ⁸⁸⁴
06.03.1935	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Järelehüte Emil Nestor Setäläle ⁸⁸⁵
06.11.1935	F. Linnus	ÕES	Etnoloogia	Järelehüte Ilmari Manninenile ⁸⁸⁶
18.01.1936	J. Mark	ÕES	Keeleteadus	Samojeedi keelte deklinatsioon võrreldes soome-ugri keeltega ⁸⁸⁷
05.05.1937	V. Kiparsky	ÕES	Etnoloogia	Kuralased ⁸⁸⁸
29.01.1938	L. Kettunen	ÕES	Keeleteadus	Läänemeresoome keelte vahekord ja ajalooline rühmitus ⁸⁸⁹
10.05.1939	J. Mägiste	ÕES	Keeleteadus	Läänemeresoome ja volgasoome keelte võrdlused ⁸⁹⁰
23.04.1920	L. Kettunen	AES	Rahvaluule	Rahvaluule järelkorjamine ⁸⁹¹
08.05.1920	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Hõimunime „mulk/mulgid“ algupära ⁸⁹²
08.05.1920	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Soome sõna „kera“ etümoloogia ⁸⁹³

⁸⁷⁸ RA, EAA.2569.2.1, l. 49. 935. koosolek 01.02.1933. §5.

⁸⁷⁹ RA, EAA.2569.2.1, l. 49. 936. koosolek 01.03.1933. §4.

⁸⁸⁰ RA, EAA.2569.2.1, l. 50. 937. koosolek 05.04.1933. §3.

⁸⁸¹ RA, EAA.2569.2.1, l. 51. 940. koosolek 01.11.1933. §3.

⁸⁸² RA, EAA.2569.2.1, l. 51. 941. koosolek 06.12.1933. §5.

⁸⁸³ RA, EAA.2569.2.1, l. 53. 944. koosolek 28.02.1934. §3.

⁸⁸⁴ RA, EAA.2569.2.1, l. 56. 951. koosolek 18.01.1935. §4.

⁸⁸⁵ RA, EAA.2569.2.1, l. 57. 953. koosolek 06.03.1935. §2.

⁸⁸⁶ RA, EAA.2569.2.1, l. 60. 957. koosolek 06.11.1935. §2.

⁸⁸⁷ Aastaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Annales Litterarum Societatis Esthonicae*. 1936. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1938, lk 306.

⁸⁸⁸ Aastaruanne. – *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat = Annales Litterarum Societatis Esthonicae = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft*. 1937. II. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 1939, lk 263.

⁸⁸⁹ RA, EAA.2569.2.1, l. 81. 979. koosolek 29.01.1938. §2.

⁸⁹⁰ RA, EAA.2569.2.1, l. 96. 994. koosolek 10.05.1939. §1.

⁸⁹¹ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 7p–8. 2. asutamiskoosolek 23.04.1920. §7.

⁸⁹² RA, ERA.R-2362.2.2, l. 9–11. 3. koosolek 08.05.1920. §2.

⁸⁹³ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 12. 3. koosolek 08.05.1920. §4.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
31.10.1920	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sõna „äi:äia“ semasioloogiline areng ⁸⁹⁴
24.04.1921	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Soome -nen-lõpuliste perekonnanimede teke ⁸⁹⁵
24.04.1921	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Perekonnanime Parikas algupära ⁸⁹⁶
09.10.1921	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Ülevaade reisist liivlaste juurde ⁸⁹⁷
06.11.1921	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sõnade „kurikas“ ja „süü“ tähendus ja päritolu ⁸⁹⁸
12.03.1922	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	-sti adverbide tüübi esinemine sugulaskeeltes ⁸⁹⁹
24.09.1922	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Uurimisreis Karjala sõjapõgenike juurde ⁹⁰⁰
10.12.1922	A. Saareste	AES	Keeleteadus	Prof. Setälä ja Kettuneni seletused -st translatiivi kohta ⁹⁰¹
11.02.1923	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sugulaskeeled ja nende uurimine ⁹⁰²
11.03.1923	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Kohanime Astijärvi ja sõna „vill“ etümoloogia ⁹⁰³
22.04.1923	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Väikese algtähe tarvitamine adjektiivsetes erisnimedes ⁹⁰⁴
07.10.1923	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Reis liivlaste juurde ⁹⁰⁵
21.10.1923	I. Manninen	AES	Keeleteadus	„Etnograafia“ eestikeelsed vasted „rahvusteadus“ ja „rahvateadus“ ⁹⁰⁶
11.11.1923	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sõnad „äripäev“ ja „argi“ ⁹⁰⁷
09.12.1923	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Teooria essiivi, instruktiivi ja komitatiivi ühisest algupärast ⁹⁰⁸

⁸⁹⁴ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 19p–20p. 5. koosolek 31.10.1920. §5.

⁸⁹⁵ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 44. 11. koosolek 24.04.1921. §3.

⁸⁹⁶ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 44p–45. 11. koosolek 24.04.1921. §4.

⁸⁹⁷ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 49p–50. 12. koosolek 09.10.1921. §2.

⁸⁹⁸ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 56p–57. 14. koosolek 06.11.1921. §3.

⁸⁹⁹ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 73. 18. koosolek 12.03.1922. §3.

⁹⁰⁰ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 84p–85. 21. koosolek 24.09.1922. §4.

⁹⁰¹ RA, ERA.R-2362.2.2, l. 96p–97. 25. koosolek 10.12.1922. §3.

⁹⁰² Koosolekute protokollid 1923. – *Akad. Emakeele Seltsi Aastaraamat IV. 1923*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1924, lk 12. Protokoll 26. Aastakoosolek 11.02.1923. 4.

⁹⁰³ Samas, lk 15. Protokoll 27. Koosolek 11.03.1923. 3.

⁹⁰⁴ Samas, lk 19. Protokoll 29. Koosolek 22.04.1923. 5.

⁹⁰⁵ Koosolekute protokollid 1923, lk 23. Protokoll 31. Koosolek 07.10.1923. 3.

⁹⁰⁶ Samas, lk 25. Protokoll 32. Koosolek 21.10.1923. 4.

⁹⁰⁷ Samas, lk 29. Protokoll 33. Koosolek 11.11.1923. 4.

⁹⁰⁸ Samas, lk 31. Protokoll 34. Koosolek 09.12.1923. 3.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
24.02.1924	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sõnalõpuliste konsonantide ajalugu ⁹⁰⁹
09.03.1924	I. Manninen	AES	Etnoloogia	Setude matusekombed ⁹¹⁰
27.04.1924	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sõnade „valge“, „valo“ ja „valaistaa“ etümoloogiline vahekord ⁹¹¹
26.10.1924	L. Kettunen	AES	Keeleteadus	Sõnad „riist“ ja „ristjatse“ ⁹¹²
25.10.1925	I. Manninen	AES	Etnoloogia	Ethnographica-etymologica ⁹¹³
24.10.1926	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Läänemeresoome keelte reduplikatsioon ja eesti -mann-lõpuliste perekonnanimed võimalik muutumine mõnitussufiksiks ⁹¹⁴
06.03.1927	A. R. Cederberg	AES	Ajalugu	Uue Testamendi eestikeelne käsikiri Stockholmis ⁹¹⁵
13.10.1929	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Murdekogumine Eestis ja Soomes ⁹¹⁶
10.11.1929	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Hilisemad vene laensõnad soome idamurretes ⁹¹⁷
03.03.1930	G. Ränk (autor L. Kettunen)	AES	Keeleteadus	Turu käsikiri ⁹¹⁸
02.11.1930	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Eesti mõjutused ida-soome murretes ning laenude liikumine eesti ja soome keele vahel ⁹¹⁹
11.10.1931	A. Saareste	AES	Keeleteadus	Soome-ugri keeleteadlaste kongress ⁹²⁰

⁹⁰⁹ Väljavõtteid Akad. Emakeele Seltsi protokollidest 1924–1925. – *Akadeemiline Emakeele Selts. Aastaraamat. V. 1924–1925*. Tartu: Akadeemiline Emakeele Selts, 1926, lk 14. Protokoll nr. 36. Koosolek 24.02.1924. 3.

⁹¹⁰ Samas, lk 16. Protokoll nr. 37. Koosolek 09.03.1924.

⁹¹¹ Samas, lk 17. Protokoll nr. 39. Koosolek 27.04.1924.

⁹¹² Samas, lk 22. Protokoll nr. 41. Koosolek 26.10.1924. 4.

⁹¹³ Samas, lk 29–30. Protokoll nr. 49. Koosolek 25.10.1925.

⁹¹⁴ M., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1926, nr 7–8, lk 189–190. Koosolek 24.10.1926.

⁹¹⁵ M., E.; T., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1927, nr 5–6, lk 149. Koosolek 06.03.1927.

⁹¹⁶ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 36p–37. Erakorraline peakoosolek 13.10.1929. §2.

⁹¹⁷ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 45. 73. koosolek 10.11.1929. §2.

⁹¹⁸ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 57p. Pidulik koosolek 03.03.1930. §2. Turu käsikiri on 1909. aastal kirikuajaloolase Kaarlo Österbladhi poolt Turu toomkiriku arhiivist leitud 22-leheküljeline kanoonilisi tekste sisaldav käsikiri, mille leheküljed 1–18 ja 21 on eestikeelsed. Käsikirja kirjutamisajaks on Arno Rafael Cederberg pakkunud 17. sajandi esimest poolt, autoriks aga peetakse mõnda Soomest Eestisse tulnud kirikuõpetajat. Vt Saareste, Albert; Cederberg, Arno Rafael (toim.). *Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi. I vihk*. Tartu: Akadeemilise Emakeele Seltsi Kirjastus, 1927. Lk 16–29.

⁹¹⁹ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 78p–79. 81. koosolek 02.11.1930. §1.

⁹²⁰ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 91p. 86. koosolek 11.10.1931. §1.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
29.11.1931	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Eesti ja Soome võrdlev kohanimeuurimine ⁹²¹
23.10.1932	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Niilo Ikola „ <i>Eteläviron verbien persoonapäätteistä</i> “ ⁹²²
01.10.1933	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Järgsilpide oi ja u vahelduse küsimused Soomes ja mujal ⁹²³
03.03.1935	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Eesti keele laenelemendid Mikael Agricola keeles ⁹²⁴
06.10.1935	J. Mägiste	AES	Keeleteadus	Lauri Kettunen elu ja tegevus ⁹²⁵
15.11.1936	L. Posti	AES	Keeleteadus	Mõned mõõdu väljendamiseks kasutatavad vormid läänemeresoome keeltes ⁹²⁶
10.10.1937	V. Niilus	AES	Keeleteadus	Heikki Ojansuu eesti murdekogud ⁹²⁷
19.02.1939	A. Raun	AES	Keeleteadus	Eesti ja soome keele vastastikused suhted ⁹²⁸
21.02.1926	I. Manninen	ARS	Rahvaluule	Pilved eesti ja soome rahvaluules ⁹²⁹
25.04.1926	I. Manninen	ARS	Rahvaluule	Neelatud madu ⁹³⁰
04.11.1928	I. Manninen	ARS	Rahvaluule	Eluhiir ⁹³¹
21.04.1929	E. Päss	ARS	Rahvaluule	Soome ja eesti vastlaulude ühisjooned ⁹³²
20.10.1929	H. Helminen	ARS	Etnoloogia	<i>Kekri</i> ⁹³³
21.11.1930	K. Krohn	ARS	Rahvaluule	Soome kerjusüliõpilased Kalevala laulikutena ⁹³⁴
17.04.1931	E. N. Setälä	ARS	Rahvaluule	Kuldneiu ⁹³⁵
25.09.1932	S. Haltsonen	ARS	Etnoloogia	Tornio soomlased ⁹³⁶

⁹²¹ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 93–94. 88. koosolek 29.11.1931. §1.

⁹²² RA, ERA.R-2362.2.47, l. 107. 92. koosolek 23.10.1932. §2.

⁹²³ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 127. 98. koosolek 01.10.1933. §2.

⁹²⁴ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 155p. 110. koosolek 03.03.1935. §2.

⁹²⁵ RA, ERA.R-2362.2.47, l. 165p. 113. koosolek 06.10.1935. §2.

⁹²⁶ E., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1937, nr 3, lk 95.

⁹²⁷ Elisto, Elmar. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1937, nr 6, lk 185.

⁹²⁸ ERA.R-2362.2.97, l. 2. 134. koosolek 19.02.1939. §2.

⁹²⁹ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 23–25. Koosolek 21.02.1926. §3.

⁹³⁰ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 39–40. Koosolek 25.04.1926. §4.

⁹³¹ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 156–157. Koosolek 04.11.1928.

⁹³² KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 184–186. Koosolek 21.04.1929. §3.

⁹³³ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 195–198. Koosolek 20.10.1929. §1.

⁹³⁴ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 276–280. Koosolek 21.11.1930. Päss, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi tegevusest 1925 – 1940, lk 38. Vt ka RA, EAA.2100.4.90, l. 439. Akadeemilise Rahvaluule Seltsi aruanne tegevuse kohta.

⁹³⁵ Päss, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi tegevusest 1925 – 1940, lk 38. Vt ka RA, EAA.2100.4.90, l. 439. Akadeemilise Rahvaluule Seltsi aruanne tegevuse kohta.

⁹³⁶ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 318–320. Koosolek 25.09.1932. §2.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
29.10.1933	M. J. Eisen	ARS	Rahvaluule	Isiklikud mälestused K. Krohnist ⁹³⁷
29.10.1933	W. Anderson	ARS	Rahvaluule	K. Krohni uurimismeetod ⁹³⁸
29.10.1933	E. Päss	ARS	Rahvaluule	K. Krohni elust ja tööst ⁹³⁹
04.11.1934	S. Haltsonen	ARS	Rahvaluule	Soome laste rahvalaulud ⁹⁴⁰
25.11.1934	E. Päss	ARS	Rahvaluule	Eesti aines Põhjamaa rahvalauludes ⁹⁴¹
07.04.1935	O. Loorits	ARS	Rahvaluule	Muljed „Kalevala“ 100. juubeli pidustustelt ⁹⁴²
07.04.1935	E. Päss	ARS	Rahvaluule	Eesti aines Savo rahvalauludes ⁹⁴³
26.04.1936	V. J. Mansikka	ARS	Rahvaluule	Haiguste põhjuste tekitajad ⁹⁴⁴
27.09.1936	V. J. Mansikka	ARS	Etnoloogia	Haiguste arstimise kombed eesti rahvameditsiinis ⁹⁴⁵
11.04.1937	E. Päss	ARS	Rahvaluule	Skandinaavia elemendid eestisoome kalendrilaulus ⁹⁴⁶
26.09.1937	O. Loorits	ARS	Rahvaluule	Tähelepanekud rahvaluulelisest tööst Baltikumis ja Soomes ⁹⁴⁷
08.05.1933	J. Mägiste	EKS	Keeleteadus	Eesti keele laenuid soome keeles ⁹⁴⁸
28.02.1935	J. Kõpp	EKS	Rahvaluule	„Kalevala“ tähtsus Eesti suhtes ⁹⁴⁹
28.02.1935	A. Suits	EKS	Rahvaluule	„Kalevala“ tähendus soome kultuuris ⁹⁵⁰
28.02.1935	W. Anderson	EKS	Rahvaluule	„Kalevala“ tähtsus rahvaluuleuurimise ajaloos ⁹⁵¹
11.10.1923	Y. Kauko	LUS	Keemia	Turba tekkimine ⁹⁵²

⁹³⁷ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 351. Koosolek 29.10.1933. §1. Vt ka Päss, M. J. Eiseni õppetööst Tartu Ülikoolis, lk 91.

⁹³⁸ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 351. Koosolek 29.10.1933. §2.

⁹³⁹ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 351. Koosolek 29.10.1933. §3.

⁹⁴⁰ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 7–9. Koosolek 04.11.1934. §4.

⁹⁴¹ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 12–14. Koosolek 25.11.1934. §4.

⁹⁴² KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 17–21. Koosolek 26.09.1937. §2.

⁹⁴³ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 20–21. Koosolek 07.04.1935. §3.

⁹⁴⁴ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 38–39. Koosolek 26.04.1936. §2.

⁹⁴⁵ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 41–42. Koosolek 27.09.1936. §2.

⁹⁴⁶ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 51–53. Koosolek 11.04.1937. §2.

⁹⁴⁷ KM ERA, EFAM, ARS, M1:2, l. 64–67. Koosolek 26.09.1937. §2.

⁹⁴⁸ KM EKLA, F 16, M4:1, l. 136–145. Liikmete üldkogu koosolek 08.05.1933. §7.

⁹⁴⁹ KM EKLA, F 16, M4:1, l. 157. „Kalevala“ 100-aastase juubeli aktus ülikooli aulas 28. veebr. 1935 kell 20.

⁹⁵⁰ Samas.

⁹⁵¹ Samas.

⁹⁵² RA, EAA.5309.2.4a, l. 72. 599. koosolek 11.10.1923. §2.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
12.02.1929	T. Lippmaa	LUS	Botaanika	Lapimaale tehtud taimeökoloogilise uurimisreisi tulemused ⁹⁵³
19.02.1931	H. Kauri	LUS	Zooloogia	Ornitoloogilised vaatlused Petsamos ja Finnmargis ⁹⁵⁴
26.02.1931	J. Rebane	LUS	Zooloogia	A. K. Cajanderi metsatüübid Soome zooloogide töödes ⁹⁵⁵
15.03.1932	J. Kents	LUS	Geograafia	Ülevaade prof. J. G. Granö tegevusest ja tema mõjust Eesti kooligeograafiale ⁹⁵⁶
15.03.1932	A. Fluss	LUS	Geograafia	Isiklikud mälestused ja muljed prof. Granöst kui professorist ja pedagoogist ⁹⁵⁷
21.11.1936	A. Öpik	LUS	Geoloogia	Suur- ja Tütersaare geoloogia ⁹⁵⁸
03.06.1939	E. Merikallio	LUS	Zooloogia	Soome Jäämere ranniku linnustik ⁹⁵⁹
1921-I	K. Teräsvuori	APS	Põllumaj.	Soome põllumajanduslikud seltsid ⁹⁶⁰
01.02.1922	K. Teräsvuori	APS	Põllumaj.	Ülikooli taimebioloogia katsejaama tegevus 1921. aastal ⁹⁶¹
31.01.1923	N. Roosa	APS	Põllumaj.	Muljed Soomest ⁹⁶²
08.05.1924	A. Käbin	APS	Põllumaj.	Tähelepanekuid Soome maatulundusliku elu kohta ⁹⁶³
21.10.1931	V. Umal	APS	Põllumaj.	Soomes tehtud põllumajanduslik praktika ⁹⁶⁴

⁹⁵³ RA, EAA.2100.4.84, l. 131. Botaanika instituudi ja aia juhatajate aruanne asutuste tegevusest 1. aprill. 1928. – 1. aprill. 1929 a. Tartu, 18.05.1929.

⁹⁵⁴ RA, EAA.5309.2.4b, l. 3a. 688. koosolek 19.02.1931.

⁹⁵⁵ Loodusuurijate Seltsi 1931. aasta aruanne, V.

⁹⁵⁶ Loodusuurijate Seltsi 1932. aasta tegevuse aruanne, IX.

⁹⁵⁷ Samas.

⁹⁵⁸ Tartu Ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi 1935. aasta tegevuse aruanne, II.

⁹⁵⁹ RA, EAA.5309.2.4b, l. 64–65. 778. koosolek 03.06.1939.

⁹⁶⁰ RA, EAA.2100.19.74, l. 59. Mägiste, Aksel. Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi 5. aasta tegevusest. – *Akadeemiline Põllumajanduslik Selts viiendal aastapäeval. = Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi toimetused. Nr. 3.* Tartu: Akadeemiline Põllumajanduslik Selts, 1925, lk 9.

⁹⁶¹ TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 7. APS-i üldkoosolekute protokollid 1921–1924, lk 30–31. Üldkoosolek 01.02.1922. §2.

⁹⁶² TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 7. APS-i üldkoosolekute protokollid 1921–1924, lk 87. Üldkoosolek 31.01.1923. §2.

⁹⁶³ TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 8. APS-i üldkoosolekute protokollid 1924–1927, lk 10. Üldkoosolek 08.05.1924. §2.

⁹⁶⁴ TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 10. APS-i üldkoosolekute protokollid 1931–1944, lk 7. Üldkoosolek 21.10.1931.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
06.11.1934	E. Järvesoo	APS	Põllumaj.	<i>Maatalouden Työteho-seura</i> (Põllumajanduslik töötõhususelts) tegevus ⁹⁶⁵
18.10.1939	K. Järvesoo	APS	Põllumaj.	Ekskursioon Lapimaale ⁹⁶⁶
1925	A. Sarkkila	ALS	Veterinaaria	Mõned jooned loomakaitsest Soomes ⁹⁶⁷
16.10.1925	P. Reim	AMS	Metsateadus	Muljed Soomest ⁹⁶⁸
27.11.1925	F. Käämbre	AMS	Metsateadus	Metsatüüpide väljakujunemise põhjused ja prof. A. K. Cajanderi metsatüüpide tähtsus Eestis ⁹⁶⁹
01.03.1933	A. Mathiesen	AMS	Metsateadus	Reisimuljed Mustilast ⁹⁷⁰
22.03.1933	A. Mathiesen	AMS	Metsateadus	Soome metsanduslik katseasjandus ⁹⁷¹
13.11.1924	B. Mitro	AKS	Keemia	Vesi ⁹⁷²
1922–1925	Y. Kauko	AKS	Tehnika	Saksamaa tehnilise hariduse korraldus ⁹⁷³
okt. 1935	A. Laur	AKS	Keemia	Muljed ja tähelepanekud Soome kohtu- ja toitainete laboratooriumitest ⁹⁷⁴
19.11.1936	Y. Kauko	AKS	Keemia	Õhu süsihappe määramine ⁹⁷⁵
02.03.1938	E. Rannak	EKeS	Keemia	Soome tööstus ⁹⁷⁶
19.03.1937	V. Pensala	AAaTS	Arstiteadus	Soome arstiteaduse üliõpilaste elu ⁹⁷⁷
12.11.1935	Y. Reenpää	TEAS	Arstiteadus	Eksaktne eksperimendi põhialused meeltefüsioloogia valguses ⁹⁷⁸

⁹⁶⁵ TÜR KHO, fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 10. APS-i üldkoosolekute protokollid 1931–1944, lk 85. Üldkoosolek 06.11.1934. §1.

⁹⁶⁶ TÜR KHO. Fond 56. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Säilik 10. APS-i üldkoosolekute protokollid 1931–1944, lk 157. Üldkoosolek 18.10.1939. §1.

⁹⁶⁷ Tehver, Gabriele. Akadeemilise Loomaarstiteadusliku Seltsi kümne aasta tegevusest. – *Eesti Loomaarstlik Ringvaade*, 1932, nr 2, lk 39, 41.

⁹⁶⁸ Akadeemilise Metsa Seltsi tegevuse ülevaade 1. veebr. 1922 – 10. veebr. 1926, lk 142.

⁹⁶⁹ Samas.

⁹⁷⁰ Akadeemilise Metsaseltsi tegevus 1932.–35. a, lk 657.

⁹⁷¹ Samas.

⁹⁷² TÜR KHO, fond 55. Tartu Ülikool. Nimistu 2. Tartu Ülikool 1918–1944. Säilik 577. Akadeemiline Keemia Selts. Lk 7. Kõnekoosolek 13.11.1924.

⁹⁷³ Laur, Akadeemilise Keemia Seltsi kümne aasta tegevusest, lk 86.

⁹⁷⁴ RA, EAA.2100.4.99, l. 245. Ants Lauri aruanne tegevusest 1.4.1935 – 1.4.1936. Tallinn, 20.05.1936; TÜR KHO, fond 55. Tartu Ülikool. Nimistu 2. Tartu Ülikool 1918–1944. Säilik 577. Akadeemiline Keemia Selts. Lk 88. Ettekandekoosolek 15.10.1935.

⁹⁷⁵ TÜR KHO, fond 55. Tartu Ülikool. Nimistu 2. Tartu Ülikool 1918–1944. Säilik 577. Akadeemiline Keemia Selts. Lk 88p–89. Ettekandekoosolek 19.11.1936.

⁹⁷⁶ RA, ERA.1837.1.47, l. 103. Eero Rannaku aruanne tegevuse kohta 1. juulist 1937 kuni 1. juulini 1938. Tallinn-Kopli, 02.06.1938.

⁹⁷⁷ Arstiliste organisatsioonide tegevus. Akadeemilise Arstiteaduse Seltsi teaduslikud koosolekud 1936/1937. – *Eesti Arst*, 1940, nr 2, lk 128. 124. koosolek 19.03.1937.

⁹⁷⁸ Sinka, Robert. Tartu Eesti Arstide Selts 1919–1937. – *Eesti Arst*, 1937, nr 11, lk 972.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
23.11.1932	E. Teppan	AUS	Usuteadus	Soome kristlik üliõpilastöö ⁹⁷⁹
22.11.1933	E. Gulin	AUS	Usuteadus	Teoloog ja hingekarjane ⁹⁸⁰
20.02.1930	E. Poom	AMtS	Majandus	Eesti-Soome kaubandusleping ja nende maade vaheline kaubandus ⁹⁸¹
1931	E. A. Kuusi	AMtS	Majandus	Palgaküsimus ⁹⁸²
30.05.1921	A. R. Cederberg	SHS	Ajalugu	Andmed soomlastest ja ingerlastest üliõpilaste kohta Tartu Ülikoolis 17. ja 18. sajandil ⁹⁸³
27.02.1922	A. Korhonen	SHS	Ajalugu	Soome sugulasrahvaste vakuse institutsioon ⁹⁸⁴
30.03.1936	G. Kerkkonen	SHS	Ajalugu	Lääne-Uusimaa ja Eestimaa kiriklikud sidemed 14. sajandil ⁹⁸⁵
13.11.1937	G. Mickwitz	SHS	Ajalugu	Tallinn kui kaubalinn 16. sajandil ⁹⁸⁶
25.04.1938	P. Johansen	SHS	Ajalugu	Kuramaa elanikud 13. sajandil ⁹⁸⁷
04.10.1923	T. Karsten	SMY	Ajalugu	Ida-Baltikumi rahvusolud ajaarvamise alguses ⁹⁸⁸
04.10.1923	J. Ailio	SMY	Arheoloogia	Ida-Baltikumi esimeste asukate päritolu ⁹⁸⁹
07.02.1924	A. M. Tallgren	SMY	Arheoloogia	Eesti rauaaja küsimused ⁹⁹⁰

⁹⁷⁹ Selliov, Johannes. Akadeemiline Usuteadlaste Selts. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1933, nr 2, lk 58.

⁹⁸⁰ Hindrikson, Erich. AUS-i tegevuse üksikasjaline ülevaade 1931–1936. – *Usuteadusline Ajakiri*, 1936, nr 2, lk 65.

⁹⁸¹ Ettekande koosolek Ak. Majandusteaduse Seltsis. – *Päevaleht*, nr 48, 18.02.1930, lk 6.

⁹⁸² Preemiate süsteem on õige. – *Tallinna Teataja*, nr 21, 23.05.1931, lk 4.

⁹⁸³ KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Ca:2 Pöytäkirjat (27/9 1920–1928). Kokous 30.05.1921. §3.

⁹⁸⁴ KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Ca:2 Pöytäkirjat (27/9 1920–1928). Kokous 27.02.1922. §7. Korhonen mainis oma ettekandes, et balti vakk ehk vakus tähendab ühest küljest teatud ala, millel elavad talupojad moodustasid omaette maksustuspiirkonna, teisest küljest aga pidu, mille talupojad pidid mõnel korral aastas ja ettenähtud moel oma mõisnikele korraldama. Korhonen tõi välja, et kuna Eestis esines vakk mõlemas tähenduses, ei olnud võimalik, et soome sugurahvaste vakk oleks ühtset päritolu, vaid et vakus on juurdunud kas rootslaste või venelaste vahendusel.

⁹⁸⁵ KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Ca:3 Pöytäkirjat (1928–1941). Kokous 30.03.1936.

⁹⁸⁶ KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Ca:3 Pöytäkirjat (1928–1941). Kokous 13.11.1937.

⁹⁸⁷ KA, Suomen Historiallisen Seuran arkisto. Ca:3 Pöytäkirjat (1928–1941). Kokous 25.04.1938.

⁹⁸⁸ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Ca 10. Pöytäkirjat 1919 – 1924. Kokous 04.10.1923. §3. Siinkohal tasub mainida, et mõiste „Ida-Baltikum“ (soome keeles Itä-Baltia) all peetakse silmas Baltikumi. Kõnealuse mõiste kohta vt Salminen, Timo. Itä-Baltia? Yhden käsitteen arkeoloogisesta merkityshistoriasta. – *Suomen Museo 117 (2010)*. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 2011, lk 5–30.

⁹⁸⁹ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Ca 10. Pöytäkirjat 1919 – 1924. Kokous 04.10.1923. §4.

⁹⁹⁰ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Ca 10. Pöytäkirjat 1919 – 1924. Kokous 07.02.1924. §4.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
07.05.1925	I. Manninen	SMY	Etnoloogia	Eesti kannud ⁹⁹¹
jaan. 1926	I. Manninen	SMY	Etnoloogia	Üks puuloosik Eestis ⁹⁹²
16.01.1935	E. Laid	SMY	Etnoloogia	NSVL muuseumite uuemad näitused ja „etnograafiline teater“ ⁹⁹³
03.11.1938	H. Moora	SMY	Arheoloogia	Saaremaa rauaaeg ⁹⁹⁴
02.06.1920	Y. Virola	SKS	Rahvaluule	Eesti kohanimed, kus võib näha jälgi mütoloogilistest käsitustest ⁹⁹⁵
01.06.1921	K. Krohn	SKS	Rahvaluule	1903. aastal alanud rahvaluulekogumine Eestis ⁹⁹⁶
31.05.1922	E. A. Tunkelo	SKS	Keeleteadus	Ajakiri Eesti Keel ja selle programm ⁹⁹⁷
04.04.1923	Y. Virola	SKS	Keeleteadus	Skandinaavia mütoloogia Loke nimi võrdluses mõnede soome ja eesti sõnadega ⁹⁹⁸
01.04.1925	V. Grünthal	SKS	Kirjandus	Eestikeelse kunstluule areng ⁹⁹⁹
30.05.1928	K. Krohn	SKS	Rahvaluule	Soome maoloits, mis on rännanud läbi Eesti Lätisse ¹⁰⁰⁰
07.10.1931	S. Haltsonen	SKS	Rahvaluule	Eesti rahvaluulekogud ja nende korraldus ¹⁰⁰¹
05.02.1936	V. Salminen	SKS	Rahvaluule	Uurimisreis Setumaale ¹⁰⁰²

⁹⁹¹ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Pöytäkirjat 1925 – 1929. Kokous 07.05.1925. §5.

⁹⁹² RA, EAA.2100.4.82, l. 103. Ilmari Mannineni aruanne filosoofiateaduskonna dekaanile. Tartu, 08.11.1926.

⁹⁹³ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Cc 1. Yleiskokouspöytäkirjat 1930 – 1939. Ylimääräinen kokous 16.01.1935. §1.

⁹⁹⁴ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Cc 1. Yleiskokouspöytäkirjat 1930 – 1939. Kuukausikokous 03.11.1938. §4.

⁹⁹⁵ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1920–1921*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1922, lk 25. Kokous 02.06.1920. §15.

⁹⁹⁶ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1921–1922*, lk 18–19. Kokous 01.06.1921. §13.

⁹⁹⁷ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1922–1923*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1927, lk 15. Kokous 31.05.1922. §8.

⁹⁹⁸ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1923–1924*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1927, lk 8. Kokous 04.04.1923. §8.

⁹⁹⁹ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1925–1926*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1928, lk 12. Kokous 01.04.1925. §8.

¹⁰⁰⁰ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1928–1929*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1929, lk 20. Kokous 30.05.1928. §15.

¹⁰⁰¹ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikertomus 1931–32*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1932. Lk 12.

¹⁰⁰² *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1935–1936*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1936, lk 76. Kokous 05.02.1936. §10.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
03.11.1937	A. Laiho	SKS	Rahvaluule	Reis Eesti ingerlaste juurde ¹⁰⁰³
16.03.1938	V. Tarkiainen	SKS	Kirjandus	Soome ja Eesti kirjanduslikud ning kultuurisuhted 19. sajandi alguses ¹⁰⁰⁴
16.03.1939	L. Laiho	SKS	Rahvaluule	Eesti Ingeri rahvaluulemaana ¹⁰⁰⁵
24.01.1920	H. Ojansuu	SUS	Keeleteadus	Tallinna linna vanemad nimed ¹⁰⁰⁶
18.03.1921	H. Ojansuu	SUS	Keeleteadus	Eesti laensõnad läti keeles ¹⁰⁰⁷
27.05.1922	F. Äimä	SUS	Keeleteadus	Lausefoneetilised tähelepanekud soome, eesti ja lapi keelest ¹⁰⁰⁸
16.02.1924	A. M. Tallgren	SUS	Arheoloogia	Eesti arheoloogilise uurimistöö hetkeseis ¹⁰⁰⁹
20.03.1926	J. Mark	SUS	Keeleteadus	Uurimisreis laplaste juurde ¹⁰¹⁰
20.10.1928	M. Rapola	SUS	Keeleteadus	Uurimismatk Eestisse ¹⁰¹¹
18.11.1928	A. M. Tallgren	SUS	Arheoloogia	Kaasaja teadmised soome-ugri arheoloogiast ¹⁰¹²
18.11.1928	L. Kettunen	SUS	Keeleteadus	Uurimisreis lõuna-eesti ja liivi keelepiirkondadesse ¹⁰¹³
19.10.1929	E. Pakarinen	SUS	Keeleteadus	Uurimismatk liivlaste juurde ja Eestisse ¹⁰¹⁴
18.01.1930	J. Mark	SUS	Keeleteadus	Uurimisreis mordvalaste juurde ¹⁰¹⁵

¹⁰⁰³ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1937–1938*, lk 39. Kokous 03.11.1937. §9.

¹⁰⁰⁴ Samas, lk 69. Vuosikokous 16.03.1938. §2.

¹⁰⁰⁵ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Pöytäkirjat v. 1938–1939*, lk 43. Vuosikokous 16.03.1939. §2.

¹⁰⁰⁶ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 24.01.1920. §1.

¹⁰⁰⁷ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 18.03.1921. §12.

¹⁰⁰⁸ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 27.05.2022. §3.

¹⁰⁰⁹ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 16.02.1924. §2.

¹⁰¹⁰ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 20.03.1926. §5.

¹⁰¹¹ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 20.10.1928. §4.

¹⁰¹² KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 18.11.1928. §2.

¹⁰¹³ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 18.11.1928. §7.

¹⁰¹⁴ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 19.10.1929. §5.

¹⁰¹⁵ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 18.01.1930. §3.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
22.03.1930	M. Niinivaara	SUS	Keeleteadus	Uurimismatk Narva piirkonda ¹⁰¹⁶
23.04.1931	E. N. Setälä	SUS	Keeleteadus	Ingeri tähtsus Soomes tehtavale uurimistöole ja meenutused Ingerisse tehtud reisist ¹⁰¹⁷
19.11.1931	L. Posti	SUS	Keeleteadus	Töö Eesti Ingeri vadjalaste juures
19.11.1932	L. Posti	SUS	Keeleteadus	Töö Eesti Ingeri vadjalaste juures
18.09.1937	L. Posti	SUS	Keeleteadus	Demonstratiivpronoomenite poolest tuntud läänemeresoome genetiivmoodustused
15.01.1938	A. Saareste	SUS	Keeleteadus	Eesti murdeatlas ¹⁰¹⁸
26.11.1934	J. Käis	SKY	Pedagoog.	Individuaalne töö koolis ¹⁰¹⁹
26.11.1926	K. Teräsvuori	SESV	Põllumaj.	TÜ taimebioloogia katsejaama rajamine ¹⁰²⁰
26.11.1926	P. Suomalainen	SESV	Zooloogia	Muljed ringreisist Eestisse ¹⁰²¹
27.04.1928	V. Hornborg	SESV	Zooloogia	Linnuvaatlused Tallinnas ja Tartus 1927. a. suvel ¹⁰²²
27.09.1935	V. Kujala	SESV	Botaanika	V Soome-Balti taimegeograafide kongress ¹⁰²³
31.03.1939	K. Mölder	SESV	Geoloogia	Ränivetikad kui kvaternaariajastu geoloogiliste probleemide lahendajad ¹⁰²⁴
24.01.1929	A. Laitakari	SGS	Geoloogia	Eesti põlevkivi ¹⁰²⁵
25.04.1936	P. W. Thomson	SGS	Geol./bot.	Eesti keskdevoniaegne Old Red-liivakivi ja selle floora ¹⁰²⁶

¹⁰¹⁶ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 22.03.1930. §5.

¹⁰¹⁷ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 23.04.1931. §6.

¹⁰¹⁸ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). SUS:n kokous 15.01.1938. §1.

¹⁰¹⁹ KA, Suomen Kasvatusopillisen Yhdistyksen arkisto. C:1. Pöytäkirjoja (1890–1938). Kokous 25.02.1935. §4, liite 1. Kertomus Suomen Kasvatusopillisen Yhdistyksen toiminnasta vuonna 1934.

¹⁰²⁰ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb2. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1921–1932. Kokous 26.11.1926. §4, liite A.

¹⁰²¹ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb2. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1921–1932. Kokous 26.11.1926. §6.

¹⁰²² HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb2. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1921–1932. Kokous 27.04.1928. Liite D.

¹⁰²³ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb3. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1933–1945. Kokous 27.09.1935.

¹⁰²⁴ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb3. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1933–1945. Kokous 31.03.1939. §1, liite A.

¹⁰²⁵ KA, Suomen Geologisen Seuran arkisto. Kotelo 3. Pöytäkirjat (1921–1946). Kokous 24.01.1929. §5.

¹⁰²⁶ KA, Suomen Geologisen Seuran arkisto. Kotelo 3. Pöytäkirjat (1921–1946). Kokous 25.04.1936. §5.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
29.04.1939	P. W. Thomson	SGS	Geol./bot.	Lõuna-Eesti jäävaheaegne soo ja selle öietolmuflora ¹⁰²⁷
21.10.1921	K. Hildén	SMS	Geograafia	Ruhnu saar ¹⁰²⁸
18.03.1930	O. J. Tuulio (Tallgren)	SMS	Keel./geogr.	al-Idrisi ja Läänemeremaad ¹⁰²⁹
05.12.1934	A. Tammekann	SMS	Geograafia	Põhja-Eesti rannikuastang ehk klint ja uus Eesti kaart ¹⁰³⁰
10.02.1922	L. Ilvessalo	SMeS	Metsateadus	Maailmastajajärgse Euroopa metsad ¹⁰³¹
02.03.1922	E. Vesterinen	SMeS	Metsateadus	Eesti metsamajandus ¹⁰³²
30.04.1923	E. Vesterinen	SMeS	Metsateadus	Eesti ¹⁰³³
18.04.1928	P. Reim	SMeS	Metsateadus	Haavapuu paljunemise bioloogia ¹⁰³⁴
23.04.1919	G. Komppa	SKeS	Keemia	Eesti põlevkivi ¹⁰³⁵
16.03.1921	G. Komppa	SKeS	Keemia	Põlevkivi destilleerimine ¹⁰³⁶
03.11.1937	V. Sihvonen	SKeS	Keemia	V Eesti keemikute päev ¹⁰³⁷
03.02.1938	P. Kogerman	SKeS	Keemia	Eesti põlevkivi keemiline koostis ¹⁰³⁸
04.10.1939	A. Havulinna	SKeS	Keemia	Eesti põlevkivitööstus ¹⁰³⁹

¹⁰²⁷ KA, Suomen Geologisen Seuran arkisto. Kotelo 3. Pöytäkirjat (1921–1946). Kokous 29.04.1939. §2.

¹⁰²⁸ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 10. Yleiskokousten pöytäkirjat (1907–1921). Kotelo 10 Yleiskokousten pöytäkirjat (1907–1921). Kokous 21.10.1921.

¹⁰²⁹ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 11. Yleis- ja vuosikokousten pöytäkirjat (1922–1954). Kokous 18.03.1930. Oiva Johannes Tuulio (1933. aastani Tallgren) tähelepanu al-Idrisi kaardile ja sellele märgitud kohtadele Läänemeremaades juhtis tema vend, arheoloog Aarne Michaël Tallgren. Kahe venna koostöös ilmus 1930. aastal samal teemal artikkel „*Idrisī, la Finlande et les autres pays baltiques orientaux*“. Vt Långfors, Arthur. Oiva Johannes Tuulio (Tallgren). In memoriam. – *Neuphilologische Mitteilungen*, 1941, nr 3, lk 98.

¹⁰³⁰ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 11. Yleis- ja vuosikokousten pöytäkirjat (1922–1954). Kokous 05.12.1934. §2.

¹⁰³¹ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Kokous 10.02.1922. §2, liite I.

¹⁰³² KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Kokous 03.03.1922. §2.

¹⁰³³ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Vuosikokous 30.04.1923. §3.

¹⁰³⁴ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Kokous 18.04.1928. §3, liite III.

¹⁰³⁵ Niinistö, Lauri. *75 vuotta toimintaa kemian hyväksi – Suomalaisten Kemistien Seura 1919–1994*. Helsinki: Suomalaisten Kemistien Seura, 1994, lk 10. Kokous 23.04.1919. §6.

¹⁰³⁶ Eesti põlevkivi Soomes. – *Päevaleht*, nr 83, 01.04.1921, lk 3.

¹⁰³⁷ Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1937, nr 11, lk 139. Kokous 03.11.1937. §6; Sihvonen, Väinö. V Eesti keemikute päev. – *Suomen Kemistilehti A*, 1937, nr 10, lk 113–114.

¹⁰³⁸ Niini, Prof. Kogermanin vierailu, lk 22. Vt ka RA, ERA.1837.1.47, l. 94. Tallinna Tehnikaülikooli tegevuse ülevaade 1.IV 1937.a. – 31.III 1938.a. 14.04.1938.

¹⁰³⁹ Pöytäkirja (1940), lk 19. Kokous 04.10.1939. §10, §11.

Aeg	Ettekande pidaja	Selts	Valdkond	Teema
31.03.1937	E. Terasmäe	SMtS	Põllumaj.	Taimikasvatusealase uurimistöö areng ja saavutused iseseisvuse aastatel ¹⁰⁴⁰
09.03.1939	G. Vilbaste	SLY	Loodusk.	Eesti looduskaitse tegevus ja saavutused ¹⁰⁴¹
01.02.1936	T. Lippmaa	SFFF	Botaanika	Eesti taimkatte kaardistamine ¹⁰⁴²
02.05.1936	P. W. Thomson	SFFF	Botaanika	Eesti taimkatte areng pärast viimast jääaega ¹⁰⁴³
26.04.1926	A. Paldrock	SLS	Arstiteadus	Leepra parandamine ¹⁰⁴⁴
23.04.1936	V. Vadi	SLS	Arstiteadus	Eesti ravimuda ja selle toime ¹⁰⁴⁵
23.04.1936	K. Schlossmann	SLS	Arstiteadus	Tüüfus kui haigus ja sotsiaalhügieeniline nähtus ¹⁰⁴⁶
29.04.1938	V. Hiie	SHIS	Arstiteadus	Teadumusi ja resultaate juuretäidiste puhul ¹⁰⁴⁷
23.02.1938	E. Poom	KY	Majandus	Eesti rahvamajandus ¹⁰⁴⁸

¹⁰⁴⁰ Suomen Maataloustieteellisen Seuran pöytäkirjat toimintavuonna 1937–1938. – *Maa-
taloustieteellinen Aikakauskirja*, 1938, nr 4, lk 326–327. Kokous 31.03.1937. §3. Liite 2.

¹⁰⁴¹ KA, Suomen luonnonsuojeluliiton arkisto. Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen arkisto. 1. Vuosikokousten pöytäkirjat (1938–1973). Vuosikokous 02.04.1939. §6. Liite A. Kertomus Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen toiminnasta 27.5.1938 – 1.4.1939.

¹⁰⁴² KK, coll. 1162. Societas pro Fauna et Flora Fennica. Societas pro Fauna & Flora Fennica protokoll 1935–1938. Kokous 01.02.1936. §1.

¹⁰⁴³ KK, coll. 1162. Societas pro Fauna et Flora Fennica. Societas pro Fauna & Flora Fennica protokoll 1935–1938. Kokous 02.05.1936. §1.

¹⁰⁴⁴ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimien arkisto. Aa 6. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1925–1926. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim kokous 29.04.1926. §2.

¹⁰⁴⁵ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimien arkisto. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1936–1938. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim varsinainen kokous 23.04.1936. §2.

¹⁰⁴⁶ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimien arkisto. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1936–1938. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim varsinainen kokous 23.04.1936. §3.

¹⁰⁴⁷ RA, EAA.2100.4.104, l. 164. Aruanne Hambapolikliiniku tegevuse kohta 1. aprillist 1938 a. kuni 1. aprillini 1939 a. Tartu, 20.05.1939.

¹⁰⁴⁸ KA, Kansantaloudellisen yhdistyksen arkisto. C:2. Yleiset kokoukset (1934–1959). Kokous 01.02.1938. §4; RA, ERA.1837.1.47, l. 104. Eduard Poomi aruanne Tallinna Tehnika-
ülikoolile aja kohta 1. juulist 1937. a. kuni 1. juulini 1938. a. Tartu, 30.05.1938.

Lisa 6. Eesti ja Soome teaduslikes seltsides aastatel 1918–1940 kirjavahetaja- ja auliikmeteks valitud Soome ning Eesti teadlased

Eesti teaduslike seltside poolt kirjavahetaja- ja auliikmeteks valitud Soome teadlased

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
ÕES	Aarne Michaël Tallgren	Arheoloogia	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁴⁹	24.03.1920
	Julius Ailio	Arheoloogia	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁰	24.03.1920
	Uno Harva	Religiooniteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵¹	18.01.1932
	Martti Rapola	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵²	18.01.1932
	Yrjö Henrik Toivonen	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵³	18.01.1932
	Jalo Kalima	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁴	18.01.1932
	Frans Äimä	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁵	18.01.1932
	Arno Rafael Cederberg	Ajalugu	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁶	18.01.1932
	Arvi Korhonen	Ajalugu	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁷	18.01.1932
	Martti Haavio	Rahvaluuleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁸	19.01.1938
	Lauri Hakulinen	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁵⁹	19.01.1938
	Viljo Johannes Mansikka	Rahvaluuleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶⁰	19.01.1938
	Aarni Penttilä	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶¹	19.01.1938
	Aukusti Vilho Rantasalo	Rahvaluuleteadus/ etnoloogia	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶²	19.01.1938
	Paavo Ilmari Ravila	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶³	19.01.1938
	Väinö Salminen	Rahvaluuleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶⁴	19.01.1938
	Kustaa Vilkuna	Etnoloogia	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶⁵	19.01.1938
	Niilo Ikola	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁶⁶	18.01.1939
ÕES	Emil Nestor Setälä	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁶⁷	07.04.1920
	Kaarle Krohn	Rahvaluuleteadus	Auliige ¹⁰⁶⁸	02.02.1921

¹⁰⁴⁹ RA, EAA.2569.1.13, l. 182. 761. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 24.03.1920. §2.

¹⁰⁵⁰ Samas.

¹⁰⁵¹ RA, EAA.2569.2.1, l. 44. 926. koosolek, aastakoosolek. 18.01.1932. §5.

¹⁰⁵² Samas.

¹⁰⁵³ Samas.

¹⁰⁵⁴ Samas.

¹⁰⁵⁵ Samas.

¹⁰⁵⁶ Samas.

¹⁰⁵⁷ Samas.

¹⁰⁵⁸ RA, EAA.2569.2.1, l. 80. 978. koosolek. 19.01.1938. §3.

¹⁰⁵⁹ Samas.

¹⁰⁶⁰ Samas.

¹⁰⁶¹ Samas.

¹⁰⁶² Samas.

¹⁰⁶³ Samas.

¹⁰⁶⁴ Samas.

¹⁰⁶⁵ Samas.

¹⁰⁶⁶ RA, EAA.2569.2.1, l. 91. 989. koosolek. 18.01.1939. §3.

¹⁰⁶⁷ 762. Monatssitzung vom 7. April 1920. – *Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1912–1920*. Dorpat: Gelehrte Estnische Gesellschaft, 1921, lk 119.

¹⁰⁶⁸ RA, EAA.2569.2.1, l. 1. 769. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 02.02.1921. §6.

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
ÕES	Aarne Michaël Tallgren	Arheoloogia	Auliige ¹⁰⁶⁹	04.05.1923
	Alfred Hackman	Arheoloogia	Auliige ¹⁰⁷⁰	1924
	Yrjö Wichmann	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁷¹	18.01.1932
	Lauri Kettunen	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁷²	18.01.1932
	Arno Rafael Cederberg	Ajalugu	Auliige ¹⁰⁷³	19.01.1938
	Uno Harva	Religiooniteadus	Auliige ¹⁰⁷⁴	19.01.1938
	Albert Hämäläinen	Etnoloogia	Auliige ¹⁰⁷⁵	19.01.1938
	Juha Artturi Kannisto	Keeleteadlane	Auliige ¹⁰⁷⁶	19.01.1938
	Viljo Tarkiainen	Kirjandusteadus	Auliige ¹⁰⁷⁷	19.01.1938
	Yrjö Henrik Toivonen	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁷⁸	19.01.1938
	Eemil Aukusti Tunkelo	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁷⁹	19.01.1938
	Aarne Elias Äyräpää	Arheoloogia	Auliige ¹⁰⁸⁰	19.01.1938
	Reinhold Hausen	Ajalugu	Auliige ¹⁰⁸¹	1939
AAS	Arno Rafael Cederberg	Ajalugu	Auliige ¹⁰⁸²	22.04.1928
AES	Lauri Kettunen	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁸³	01.02.1925
	Emil Nestor Setälä	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁸⁴	11.02.1934
	Eemil Aukusti Tunkelo	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁸⁵	18.04.1937
	Juha Artturi Kannisto	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁸⁶	13.03.1938
	Martti Rapola	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁸⁷	1939-I
	Yrjö Henrik Toivonen	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁸⁸	1939-I
EKS	Arno Rafael Cederberg	Ajalugu	Auliige ¹⁰⁸⁹	24.09.1932
	Johannes Gabriel Granö	Geograafia, kodu- uurimine	Auliige ¹⁰⁹⁰	24.09.1932

¹⁰⁶⁹ RA, EAA.2569.2.1, l. 8. 792. Sitzung der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. 04.05.1923. §1.

¹⁰⁷⁰ Taal, *Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu*, lk 306.

¹⁰⁷¹ RA, EAA.2569.2.1, l. 44. 926. koosolek, aastakoosolek. 18.01.1932. §5.

¹⁰⁷² Samas.

¹⁰⁷³ RA, EAA.2569.2.1, l. 80. 978. koosolek. 19.01.1938. §3.

¹⁰⁷⁴ Samas.

¹⁰⁷⁵ Samas.

¹⁰⁷⁶ Samas.

¹⁰⁷⁷ Samas.

¹⁰⁷⁸ Samas.

¹⁰⁷⁹ Samas.

¹⁰⁸⁰ Samas.

¹⁰⁸¹ Taal, *Õpetatud Eesti Seltsi ajalugu*, lk 306.

¹⁰⁸² RA, EAA.2492.1.3, l. 57. Üldkoosolek 22.04.1928. §4.

¹⁰⁸³ Väljavõtteid Akad. Emakeele Seltsi protokollidest 1924–1925, lk 23–24. Protokoll nr. 44. Aastakoosolek 01.02.1925. §2.

¹⁰⁸⁴ E., Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid, 1934, lk 87. Peakosolek 11.02.1934; KA, Emil Nestor Setälän arkisto. VAY 5192. Lk 524. Akadeemilise Emakeele Seltsi juhatuse kiri Emil Nestor Setäläle. Tartu, 15.02.1934.

¹⁰⁸⁵ E., E. Akad. Emakeele Seltsi koosolekuteateid. – *Eesti Keel*, 1937, nr 4, lk 126. Erakorraline peakosolek 18.04.1937.

¹⁰⁸⁶ Emakeele Selts walis 4 auliiget. – *Postimees*, nr 72, 14.03.1938, lk 2.

¹⁰⁸⁷ Niilus, Valter. Akadeemilise Emakeele Seltsi üldaruanne 20. tegevusaasta (1939.) kohta. – *Eesti Keel*, 1940, nr 1–2, lk 50.

¹⁰⁸⁸ Samas.

¹⁰⁸⁹ KM EKLA, F 16, M5:2, l. 121. Asemikkudekogu koosolek 24.09.1932.

¹⁰⁹⁰ Samas.

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
EKS	Lauri Kettunen	Keeleteadus	Auliige ¹⁰⁹¹	24.09.1932
	Aarne Michaël Tallgren	Arheoloogia	Auliige ¹⁰⁹²	28.04.1940
	Viljo Tarkiainen	Kirjandusteadus	Auliige ¹⁰⁹³	28.04.1940
ARS	Kaarle Krohn	Rahvaluuleteadus	Auliige ¹⁰⁹⁴	02.12.1928
LUS	Kaarlo Linkola	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁹⁵	07.03.1935
	Alvar Palmgren	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁹⁶	07.03.1935
	Johan Ivar Liro	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁹⁷	07.03.1935
	Uunio Saalas	Entomoloogia	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁹⁸	07.03.1935
	Walter Mikael Linnaniemi	Zoologia, entomoloogia	Kirjavahetajaliige ¹⁰⁹⁹	05.11.1936
LUS	Johannes Gabriel Granö	Geograafia	Auliige ¹¹⁰⁰	18.02.1932
	Aimo Kaarlo Cajander	Metsateadus	Auliige ¹¹⁰¹	07.02.1935
AMS	Aimo Kaarlo Cajander	Metsateadus	Auliige ¹¹⁰²	1937
	Anders Benjamin Helander	Metsateadus	Auliige ¹¹⁰³	1937
	Emil Vesterinen	Metsateadus	Auliige ¹¹⁰⁴	1937
EAL	Simo Antero Brofeldt	Kirurgia	Aukomitee liige ¹¹⁰⁵	26.05.1940
	Arvo Henrik Ylppö	Lastemeditiin	Aukomitee liige ¹¹⁰⁶	26.05.1940
EAL	Per E. A. Nylander	Kirurgia	Korrespond. liige ¹¹⁰⁷	26.05.1940
	Juuso Kivimäki	Kirurgia, stomatoloogia	Korrespond. liige ¹¹⁰⁸	26.05.1940
	Erkki Leikola	Farmaatsia	Korrespond. liige ¹¹⁰⁹	26.05.1940
	Martti J. Mustakallio	Anatoomia	Korrespond. liige ¹¹¹⁰	26.05.1940

¹⁰⁹¹ KM EKLA, F 16, M5:2, l. 121. Asemikkudekogu koosolek 24.09.1932.

¹⁰⁹² KM EKLA, F 16, M4:1, l. 196–197. Eesti Kirjanduse Seltsi liikmetekogu koosolek 28.04.1940. §2.

¹⁰⁹³ Samas.

¹⁰⁹⁴ KM ERA, EFAM, ARS, M1:1, l. 165. Koosolek 02.12.1928. Päss, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi tegevusest 1925 – 1940, lk 39.

¹⁰⁹⁵ RA, EAA.5309.2.4b, l. 28, 29, 32. Loodusuurijate Seltsi 729. koosolek 06.12.1934. §6. Loodusuurijate Seltsi 730. koosolek 07.02.1935. §4. Loodusuurijate Seltsi 732. koosolek 07.03.1935. §2.

¹⁰⁹⁶ Samas.

¹⁰⁹⁷ Samas.

¹⁰⁹⁸ Samas.

¹⁰⁹⁹ RA, EAA.5309.2.1, l. 147. Loodusuurijate Seltsi juhatuse koosolek 05.11.1936. §4.

¹¹⁰⁰ RA, EAA.5309.2.1, l. 129. Juhatuse koosolek 01.02.1932. §2; RA, EAA.5309.2.4b, l. 13. Loodusuurijate Seltsi 699. koosolek 18.02.1932. §2.

¹¹⁰¹ RA, EAA.5309.2.4b, l. 28, 29. Loodusuurijate Seltsi 729. koosolek 06.12.1934. §6. Loodusuurijate Seltsi 730. koosolek 07.02.1935. §4.

¹¹⁰² XIV Metsateadlaste Päev. Päeva avamine, lk 8; Rui, *Ulkomaiset tiedemiehet Tarton yliopistossa ja virolaisten opintomatkat ulkomaille 1919–1940*, lk 262.

¹¹⁰³ Samas.

¹¹⁰⁴ Samas.

¹¹⁰⁵ Arstliste organisatsioonide tegevus. Eesti Arstideseltside Liidu peakoosoleku protokoll. – *Eesti Arst*, 1940, nr 7, lk 672–673. §8.

¹¹⁰⁶ Samas.

¹¹⁰⁷ Samas.

¹¹⁰⁸ Samas.

¹¹⁰⁹ Samas.

¹¹¹⁰ Samas.

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
EAL	Aarne Valle	Arstiteadus	Korrespond. liige ¹¹¹¹	26.05.1940
TEAS	Yrjö Reenpää	Füsioloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹¹²	1937
AMtS	Eino Akseli Kuusi	Majandusteadus	Auliige ¹¹¹³	1931

Soome teaduslike seltside poolt kirjavahetaja- ja auliikmeteks valitud Eesti teadlased

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
SKS	Friedebert Tuglas	Kirjandusteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹¹⁴	07.04.1926
	Walter Anderson	Rahvaluuleteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹¹⁵	07.04.1926
	Gustav Suits	Kirjandusteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹¹⁶	04.03.1931
	August Anni	Kirjandusteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹¹⁷	04.03.1931
	Villem Grünthal-Ridala	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹¹⁸	04.03.1931
	Julius Mark	Keeleteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹¹⁹	04.03.1931
	Oskar Loorits	Rahvaluuleteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹²⁰	26.02.1935
SUS	Julius Mark	Keeleteadus	Välisliige ¹¹²¹	02.12.1923
	Walter Anderson	Rahvaluuleteadus	Välisliige ¹¹²²	02.12.1924
	Andrus Saareste	Keeleteadus	Välisliige ¹¹²³	02.12.1933
	Oskar Loorits	Rahvaluuleteadus	Välisliige ¹¹²⁴	02.12.1933
	Julius Mägiste	Keeleteadus	Välisliige ¹¹²⁵	02.12.1933
	Harri Moora	Arheoloogia	Välisliige ¹¹²⁶	02.12.1936

¹¹¹¹ Arstiliste organisatsioonide tegevus. Eesti Arstideseltside Liidu peakoosoleku protokoll, lk 672–673. §8.

¹¹¹² Sinka, Tartu Eesti Arstide Selts 1919–1937, lk 953.

¹¹¹³ Krinal, *Tartu Ülikooli majandusteaduskonna minevikust ja tänapäevast*, lk 49.

¹¹¹⁴ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1926–1927*. Hamina: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1928, lk 3. Pöytäkirja 07.04.1926. §3.

¹¹¹⁵ Samas.

¹¹¹⁶ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1930–1931*, lk 82. Pöytäkirja 04.03.1931. §9.

¹¹¹⁷ Samas.

¹¹¹⁸ Samas.

¹¹¹⁹ Samas.

¹¹²⁰ *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Keskustelemukset v. 1934–1935*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1935, lk 80. Pöytäkirja 26.02.1935. §17.

¹¹²¹ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Vuosikokous 02.12.1923. §7.

¹¹²² KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Vuosikokous 02.12.1924. §14.

¹¹²³ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Vuosikokous 02.12.1933. §9.

¹¹²⁴ Samas.

¹¹²⁵ Samas.

¹¹²⁶ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Vuosikokous 02.12.1936. §8.

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
SUS	Ferdinand Linnus	Etnoloogia	Välisliige ¹¹²⁷	02.12.1938
	Gustav Ränk	Etnoloogia	Välisliige ¹¹²⁸	20.04.1940
SMY	Matthias Johann Eisen	Rahvaluuleteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹²⁹	24.10.1920
	Arthur Spreckelsen	Arheoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹³⁰	24.10.1920
	Ferdinand Linnus	Etnoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹³¹	07.05.1936
	Marta Schmiedehelm	Arheoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹³²	1938–1939
	Richard Indreko	Arheoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹³³	1938–1939
KS	Matthias Johann Eisen	Rahvaluuleteadus	Välisliige ¹¹³⁴	1921
	Oskar Kallas	Rahvaluuleteadus	Välisliige ¹¹³⁵	1935
	Julius Mark	Keeleteadus	Välisliige ¹¹³⁶	28.02.1937
	August Annist	Kirjandusteadus	Välisliige ¹¹³⁷	1938–1939
	Oskar Loorits	Rahvaluuleteadus	Välisliige ¹¹³⁸	1938
	SFFF	Theodor Lippmaa	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹¹³⁹
	Edmund Spohr	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁰	13.05.1933
SESV	Kaarel Leius	Entomoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴¹	23.03.1934
	Theodor Lippmaa	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴²	23.03.1934
	Elmar Lepik	Botaanika	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴³	23.03.1934

¹¹²⁷ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Vuosikokous 02.12.1938. §9.

¹¹²⁸ KA, Suomalais-ugrilaisen Seuran arkisto. C:4 Pöytäkirjat (1920–1939). Johtokunnan kokous 18.11.1939. §1. C:5 Pöytäkirjat (1940–1949). Vuosikokous 20.04.1940. §9.

¹¹²⁹ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Ca 10. Pöytäkirjat 1919 – 1924. Ylimääräinen kokous 24.10.1920. Liite A.

¹¹³⁰ Samas.

¹¹³¹ MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Cc 1. Yleiskokouspöytäkirjat 1930 – 1939. Kuukausikokous 07.05.1936. §2.

¹¹³² MV, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen arkisto. Cc 1. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen vuosikertomus toimintavuodelta 7. V. 1938 – 7. V. 1939.

¹¹³³ Samas.

¹¹³⁴ Kalleinen, *Kansallisen tieteen ja taiteen puolesta*, lk 42.

¹¹³⁵ Samas, lk 68.

¹¹³⁶ RA, EAA.2100.4.101, l. 174. Julius Marki aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 02.06.1937

¹¹³⁷ RA, EAA.2100.4.104, l. 196. August Annisti aruanne filosoofiateaduskonnale. Tartu, 20.05.1939.

¹¹³⁸ Kalleinen, *Kansallisen tieteen ja taiteen puolesta*, lk 106.

¹¹³⁹ KK, coll. 1162. Societas pro Fauna et Flora Fennica. Societas pro Fauna & Flora Fennica Protokoll 1931 – 1934. Vuosikokous 13.05.1933. §3.

¹¹⁴⁰ Samas.

¹¹⁴¹ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb3. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1933–1945. Pöytäkirja 23.03.1934. §4.

¹¹⁴² Samas.

¹¹⁴³ Samas.

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
SESV	Gustav Vilbaste	Botaanika, looduskaitse	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁴	23.03.1934
	Paul William Thomson	Geoloogia, palünoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁵	23.03.1934
SMS	August Tammekann	Geograafia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁶	05.12.1933
	Edgar Kant	Geograafia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁷	04.12.1936
SGS	Armin Öpik	Geoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁸	15.05.1931
SMeS	Andres Mathiesen	Metsateadus	Kirjavahetajaliige ¹¹⁴⁹	29.04.1925
	Oskar Daniel	Metsateadus	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵⁰	29.04.1926
	Paul Reim	Metsateadus	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵¹	24.04.1928
	Kaarel Veermets	Metsateadus	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵²	13.04.1934
	Karl Keerdoja	Metsateadus	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵³	13.04.1934
SMeS	Andres Mathiesen	Metsateadus	Auliige ¹¹⁵⁴	13.04.1934
SMtS	Peeter Kõpp	Põllumajandusteadus	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵⁵	1933-I
HHY	Wilhelm Petersen	Liblikateadus	Auliige ¹¹⁵⁶	25.01.1929
SHtS	Kaarel Leius	Entomoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵⁷	1935-II
SKeS	Eero Rannak	Keemia	Välisliige ¹¹⁵⁸	08.12.1937
	Paul Kogerman	Keemia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁵⁹	02.03.1938

¹¹⁴⁴ HYKA, Suomen Biologian Seura Vanamon arkisto. Kotelo Cb3. Kuukausikokousten pöytäkirjat 1933–1945. Pöytäkirja 23.03.1934. §4.

¹¹⁴⁵ Samas.

¹¹⁴⁶ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 13. Hallitukseen kokousten pöytäkirjat (1921–1933). Hallitukseen 140:s kokous 05.12.1933. §7.

¹¹⁴⁷ KA, Suomen Maantieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 13. Hallitukseen kokousten pöytäkirjat (1921–1933). Hallitukseen 165:s kokous 04.12.1936. §13.

¹¹⁴⁸ KA, Suomen Geologian Seuran arkisto. Kotelo 3. Pöytäkirjat (1921–1946). Pöytäkirja 15.05.1931. §3.

¹¹⁴⁹ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Vuosikokous 29.04.1925. §8.

¹¹⁵⁰ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Vuosikokous 29.04.1926. §9.

¹¹⁵¹ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Ylimääräinen kokous 24.04.1928. §3.

¹¹⁵² KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). Vuosikokous 13.04.1934. §9.

¹¹⁵³ Samas.

¹¹⁵⁴ KA, Suomen Metsätieteellisen Seuran arkisto. Kotelo 2. Vuosi- ja kuukausikokoukset (1920–1936). §8.

¹¹⁵⁵ RA, EAA.2100.4.95, l. 347. Põllumajapidamise kabineti tegevuse aruanne 1 apr. 1932 kuni 1 apr. 1933; Suomen Maataloustieteellisen Seuran pöytäkirjat toimintavuodelta 1932–1933. – *Maataloustieteellinen Aikakauskirja*, 1933, nr 4, lk 206, 208. Kokous 26.01.1933. §7. Kokous 24.02.1933.

¹¹⁵⁶ KA, Helsingin hyönteistieteellisen yhdistyksen arkisto. Kotelo 1. Kuukausi- ja vuosikokousten pöytäkirjoja (1919–1930). Vuosikokous 25.01.1929. §13.

¹¹⁵⁷ RA, EAA.2100.4.99, l. 296. Tegelik zoologia kabineti aruanne põllumajandusteaduskonnale. Tartu, 19.05.1936.

¹¹⁵⁸ Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1937, nr 12, lk 156. Kokous 08.12.1937. §3.

¹¹⁵⁹ Pöytäkirja. – *Suomen Kemistilehti A*, 1938, nr 3, lk 41. Kokous 02.03.1938. §2.

Selts	Isik	Valdkond	Staatus	Aeg
SLS	Karl Schlossmann	Bakterioloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁶⁰	12.11.1936
	Voldemar Vadi	Sisemeditiin, balneoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁶¹	12.11.1936
	Ulrich Karell	Kirurgia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁶²	11.11.1937
	Gerhard Rooks	Kohtumeditiin	Kirjavahetajaliige ¹¹⁶³	11.11.1937
	Jaan Uudelt	Oftalmoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁶⁴	11.11.1937
SLS	Henrik Koppel	Sisemeditiin	Auliige ¹¹⁶⁵	18.11.1931
	Aadu Lüüs	Lastemeditiin	Auliige ¹¹⁶⁶	11.11.1937
SHIS	Valter Hiie	Stomatoloogia	Kirjavahetajaliige ¹¹⁶⁷	1938-II

¹¹⁶⁰ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1936–1938. 12.11.1936. §14.

¹¹⁶¹ Samas.

¹¹⁶² Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1936–1938. 11.11.1937. §9.

¹¹⁶³ Samas.

¹¹⁶⁴ Samas.

¹¹⁶⁵ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Aa9. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1931–1932. Vuosikokous 18.11.1931. §6.

¹¹⁶⁶ Duodecim-seuran / Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin arkisto. Duodecim-seuran kokousten pöytäkirjat 1936–1938. 11.11.1937. §4.

¹¹⁶⁷ RA, EAA.2100.4.104, l. 100. Valter Hiie aruanne arstiteaduskonna dekaanile.

ILLUSTRATSIOONID

Joonis 1.	Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreiside hulk ning reiside koguarv aastate kaupa	77
Joonis 2.	Eesti ja Soome teadlaste töö- ja uurimisreiside hulga jaotus valdkondade kaupa	78
Joonis 3.	Rahvusvaheliste ürituste hulga jaotus valdkondade kaupa	98
Joonis 4.	Rahvusvaheliste ürituste hulk aastate kaupa	99
Joonis 5.	Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulk aastate kaupa	113
Joonis 6.	Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulga jaotus esineja päritolumaa järgi	114
Joonis 7.	Eesti teaduslikes seltsides peetud, Soomet käsitlevate ettekannete hulga jaotus esineja päritolumaa järgi	114
Joonis 8.	Soome teaduslikes seltsides peetud, Eestit käsitlevate ettekannete hulga jaotus esineja päritolumaa järgi	115
Joonis 9.	Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulga jaotus seltside kaupa	116
Joonis 10.	Eesti ja Soome teaduslikes seltsides peetud, teist maad käsitlevate ettekannete hulga jaotus valdkondade kaupa	116
Joonis 11.	Kõige enam teaduslikes seltsides teist maad käsitletud ettekandeid pidanud teadlased	117
Joonis 12.	Eesti ja Soome teaduslike seltside valitud au- ja kirjavahetajaliikmete hulk teadlase päritolumaa ja tunnustuse põhjal	124
Joonis 13.	Eesti ja Soome teaduslike seltside poolt valitud au- ja kirjavahetajaliikmete hulk aastati	125

ELULOOKIRJELDUS

Nimi: Sten-Erik Tammemäe
Sünniaeg: 16. juuni 1991
Kodakondsus: Eesti
E-post: stenerik.tammemae@gmail.com

Hariduskäik

2015–2025 Tartu Ülikool, doktoriõpe (ajalugu)
2014 Helsingin yliopisto, vahetussemester
2013–2015 Tartu Ülikool, M.A. (ajalugu), *cum laude*
2012 Helsingin yliopisto, vahetussemester
2010–2013 Tartu Ülikool, B.A. (ajalugu)

Teadustegevus

Peamised uurimisvaldkonnad: Eesti teadusajalugu, Soome teadusajalugu, Eesti ja Soome suhted 1920.–1930. aastatel

Doktoritööga seotud publikatsioonid

1. Suomen ja Viron tieteellisen yhteistyön muodot maailmansotien välisenä aikana. – *Faravid* 2020 (49), 85–110.
2. Soome ja eesti teaduslike seltside koostööst aastatel 1918–1940. – *Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat 2018*, 187–204.

CURRICULUM VITAE

Name: Sten-Erik Tammemäe
Date of birth: June 16, 1991
Nationality: Estonian
E-mail: stenerik.tammemae@gmail.com

Education

2015–2025 University of Tartu, doctoral studies (history)
2014 University of Helsinki, exchange semester
2013–2015 University of Tartu, M.A. (history), *cum laude*
2012 University of Helsinki, exchange semester
2010–2013 University of Tartu, B.A. (history)

Research activity

Fields of research: history of Estonian science, history of Finnish science, Estonian and Finnish relations in the 1920s and 1930s

Publications connected with the doctoral dissertation

1. Suomen ja Viron tieteellisen yhteistyön muodot maailmansotien välisenä aikana. – *Faravid* 2020 (49), 85–110.
2. Soome ja eesti teaduslike seltside koostööst aastatel 1918–1940. – *Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat 2018*, 187–204.

DISSERTATIONES HISTORIAE UNIVERSITATIS TARTUENSIS

1. **Olaf-Mihkel Klaassen.** Eesti Vabariigi konsulaarpoliitika Aasias ja Aafrikas 1918–1940. Tartu, 1991.
2. **Jüri Linnus.** Maakäsitöölised Eestis 16. sajandist kuni 19. sajandini. Tartu, 1991.
3. **Vahur Made.** Eesti ja rahvasteliit. Tartu, 1999.
4. **Martin Hallik.** Tartu ülikooli õppejõudude ja kasvandike osast humanitaar-orientalistikas (1802–1940). Tartu, 2001.
5. **Anti Selart.** Liivimaa ja Vene 13. sajandil. Uurimus poliitilisest ajaloost. Tartu, 2002.
6. **Aldur Vunk.** Ristisõjad ja palverännakud Eestis 12.–16. sajandil. Uurimus nende iseloomust ja alatüüpidest. Tartu, 2003.
7. **Andres Andresen.** Luterlik territoriaalkirik Eestimaal 1710–1832. Riigivõimu mõju kirikuvalitsemisele, -institutsioonidele ja -õigusele. Tartu, 2004.
8. **Katri Raik.** Eesti- ja Liivimaa kroonikakirjutuse kõrgaeg 16. sajandi teisel poolel ja 17. sajandi alul. Tartu, 2004.
9. **Aigi Rahi-Tamm.** Teise maailmasõja järgsed massirepressioonid Eestis: allikad ja uurimisseis. Tartu, 2004.
10. **Anu Raudsepp.** Ajaloo õpetamise korraldus Eesti NSV eesti õppekeelega üldhariduskoolides 1944–1985. Tartu, 2005.
11. **Lea Leppik.** Tartu ülikooli teenistujate sotsiaalne mobiilsus 1802–1918. Tartu, 2006.
12. **Karin Hiiemaa.** Aafrika retseptioon eestikeelses trükisõnas (kuni 1917). Tartu, 2006.
13. **Людмила Дубьева.** Историческая наука в Тартуском университете в конце XIX – начале XX вв. Тарту, 2006.
14. **Sirje Tamul.** Eraalgatuslikest stipendiumidest Tartu Ülikoolis 1802–1918. Tartu, 2007.
15. **Marten Seppel.** Näljaabi Liivi- ja Eestimaal 17. sajandist 19. sajandi alguseni. Tartu, 2008.
16. **Mati Kröönström.** Eesti sõjaväe juhtivkoosseis Vabadussõjas 1918–1920. Tartu, 2008.
17. **Märt Läänemets.** *Gaḍḍavyūha-sūtra* kui ajalooallikas. Tartu, 2009.
18. **Epi Tohvri.** Valgustusideede mõju Tartu arhitektuurikultuurile 19. sajandi alguses. Tartu, 2009.
19. **Indrek Paavle.** Kohaliku halduse sovetiseerimine Eestis 1940–1950. Tartu, 2009.
20. **Aivar Põldvee.** Bengt Gottfried Forselius ja rahvahariduse lätted Eesti- ja Liivimaal. Tartu, 2010.

21. **Vladimir Sazonov.** Die Königstitel und -epitheta in Assyrien, im Hethiterreich und in Nordsyrien (*Ugarit, Emar, Karkemiš*) in der mittelassyrischen Zeit: Strukturelle Gemeinsamkeiten, Unterschiede und gegenseitige Beeinflussung. Tartu, 2010.
22. **Andres Seene.** Eesti sõjaväe ohvitseride ettevalmistamise süsteemi kujunemine ja areng 1919–1940. Tartu, 2011.
23. **Piret Õunapuu.** Eesti rahva muuseumi loomine ja väljakujunemine. Tartu, 2011.
24. **Ilmar Rootsi.** Hunt ja inimene: suhted Eestis XVIII sajandi keskpaigast XIX sajandi lõpuni. Tartu, 2011, 282 lk.
25. **Kaja Kumer-Haukanõmm.** Teisest maailmasõjast tingitud Balti pagulaste problemaatika aastatel 1945–1952 Eesti pagulaste näitel. Tartu, 2012, 202 lk.
26. **Meelis Maripuu.** Omavalitsuseta omavalitsused Halduskorraldus Eestis Saksa okupatsiooni ajal 1941–1944. Tartu, 2012, 332 lk.
27. **Kaarel Vanamõlder.** Kommunikatsiooniväli Rootsi Läänemere-provintsid 17. sajandi lõpul – Revalsche Post-Zeitung varauusaegse informatsioonikandjana. Tartu, 2012, 221 lk.
28. **Laine Randjärv.** Loovisiksuse roll Eesti laulupeoliikumises aastatel 1940–1980. Tuudur Vettiku ja Roland Laasmäe epistolaarse pärandi põhjal. Tartu, 2013, 305 lk.
29. **Meelis Saueauk.** Nõukogude julgeolekuorganite ja Eestimaa Kommunistliku Partei koostöö Eesti sovetiseerimisel aastatel 1944–1953. Tartu, 2013, 355 lk.
30. **Ivo Juurvee.** Riigisaladuse kaitse Eesti Vabariigis 1918–1940. Tartu, 2013, 282 lk.
31. **Mari Nõmmela.** Stiiliajaloolise ja marksistliku käsitluse konflikt Voldemar Vaga kunstiajalookirjutuses 20. sajandi II poolel. Tartu, 2013, 213 lk.
32. **Kristi Kukk.** Väikerahvuste ajalookäsitluste genees ja narratiivid: Eesti võrdluses teiste Põhjala ja Baltikumi mittedominantsete rahvustega 19. sajandist kuni Teise maailmasõjani. Tartu, 2013, 180 lk.
33. **Helen Rohtmets-Aasa.** Eesti Vabariigi sisserändepoliitika aastatel 1920–1923. Tartu, 2014, 166 lk.
34. **Olev Liivik.** Eesti NSV Ministrite Nõukogu institutsionaalne areng ja kaadrid 1940–1953. Tartu, 2014, 349 lk.
35. **Reigo Lokk.** Sepistades natsiooni: taasiseseisvunud Eesti etnoliitilised konfliktid. Tartu, 2015, 465 lk.
36. **Tõnis Tatar.** Kolmas tee Eesti NSV kunstis: avangardi ja võimumeelsuse vahel. Tartu, 2015, 295 lk.
37. **Madis Maasing.** The Role of the Bishops in the Livonian Political System (in the First Half of the 16th Century). Tartu, 2016, 318 p.
38. **Liisi Esse.** Eesti sõdurid Esimeses maailmasõjas: sõjakogemus ja selle sõjajärgne tähendus. Tartu, 2016, 210 lk.
39. **Tarvo Kärberg.** Digital Preservation of Knowledge – a theoretical-practical research at the National Archives of Estonia. Tartu, 2016, 183 p.

40. **Algo Rämmer.** Haritlased ja Balti kultuurikoostöö 1920.–1930. aastatel. Tartu, 2016, 203 lk.
41. **Kristjan Luts.** Eestlastest ajateenijad ja ohvitserid Nõukogude Liidu relvajõududes 1956–1991. Tartu, 2017, 246 lk.
42. **Mihkel Mäesalu.** Liivimaa ja Püha Rooma keisririik 1199–1486. Tartu, 2017, 363 lk.
43. **Karl Stern.** Mittetariifsete kaubandusmeetmete rakendamine 1930. aastatel Eesti Vabariigi näitel. Tartu, 2017, 182 lk.
44. **Janet Laidla.** Ajalookirjutust mõjutanud tegurid varauusaegsel Eesti-, Liivi- ja Kuramaal. Tartu, 2017, 311 lk.
45. **Mari-Leen Tammela.** Isikulooline perspektiiv Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloos 1920–1940. Tartu, 2017, 417 lk.
46. **Kadi Polli.** Valgustuskunst. Balti kunstiharrastusest ja joonistuspraktikatest 18. ja 19. sajandi vahetusel. Tartu, 2019, 369 lk.
47. **Hannes Vinnal.** Turusidemed. Kaubandus, kommunikatsioon ja lõimumine Lääne- ja Põhjamere regioonis, c. 1730–1830. Tartu, 2019, 190 lk.
48. **Holger Rajavee.** Moodsa kunstnik-geeniuse idee süünd ja kujunemine Prantsuse ja Briti traditsioonide põhjal 17.–18. sajandil ning selle refleksioonid 20. sajandil. Tartu, 2019, 164 lk.
49. **Feliks Gornischeff.** Venemaa suhted Preisimaaga Napoleoni sõdade ajal baltisaksa päritolu diplomaatide tegevuse näitel aastatel 1806–1812. Tartu, 2020, 225 lk.
50. **Kerttu Palginõmm.** Pracht und Luxus zwischen Brügge und Reval: das Retabel des Marienaltares der Bruderschaft der Revaler Schwarzenhäupter des Meisters der Legende der Hl. Lucia. Tartu, 2020, 304 s.
51. **Ago Raudsepp.** Pääsemine ja häving Demokraatia mõju Soome ja Eesti julgeolekule aastatel 1918–1948. Tartu, 2020, 552 lk.
52. **Indrek Schwede.** Jalgpalli positsioonist Eestis ja selle marginaliseerumise põhjustest Nõukogude anneksiooni perioodil. Tartu, 2021, 212 lk.
53. **Triin Tark.** Rahvuskuuluvuse tähendus riigi ja üksikisiku perspektiivist Eestist Saksamaale 1941. aastal ümberasunute elulooliste andmete põhjal. Tartu, 2021, 285 lk.
54. **Lea Kõiv.** Kirikukorraldus ja vaimulik elu rootsiaegses Tallinnas. Tartu, 2021, 282 lk.
55. **Ilmar Tammisto.** Aadel ja riigivõim Liivimaal 1634–1680. Tartu, 2023, 368 lk.
56. **Viktors Dāboliņš.** The Rise of the Riga Schillings (1582–1621). Tartu, 2023, 313 p.
57. **Margo Roasto.** Maaküsimus, rahvuslikud vastuolud ja poliitiliste ideoloogiate retseptsioon: ühiskondlik mõte Eesti alal 1905–1916. Tartu, 2023, 368 lk.
58. **Lauri Kann.** Inimohvritega revolutsioonisündmused Eesti linnades 1905. aastal. Tartu, 2023, 215 lk.
59. **Peeter Kenkmann.** Autoritaarrežiimi areng Eestis aastatel 1934–1940: põhi-seaduse ja kaitseseisukorra roll. Tartu, 2024, 203 lk.

60. **Toivo Kikkas.** Eesti sõjameeste motivatsioon rahvaväes ja Punaarmee Eesti rahvuslikes väeosades 1918–1920. Tartu, 2024, 256 lk.